

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI ÉS TÖRTÉNELMI HETILAP

Szerkesztik:

HANGAY SÁNDOR

DR. VARGA BÉLA

SZEGEDY LÁSZLÓ

TARTALOM:

PROHÁSZKA OTTOKÁR: Bemenőm s ki-
menőm

RÁKOSI JENŐ: A babiloni füzek alatt

PINTÉR JENŐ: Apáczai Cseri János

BÓNYI ADORJÁN: A torony

HANGAY SÁNDOR: Jézabel

FÁBIAN ERNŐ: Hazugságok gyűjteménye.

SZEGEDY LÁSZLÓ: A szárnyas ember

CHOLNOKY LÁSZLÓ: A főrendező

PAULINI BÉLA: Hejnye, kedvesem

MÓK FERENCNÉ: Gróf Apponyi Albertné

GYÖRGY LAJOS: Május

TÁBORI KORNÉL: Gróf Klebelsberg Kunó

ZOLTÁN VILMOS: Budapest szépségei

VARGA BÉLA Dr.: Kankó vára

BATTLAY GÉZA: Ovidius fordítások

PÉTERFFY TAMÁS: Balázs a sirba beszélt

Dr. SZONTÁGH TAMÁS: A föld és az ember

SZOKOLAY BÉLA: A hatvanéves Csók
István

Dr. MEZŐ FERENCZ: Magyar bakák apja

RUDNAY GYŐZŐ: Vakok melódiája

GOMBOS BÉLA: Lili és az Anyja

KORNAY ISTVÁN: A letiprott Magyarország

PÉCHY HORVÁTH REZSŐ: Piccola Signorina

VÁRY REZSŐ: Az orosz leány

SZEGEDY LÁSZLÓ: A komáromi rab (Regény)

EGYEBEK:

Magyar művészet: Lukácsy Lajos műtermé-
ben. — A föld embere: Dr. Laurentzy Vilmos.

— Magyar vármegyék: K. D. — A Nemzet

értékei: Gróf Apponyi Albert. — Amerikai

magyarok: Templomszentelés Pittsburgban. —

Nemzeti Sport: A sport a megújulás szol-
gálatában. — Nemzeti erő: Eljön az idő...

Élet és tanítás: Darnay Kajetán. — Csillagok

világa: Demeter János.

VERSEK:

Bodor Aladár; — Vályi Nagy Géza; — Hangay Sándor; — Szegedy László; — Harsányi
Kálmán; — György Lajos; — Varga Béla; — Aprily Lajos; — Remsey György; — Berzsenyi
Gizella; — Kemény György; — Vaghy Benyovszky Pál; — Kovács Mária; — Lendvay Béla;
Zoltán Vilmos; — Reményik Sándor; — Turmezey László; — Böszörmény Zoltán; —

Kettős szám ára: 25.000 korona.

Lombfűrész-

anyagok, szerszámok, deszkák raktára

Fischer László

Budapest, IV, Kammermayer Károly ucca 3. szám
Árjegyzék 2000 K bélyeg ellenében.

Koresolyák nagy választékban!

**Magy.
szab.**

GLORIA

**Magy.
szab.**

VETITŐ-GÉP

A szemléltető oktatás
tökéletes eszköze!

ELŐNYEI: bárki által könnyen kezelhető, teljesen tűzmentes, kis terjedelem; szab. eljárás alapján egyaránt VETITŐ MOZGÓ-ÉS ÁLLÓKÉPEKET; csekély súlyánál (kb. 2½ kg.) fogva könnyen szállítható; normal nagyságú fitmek, tetszőleges hosszú teker-csek; előadás közben bármikor megállítható: 160/210 képnagyság. — Prospektus-szal és árajánlatokkal készséggel szolgálunk. Községek, testületek részére külön kedvezményes feltételeket nyújtunk, a képellátás tökéletes megszervezése mellett. — Mint szórakoztató eszköz külön nagy jövedelmi forrás.

Cím:

**VETITŐGÉP
ÉS FILMIPARI R. T.**
Budapest, V, Nádor ucca 28. Telefon: 121-21

SZOVIK RÓBERT

Egyenruha
és polgári
szabó

Budapest, VI, Anker-köz 2. szám.

*Atmeneti, Burberry és Gummikabátok,
Utcai és Sportcipők, Acélárak, Utazási
cikkek, Gillette borotva készülékek és pengék.
Tennis és minden más sport felszerelése.*

Budapest, VI. ker.,
Gróf Zichy Jenő
ucca II. szám.

MERCUR BÉRAUTO-ÜZEM

Telefon: 43—21
191—46. Sörgöny-
cim: „Luxusautó”

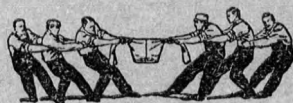
Nyári mosó és szövet divatöltönyök
Fiu ruhák — Gyermekek costumök —
Libériák, inas, kocsis, soffór öltönyök
Munkaruhák minden foglalkozáshoz
Iroda, turista, sport, reggeli kabátok

NAGY VÁLASZTÉK!

KITÜNŐ MINŐSÉG!

OLCSÓ ÁRAK!

Kérjen árjegyzéket ingyen és bérmentve!

Gutmann J. és Társa

Budapest, VII, Rákóczi ut 16

Telefon József 90—90

Telefon József 90—90

Csak egy rézkarcot

ajándéknak 30.000 koro-
nától felfelé. Művészektol fest-
mények 400 ezertől! Részletre is!

Képek keretezését vállalja
AURORA RT. keretező-műhelye
Gizella tér 4. — Herendi porcellánok, műtár-
gyak, szőnyegek. — Telefonszám 117—36.

Gerbaud-val
szemben!

*Eredményesen
csak
Nemzet-ben
hirdethet*

!

Új sonka-, szalámi- és finom hentesárugyár

Dr. Herceg Esterházy Pál a múlt évben helyezett üzembe nagyszabású húsárugyárát a sopronmegyei Kapuvár nagyközségben, ahol főként a herceg saját gazdaságaiban nevelt és hizalt állatok kerültnek feldolgozásra

Gyártmányai főbb vonásokban:

Serítés és marhahusból készült különféle kolbász-árak, fiatal angol malachból prágai módra pácolt finom sonka és füstölthús-árak. Esterházy-szalámi, mely tiszta sertés-husból készült, finom magyar téliszalámi, kartellen kívüli árban. Rendkívül keresett különleges készítmény a Rábaközi-szalámi, mely az előbbivel csaknem versenyképes, ára mégis lényegesen olcsóbb.

Legalább ötökös megrendelések közvetlenül a gyárhoz is intézhetők, hol árjegyzékkel szívesen szolgálunk.

Levélcim: Húsárugyár Kapuvár, Sopronmegye, Sörgönycim: Húsárugyár Kapuvár
Vasutállomás: Kapuvár-Garta. Telefon Kapuvár 25
Postahivatal a gyárban
Postatakarékpénztár száma 32170

A NEMZET elvsól lapunkra való hivatkozással 10% kedvezményt kapnak.

Weszely

BUDAPEST, IV, VÁCZI UCCA 9. SZÁM

Előkelő Szállodák ÉTTERMEK.

„Adria“ VIII, Rákóczi ut 41
„Astória“ IV, Kossuth Lajos ucca 19
„Bristol“ Mária Valéria ucca 4
„Britannia“ Teréz körut 39
„Császárfürdő“ Zsigmond ucca 31
„Deák Ferenc“ Aggteleki ucca 7
„Dunapalota“ Mária Valéria ucca 14
„Erzsébet királyné“ Egyetem ucca 5
„Exelsior“ Rákóczi ut 72
„Esplandale“ Zsigmond ucca 38
„Fiume“ Lánchid ucca 12
„Gellért“ Szt. Gellért tér 1
„Hungária“ Túrr István ucca 1
„Imperial“ Rákóczi ut 90
„József főherceg“ Baross tér 2
„London“ Berzini tér 1

„Lukácsfürdő“ Zsigmond ucca 25
„Margitszigeti Nagyszálló“ Margitsziget
„Margitszigeti Kisszálló“ Margitsziget
„Metropole“ Rákóczi ut 58
„Palace“ Rákóczi ut 43
„Pannonia“ Rákóczi ut 5
„Park“ Baross tér 10
„Royal“ Erzsébet körut 45
„Savoly“ József körut 16
„Simplon“ Kenyérmező ucca 41
„Svábhegyi“ Báró Eötvös ucca 2
„Siófok“ Futó ucca 45
„Thermal szálloda“
„Vadászkürt“ Túrr István ucca 5

HOLZER Libál B.

női divattermék

Budapest,
IV, Kossuth Lajos ucca 4

LÁTSZERESZ
BUDAPEST, IV, DUNA U. 6

Facsilárok

BUDAPEST,
VI, SZONDY UCCA 37/a

MAGYAR DIVATÁRU CSARNOK

VII. RÁKÓCZI UT 74. SZ.

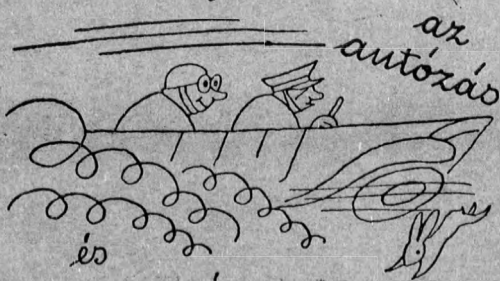
FÓTI FERENC

angol és francia férfi- és
női divatszövetek

CSENDES cipőáruház

VIII, Baross ucca 74 Budapest, IV, Váczi ucca 9

Nekem legkedvesebb:

és egy csésze
Meinl-kávé.

Az érdeklődő emberek **nagy táborához** csak „A Nemzet“ hirdetései útján szólhat!

Üzleti terveit, ötleteit „A Nemzet“ hirdetései útján valósíthatja meg!

A „Nemzet“-ben leközlött hirdetéssel **százvezrek** figyelmét vonja magára!

„A Nemzet“ hirdetései a gyakorlati emberek **hasznos megnyilatkozásai!**

Körlevél, portó, tőkét emészt, „A Nemzet“ **hirdetése tőkét gyarapít!**

Elöl irodalmi, társadalmi és történelmi eszméket, a hirdetésekben **gyakorlati eszméket** hirdet „A Nemzet“!

Elsőrangú, élő **cimanyaghoz** fordulhat „A Nemzet“ útján!

Nincsenek távolságok! Az **érdeklődés középpontjába** kerülhet „A Nemzet“ hirdetései útján!

Magyarország legnagyobb
fogyasztási szövetkezete
Kétezer vidéki
fiókkal!

„HANGYA”

A legnépszerűbb, a leghasznosabb szövetkezet, mely szívén viseli minden egyes tagjának érdekeit. A közönség százezeirenek szeretete tette ily nagyvá és a közönség millióinak szeretete fogja tenni még nagyobbá!

Központi iroda:

BUDAPEST, IX. KERÜLET, KÖZRÁKTÁR UCCA 34. SZÁM.

SZAKORVOSI

rendelés vér- és nemibetegek részére
EZÜST SALVASAN-ÜLTAS
Rendelés egész nap. Rákóczi ut 32. I. em. (A Rókussal szemben)

Garage és bérautóüzem

Hangay Testvérek automobil és gépjavitó telepe

Postatakarékpénztári számla 51363. Telefon: 168-48.

Alkatrész üzlet: Gyár ucca 22. Telefonszám: 168-52.

Bérautók városban, vidékre, külföldi turákra. — ÉJJEL-NAPPAL.

CSIPKÉK · FÁTYOLOK
NŐI DIVAT KÜLÖNLEGESSÉGEK és FÜGGÖNYÖK

Floepsner
m.kirudv. száll.

CSIPKÉS BOLTJA

IV. KER.
KORONAHERCEG-UTCA 20.

TEL. 118-81.

KORONA-UTCAI ÖLDALON!

Arany János
irodalmi és nyomdai-
műintézet RT.
(Faltkarton-gyár)

*Lapok, folyóiratok a
legizlésebb kivitelben!*

Budapest, VIII. ker.,
Szentkirályi ucca 23.
Telefon: József 42-94.

MAGÁNTANFOLYAM
(WALTER-SZEMINÁRIUM)

Előkészítés középiskolai magánvizsgákra
vidékiek is! RÁKÓCZI UT 51. SZ.

Telefon: József 23-99.

A Nemzet

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI
ÉS TÖRTÉNELMI HETILAP

Szerkesztik: **HANGAY SÁNDOR** **Dr. VARGA BÉLA** **SZEGEDY LÁSZLÓ**

A Nemzet megjelenik minden hó 1. és 15-én.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Csonka Magyarországon egy évre 600.000, fél évre 300.000
negyed évre 150.000 korona,
Amerikában egy évre 12, fél évre 6, negyed évre 3 dollár.

SZERKESZTŐSÉG: Budapest VIII. ker., Eszterházy-utca 4 a
KIADÓHIVATAL: VIII., Szentkirályi-utca 23.
Telefon: József 42-94.

Ferrero, a nagy olasz történetíró az ó-kori civilizáció bukását írta meg legújabb művében. Könyve világsikeret aratott. Minden művelt nemzet nyelvére lefordították s így magyarra is.

Mi lehet vajjon e példátlan diadal nyujta? Miért érdeklí egy történelmi munka ennyire a nagy tömegeket s miért épen az ó-kori civilizáció bukása?

Két oka van! — Az egyik, hogy történelmi idöket élünk. Történelmi levegő vesz körül bennünket s így akaratlanul is a nagy fordulók, új korok beköszöntöje felé fordul tekintetünk. Kormányt, iránytűt keresünk, vagy új Messiást. A másik ok pedig az, hogy az ó-kori civilizáció tragikus bukása veszedelmesen hasonlít a nyugati műveltség napjainkban észlelhető lealkonyulásához.

Ferrero műve hü tükre korunknak. Ha bele nézünk: Vespasianus, Septimus Severus, Diocletian és Constantinus Rómájában vagy Bizancában a mai Párizs, London, Róma, Berlin, Budapest, Bécs vagy Moszkva halálra sápadt képét látjuk ránk meredni. Téren és időn át a multból a mába vetítve ott látjuk ténfergő és bizonytalan magunkat, akit nagyon sajnálunk, nagyon szeretünk s ezen ép úgy nem tudunk segíteni mint ahogy nem tudtunk segíteni sem tegnap, sem tegnapelőtt.

Az egyén, az ember, az emberiség, én, te, ő és mindnyájunk roppant kálvária-járása vonul el előttünk, amibe beleszedül a szemléelő és írója egyaránt.

Ferrero könyve a Ma tükre, annélkül azonban, hogy megmutatná a Holnapot. A Holnapot hiába keressük benne és ez a legfőbb hibája.

Erénye az őszinteség. Az első író az ú. n. győztesek táborából, aki nyílt őszinteséggel kiáltja oda: Trianon gázság. Trianon a győzők és legyőzötteknek közös temetője.

De azt a csodaszert, hogy mint lehetne ezt a szegényfoltot lemosni Európa meggyalázott homlokáról, azt már nem találta fel Ferrero.

A tegnap és tegnapelőtt mája ép olyan meddő és tehetetlen volt, mint a miénk. A társadalmi berendezkedés a pogány kultura kimerült, de csak azért, hogy megtrágyázza a Holnapot.

A romokon új élet fakadt s a Holnap gyermeke: a kereszténység a renaissance és a nemzetek szabadságtörekvése lett.

A Holnap csudaszerét azonban sem Róma, sem Bizanc, sem a degenerált Alexandria boszorkány konyháján nem kotyvasztották, hanem meghozta keletről Kard istene: a barbár erő, a tudásvágy és a szabadságszeretet paripás harcos fiaival.

Nyugatról a frankok dárdarengetege északról a germán-erdők, keletről pedig a hún-törzsek nyíl-felhői bűgtek a halálra ítélt Rómának halotti dalt. A Caesarok roppant birodalmi nemzetek szerint hullott szét, hogy újabb erősebb fajok ragadják magukhoz a vezetést. Kelet kifogyhatatlanul ontotta magából az új és új harcosokat.

A Holnapot akkor is a Kard teremtette. Az a kard, akit pogány őseink isteni tiszteletben részesítettek. A véres, a szent Kard, aki ha kiröppent hüvelyéből, a gyáva, elpuhult Róma reszketett.

De ezt, Ferrerónak nincs bátorsága kimondani. Ehhez Ferrero már túlságosan finom.

Am mi magyarok, akiket legjobban sújtott Trianon hitványsága, mi ne áltassuk magunkat. Nekünk tudnunk kell, mert számunkra ez a tudás egyszersmind életet jelent: mi Kard-isten felszentelt és elhívott fiai vagyunk.

A mi Holnapunk már útban van. A germán-erdők újra megzúdultak. Hindenburg csizmás lába a német elnöki emelvényre lépett és Párizs boulevard-lapjai ijedten csaholnak.

Nekünk ma csak egy bálványunk legyen: a magyar hadsereg. Kard-isten felszentelt fiai, akik nagy- és kisentente ellenére is el fogják hozni a magyar Holnapot.

A babiloni füzek alatt...

Írta: Rákosi Jenő.

Sokszor olvastuk ellenséges lapokban, hogy bűnösök, sőt hogy a főbűnösök vagyunk, tehát bűnhődnünk kell. De a becsületes föld és a pártatlan ég tudja, hogy nem mi vagyunk a bűnösök. És kétezer évvel ezelőtt is hangzott Jeruzsálem uccáin a dühödt és vészszomjas *tesztsd meg*. És Őt megfeszítették. De ki meri mondani, hogy bűnös lett volna, hogy nem a *mások*, hanem a maga bűneiért hurcoltatott volna a Golgotára? Soha több vér nem folyt még egy háborúban azért, hogy az áruslás, hitszegés, hazugság és ragalom legyen úrra a világon. Mert ez a békekötés ezeknek az európai erényeknek a diadala.

Kell-e mondanom, hogy a mai béke a kigondolható legkegyetlenebb, leggyilkosabb? *Határainkra nézve az úgynevezett Clémenceau-téle demarkáció maradt végérvényesen. Ebben Magyarország ahhoz a vándorhoz hasonlít, akitnek az út egy tordulóján elveszik a pénzét, a maskon az óráját, gyűrűt, a harmadikon a kabátját, a negyedikén a lábbelijét és így tovább, amíg csak van elvenni való rajta a puszta testén kívül.*

Hová zuhantunk le, oh nem a mások ellen való vétkünkért, hanem azokért, amit magunk ellen vétettünk. Egyenlenségünkért, visszavonásainkért, testvérháborúinkért, a szabadságunkkal való tobzódó visszaéléseinkért. Levagdadják kezünk-lábunk és itt marad vonagló törzsünk, hogy elnevezessék független Magyarországnak, gúnyjára röhhögő ellenségeinknek, akik osztoznak levágott testrészeinken.

Most gyönyörködhetek benne ob-

strukcisok: demokraták, Károlyisták, szocialisták, defétisták, kommunisták, radikálisok, gallileisták, akik addig osztromolták a *nemzetet* tömör *egyéni* jogokért, amíg szétfoszlott elemeire és könnyű prédája lett ellenségeinknek. Itt vesztettük el a háborút, nem ott kün a csatatereken. Ott csak akkor, amikor sikerült nektek a dögvészt belecsempezni a lövészárkomba és a becsületes magyar katona szívébe.

Es ha még ez a legborzasztóbb sors, amely valaha nemzetre rászakadt, egysebben, egyetértésben, öntudatos, rertias eiszantságban találna a nemzetet. Nemzetet? Itol van itt a nemzet? Itt csak partok vannak, amelyek verekszenek egymással a választókerületeken. A paruapok tele vannak e beka-egerharc siany kuzdeimeivel. Vadoljaaa, gyanusitjak, becsmerik egymást, míg siralomnazonan ut a nemzet, arra itelve, hogy kerekbetöressék es itt partviszary es itetekteien kicsinyes amucioik keszsznek sirjara követ nengeritem...

Mit hívaiokotok partvezerseggeit, minisztereinoksegget, kepviselosegget es nemzetgyuiesseit? Mindez nu jatek ma es siraamas amitasa onmagunknak. Ha gyaszba oitoztok, kezeteket oitetekbe ereszutek tetienul, ha leutok a babiloni tüztek aia es konyjeteket belesirjatek a patakba és megdöbentitek a világot egy nemzeti gyasz nagyszerű látványával: többet használtak veszendő ügyünknek. A kutya, amely szeretettel gazdája sirján bűvában éhen pusztul el, különb nálunknál, akiknek kávéházaiban cigánymuzsika szól, orfeumai-ban kuplét gazdol a komédiás, az uccán

vihognak az emberek, az asszonyok a divatüzletek előtt ácsorognak látni a legújabb modellt, a kortestanyán s választógyűléseken dulakodnak s egymás ellen izgatnak a politikusok, amíg Magyarország a műtőasztalon fekszik s nagyhatalmak kanyarítanak le vérző testéből részeket, hogy szolgálatra kész új kis hatalmak elé vessék jutalmul.

Hívlak és szólítalak benneteket, akik ezer évvel ezelőtt Azaiból ide hoztátok a magyart hazát szerezni: hívlak és szólítalak királyok, akik között hősek es szentek, viseltetek a magyar koronát: hívlak és szólítalak hadvezérek, államférfiak, tudósok, költők; hívlak es szólítalak vértanui a magyarnak: száitjatek meg ezt az elernyedt, hitvány nemzeteket, inlessetek meg emejet, döb-bentsetek meg a szívet, hasítsátok le lelkiismeret halyogát, hogy kötelessége tudatara ebredjen. Jusson végre eszebe, hogy magyar. Jusson eszébe, hogy az etozó nemzetéktől egy nagy, egész, virragzó országot nyert örökeul es tegye le lelkiismeretene a kerdest: mit tog ő öröksegi hagym az utana következő nemzeteknek, hogy meg ne átkoztassék meg haló porában is.

Mert egy erénye van van ennek a békekötésnek. Az, hogy túlmege minden méltányosság, minden igazságosság, túlmege a becsületes megtarthatóság határam is. Nincs az a megalázódás, nincs az a lemondó elszántság, nincs az a lemondó gyavaság, nincs az a kész akarat, amely képes volna minden parancsát teljesíteni. Gyöztes hatalmak! Ha ratifikáltunk is, ezt ne felejtsetek el...

Isten lelke

Írta: Remsey György.

Lelkemben Isten léptei rengenek;
Zord lépései mindenek Urának,
Kinek nevével töltözve szállnak
Szinére az örök — egy világnak
Örök hajnalok s örök reggelek.

Akinek dicstől fényes homlokára
Száll minden éjnek, minden virradásnak
Káprázó fényű változása,
S északi fjordok jeges hegyének
Hideg fényekben tündöklő sugára.

Kinek ereje sir a vad viharban;
Köszáli szikla ércsírtes lokán
Virító, kicsiny, magányos, fehér
Gyopárban, — mint égreszálló illat él,
Parány bogárban mint szív összedobban.

Kinek lelke csillog a végtelenben
Csilló azürok kéklő kékein, —
Gyermekkakajok csengő reggélén,
S embersőhajok fátyolába, mint
Sötét éjszakák lelke lebben.

És most lelem jön; lelem a végtelen
Beláthatatlan fénylő útain;

Keresztül minden elhullt vétkemen,
Keresztül ezer elmúlt életen,
Mint tűzvilágos égő kegyelem.

Tárlujatok szét ragyogó kapuk
Ez éjibekés, szent, nagy ünnepen;
Midőn lelkemnek érce zengve zúg imába,
S a szent falaknak csengő kórusába
Halálkal-halás hymnust zeng az út.

Lelkemben Isten léptei rengenek;
Zord lépései mindenek Urának,
Kinek nevével töltözve szállnak
Szinére az örök — egy világnak
Örök hajnalok, örök reggelek.

MAGYAROK VASÁRNAPJA.

Bemenőm s kimenőm

Irta: Prohászka Ottokár.

Egy gyönyörű tavaszi reggelen nagyon megéreztem, hogy csak ucca gyereke vagyok e szép titokzatos világnak s elfogott a vágy, hogy ne maradjak az uccán, ne ott künn, hanem menjek be, menjek beljebb, ahonnan mindez az élet tódul kifelé, ahonnan ezek a dagadó rügyek, ezek az ébredező csírák kikandikálnak. Mit maradjak én künn s mindig csak künn; mit társam ezt a vásárt, mikor anyám, a természet, kifejezti lombsátorait s kigöngyölti finom szöveteit s fölpattanva az élet zárait kirakja filigrán művészetét, azokat a lehetőszerű virágkelyheket, azokat a napraforgó aranytányérokat, azt a sok illatos virágpártát? Mit járjak én mindig csak künn, mikor most nem felülről, hanem belülről havazik, mikor a tavasz pajzán jökedvében, halványrózsás havat szór az almafákra s mikor a körtefák virágdíszében tündöklő hófehérséggel utánozza a tél motívumait s ezt mind belülről? Minek csavarogjak künn, mikor az a fölséges, bájos élet mintha ép álmából ébredt volna, az üde szépség pirjával az arcán újból, ablakot s millió redőt nyitogat s kidugva felém még fésületlen, kócos, barkás fejét, ingerkedve kérdi: s te még mindig ott künn?! Még mindig járod a látóhatárnak végtelenbe nyúló körzeteit s gondoldod, hogy azokon járva pihenőre találsz? Nem unod az uccai gyerek, a csibész szerepét, aki egész nap szaladgálva, minden kapufélnál megállva, minden udvarba betekintve, az otthon alig ismeri? Nézd, ajtó-kaput nyitottam; gyere be, légy itthon!

S tényleg valahogy megütődtem ezen a számlálhatlan nyílt ajtón s kapun s ezen a beláthatatlanul sok főlhúzott redőn, melyen át az élet rámmézett s főn-akadtam a szaván s szinte méltatlanokodtam rajta, hogy csavargónak hív s uccai gyereknek csúfol, és hiszen igaz van: hát miért is nem megyek be s minek lakom az uccán s miért nem ismerem anyámat s miért nem hallom atyám szavát s minek élek idegenben, a világ országtáin? S a nagy idegen-

ség érzetéből szenvedélyes, fájó vágy lett s a számkivetett lélek otthonot keresett s a kiközösített vándor oltárt követelt s millió vágy lett hangssá bennem, hogy igen, nem maradhatok mindig künn, hanem be kell lépnem be az élet otthonába, az én otthonomba. Közel kell jutnom, egészen közelébe, e kültre sugárzó, de nekem vérrokon szépséghez. Szomjas vagyok e kültre csak halni járó, de belül zúgó zenének orchestrumára; el akarok mélyedni, el akarok merülni e kültre kicsapó, de mélységeit belül rejtő értelemnek tengerébe; meg akarom érezni ott a szív táján ezt az erős, ütemes akarást, mely a fejlődésben a több s szebb élet hullámaival gördíti végig a világon; szóval haza akarok nézni, ahová a lelkelem gyökérszála s öntudatlan s öntudatos életének összes motívumai nyúlnak; ahová húznak s meg akarom közelíteni, mint e nagy háznak gyermeke azt a fölséges bensőséget, melyből oly fölényesen, oly ritmikusán, oly illatosan néz ki a bamba, uccai világba, ennek a sok csavargó embernek lelketlen szemébe, ennek a sok uccai gyermeknek tátott szájába a kacagó, az éneklő, a győzelmes szépség!

Még is indultam befelé; vezetett a vágyam s húzott a mélység. Minden virág örvény lett, tele gondolatlalt, számmal és arannyal s minden levélke művészienségre kiszabott s kifeszített vászon lett, teleszórván az élet s az alak ezernyi szimbolumaival s minden tenyérynél fakéreg óriási famező lett, ahol az isteni gondolatok alfresco-festője húzta meg a maga epikai festészetének csodálatos vonásait. Megnyílt a szemem, hogy ezt mind láthattam s e belső világosságtól mérhetetlenül nagy lett itt minden s mindenből eszmék sugároztak s törvények világítottak s a napsugár ott künn csak derengő fénynek látszott ezzel a világossággal szemben. Már azt gondoltam, hogy az otthon legintimebb szentélyébe jutottam s hogy ez tehát az élet bölcsője s tán az Isten maga, de a fény világított s tovább intett s egyre azt lát-

tam, hogy ugyancsak nem jutottam a végére s hogy itt közmű-közműre s törvény-törvényre következnek s hogy ezek a belső képletek is még mind csinált egyenletek s hogy ezek a legmélyebb eszmék is még mind fogalmazványok. Éreztem ott bent is, hogy azt a szépséget valaki leheli s hogy a tavaszi motívumokon valaki dolgozik; valaki, aki ott benn, aki ott beljebb van; valaki, aki nem olloval szab s nem tüvel varr s nem szagos vízzelk illatosít, hanem akiből ez mind valahogy fakad, valahogy kimondhatatlanul. S haladtam tovább, haladtam mélyebbre, beljebbre s úgy éreztem, hogy bár még mindig feneketlen mélységek intenek felém, de ott már minden oly szűk, hogy a lelkelem is szorong s minden oly végtelenbe elnyúl, hogy a szemem tekintete is belefáradt s érzésem azt sugalta, hogy innen az út az élet Lelkéhez, a nagy művészhöz, már nem lépérsől-lépésre s fokról-fokra vezet, innen már a lélek ne kapaszkodjék fokról-fokra s ne csúszkék előre következtetések láncán szemről-szemre, hanem ahogy itt ugródeszkára jutott s itt műtétet kell végezni, melyhez inspiráció kell, de melyhez a lendületet megadja ez a nagy, szép, virágos, misztikus világ. Itt ugrani kell végekből végtelenbe; itt egy szókelléssel el kell hagyni a megtapogatható, a megtapasztalható végességek vonalát s meg kell csinálni a minket környező végtelen sok kicsiségből a végtelennek integrációját. Ez a legfőbb matézis; a világoknak, ezeknek az érthetetlen infinitezimálnak integrációja, melyet nem számokkal végzünk; mert nem is lehet azt úgy végezni, hanem érzéssel s következtetéssel. A végtelen kicsiny sem szám s a végtelen nagy sem szám, sőt a számot s a mértéket mindkettő kizárja s mégis mindkettő szükséges fogalom s jó szolgálatot tesz, mert érthetlenségén át igazságok szemléletére vezet.

Csak így lehet a világban a nagy mű nagy művészre akadni. Ez az az út befelé. S csak ha ráakadtunk, tudunk otthon lenni, a végtelen Istennek a házá-

ban s a mi házunkban. Fönt a napsugár, lent a sötétség világít, de mindkétben látunk. Fönt elizagodunk ésszel s lent ésszel, szívvel és hittel. S mi minden világosságnak örülünk; örülünk, mert haza igazít el s otthont világít meg. Így jutottam én is be s így járok el gyakran oda.

Máskor meg kimenőm volt. Egyszer este, mikor tavaszi színek borították az eget s az egész nyugati égbolton folyt a világítások merész játéka. Az ég akkor előlegezte a tavaszt, de mivel nincs virága, hát csak színekben virágzott ki s azokkal világított) a bámoló világnak. Azokkal hintette tele mezőit s voltak ott rózsás, pipacsos, baldacsinos, búza- virágos mezők s a mezők fölött biboros sárkányok repültek s a violás tengereken tüzes vitorlájú hajók úsztak egymásra hengerített felhőgúllak felé. S a mezők hívtak s a hajók irányt mutattak s minden itétt nekem, hogy menjek föl s följebb s mikor elindultam s mezőről-mezőre s valamennyien áthaladva a mély kékségre jutottam, csillagok gyúltak ki útamon, mint az esti sétatereken a villamos körték s világítottak nekem odább, tovább, feljebb s már nem kilométeres sugárakkal, melyeket az esti köd elnyel, hanem fényivekkel igazítottak el föl-föl s ki a világból. S ime kiértem s látni akartam csillagszféra keret fölött a mennyországot s a kék

égbolt fölött az Isten trónját; de nagyot csalódtam, mert a keret épen lépteim alatt tört össze s az égbolt beszakadt. Kimenni nem lehetett s a kilométerek tovább nem vittek.

De hát havá is akarnék én jutni s hol s merre akarnám keresni azt az országot, melyről az irás mondja, hogy szem nem látta? Hol, merre keressem az Istent s hány kilométerre szánnám is rá magam, hogy eljussak hozzá?! Isten nincs a térben kiterjedve; nincs valamennyire, hanem kimondhatatlanul közel van s aki hozzá fordul, annak nem kell keletről nyugatra, sem délről északra, sem alulról fölfelé, sem fölülről lefelé fordulnia, hanem forduljon önmagába; ott megtalálja az Isten legtekéletesebb képét s a képben az Istenség értelmét s jelenlétét.

Isten legtekéletesebb képe saját lelkem s azért nekem lelkemen át kell Isten felé mennem. Csak róla vehetem vonásait. S az első az, hogy nem látom lelkemet s nem ismerem arcát, sem szövét, sem alkátát s hogy fogalmi úton nem boldogulok vele. Vannak fogalmaim lelkemről, vannak s kellenek is, de nem megyek velük sokra. Az é nem is tisztá fogalmam róla, azért érzem a lelkemet s magamat s ugyancsak így fogom meg s karolom át s birom Istenemet. Arcát nem látom, de őt magát lelkembe zárom.

A második közös vonása lelkemnek s Istennek az, hogy a lelkem ugyan bennem van, de ha kérdik, hogy hol van, hogy a szívemben, a szememben, vagy az agyamban van-e, azt mondom rá: mindenütt van; az egésznek rendjében van; átátja a fejlődés, a feszülés, az ösztönök, a vágyak szövedékét; kiverődik gondolatim; kinyilatkozik az élet vonzalmaiban a szépség s jószág felé s győzelmet arat vér és föld fölött, az eszményt sugároz egénységben: de azért nem tudom, hogy hogyan is van bennem.

Igy van Isten a világban; benne van a dolgok valóságában s törvényszerűségében; nem azonosítva velük, de nem is elszakítva tőlük, él, sző, dolgozik. De mélyebbre nem jutok s többet ne kérdezzetek tőlem. Nem tagadom, sőt tisztelem azt a mélységet, de az nem az én hazám. A levél sem született gyökérnek, bár él a gyökértől. Az én hazám is itt fõnn van; hiszek gyökereiben s mélységeiben; tisztelem azokat, de nem értem.

S így végre is, a *bemenő* épügy mint a *kimenő* ugyanoda ér el, az ember lelkében s a lélekben magához az Istenhez. Itt nézünk az Isten szemébe s itt vesszük törvényét; az isteni életnek nagy stílusa itt bontakozik s entuziaszma itt fakad. Érzem be vele, mert ennél sem mélyebbre, sem magasabbra nem juthatok el.

Rádió

Véget ért már a nap komédiája,
Lehullt a függöny, — beesteledett ...
A nagy szünetben millió fénybogárka
Virraszt az árva, álmos föld felett,

Pihenj mellém és hangold fel a lelked;
Ezer szent titkot sutlog a világ,
Az esti csendben dallamok remegnek,
Muzsikálnak a bűvös antennák,

Nem Róma, London, Páris lesz a célunk;
— Csak földi mérték, kurta és bohó! —
Figyelj, testvér, — a csillagok üzennek,
Szébbet dalol az égi rádió!

... Az idő-sírbán ezredek pihennek,
Elillant percek, vérbe hullt tusák ...
Az Ur magasztos, intő szózatára
Hányszor figyelt föl hiven a világ?

Ritkán, — mert egyre harczi zaj robajlott,
Vihar, viharra gyúlt a föld felett
És Istenéhez akkor tért az ember,
Ha elbukott, ha — beesteledett ...

Uram, ha egyszer nagy, nagy csoda jönne,
Ha Rád lennék egy csendes éjszakán!
Uram, ha egyszer egy dallam csendülne
Szavadra minden lélek-antennán!

Híú remény ... A bitorfüggöny lebben,
Hajnalt dalolnak friss, dacos szelek ...
Nyugodj meg, testvér, — furcsa szörny az ember,
Az Ur szavát tán sosem érti meg ...

György Lajos

CSÖRREN A KOCKA

Szeretettel küldöm barátomnak

Almos istenek kockáznak ott lönt
a peremen.

Az egyik éppen dobja a hatoldalú
csontot —

s az kápra tehérjével vakít

a Főnséges elé ...

„Mi az?” „Semmi?”

Almos eskenkedvűséggel egy népet hajít,
a nyertes isten gögben uszó trónusa felé.

„Dupla!”

Szentült közönyével egy virágzó
országára mulat.

Pörren a kocka, szomorún: egyre.

Sírás zaja hangzik az országból egyre ...

Népeket adnak. Népeket nyernek ...

Országot dobznak. Amott veszjenek.

Emberek jajja vérző sebbé váltik.

Csörren a kocka; háromra bokázik ...

de egy hamis isten ... mindig hatot állít.

Kultúra pusztul, Eleit megszakad!

Borult fővel itt lent a földön

a meggyőrt ember szintén kockára kap ...

Csörren a kocka, galárdul bokázik:

az Igazsággal az ördög kockázik.

És ti elborult agyi földi istenek

kockáztok, kockáztok, ott lönt

a peremen!

Magyar Isten! Te józan, igaz: Egy!

Csörren még sokáig a kocka odafent?

Mert idelent a földön az eldobott kockán
már minden elveszett.

Lendvay Béla.

Nyár*

Ez még nyár!

A napkorong tüzelve jár ...

A hőség kinzó, rekkenő:

Lelankadt lomb, kisült mező ...

Fáradt az agy, fáradt a szív,

Lágy pamlagod pihenni hív,

S a lomha test hűs estre vár —

Ez még a nyár!

Ez még a nyár!

Dereng a halvány holdsugár, —

A véred perzselőn pezseg,

S beteg vagy újra — vágybétég —

És futsz, mint vad, mint kergetett,

Míg párodalt fel nem leled,

És ajkad ajkra nem talál —

Ez még a nyár!

Ez még a nyár!

Am olykoron már dér szital,

Fűszálon kristálytűt ragyog,

És könnyesek a hajnalok ...

A véred is már csendesebb

A szálló fecskepárt lesed,

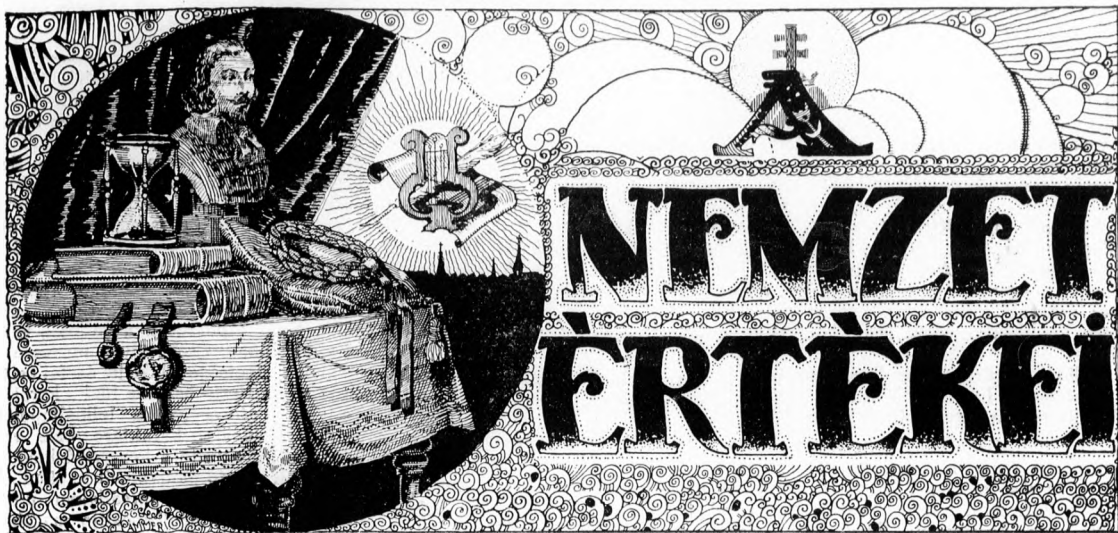
S csak emlékekkel bibelődsz —

Közleg az ősz! ...

Vályi Nagy Géza.

*Mutatvány a kiváló költőnek sajtó alá rendezett, új verseskönyvéből

Gróf Apponyi Albert

Elvárhattak felette gyilkos szenvedélyek, elvárhattak felette elvakult párttusák, magásra csapkodtak körülötte forradalmak szennyes hullámai, ostromolták a gyülölködés tisztátlan tájékozásai, csábították új konjunktúrák szédítő hatalmasságai: Apponyi Albert gróf maradt, aki volt; megrendíthetetlen emberi szikla a világesemények viharzó Óceániájában!

Hogy micsoda Apponyi Albert nekünk, hogy kije Apponyi Albert a Magyar Nemzetnek: azt e mai kor törpe nemzedéke sem észsel, sem gondolatlanul felmérni nem tudja még.

Volt idő, amikor a világ hosszú évtizedeken át Magyarországról jóformán csak annyit tudott, hogy — volt egy Kossuth Lajos és — van egy Apponyija!

És valljuk meg őszintén: ha a világhoz olyan hangon akarunk szólni, hogy ezt meg is hallják, ha a Magyar Nemzetet oly módon akarjuk képviseltetni, hogy az Magyarországhoz méltó legyen, hogy képviselőnk előtt meg ellenségeink is tisztelettel meghajoljanak; akkor csak Apponyi Alberten keresztül tudunk megszólalni, akkor csak Apponyi Albert személyében tudjuk magunkat méltón képviseltetni!

Sokan szemére vetik Apponyi Albertnek, hogy nem alkotó szellem, hogy nem pozitívista, hogy a reális valóságokhoz nincs elég érzéke, hogy tétlenül jelszavak és színes elméletek bravúrjai felhővága csupán.

Akik azonban ezt teszik: azok nem tesznek egyebet, minthogy a maguk közemberi képességeihez, kicsinyes egyéniségéhez mérik egy szellemi nagyvonalú egyéniségét és képességeit.

A közembernek esetleg számot kell adnia minden bakagombról, a vastagtalpú bakancsnak minden szögéről; de nem föltétlenül szük-

séges, hogy a világháborúk kosztus hadvezérei is tudják ugyan-ezt...

Vannak emberek, akik csak

azért születtek, hogy eszméket teremljenek, hogy új idealoknak szárnyakat adjanak, hogy a tömegek lelkét egy-egy nagy gondolat számára fogékonyra tegyék, megtermékenyítsék; de a végrehajtás hétköznapi, sokszor alacsony munkájában nem vesznek részt.

Az ilyen ember mindenkor a milliók felett álló nagy ember típusa: és — ezek között is első helyen állva — ilyen ember gróf Apponyi Albert is!

Apponyi Albert grófnak, mint a Nemzet egyedül álló értékében, mi nem a pártebert, nem a politikust, nem a legitimistát ünnepeleljük, hanem a magyar lelkiségnek azt a hatalmas formaöltését, a magyar Géniusznak azt a hatalmas szárnyalását, mely a Magyar Nemzet érdekében a világ legképzettebb politikusaival, legnagyobb gondolkozóival is mindenkor diadalmas szellemusára kel.

Hogy Apponyi valóban nem pártember és hogy valóban mennyire minden párt és árnyalat felett áll: legjobban bizonyítja az, hogy a nemzet érdekében mindig készséggel a kormány rendelkezésére áll, noha köztudomású, hogy a kormányelnököt és Apponyi Albert gróft nem egy kardinális kérdésben súlyos elvi és világnézeti fel-felgások választják el.

Mint csillagtalan éjszakában viharos tenger sziklaperemén a világtörvény: úgy áll Apponyi Albert gróf a trianoni magyar sors sötétbe hanyatló sziklacsúcsán — határainkon túl is messzire világitva be a magyar látóhatárt!

Isten éltesse és az emberi kor végső határáig tartsa meg Apponyi Albert gróft a Magyar Nemzet számára.

A hatvanéves Csók István

A tehetség kiforrása, az egyéni, szinte veleszületett álmok megvalósulása az az út, melyre éppen az örökölt, ősi fölöslegiek sodorják a művészt. Bajos terhekkel, nagy nehézségekkel terhelt út, amin átküzdik magukat. — Őket számszorozzák a gátak, mert nincs kitérés, nincs alkú. Királyfi, koldus — mindegy, hogy minek születik, ha tehetséggel áldott, zsarnokot, elrendelt sorsot hozott magával. Így, kényszerű küzdelemmel, zsarnoki tornákon lett a kegyeskosztos kis diákból a magyar képzés úttörője: Barabás Miklós, asztalosinashól pedig a képzés fejedelme, Munkácsy Mihály stb. Ez az út vezette a magasba 60 év göröngyein Csók Istánt is.

A régi molnársalád leszármazottja ma nemcsak Magyarországon, hanem az egész világ első mesterei között áll. Az 1889-ben Párizsban nyert „mention honorable” óta Antwerpen, Bécs, München, Róma, Budapest, Filadelfia, Párizs kiállításain nyert aranyérmeket. Azok közé a kivételesen nagy művészek közé tartozik, kiknek arcképét az Uffiai képtár őrzi. Pályájának állandóan emelkedő, káprázatos magasságokba lendülő vonala fölébe emeli őt a magyarországi képzőművészeti viszonyok szűk horizontjának. De művészete ott is híven ő maga ott is mindig — magyar. Nem tartozik egy iskolához sem. Egyéni művészetében csodálatos erővé tömörült az, amit a multtól örökölt azzal, amit az új társadalom termelt. És ez teszi őt a

magyar képzésnek is egészen kiváltságos helyzetű mesterévé.

Közvetlen örököse, tanítványa azoknak a nagy mestereknek, akik a festőművészetet magyar talajba átültették: Székely Bertalannak, Lotznak és Gregussnak. Tőlük örökölte nagy koncepcióját, nagy készségét. És amivel a sok örökös közül alig boldogult valaki, azt Csók legegyszerűbben, legtermészetesebben — tehát a legtökéletesebben fejlesztette.

A nagymesterek halálával a grand art is lehanyatlott.

Polgári életünk langyosságából már úgy nézzük a múzeumok óriás méretű kincseit, mint régi-régi ösök rémítő csataszerszámain. „Rettenetes kardját s az kít a csizmáján viselt sarkantyúját”.

A modern technika nem a régi fegyvereket fejlesztette. Új, kézben jobban fekvő, gyorsabb, hatásosabb szerszámokat eszelt ki. A praktikus a gyakorlati élet fejleszt mindent. A modern művészet is leszámol a nagy kor eszközeivel. A természet közvetlen megfigyelésével és festésével az élet intímabb, valóságosabb ábrázolása indul meg. A realizmus művészete futi át és lelkesíti a fiatalokat. Bastien-Lepage, Couzbet stb. lelkes híveket hódítanak a magyar festők közül is. Csók egyéniségének alapjával, tehetsége izével is közel áll hozzájuk. Persze erős küzdelemmel jár, míg szakítani tud a belenevelt akadémikus kánonnal. Mégis a szép és artiszt-

tikus barna színek, a „galéria tónus” helyébe világos és derűsen csillogó színek jönnek. Ez az út az, amelyen elszakad a hagyományoktól, hogy többet, újat alkothasson, önmagát adhassa. Sok kísérletezés, keresés szétágzó útakon vezet előre. Egyéniségének határozottsága mellett az öröksége, koncepciója és nagy mesterségbeli készsége őrzi meg attól, amibe ennek a kornak sok festője belesüllyed. Hányan vannak, akik a nagy keresésben örökre elvesztik önmagukat! Modorosakká válnak, vagy szét porlódnak. Csók István művészetét kivételes tehetsége alakítja és fejleszt. Egészéges, tiszta ösztöne fűzi a korához. Teljesen átérzi azt a lelkiállapotot, amibe korának karaktere bele van ágyazva. Művészete a kor gondolkodásmódjának vezető motívumaihoz simul. A polgárisodó magyar társadalom újból átéli és mintegy megismosítja magában a faji különállóság törölhetetlen érzését, hogy aztán erre az alapra helyezze és építse nyugathoz fűző szoros kapcsolatát. Csók István Mohácson, Baranyában, Tolnában — s az ország különböző vidékein leheli be a tiszta magyar levegőt. Mindenütt a magyar föld s a magyar napfény sajátosságait keres. Ritkán fordul a magyar multhoz. Nem a kép irodalmi tartalma érdekli. A jelent is, a népi alakokat is a legtisztábban festői szempontok szerint vizsgálja, értékeli és festi. Így jut el ahhoz az egyéni stílushoz, mely a legtermészetesebben tartalmazza az örökölt készséget, a modern nyugati formalitást és az egyéni — tehát jellemzően magyar diszpozíciót. Örökölt a mesterségbeli virtuozitása, a sokoldalúsága. Modern és nyugati az a mód, ahogy a jelenségeket formájuk és színeik szempontjából értékeli, az, hogy a képet nem a látott világ gondosan megkeresett részleteiből, mint mozaikot rakja össze, hanem a fény és a látás — távolabbról az értelemben élő fogalmak és érzetek — törhetetlen egységére, lényegére építi. Ez kapcsolja őt a nyugati modern művészethez, az expresszionizmushoz. Művészetének elvitathatatlan magyarságát azok a vonások alkotják, melyekkel temperamentumát, méltóságos nyugalmát, derűt, egészen érzékeny nagy örömet fejez ki. Emlékezzünk csak téli kiállításokon látott képeinek nagy nyugalmú harmoniáira, „Tamarok”-nak „Juda gyűrűje”-nek puha, érzéki aktjaira, arcképeinek előkelő méltóságára és csendéleteinek eleven színmuzsikájára és előttünk állanak Csók Istvánnak, a magyar embernek azok a vonásai, melyeket művészetének ellenállhatatlan erejével, mint egy nemzeti lobogót diadalmasan csóvált meg nyugat felett.

Szokolay Béla.

Csók István: Gyermekarckép.
(Simó Magda felvétele.)

Gróf Klebelsberg Kunó

A magyar jövődö előkészítőinek leg-súlyosabb tennivalója közé tartozik az, hogy a hazai kultúra magasrendűségét az állandó fejlődés jeleivel bizonyítsa. Ez a munka csak mélyalapú és szívós lehet és amellett ritkán hozza meg a gyórs, vagy épp rögtönvaló siker örömeit. Programja hosszú évekre szól s épp a leggondosabban kitervelt etapjait csak jövődö generációk méltányolhatják igazában. Az ilyen messzeható elgondolások mestere gróf Klebelsberg Kunó. Amit a Történelmi Társulat elnöki székében az egész újkori história földolgozásáért művelt, az minden pártan az igazi művelődés fáklavivóinek kijáró tiszteletet keltete föl.

Még a bennfentes politikusok közt is csak kevesen ismerték Klebelsberg valódi hajlandóságát és értékeit. Azt tudták róla, hogy gróf Bánffy Dezső mellett kezdte a miniszterelnökségen, a külügyi és nemzetiségi kérdések osztályában. Kivételes talentuma eléggé ismert volt már, amikor a közigazgatási bíróság tagja lett. Négy esztendővel utóbb jutott, mint államtitkár a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba s 1916 tavaszán vette magához gróf Tisza István a miniszterelnökségre. Mint politikai államtitkár a diplomáciai rátermettségnek is sokszor jelét adta. Tiszta és evidens volt a mérlege, amikor Tiszával együtt visszalépett: a közoktatási reform előkészítésén kívül jól megszervezte a rokkantügyi, illetve a hadigondozó hivatalt. Sok-sok száz szerencsétlen neki köszönhetette, hogy lábraállt, illetve protézist kapott. Fitogtatás nélkül nyilvánult meg benne az, amit Victor Hugó *noblesse de coeur*-nek nevez.

A keresztény nemzeti párt programjával jutott 1920-ban a nemzetgyűlésbe, majd a tekintélyes disszidens-csoport élére, illetve két év mulva az új egységes pártba. *Aeva mediocritas*-át jellemzi, hogy a választójogi javaslat, amelyet belügyminiszter-korában alkotott meg, hol túlzottan konzervatív, hol nagyönis radikális színben tűnt föl a különböző pártok szemüvegén át.

Három esztendeje már, hogy a várból lejött a Hold uccába. Mint kultuszminiszter végezte a leginkább neki való munkát. Elsősorban azzal került a nemzet értékei sorába, hogy az értékes nemzeti tudomány palládiumait igyekezett megmenteni az Akadémia megsegítése dolgában indított akcióval.

Most kerek ötven esztendő, jó erőben levő, fiatalos férfi; de már atyamesstere különösen a magyar történetírásnak. Ó tette lehetővé, hogy kiváló tudósok fölmelessenek a kutatás számára egészen megnyílt bécsi titkos levéltárba.

Erről nekem a következőket mondta:

— A Magyar Történelmi Társulatnak több nagy tudományos vállalkozása indult meg. Az első főképp Magyarország török-korának új megvilágítását tűzte ki célul. Monumentális világtörténelemről van szó, melyhez

Bécsben rengeteg anyag áll most végre szabad rendelkezésünkre. Egyedül I. Ferdinánd koráról négy vasos kötet számol be. A konstantinápolyi követek nagytömegű jelentéseit is teljesen földolgozzák.

— Új módszerrel folyik a munka. Nem úgy, mint a régi „halászat”, amikor az volt a divat, hogy egyik-másik fascikulusból kiszedtek egy-egy darab iratot, földolgozták, — sokszor csak részlegesen, — s többé más történetíró hozzá sem szeretett nyulni ahhoz a kérdéshez. Hiányos, egyoldalú feldolgozó-módszer volt az. Ma

igazságtalanul sújtó volt ez a politika és rendkívül fontos, hogy minden részletét ösmerjük.

— A harmadik, óriási jelentőségű korszak az ötven év, amely 1823 és 1873 között telt el, Nemcsak magának a kornak történetét, hanem vezető magyar egyéniségeinek valamennyi munkáját is napvilágra akarjuk vinni. Igy gróf Széchenyi István műveit (a társulat 25 kötetre tervezi). A magyar nemzet történetének legkimagaslóbb korszakait eddig nem lehetett a közönség elé vinni. Ferenc József hosszú uralkodása alatt zárva maradtak a

Szomboly nagyapamnak szellemi élet fölkészésén tartom a nemzeti ügyemre tett előfeltételnek s éppen ennek a tudását igazsággal belátnom a nemzeti ügy-szerűbb vitáiban

Klebelsberg

egész nagy kérdések konglomerátumát ölelik fel s nem a személyi nézőpontok érvényesülnek. Az egész történelmi intézet egységesen foglalkozik a korszakos problémákkal.

— A második nagy munka a XVIII. századból való; főképp Mária Terézia gazdasági politikáját ösmereti. Magyarországra nézve sok tekintetben

döntő fontosságú akták. Széchenyi munkáinak nemzeti kiadásán kívül szóba került Kossuth Lajos műveinek kritikai kiadása is, továbbá gróf Batthyányi Lajos iratainak publikálása.

— Három óriási iratcsomó beszél a klasszikus magyar pörökről: Lovassy, Wesselényi és Kossuth messzeható jelentőségű ügyeiről. A súlyos bi-

zónyságoknak hosszú sora mutatja, hogy ezeket a nagy politikai pereket Bécsben kezdeményezték és irányították. Ma már tisztán látszik: abból a célból, hogy a kiválóbb politikai akciókat kifejtő magyarokat ártalmatlanná tegyék és főképp azokra sújtassanak le, akikről denunciansok és spiclik, mint afféle összeesküvőkről tettek jelentést.

— Bécsben vannak az 1848—49-es magyar véstörvényszék iratai is. A forradalmi kormány azokat a magyarokat állította a véstörvényszék elé, akik nem helyeselték Kossuth és társai mozgalmát. A magyar szabadságharc akkori megítéléséhez a Bécsbe vitt iratok rendkívül fontos adatokat szolgáltatnak.

A Történelmi Társulat elhatározta a magyar vonatkozású anyag rendszeres publikációját.

— Gyönyörű anyag van a titkos levéltárban az 1860—67. évekből, elsősorban arról, hogyan készítették elő a kiegyezést először az ökonzervatívok s utóbb Deák Ferenc és köre. — Szűgyén-Marich László, az idősebb, gróf Apponyi György, Sennyey Pál és Majláth György, továbbá Scitovszky primás működésének legfontosabb bizonyosságai végre hiteles eredetiben olvashatók.

— Deák körének, publicisztikai vezérkarának (Csengery Antal, Lónyay Menyhért) hátrahagyott iratait is kiadjuk. A szándék az, hogy a 67-es

kiegyezés egész megalkotása tisztán álljon az ország előtt.

— Ep elég történelmi könyvünk van eddig, melyben több a föltevés,

LUKACSY LAJOS:
Hősök emléke.

A ceglédi pályázaton díjat nyert mű.

mint a valóság és több a fantázia, mint a pozitivum. Eddig nem fogtak hozzá elég készültséggel az ilyen munkához, de a legnagyobb baj az anyagismeret hiánya volt. Most végre a legitimosabb aktához is hozzáférhetünk.

Klebsberg nagyszabású terve nem maradt szalmalángos magyar ígéret. Mint kellemes nagyarányú meglepetés kikerült már a nyomdából dr. Károlyi Árpád kétkötetes publikációja gróf Széchenyi István döblingi irodalmi hagyatékából, továbbá Steiner Lajos impozáns műve, Beniczky Lajosról, illetve a szabadságharc és a tót mozgalom ismeretlen adatairól, amelyeket Steiner fedezett föl a bécsi hadilevéltárban.

Fontes Historiae Hungaricae Aevi Recentioris: ez a hatalmas arányú könyvsorozat összefoglaló címe. Magyarország újabbkori történetének forrásait Klebsberg nyitotta meg és ezzel adta legfőbb dokumentumát az egész programjának. Amint Humboldt a jenai iszonytató vereség után „széleskörű kulturpolitikában kereste az állami megújodást”. Klebsberg ugyancsak „magyarányú szellemi élet fölszítását” tartja a nemzeti újjászületés előfeltételének. És ennek a tudatát igyekszik belevinni a nemzet legszélesebb rétegeibe. Akik nem veszik észre, vagy nem értik meg igazában ezt a koncepciót, azok legfölbjebb sajnálatot érdemelnek.

Tábori Kornél.

HANGY SÁNDOR ÚJ VERSEI.

Mért gyújtod fel?

Vágyam szökökútján a vér
Ma száz sugárban tőr útát...
Poétád esdő ajka kér!
Nézd hull a vér, nézd hull a vér
S homályba száll az öntudat.

Öledbe volna jó merülni
S vergődni bárszony melleden,
Karodba futni, menekülni,
De jó is volna most nekem!
Láng-korbács úzi, hajtja vágyam
Lávafolyam rohan feléd...
Mért gyújtod föl, ha el nem olytod
Szerelmesednek éjjelet?

Égő galambok: gondolatjaim
Ma gyors iramba szálljatok!
És rátaláljatok.
Lepjétek el vállát e hőcsudát,
Borítsátok be lánggal,
Parázsló tűzvirággal.

S lánghintón véle hozzám szálljatok
S míg karjaink majd egymásbafonó-
nak
Boldog kinok közt együtt égjünk el
Tüzmáglyáján a csóknak.

Szállj, szállj hajóm...

Véztépett gályám most megint virágos.
Rongyos vitorlám duzzadón feszül.
Előttöm újra int az álomváros
S a vihar is nézd, csendre csendesül.

Gályám falánál hullámok johádnak
Árbócom ormán délibáb ível...
— Csalfa vízén a nagyszerű csodáknak
Szállj, szállj hajóm, szívem szerelmivel.

Almodjam: rév int álomváros partján,
Hol Senta vár és oldódik varázs,
Boldog felejtés drága asszony karján,
Hol rajta kívül nincsen senki más.

Nincs rongy irigység gáncsvető barátság
Leselkedő szem, sebző rágalom
Míg hallgatjuk majd lelکم muzsikáját,
Pihenjek csókos, édes ajkakon.

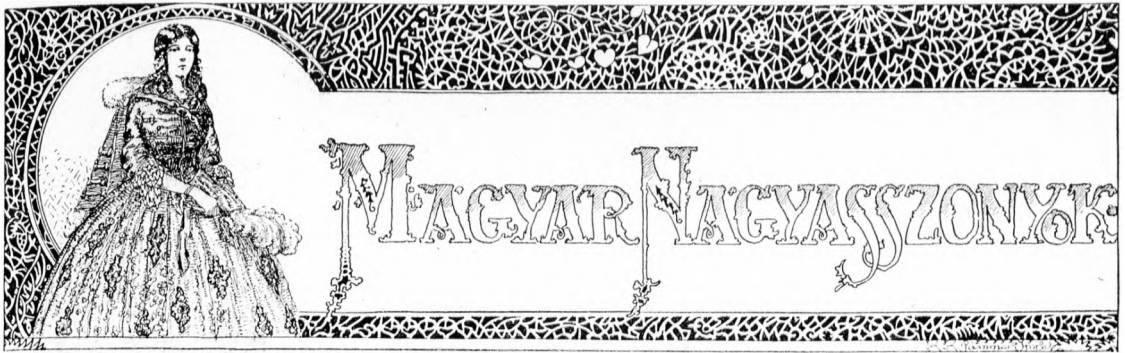
Szívünk tűzétől gyúl föl rozzant gálya,
Hamvadjatok el régi viharok.
Vár álmainak tündér szép virága
S enyém lesz most, vagy érte meghalok.

Egy rózsza hullt a tóba

Egy rózsza hullt a tóba
Elkapta fűrge hab...
Ölembé ültél sokszor
S én elringattalak.
Én rózsza-rózsza párom
De szép is volt, de szép...
Ám mért a rózsák unják,
A hullám énekét?
És mért vágyódnak partra
Hol vár rájuk a sár?
Én rózsza, rózsza párom
Be kár, be kár, be kár.

Vigyázz!

Lelkem tükrében ring a képed
Mint holdsugár a lány habon
Szerelmem minden színpompáját
Festő gyanánt te rád rakom.
Meleg lehellet álomkép ez,
Bezárja bitor szívkeret
S két kék szemem, mint oltár lámpa
Áldoz könnyet és vért neked.
Vigyázz ne szállj, ne szállj ki onnan!
Maradj oltárkép, szent öröm:
Mert véged lesz, ha búsulst kedvben
A tükröt egyszer széttöröm.

Gróf Apponyi Albertné

Mikor a Verbőczy uccai csendes palotába belépve, az emeleti, Dunára néző salonban szemben ültem a nagyszonyonnyal, megéreztem, hogy kivételesen előkelő női lélekbe nyerek egy kis bepillantást. És mikor kérésemre, igazi grande-dame előzékenységgel beszélt közéleti működéséről, hálásan néztem Apponyi Albert gróf márvány mellszobrára, mely a terem egyik szögletében egy oszlopon áll. A grófnő, asszonyivének minden melegével megértette, hogy mint felesége az ország legkiválóbb nagyrának, aki az egész művelt világ tiszteletét bírja: kötelességei vannak hazájával szemben. Finom érzékkel az egyetlen útát választotta működésének irányául, a „nőkérdés” megoldását, mert tudja, e téren a legbetegebb a magyar női társadalom.

És mentül jobban tombolt fölöttünk a mostoha sors szenvedésvihara, annál intenzívebben, mélységes emberszeretettel munkálkodott a közjóért gróf Apponyi Albertné, hogy enyhítse azokat a tétovgató sebeket, melyeket a Végzet ütött a magyar társadalom testén. Egy oly világszövetségbe kapcsolta hazánk társadalmi munkáját, melynek mottója evangéliumi mélységű: „Do unto others, as ye would that they do unto you” (cselekedj úgy másokkal szemben, mint ahogy szeretnéd, ha veled tennének.) A „Nőegyesület Világszövetsége” kizár politikát, vallástürelmetlenséget, nemzetiségi kérdéseket. Egyetlen célja a nők helyzetét megerősíteni, megvédeni.

Washingtonban 1893-ban lelkes amerikai hölgyek azon fáradoztak, hogy létrehozzanak oly szövetséget, melybe az egész világ női szövetségeit egyesíthessék. Nagy propagandával dolgoztak. Elsőbb Kanada kapcsolódott az amerikai egyesületbe, úgy jött Anglia, Németország. S mikor Washington felszólította az osztrák Heischné, szervezze meg Ausztria-Magyarország belépését, ez az úriasszony átírt özv. Teley grófnőnek, aki készségesen vállalta a szervezést és így lett tagja 1904-ben a magyarországi nőszövetség a washingtoni centrumnak. Teley grófnő után özv. Batthyány grófnő lett az elnöknő s utána jött Apponyi Albertné, aki

azóta — 20 év óta — vezeti a szövetség elnöki tisztét a legmélyebb hozzáértéssel és lelkesedéssel. Minden hasonló irányú intézet tagja lett ennek a magyarországi szövetségnek, melynek első fóruma mindig Washington. Ottevenként kongresszust tartanak, melyen az összes civilizált államok képvisel-

tek magukat. Magyarországot az ezidei kongresszuson a jótékonyágáról közismert Rosenberg Augustia és Geöcze Sarolta jeles írónők képviselik, akik most utaztak ki Amerikába. De öt éven belül is tart a szövetség tanácsuléseket, a külföld valamelyik városában, ahol a legaktuálisabb ügyek sürgős megbeszélést és elintéztést nyerne. Külátás van arra, hogy a legközelebbi tanácsulést Budapesten tartják meg.

Hogy mily alapos felkészültséggel dolgozik a magyarországi Nőegyesület Szövetsége, bizonyítja a munkaprogramja. Külön szakosztálya van a pénzügynek, sajtónak, a nők jogi helyzetének, a női választójognak, a nőkereskedelem elleni védekezésnek, a népegészségnek, a be- és kivándorlásnak, csecsemővédelemnek, a békeügyi kérdé-

nek, vonatkozással a nők társadalmi helyzetére, külön szakosztálya az iparés kereskedelemnek stb.

A világszövetség elnöke Marchione of Aberdeen and Tamarr, London. A hivatalos nyelve az angol, francia német, jelenleg azonban csakis angol nyelven folynak a tárgyalások és az évkönyvük is „International Conceil of Woman” angol nyelven van megírva.

Dacára annak, hogy gróf Apponyiné ennek a nagy kulturmissziót teljesítő szövetségnek a lelke, van ideje még arra is, hogy más irányban, a közjótékony-ság terén működjön fáradhatatlan szolgálatkészséggel, a legnagyobb megértéssel, az emberi nyomortúság iránt. Segítő keze mindig ott van, ahol égető szükség van nemes jótékonykodására.

25 éve elnöke a „Klotild Egyesületnek”, az I. ker. „Közjótékonyági Egyesületnek”, társelnöke az „Általános Közjótékonyági Egyesületnek”, mely különösen az alkohol pusztításával szemben vette fel a küzdelmet és számos más jótékony intézetnek pártoló, vagy elnöklő tagja.

Ideálja a magyar nagyasszonynak, aki osztrák származása dacára, nagynevű férje révén a legszorosabban összefonott új, magyar hazájával és nagy intelligenciájával közös táborba tudja tömöríteni azokat, akiknek kötelességük a haza szolgálatába állani és legelső sorban a magyar nő társadalmi helyzeteért küzdeni, addig, míg a magyar nő is ott tart, ahol a legszabadabb leggazdagabb nyugati állam leánya, emberi függetlenségének ideális magaslatán.

Apponyi grófnő neve fogalom a külföld előtt is, mi magyar nők annál mélyebb hódolattal figyeljük áldásos munkásságát, mert fajszeret, asszonyi megértés irányítja tetteit és mert mi értünk küzd, dolgozik, fárad, a legönzetlenebb, legmagyarabb Nagyúr oldalán.

Mók Ferencné.

Szimfónia

A Zene Akadémia fennállásának ötven éves ünnepén Dr. Hubay Jenőnek ajánlom.

A Muzsaház ma ötvenéves,
Félszázados mult — büszke, fényes
Ormán — örömtűz ég, lobog,
S derengi át a csarnokot...

Ünnepi szó, ünnepi fény
Remeg — a nagy termék ölén...
Szinpompá, szépség, mámor, illat
Kábitó ámulatba ringat, —
Sok gazdag úr, sok cifra dáma
Raja — vegyül a csillogásba —
Suhanva jár, libegve lép:
Káprázatos, tündéri kép...
Az arcokon lázrózsa ül,
A légben izgalom feszül, —
Kitárgulnak fülek, szemek,
S egy túlvilági élvezet
— Gyönyöre mindent átítal,
S a szívek rejtett pitvarába
Szent érzetek szöknek virágba:
Megértés, néma dhitat...

Aztán kialszik minden lámpa,
S az esthomályba
Lélekjárások halk nesze
Kedzódik — s mint egy tűnő álom —
Atsuhan tisztán, glóriáson:
Liszt s Erkel áldott szelleme...

Dalok fogannak — titkos hatalmak —
Dalok születnek, dalok szárnyalnak —
Zengő motívum, lágy futam
Csendül pajzánul, csöbösen...
Dalok születnek... szállnak világba,
S lopóznak érző szivedig —
A halhatatlan dal varázsa,
Isteni lángja melegít —
A vérpezsdítő dallam ritmusától
Ös-virtus éled, nőltön-nő a kedv —
Lelkiünk hevül a régi, dali táncból,
A sarkantyúnk is helykén összepeng...
Sir és kacag e nóta... Büfelejtő
Szava vigaszt ad — szívbe muzsikál,
Majd vesztett honunk sorsán vijjog
féltlön.

Mint a viharhadár...
Ez a mi nóánk!... ez a pattogó dal,
A felhős magyar kedélynek való —
Van benne öröm, ősi bánat, sóhaj —
A sirva-vigadó.

Dalok fogannak, dalok születnek;
Lepkéli tarka képzeletek...
Könnyed-sirós
Bús-szordinós
Szonáta hív szerelmesen —
— Holdlány bukkán fel az egen —
A fürge rondó
Dévaj, csapongó
Hangja nevet:
Megyek, megyek!...
A finom, lengé menüettek,
Mint játszó nimfák úgy lebegnek,
S noktürnök ábrándos szava
Ringat el — nyári éjceka...
Kis madrigalok,
Mint tündérlányok
Körülesókolnak pajkosan...
S aztán komoly daloknak árja —
Mint nagy, dagályos víz hulláma,
Mint lassú, megáradt folyam —
Hömpölyög méltóságosan...

Komoly akkordban — újra vidám,
S vidamba szomorú vegyül —
Sohajlás közé fájó sirám,
S a mély hegedű hegedül...
Játszi hangok, csengettyű hangok
Csilingelnek, mint kis harangok...
Rézkürtök zúgnak,
Nagybögők búgnak...
Dobok dobognak,
Brácsák zokognak,
S a bős hangtorlaszon keresztül
A karcsú hártá átalrezdül...
A mély panaszú oboa,
A lágy, szemérmes fuvola,
Mint a merengő lány szerelme —
Pirulva, félve, esdekelve —
A gordonka, mint férfirisás,
Mint távolból jött, titkos hívás
Jajong bele a nagy koncertbe...
S mint messze-messze elhaló,
Felcsukló hang az éjszakába,
Mint honfitánát siri gyászja
Borong a bús tároगतó...

A futó zöngék egyre jobban
Erősbbülnek és zárt sorokban
Robognak, mint a katonák
A mozgó léghullámon át...

És mindig jobban — össze-össze
Verődve — zúgva, mennydörögve,
— Mint a háborgó, zajgó lenger —
Tombol, üvölt, zeng az orcheszter...
S mint dülő, romboló vihar
Zúg s orkán lesz a földi dal...

Majd elcsitul a fergeteg,
S mint haldokló halatty — beteg,
Siráma — végső remegése, —
Mint száz zsolttáros száj beszéde,
Mint fenséges, égi ima
Halkul el a: Szimfónia...

Zendüljete, csendüljete hát
Komoly s pajzán melódiák!
Óh, törjete át gúny-, szégyen-határon,
Hiába minden vér, köny, szolgálórom,
Mert nagy kapocs a szó, a dal szava,
És nincs erő, sővény, út a világon,
Mely véreinktől elválasztana...

Csendüljete, zendüljete hát
Szilaj, bátor melódiák!
A gyűlöletnek átkos zürzavarja
Nemuljon el s a szeretet hatalmas
Legyen úrrá e széttépett hazába;
Fog minden Érzés, Eszme, Akarás
Honódjék egybe — mint örök hatás —
Egy égigéző szent Harmóniába!...

Valyi Nagy Géza.

A finále

Öreg leszek, vénebb a téli napnál,
Kedvem sötét lesz és hajam fehér.
S mint a csitul patak a torkolatnál,
Lankadt szívemben meglassul a vér.

Ha harmat-hűssel ér az este, fázom,
Nem melegít az elzúgó tusa,
S ha támadok, az ugrást elhibázom,
Mint Akela a dzsungel farkasa.
Csak csendre várok és komor követem
S barlang-homályba visszaruskadok,
Míg zeng az erdő s forró ükötlete
Rohannak boldog, ifjú farkasok.

Áprily Lajos.

Apáczai Cseri János

Írta: Pintér Jenő.

Háromszáz esztendeje, hogy Brassó-megye egyik szegény falujában — Apáca községben — életrekelt a törökvilág-korabeli erdélyi magyar tudományosság fájljávivője: Apáczai Cseri János. (1625—1659.)

Szegénysorsú jobbágyszülők gyermeke volt. A kolozsvári és gyulafehérvári református iskolában nőtt fel s a hollandiai egyetemeken fejezte be tanulmányait. Geleji Katona István erdélyi református püspök küldte ki Hollandiába, ahol a franekerai, leydeni, utrecht-i és hardervijki egyetemek hallgatója volt. Megtanulta a latin, görög, héber, arab, holland, francia és angol nyelvet, teológiai doktorátust szerzett és saját alá készítette Magyar Encyclopaediáját. Mikor öt esztendei távollét után 1653-ban hazatért, a gyulafehérvári református kollégiumban alkalmazták. Egyik megalázás a másik után érte. Mivel tanári székfoglaló értekezésében kemény kritikát mondott az erdélyi közművelődési állapotokról, addigi jóakarói ellenségeivé lettek. Nem tudták megbocsátani, hogy egy pályája kezdetén álló fiatal ember tanácsokat osztogasson az idősebbeknek. Ellenségei több annyira föizgatták ellene II. Rákóczi György fejedelmet, hogy távoznia kellett gyulafehérvári tanári székéből. Mint eretnekséghez hajló hittudóst áttették a kolozsvári kis iskolához, ahová az érte lelkesedő tanuló ifjúság egyrésze is követte. Buzgósgája itt sem csökkent, de a sorvadás már harmincéves korában kiragadta az élők sorából. Hollandiából idehozott felesége hamar utánahalt kisgyermekével együtt.

Pedagógiai eszméi nagyjelentőségűek a magyar iskolaügy történetében, bár tervei nem váltak valóra. A magyar tudás ügyéért folytatott apostolkodása szinte példátlan ebben a korban. Hiába hívták meg jóvedelmző lelkesívi hivatalokba, ő inkább maradt az iskola szegényes kenyérére, mert új nemzedéket akart nevelni, mely jóvátégye az elmúlt századok mulasztásait. Latin értekezéseiben meggyőződéssel hirdette, hogy egy nemzet nagyságának egyetlen biztos mértéke iskoláinak száma és tanítóinak képzettsége.

Tanügyi programja szerint a nép-

iskolának mindenkire nézve kötelező tárgyai lettek volna az írás, olvasás, vallás, számtan, történet, földrajz, természetrajz. A középiskolában megkívánta volna, hogy a latin nyelvoktatás és szövegolvasás tárgyi ismeretekhez kapcsolódjék azaz a grammatika, retorika és filozófia mellett ott szerepeljen a történeti, természeti és megnyitástani tudományok összessége. Az egyetemet a tudós férfiak társaságának és a tudományszomjas ifjak hajlékának képzelte, úgy amint azok voltak a külföldi protestáns egyetemek.

Egész sorát vetette föl a pedagógiai eszméknek. Az anyanyelvi oktatás fontosságának kiemelése kezdő fok, a reáliák előtérbe állítása, a szemléltetés megkövetelése, a tárgyi ismeretközösséssel egybekötött nyelvtanítás, a konkrétól az elvontra való fokozatos átmenet az általános és ingyenes oktatás követelése: mind az ő tanítói körülményekéért dicserik.

Apáczai Cseri János nemcsak a magyar iskolázás rendszerét akarta újjá teremteni, hanem az összes tudományokat is meg akarta szólaltatni magyar nyelven. *Magyar encyclopaediája* (1653) jó tájékoztatást nyújt arra nézve, milyenek voltak a XVII. századi művelt embernek hittudományi, bölcséleti, nyelvészeti, történeti, jogi, mennyiségügyi, természettudományi, orvosi, mérnöki és gazdasági ismeretei. Ez a munkája latin iskolakönyvek magyar kivonatainak gyűjteménye. Pusztán gyakorlati szempontból készült, azért, hogy a szerző segítsen magyarnyelvű tudományos könyvek nélkül szűkülő tudományain. Ebben a kis lexikonban a magyar íjtűségű anyanyelvű olvashatta a legszükségesebb tudományok rövid összefoglalását. A munka nyelvi szempontból figyelmet érdemel. Abban az időben, mikor ismeretlen tudományokat kellett első ízben megszólaltatni magyar nyelven; mikor például Szenczi Mórnár Albert a matematikát csak hat magyar szóval tudta kifejezni; mikor egyszerűbb tudományos fogalmak magyar tolmácsolására is körülírások kellett; elismerést érdemel Cseri Jánosnak az a törekvése, hogy minden egyes latin műszót csak egy magyar szóval adjon vissza. Könyve természetesen tele van

nehézkedésekkel, úgy hogy olvasása fáradságos dolog. Ezt a nyelvbéli nagy küzdelem mutatja *Magyar logikáeskája* is. (1654.) Ebben a kis iskolakönyveben a XVI. századi Rómus Péter bölcseleti tanításait kivonatolta. Magyar-sága nehezen érthető. Minden mondatja tőri a tudományos nyelvet. Ezen azonban nem lehet csodálkozni, mert előtte senki sem írt magyarul erről a nehéz témáról.

A lelkes magyar apostolnak a lángoló hazaszeretet adta kezébe a tollat. Erdeme, hogy az iskolaügy terén nagy gondolatokat vetett föl, a magyar tudományos műveltség fejlődését elősegítette, magyar nyelven szólaltatta meg a filozófiát s népszerűsíteni igyekezett világhírű kortársának, Descartesnak, bölcseleti tanításait. A kolozsvári temető hantjai sok nemes hamvat takarnak, de ezek között kevés rokonszenvesebb egyéniség alussza örök álmát, mint a maga századától meg nem értett, sőt üldözött szegény magyar tudós.

Csönd

A csönd közömbös, óceáni mélyen,
Mélyen, mélyen a kék fölcsin alatt,
Vérszínű lomb zúg s erdővé szövődik
Sok élő, vérző korall-gondolat.

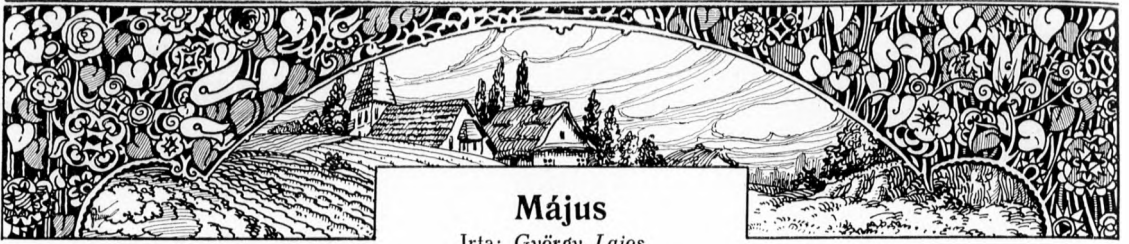
Dermedt ordókból dóm s kupola épül;
Előbb sirály-dúc, majd pálmás sziget,
Végül hajók és szívek kőbörtöje,
Új rév, új föld, mely ígér új hitet.

Mind illatos, friss, hamvas, szög, opalós
Zöld gyöngyszem a kék tükür tengeren,
Csak az kopár, s madártól is lakatlan,
Melyen én állok, én és végzetem.

Hajók és szívek erre sose járnak,
A nagy Albatrosz messze elkerül,
E pusztaság a dómom kupolája,
S keresztként állok rajta egyedül.

Leborulok a néma sziklafokra
Az elmúlt sejtelmével teli,
S hallom, hogy lenn a csönd halálos esőjén
A korallerdők gallyát tördeli.

Harsányi Kálmán.

Május

Irta: György Lajos.

Kereky tanár úr a kiskertben szunyókál. Csillagos, holdvilágos az este. Meglibbennek az orgonabokrok. A tanár úr nagyot szippant. De szép, de illatos ez a május! Cirip, cirip... tücsök muzsikál. Mintha fakerepelőt pörgetnének, úgy szól messziről az esőtvaró békahad. Nagy varangyosbéka ugrál az úton. Egészen a tanár úr lába elé merészkedik.

— Hess, te cudarl!

Cupp!... A béka a vizesdézsába ugrott.

Köröskörül cserebogarak zümmögnek. Kereky tanár úr a multon mereng... „Cserebogár, sárga cserebogár”... Régmúlt, illatos májusok muzsikálnak a szívében. Hej, amikor még holló fekete volt a deresedő üstök!... A homályból fehér orgonafürtök hajlanak feleje. Mintha Magduska fehér ruhája libbent volna. Ezelőtt huszont év előtt...

— Hess, te cudarl!

Egy bolond cserebogár a tanár úr arcába csapódott. Zsebkendőt húz elő. Törli, törülgeti arcát, majd keze a szeméhez téved. Nehányan meleg könnyecseppet töröl ki onnan.

Nagyot sóhajt.

Az elmult, elröpült ifjúság incselkedik szívével.

Kereky tanár úr búsul, mélézgat, de lassacskán megnyugszik a szíve. A fölséges Isten akarataiban... Suttog a lomb, bódító, erős illatot lehel az olajfa. Mámorosodó fejjel, emlékeskedő szívvel temetkezik a május ölébe...

— Az orgonabokor széthajlik halkán. Mosolygós arcú, fehérruhás leány toppan eléje.

— Jóestét, Pali!...

Kereky tanár úr csak bámul és alig jut szóhoz.

— Jóestét, kérem...

Kacagás.

— Hát nem ismer meg? Pali...

Kereky tanár úr foltpápszokdik és a leány felé lép. Nézi, nézi, majd önmagát vizsgálja. Különös... Mintha megfiatalodott volna. Végigsimít az arcán. Különös... Hová tűnt e bajusz, e szakáll? Karjai feszülnek, szíve egyre gyorsabban dobog. Különös... Megragadja a leány kezét.

— Magduska!

— Pali!...

Puhán, szerelmesen ölelik át egymást. A leány forró, simogató keze hajába téved.

— Pali, Pali, hová gondolkozott olyan mélyen?

— Sehová. Csak úgy, csak úgy — gondolkoztam...

Karöltve sétálnak a kertben. Körülöttük cserebogarak zümmögnek, az illatos orgona feléjük hajlik. Némán, csökösön fonódnak össze.

— Halljal! öcsém!...

Mintha villámcsapás érte volna őket. A villám — Magduska édesapja volt.

— Jaj, a fülem!...

— Öcsém! Magának a füle fáj, öcsém! Nekem a hátlátlanság fáj. Mit akar a leányommal?

Magduska már a ház felé szaladt. Lihegve, szívdobogva ér szobájába és sirva borul a vetett ágyra.

Pál urat pedig fülénél fogva cipeli az igazgató úr a kamra felé. Betuszkolja és zárja az ajtót. Palival forog a világ. Indulatosan rázza az ajtót, de nem szabadulhat. Kábultan hull a földre.

Réggel van. A pedelus nyolcórát csönget. Az igazgató úr kézen fogva vezeti Pali-t az iskolaterem felé. Fizika óra lesz a IV-ben.

Pali remeg, az igazgató úr noteszét forgatja.

— Kereky Pál! Jöjjön ki...

— Jelen!

— Beszéljen a hangról.

Pali akadozik.

— A hang... a hang néha suttog, mint az orgonabokor, máskor meg dörög mint az ég...

A nebülők harsogva kacagnak a fiatalemberen.

— Szamar! — kiált rá az igazgató úr. — Beszéljen a höről.

Pali egyre jobban pirosodik.

— A hö, a hö... a melegség édes, mint a Magduska arca...

Az igazgató úr, mint a tigris, úgy ugrik feléje. Pali az ablak felé menekül. Az ablakok tárva vannak. Fölgurik az ablakpárkányra. Feje szédül, melle zihál, irtózatossá mélység tátong alatta. Mit tegyen? Az igazgató úr már füle után nyúl. Jaj!... És leugrik a mélységbe...

Hull, hull lefelé, majd mintha szárnyai nőttek volna erdők, mezők, városok fölött repül messzire. Valami arcába csapott. Kábultan zuhan a földre.

Hosszú idő telhetett el. Szemét megdörzsöli, felébred. Réggel van. A nap ragyogva süt be az ablakon. Magduska a tükrök előtt ül és fésülködik. Aranyhaja szélesen hullik vállára.

Pali mögéje settenkedik és befogja a szemét. Magduska haragosan ugrik föl a székről.

— Ne nyúljon hozzám!

Pali kérleli.

— Magduska, ne haragudjon...

— De igenis, haragszom, hol járt az este? Hol csavargott? Miért jön most hozzám? Menjen innen...

Május illatozik. Magduska nagy eseményre készül. Gólya kelepel a ház fölött. Öröm, boldogság. Rohannak a képek... Ni, már mászik, már tötyög a kis csöppség! Édesapja fülét ráncigálja. Már öt, már tíz, már tizenkilenc éves. Most, most, Uram ne hagyj el! Ni, ott a bokor előtt állnak! Ki az a siheder? Mit akar a lányommal?

— Megölelte... Ki az a zsvány? Hadd húzom meg a fülét!

Kereky tanár úr feléjük rohan. Szíve a torkában dobog, szeme haragos villámokat szór.

— Ki az a zsvány? Megállj! A füled... Megfogom a füled! Te, te...

Kereky tanár úr megdörzsölte a szemét. Nagyot nyújtózott.

— Ejnye, de elaludtam...

Hús szél táncolt keresztül a kerten. Ajtó nyílik.

— Pali, hová tűntél?

— Itt, itt! — Feleli akadozva a tanár úr.

Magda asszony kihozta a vén keferáncot s az ura hátára terítette.

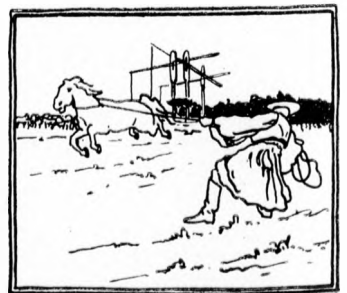
— Gyere öregem, sétáljunk egy kicsit. Olyan szép az este...

— Zsuzsika lefeküdt már?

Kerekyné asszony rejtelmesea mesolyog.

— Nem, még fönt van, válaszra vár.

Kereky tanár úr kábult fejjel, zavaros képekkel küzködve lépdegélt hitvese mellett. Söhajtozott, dörmögött, értelmetlenkedett, míg végre is megtudta a valót. Kislányáról, Zsuzsikáról volt szó. Meg arról a zsványról, aki olyan bolondul szerelmes beléje...

Lukácsy Lajos műtermében

LUKÁCSY LAJOS.

Lukácsyt az enyhe éghajlatú, szelid hajlásokkal, barátságos derűs vidékekkel dús Dunántúl küldte. Ott Kapuvár környékén, ahonnan jött — színes, termő foltokat rakott fel a Teremtő festőkedve, melyre nagy világos kék szemét nyitja a ragyogó színmagyar égbolt.

Szülőföldjén már elsősorban a Természet festőpompája érvényesült, míg a plaszticából csak a finomság, a báj, a játékos pecesselések dominálnak.

Lukácsy Istenadta tehetségén kívül azt a benyomást hozta magával Budapestre és ezt tükrözteti vissza minden remekbe faragott alkotásán.

Egy derűs kedvű, játékos nagy gyerekek genialis szobrai látjuk várbarázi műtermében, ahol dacára a nyirkos falaknak, a sötét pinceudunak, mégis ragyog, mosolyog minden, mert belőlük az ő lelke sugárzik felénk.

Nagy problémák, az élet zord fenégségei nem érdeklik, de annál nagyobb szeretettel és odaadással mélyed el mindabban, ami kedves, szép, filigrán, ami kecses.

Ezért aztán legsikerültebbek és a magyar szobrászatban páratlanok gyermek

és női alakjai. Bennük valóban a szín és plasztikus hatás valami csodálatos mesekészséggel párosul, ami vonzóvá és megérthetővé teszi minden szobrát.

Elsősorban gyermekalakjai érdekelnek minket. A gyerek minden mozdulata, simulékonysága, kedves esetlensége ott ragyog alkotásain, melyek a legjellemzőbb Lukácsy szobrok.

Művészetének azt lehet mondani egyedüli helyes kifejező eszköze a márvány. A bronz már túlerős lenne ezekhez a lehetetlen dolgokhoz.

Női aktjai — bár színesek, elevenek — mégis csak másodsorban jöhetnek tekintetbe. Itt is elsősorban a női test színhatása és a lány vonalak ritmikus hullámzása a dominál. Kompozíciói mindig egyszerűek és mégis sokat mondók.

Leghatásosabbak közöttük a meghajlott női aktok. A bűnbánó Magdolnának bánatában való felolvadását, a testnek teljes hullamba való átvadását még senki sem oldotta meg nála szebben.

Lukácsy: Huszár a lovával.

Lukácsy: Vigasztalás.

Az összehúzott térdektől kezdve végig a gerincvonalon át egész a földre omló hajsátor beiveléséig egy gyönyörű harmonikus költemény hatását kelti bennünk ez a szobor.

Úgy látszik, maga a mester is ezt a művét szereti leginkább, mivel számtalan variánsát találjuk műtermében.

Az erő, az energia, a zordság teljesen kívül esnek művészetéből. A groteskot azonban már meglátja: a gyermekben. De annyai bájjal itatja át, hogy a grotesk tulajdonképpen elveszik és csak a bájos félszűzség marad meg.

Még a Hősi emlékekben is csak a lemondó szomorúság bánatos visszfénye sugárzik felénk. Nem tragédiák kiáltanak az ő sírköveiről vagy emlékoszlop-pairól, hanem az „úgy kellett lenni” beletörődő bánat szava.

Lukácsy Lajos egyike a legértékesebb szobrászainknak, aki alkotásaival a legtisztább művészi gyönyört juttatja híveinek.

(hs.)

TÖRTÉNELEM ÉS VALÓSÁG

A letiprott Magyarország

(1849—1867.)

Haynau.

Irta: Kornai István.

(A bécsi udvari titkos levéltár és magyarországi levéltárak anyagának felhasználásával.)

V.

Haynau nemcsak hogy egy-két napi szobafogságon kívül egyéb kellemetlenségben nem részesült, hanem annak a szerencsének is örvendhetett, hogy 1826-ban már nem kellett Vigniel ezredes alatt szolgálnia, sőt pár év múlva, 1830-ban ezredessé nevezte ki a császár, akivel 1828-ban személyesen is megismerkedett. Mint ezredes a 30-ik gyalogezrednek volt parancsnoka. Az 1835-iki év elején — tehát még mindig Ferenc császár idejében — vezérőrnaggyá nevezték ki. A császár halála után kilenc évig kellett várnia az új előléptésre, amikor is 1844-ben az altábornagy rangot nyerte el, a következő évben pedig az 57-ik gyalogezrednek lett a tudonosa. Ekkor került Temesvárra, mint hadtestparancsnok. Itt már korlátlan úr volt. Temesvárot szabadon parancsolt. Nem érezte már szükségét annak, hogy lefelé kedveskedjen. Nagyon szigorú hadtestparancsnok volt. Legénységhez, tisztikarhoz egyaránt. Különösen a magyar tiszteket, akik úgy is csekély számmal szolgálták az osztrák hadseregben, üldözte ahol csak tehetette. Nem engedte meg nekik, hogy egymás között még kivételesen is magyarul beszéljenek. A kik e tilalmát áthágták, kímélet nélkül büntette, előmenetelüket megakadályozta. Temesvár városában és környékén a germanizációnak ő volt a legfőbb pártosusa. A Bécsből oda gyakran vendégszerelésre lekerült német színészeket támogatta annál inkább is, mert Pesten már akkor öntudatos magyar világ alakult ki, ahol a német nyelv egyre szűkebb határok közé volt kénytelen visszavonulni. A 20—30-as években Pesten még állandóan szerepeltek bécsi, drezdai, müncheni és egyéb német színházak tagjai. De a Nemzeti Színház megalkotásától kezdve ezek a „vándor-

apostolok”, kik Magyarországot és fővárosát német telepítésnek tekintették, egyre gyéribben jelentkeztek, végre elmaradtak. Pozsony, Temesvár, Sopron és Nagyszében maradt meg csak a számukra, ahol a német elem még ellenállhatatlanul dominált. E négy város körül három: Pozsony, Temesvár és Nagyszében hadtestparancsnoksági székhely is volt, tehát e helyeken a császári osztrák katonaság képviselte elsősorban az osztrák-német szellemet. Pesten, illetve Budán is volt hadtestparancsnokság ugyanennek a rendszernek érdekében és éppen ezért itt is lassabban haladt a magyarosodás, mint ahogy egyébként lehetséges lett volna. De mégis haladt, fejlődött, mert az ország központját alkotó fővárosban a magyar Alföldnek és túladunának magyar lakosai egyre nagyobb tömegekben telepedtek le a 30-as évek végétől és a 40-es évek elejétől kezdve. Attól az időtől fogva, hogy a magyar irodalom, művészet, társas élet, általában a magyar szellem erőteljesebben kezdett megnyilatkozni, a vidéki magyar lakosság is kedvet kapott arra, hogy nagyobb arányokban segítsen a vezéreknél a főváros meghódításában.

Haynauknak számos kellemetlensége volt Temesváron. Az általa megbüntetett, sőt a hadsereg kötelékéből távozni kényszerült magyar tiszték közül többben nagyobb tettek József nádornál és a budai helytartótanácsnál. Valószínűleg e számos panasz miatt érte őt 1847-ben az a meglepetés, hogy hosszabb időre szabadságolták és Grácba kellett visszavonulnia, ahonnan egy esztendőig szemlélhette a magyar nemzet hatalmas, erőlkijétését, mely a szabadságharc kitörését megelőzte. Az ország tele jöreménnyel és bizalommal készült a magyar nemzeti önállóságának, a magyar nyelv uralmának, az új alkotmányos szabadságnak megvalósítására. Miközben sejtelve sem volt arról, hogy a szomszédságban, a penzionált osztrák tábornokok csöndes városában, Grácban évfélj nyugalomba vonult idős táborno-ki jelölt ki sötét végzetünk arra, hogy a nemzetnek sokat ígérő vetését eltiporja és a nemzet összes kincseit,

létfeltételéért küzdő magyarok politikai és katonai vezetőit hóhérok kezébe és várdbörtönök kazamatáiba juttassa.

Az 1847-ik év elejétől több mint egy évet töltött Haynau az ő száműzetés-szerű visszavonultságában. Egyes katonairók azt állítják, hogy súlyos betegség miatt kapta ezt a hosszabb szabadságot. Lehet, hogy Haynau gyengélkedett és fáradt volt kissé. De komoly baja még se lehetett. Mert ez idő alatt hosszabb utazást is csinált Németországban. Megfordult Casselben, ahol fölkereste régi családi fészket és rokonait. Berlinben is járt, valamint Bécsben is. Nem valószínű, hogy az előkelő németországi és bécsi magas katonai köröket mellőzte volna. A februári francia forradalom már egész Európára előre vetette árnyékát. A beavatottak tudták, hogy nagy dolgok vannak készülöben. Anglia külügyminiszteri székében D'Israeli, a zsidó származású nagy eszű Beaconsfield lord ült. A párisi, berlini, sőt az osztrák kormány hivatalos tudomásul vétele nélkül működő bécsi szabadkőműves páholyok is forrongtak. Mindenütt terhes volt a levegő. Haynauknak is éreznie kellett közeli nagy hivatását.

(Folytatjuk.)

FODOR PÁL író,
a „Nemzet” munkatársa.

Szennációs Ripot Ujság

Koponyay Sándor
-GAZDASÁGI · KÉPESLAPJA-

TÁRSADALMI · ÉS · KÖZ-

A szárnyas ember

II.

A „Nemzet” 5—6 számában jelent meg a Szárnyas emberről” szóló beszélgetésünk első része, mely mindenfelé méltó feltűnést keltett és az érdeklődöket többféle hozzászólásra ösztönözte. E hozzászólásokat egyelőre nem közöljük. Ellenben folytatjuk és befejezzük mr. Sullivannal megkezdett beszélgetésünket, aki — amint előző számunkban már említettük — Jaques Loebnak, a világhírű californiai amerikai tudosnak tanítványa és jóbarátja volt.

Mr. Sullivan, akit fejtegetései közben elragadott a lírai lelkesedés heve, ami pedig vérbeli tudósoknál ritkán fordul elő, kis pihenőt tartott és a fűrkészó tekintettel nézett reám, mintha azzal szeretett volna tisztába jönni, hogy megértettem-e őt teljesen és hogy fejtegetéseivel egyetért-e?

A fűrkészó néma kérdésre szavakkal feleltem:

— Kedves Mester: köszönöm a gyönyörű fejtegetést. Szavai meghatottak, mélységekbe vontak és magasságokba röpítettek... Csak az a kérdés, hogy mindabban, amit hallottam, a költő neve vagy a tudós igazsága volt-e nagyobb? Mert én e pillanatban még nem merek véleményt mondani. Amire én szorítkozhatom, midőssze annyit, hogy hiszek Istenben és hiszek abban, hogy Isten lelkesége az emberiség sorsával szorosan összefügg!

Mr. Sullivan áthatóan nézett rám mélytűző szemével és karomat megragadva, szinte szenvedélyesen szólt:

— Mindebben uram én is hiszek! De hiszek ezenfelül még más valamiben is: Hiszek abban, hogy a valódi tudomány és Isten fogalma nem ellentétesek... Hiszen a tudomány — és ismereteink összessége — tulajdonképpen nem más, mint Isten lelke — a világmindenség örökös lángolásának — földre hullott szikrái, amelyet mi összegyűjtünk és jól rosszul hasznunkra fordítunk... De térjünk a tárgyra uram. Látom, hogy ön kételkedik... És tudom, hogy az ön kételkedése a tízezrek lelkét tükrözi vissza. A kételkedésre szükség van. Mert a kételkedés a legszebb cüfoolatokra ad alkalmat. Én szeretnék így szólni önhez és mindazokhoz, akik a tudományban csak azért kételkednek, mert —

Istenben hisznek... Szeretnék így szólni önökhöz mindnyájukhoz, de úgy, hogy önök mindnyájan meg is hallják:

— Még mindig hitetlenül rázzátok fejteketek?

— Még most sem hiszitek, hogy a földhöz ragadt csúszó-mászó ember egykor — ha Isten úgy akarja — szárnyakat ölthet?...

— Azt mondjátok, hogy mindaz, amit mondtam nem más: csak színes szappanbuborék, fantázia és prózai költemény?

— Jól van.

— Ti kételkedők és tagadók azt is mondjátok, már egykor, hogy a föld nem forog: és a föld mégis tovább forgott hagyományos keserű levében. És belátjátok, hogy e forgás nincs ellentétben Istennel és Isten akaratával.

Kérdezzük hát meg magát a tudományt, a legmodernebbet, amelyben minden eddigi kutatásunk eredménye egyesül.

— Repülhet-e egykor saját szárnyán — az ember?

— A tudomány azt mondja: igen.

— Ön azonban ismét hitetlenül rázza a fejét. Lássuk hát mit mond a tudomány?

— A fajok és formák állandóságának sok évezredes dogmáját a modern történet (filogenia) kutatásai: az átváltozási elmélet (metamorfózis) törvényei, a szerves lények empirikus szemlélődései, Lamarck leszármazási és Darwin híres kiválasztási (selectió) elmélete: — minden kétséget kizáróan örökre megdöntötte.

Állandó fajok és állandó formák nincsenek többé.

Minden, ami van: más volt a múltban — és minden ami van: más lesz a jövőben.

— Ez az alapvető törvény mindenre érvényes, ami teremtve van, a legkisebbtől a legnagyobbig, a szerves és szervesetlen lényekre egyaránt, a legalsóbbrendű protozoától — egészejtől — ősalattól — föl egészen az emberig.

— Egykor mások voltunk — és egykor ismét mások leszünk.

— A természetben semmi sem örök, minden mulandó, minden örökös változásnak van álvéteve, csak maga az átalakulás és a fokozatos fejlődés törvénye örök, mint maga az Isten és az isteni gondolat.

— Ez a törvény uralkodik mindenben,

ez a törvény kormányozza az egész világegyetemet.

— Schopenhauer, Kant, Cuvier és más jelesek még életre-halálra, makacsul védelmezik a fajok állandóságáról szóló „speciess” dogmát.

— Szerintük a faj és forma örök, amit egyszer a természet millió évekkel ezelőtt megteremtett és formába öntött: ez millió és millió évek múlva is ugyanolyan marad.

— Göthe, a lángeszű poétabölcsész volt, az első, aki a híres *Koponyagerinc-tanában* kimutatta, hogy az *összes gerincesek* koponyája — beleszámitva az embert is — nem egyéb, mint az átalakult gerinc.

— A formák örökkévalóságáról való dogma tehát már meg volt döntve, bár eleinte éppen a tudósok támadták meg leghevesebben Göthe elméletét.

— Ugyancsak Göthe volt az első, akik a fajok állandóságát transformáció (változási) elméletében megtámadta és a típusok „elkülönbözése” — a fokozatos fejlődés törvényét egész világosan még nem ismerte fel — tört pálcát. — Göthe a transformáció okát a két alakító erő állandó kölcsönhatásában látta, melyek közül egyik a szervezet belső centripetális ereje, a „specifikáció ösztöne” a másik, a belső centrifugális erő, a variációs ösztön, vagy a „metamorfózis eszméje” az első tulajdonképpen nem más, mint az átöröklés eszméje, utóbbi pedig az alkalmazkodás nagy törvénye.

— Erre építette fel azután a — nagy Hebellé karöltve Lamarck János híres „leszármazási elméletét”, melyben kimondta az úttörő eszmét a fajok örökös változásáról. Kimondotta, hogy minden faj igen hosszú időkön alatt átváltozással keletkezett. Kimondotta, hogy a közös törzsfarmak, melyekből a fajok keletkeztek, eredetileg igen alacsony és egyszerű szervezetek voltak, melyek közül a legelsőök ősnemzés útján jöttek létre. A típus ugyan öröklés által hosszú generációsorokban megmaradt, másrészt azonban újéletfeltételekhez alkalmazkodott és bizonyos szervek fokozatos fejlesztése révén a faj maga lassanként teljesen megváltozott.

— Mindezeket az ismereteket Darwin világhírű „kiválási” elmélete koronázta meg, mellyel véglegesen megoldotta a fajok természetes keletkezésének nagyszűrű problémáját. Az ő elmélete alapján az összehasonlító anatómia és ontogenia segítségével, nemsokára már egészen pon-

tos táblázatot lehetett összeállítani az ember sok millió éves családfájáról is, mely napjainkig a legcsodálatosabb átalakulásokat mutatja.

Ez a táblázat a gerinces kőületek történeti sorrendje szerint a következő:

1. A „triasz” korszak előtt megszületnek a szilurikus halak, a devonikus szalamandrák, a karbonikus amfibiák és a permikus seplők.

2. A „triaszban” létre jönnek az ürgyűrűsök (kigyófélek.)

3. A „Jurában” világra jönnek az ereszényesek.

4. A „krétában” megjelennek a legrégibb lepényesek (plcentaliák) vagyis emlősök.

5. A legrégebb „tertiár” korszakban (az ősemelősökből kiválás útján) már élnek a legalsóbbrendű primatósok a fémajmók.

6. Ezekből a „miocán” korszakban kifejlődnek a valódi majmók, legelőbb a catarrhinák, azután a kutyamajmók és végre az emberi majmók antropomorfhák.

7. A „pliocén” korszakban az embermajmok egy ágából fokozatos fejlődés útján (megszületik a még nem beszélő majomember) és ebből végre ugyancsak — fokozatos fejlődés útján

8. a legújabb korszakban a beszélő ember.

— Monsieur — nappal van.

— Vagy ki merné még ezeketán azt állítani, hogy a természet, mely a legalacsonyabb protozóból — a különféle fajok és formák változatos világán keresztül a mai — gépeivel már a felhők között szárnyaló embert megteremtette: nem volna képes a mai embertípust még

szárnyakkal is felruházni, ha Isten maga úgy akarná?

— Kinek volna joga tőlünk azt a nagyszerű tudományos reménységet elvitatni, hogy az ember, aki nem volt mindig ember: hanem nyomorult alsórendű ázagal — nem is lesz mindig ember: hanem annál sokkal — talán százszor vagy ezerszer — fejlettebb, tökéletesebb lény? ...

— Hiszen azt már százszor jobban tudjuk, miből lettünk, honnét jöttünk, minthogy hova jutunk és mivé fogunk még fejlődni valaha?

— Képzeli csak el, hogy maga a föld is kicsoda csudálatos — egy tekintettel át sem fogható átalakulásokon ment keresztül attól a pillanattól kezdve, amikor izzó, ragyogó, tüzgolyó vagy ködfolt alakjában a Napból kipattant? Hány millió évszázadon keresztül kellett a földnek vajudnia, amíg az egész föld elborított tengerekből az első kopár gránitszikla előbukkant? És hány millió újabb évszázadnak kellett addig eltelnie, amíg a központtüzéretől ezerszeresen megrepezett földön az életnek első cseppfolyós iszénvegyületei megjelentek? Amíg az első protoplasma, a növényvilág algái az első állatok a zsofiták és meduzák megjelentek? Hát még addig, amíg évmillióról évmillióra a föld életfeltételei annyira tökéletesedtek, hogy a Földön az első fantasztikus állatok: a reptiliák megjelenhettek?

— Ki merte volna a föld születése pillanatában fellebbenteni a jövő rejtélyes fátyolát és megjósolni azt a ködbevesző korszakot, amikor az ezerszer átalakult földgolyón egykor az ember fog megjelenni!?

— Kételkedtek-e még a természetben megnyilatkozó Isten mindenhatóságában, az egész mindenséget kormányzó fokozatos fejlődési törvény nagyszerűségében?

— Kételkedtek-e még abban, hogy az ember, akit ólom súlya ma még a gyáva röghöz von le, alkalmazkodás, új életfeltételek és fokozatos fejlődés útján, egykor esetleg röpké szárnyakon emelkedhet a magas szemhatár fölé?

— A költők és írók szeretnek a végtelenségben csapongani, de nem veszik észre, hogy a tudomány birodalma éppen olyan, mint maga a Végtelenség. Mert bármilyen legyen is már ismereteink határa: olyan nagy soha sem lehet, hogy e határon áttekintve: még százszor és ezerszer nagyobb határokat meg ne pillanthatnánk.

— A tudás ereje és hatalma azonban már eddig is sok szédítő mélységet áthidalat és joggal hihetjük, hogy a jövőben még sokkal többet fog áthidalni. És amint a merész ívek egyre és egyre egymás fölé emelkednek: úgy táru majd bámoló szeméink elé fokozatosan az Isteni színjátékok nagyszerűsége.

— Aki buvárkodásával csak egy kis összetartó szögcskét képes belevetni a mélységeket átívelő eszmei hidakba: az már joggal számíthat az egész emberiség hátlájára.

— Ezt üzenem én mindazoknak, akik a fokozatos fejlődés végtelen lehetőségében kételkednek: mert a fokozatos fejlődés hite az én felejtetetlen mesteremnek: Jaques Loebnek a hite volt. És mindabban, amit ő hitt: én is hiszek rendületlenül!

Szegedy László.

Az ősmagyar rovásírás nyomán

Irta: Hanqay Sándor.

(5.)

E hadi nép a nagy falon túl igen nagy műveltségre tett szert, Mint később látni fogjuk, e műveltség az ős túráni műveltség volt, mely sajátjuk, ős hazájukból hozott s nem pedig kölcsönzött kultúra volt. Róluk emlékeznek meg a Tang-dinasztia VI. századbeli évkönyvei s ezeknek emlékköveit találták föl tömegesen az Orkhon, Szelengé és Jeniszei folyók mentén. Az ő írásukat fejti meg Thomzen Vilmos kopenhágai egyetemi tanár, ki szerint ezen ő-török írás forrását nem kellett soha írás keresnie, mert mindjárt rájött, hogy az *iráni* művelődés körében lappang. Thomzennek tényleg igaza van, mert az *iráni* művelődés adta kezébe a kulcsot, de további következtetésekre a maga részéről nem is hajlandó. Sebestyén azonban az arameus népek változatait a perzsák útján közev. titi a turkokhoz, vagyis úgy állítja be, mintha az őstúráni műveltséggel rendelkező uralatlaji faj, *iráni* műveltség köréből vette volna az írás mesteriségét.

Nézzük evvel szemben, mit olvasunk ki Rawlinson Herodot-fordításából, melyhez *Wilkinson* írt kitűnő magyarázatot és a mi *Csengery* Antalunk méltatta nálunk legelsőben kritikailag az ő nagy készültségével és tudásával. Nem fölösleges, ha mindjárt leszögezzem, hogy Rawlinson az angolok az ék íratok nagymesterének, *Wilkinson* pedig a legjelesebb egyiptológok között emlegetik. Ugyancsak nem lesz fölösleges, ha megismerjük egyben *Müller* Miksa, oxfordi egyetemi tanár, a nagyhirű szanszkrit tudós megállapítását is, mely szerint ő, Európa és Ázsia összes nyelveinek eredetét *közös* törzsre viszi vissza. Az ő-világ népeit négy családba osztályozza: *kánaáni* vagy *kusita*, *sémi*, *túrani* és *ária*.

Tehát, ha a nyelvek eredete egy törzsből ered, amit a babiloni nyelvzavar mondája is szimbolizál, akkor az őskultúrának szintén ebből az őseredőből kell kiindulnia. Nézzük már most, melyik lehetett ez az ősi törzs?

Herodot fordítja és tudós magyarázója szerint a sdythák voltak

az ő-világ legmisztikusabb népei kiket csak villámszerű beütéseikből vagy a perza királyok hadjárataiból ismertek. A tudomány pedig sohasem tudta e népet elhelyezni, akár fizikai típusukat, akár nyelv-alakjukat vette tekintetbe. De bizonyos, hogy volt idő, — mondja *Wilkinson* — *midőn Turán népei hűp-velték Nyugat-Ázsia összes műveltségét s a sémi és ária népek is azoktól vették a műveltség első elemeit, így legelőbb magát az irds-tudományt*. Ezt az elméletet azután elfogadta úgy *Norris*, mint *Oppert* is.

Ha a legrégebb idők homályába hatolunk visszafelé, ahol már csak a mythoszok világa dereng, vagy az etnológia nyomai vezetnek, a scythia vagy másképpen *túrani* nyelvudomrot találjuk uralkodónak a Kaukázustól az Ind-tengerig s a Földközi tengerrel a Ganges-örkolatáig.

Húzzuk azonban szűkebbre e területet, már csak a könnyebb eligazodás végett is s szorítózkodjunk csupán *Hindostán* és a *Aegaei* s a *Fekete* és a *Déli* vagy *Ind-tenger* közé eső részre. Ak-

kor itt megtaláljuk *Arménia* és *Susiana* régi birtokosait, a régi babiloniaiakat. *Arabia* déli partjainak lakóit, a nagy *iráni* fensík, a kurd hegyek és *India* ősi nyelvcsaláddhoz számíthatunk. Nagy a valószínűség, hogy ezen egész területen ugyanazon jellegű nyelvet beszéltek. E nyelv eredeti formáit pedig kikristályosodott állapotában egész napjainkig fántartotta magát, mint *Ázsia* négyötöd részének s *Európa* távolabb részeinek nyelve, amelyen beszélnek még napjainkban is a finnek, lapok, törökök, magyarak, osztyákok, votjákok, szamojedek, tatárok, tibetiek, mongolok, uzbekek, turkomanok, mandzsuok, kirizkek stb.

Ez őstúráni nyelvet pedig, melynek altjai jellegét *Norris* kétségtelesen kimutatta már, az ékíratokból ismerjük. Az archemánidok emlékkövein mindig találunk ugyanis *scythia-szöveget*, nemcsak *Mediában*, hol mint a *Behistan-i* feliraton éppen a *scythia* nyelv a fő, hanem a tulajdonképpeni *Perzsiában*, *Naksi-Rustemben* és *Parzsgardában* is.

(Folytatjuk.)

A TORONY

Irta: Bónyi Adorján.

— Most itt fogsz dolgozni — kiáltották utána, amikor belökték a tágas nagy udvarba és bezárták utána az ajtót.

Igen, ezt már előbb is gondolta, hogy a büntetése majd ide átkozza el valamelyik munka-udvarba. Hiszen nem követett el halálos dolgot, csak tiszteletlen volt, az is önszántán kívül, kissé elgondolkozva haladt az uccán, mert épen akkor túlságos jószágú volt a tavaszi levegő és mert a lánytól jött, mivel szerelmes édes álmódzások közben tervezgették a jövődőt, a boldogságot, mely nincs már messzire. Ezen andalodott el akkor jöttében és lépegetés közben a szép égboltot nézegette, nem vette észre, hogy szemben jönnek a törvényhirdetők és fennen fénylik az ő diszruhás soraik előtt a császári szent tekintélyt hirdető fémtábla a sasokkal és aranylombokkal díszítve. Nem vette észre és nem borult le a hatalom jelvénye előtt, elmélázva haladt el mellette, holott minden polgárnak kötelessége arca vetni magát a sasokkal és aranylombokkal körülfont tábla előtt, amelyen minden földek urának és parancsolójának neve ékesedi. A törvényszolgák akkor megragadták kurta tőgáját, elcipeltek, ma pedig már meghozatott felette az ítélet: az egyik keleti munkaudvarban kéyszerrobtira kárhoztatták, az úgynevezett téglakamrába száműzték büntetésből, itt kell magányosan felépítenie a tömtenlen téglából egy akkora tornyot, amelynek magasságából megláthatni a császári keleti kapu felett aranyló címet.

Megállott az udvaron és szénézett. Magas, elérhetetlen kopár fal fogta körül a négyyszögű kietlen térséget. A falazat egyik sarkában könnyenfedett felszer volt, egyébként az udvaron semmi nem volt más, csak szabályos nagy halomokba emelt téglarakások. Nem volt egy fa, egy bokor, egyetlen fűszál az egész udvaron. Arrább jobbra, a kőfalon túl is voltak ilyen munkaudvarok, némelyiknek közepéből már befejezett egyféle meredő torony emelkedett, vörös sima torony, hirdetővén a törvény és a bűnhődés dicsőségét és hogy ott már

egy megfenyített lélek lerotta a rászbott kötelességet.

Jó, engedékeny és lány lelkű ember volt, aki még e pillanatban sem tudott felocsudni abból a kábulatból, amelybe börtönbehurcolása óta beleszédült. Nem érzett határozott fájdalmat, amikor körülnézett ezen a vigasztalan helyen, ahol fiatal életét bizonytalan ideig fáradalmak és nélkülözések között mostantól viselni fogja. Körülfogta a süket csönd és ő szegény inkább még vigasztalni próbálta magát: „Így van rendjén, ki megsérti a rendet és elmulasztja kötelességét, annak bűnhődni kell. Mi lenne belőlünk, ha nem lenne meg a példás tekintélyben köztünk a Rend, ha nem övezné tisztelet a Hatalmat és ha elfeledkezne arról, hogy mi, apró emberállatok, csak a nagy közösségért létezünk és minden azért van, hogy közösségünk dicsőségének viselője, a Császár, lelkünk köteles hódolatában büszkélkedjék. Ez a világ dolgainak egyensúlya és aki ezt megbillenti, az merénylője minden embertársának és érdemes az ítéletre”. Kissé elgondolkozott. Nézte a milliányi téglát köröskörül. „Torony” gondolta, „magas tornyot kell építenem, ahonnan majd láthatni a császári keleti kapu felett aranyló címet. Nyilván ezek itt a szomszéd robothelyeken hasonló ítélet sújtottjai voltak. Tehát nekem is ekkora tornyot kell fölépítenem. Hatalmas torony. Talán egy év is beletelik, mikorra kész leszek vele. Egy hosszú esztendő...”

Lenézett fehér és nyulánk kezeire, mik ügyesek voltak finom dolgok művelésében. Falra szeretett festeni kicsiny ecsettel, élénk színekkel és csilámló arannyal dús figurákat, buja virágzatok és lombok és bokrok között ropogó és dévajkódó alakokat és vörös agyagból szeretett finom fácskákkal kiformalni leányokat és ifjakat. Barátai nagy jövődőt jósoltak neki s volt néhány ígérete templomok és paloták falainak feldíszítésére. Altalában reménye volt, hogy e halk és finom munkákkal fog annyit keresni, amiből majd megélhetnek szépen, sőt kis vagyon is gyűjthetnek, ő és a lány, a leendő felesége.

Am mostan ez történt és neki tornyot kell építeni...

Kétszer kapott napjában enni. Eddig kisigényű volt ételben-italban, künn az életben nem izgatták különösebb vágyak válogatott eledelék és mámorító különös borok után, azonban a börtön kosztja oly silány és nyomorúságos volt, hogy valósággal fájdalmas vágyódással gondolt nem csupán kitűnő ízű, bőséges és fűszeres eledelre, nem csupán illatos és zamatos italokra, hanem magukra a finomművű porcellánedényekre és a kristályból metszett poharakra is. Ez volt az első nagy vágy, amely megragadta. E mögött, mint egy állandó, tompa fájdalom, lappangott a lánynak, elszakított szerelmesének képe, ez a fájdalom hol megnőtt, hol csenedesebb lett, maga sem érezte, hogy milyen hallatlan erővel eszi bele magát lassan lelkébe, csontjaiba és velejébe az az érzés, mely a hívős reggel, a forró dél, a párás este és a mély éjszaka óráiban egyaránt elébe hozza a lánynak elképzelt gyengéd szemeit, derült arcát, forró karját, nemes formáit, finom lábait, csengőző kacagását és lágyan meleg dédelgető hangját... Köröskörül süket nagy csönd s ezek a képek és ezek a hangok szakadatlanul megelevenednek. Verejtékes homlokkal meg-megállott és tehetetlenül kitérta karjait. A magas kőfalak közé kiméltlenül kínzóan csurgott le a perzselő napfény.

A torony talapatából még alig rólyni volt megrakva.

A ruhája beszennyeződött, szürke és mocskos lett, kifeslett és szakadozni kezdett, elvesztette formáját, lábelje szétnyult és összeropogozott. A külseje így változott meg lassan és szinte észrevétlenül, mintha belepte és szédültala volna a por, a penész, a külső valamely betegsége.

A torony még akkor sem volt, mint ő maga. Az esték már hidegek voltak, jött a tél.

A felszerben a vékony és rozoga tető alatt bebújt a mocskos és szagos széna alá, hogy legalább ezzel fedje be magát! a hideg elől. De a fagy áltálfárta csontjái s csak alig tudott munkára mozogni, amikor a téli nap ködös fénnel lenézett a zúzmarás téglarakásra. Csak az a hallatlan erős és feszítő vágyakozás korbácsolta elgémberedett testét a

munkához, hogy ezzel a keserves kinlódással is közelebb van a szabaduláshoz. Minden télen nap egy nappal meghosszabbítja a kin és szenvedés idejét. Rettenetes tél volt, majd jött a tavasz, de kemény harcába került, amíg a tél hidegjét ki tudta csiklandozni az elítélt tagjaiból.

Vad és mámoros tavasz volt, éjszaka resztektek a csillagok a fészker felett és reszketésük boldog gondolatokat ébresztett a rongyos és elnyult emberben. Ő, aki szelid volt és dühös szenvedélyek hullámzását nem ismerte, akinek azelőtt egész szerelme, életcélt és mindent jelentő szerelme olyan volt, mint egy csendesen úszó virágos bárka, — most felszakadt egész lelkében, mint egy eleven seb és vérezni kezdett. Hasztalan koplalta ezt a nagy érzést eddig, hasztalan takarta el, fojtogatta, utasította vissza, most teljes hevességgel tört reá. A lány ... A lány! Mi van vele? Él-e még? Gondol-e rá? Hü még hozzá? Várja őt? Elfelejtette? Már van egy másik tán, akinek ajka elhozta a lánynak a feledést, új életet, új szerelmet? S ő itt hever bezárva és tehetetlenül! Jaj ...

Örület, hogy ez előbb nem jutott eszébe. Ide soha senki hozzá je nem jön. Az ételt csak úgy betaszítja neki az ajtónyíláson. A kőfal mellett fog téglaköb lépcsőzetet emelni. Fel a kőfal tetejéig. S leveti magát és megszökik...

Előbb megszektetett a boldog örömtől erre a gondolatra. Egy percig tartott. Azután összeesett, még kisebb és fáradtabb lett. Nem lehet ... A kerítést kint éjjel-nappal őrkiz. S még ha el is szökhetne? Újból elfognak ... Örökös bujdosás lenne az élete ... A menekülésnek itt csak egy útja van. A torony. Amelyet oly magasságra kell építeni, hogy ormáról meg lehessen látni a császári ház keleti kapuja felett aranylók címert ...

Nyar. Ősz. Tél. Tavasz. Elmentek és újra visszajöttek. Hányszor? Előbb számolta őket, azután összezavarodott a számításaiban és abbahagyta. Mind-egy. Fő, hogy a torony mindig magasabbra emelkedik. Már magasabb, mint a kerítés kőfala. Már kilát tetejéről a mezőre.

Fekete sűrű és borzas szakállú vadember lett. Nagy kemény, durva vörös kezű. Ruháiból néhány foszlány lógott csak le róla. Eső, hó, fagy és napfény feketévé, kergessé és soványra gyötörték a testét. Már vagyva falta fel a kis ételt, amit kapott és elfelejtett gondolni mámoros borokra és illatos ételekre, a régiekre. Már néha nem is mosdott meg a pocsolójában, csak hetenkint egyszer, amint eszébe jutott. Nem törődött többé magával. Csak a toronnyal törődött. Csak a torony nőjön. Aztán egy napon akkor kirohanhat a kapun, amely örökké zárva van és megtudhatja, várja-e még őt a kékszemű lány?

Néha, este, különösen tisztaságú égbolt alatt, meleg simogatásokat érzett a halántékán. Ilyenkor tétovázó, gyors, izgatott lépésekkel szaladgált

köröskörül az udvarban, néha megállt és hangosan kiáltozott. „En jó ember vagyok! Halljátok? En jó ember vagyok! Már elég volt! En jó vagyok, eresztek!” De ebbe is belefáradt és lefeküdt aludni a rothadt szalmára.

A torony emelkedett. Primitív volt, sima, vörös, mint egy fenyegetés, mint akit vérbe mártottak. Minél magasabbra jutott, annál keservesebb volt a munka, téglakért kellett folyton lemászni és újra és újra felkapaszkodni. De minél magasabbra jutott, annál közelebb volt a naphoz és a levegőhöz és annál nagyobb erőfeszítéssel dolgozott.

Már látta köröskörül a mezőseget. Már látta keletre a hegyeket, mikből aranyat, vadat és különös kőveket hoznak be a piacra a kufárok. Már látta északra a sötétzöld erdőt, amelyben a császár és családja és kísérete szokott vadászni. Már látta délre a nagy folyó partját, a sárga, iszapos partot a tengernyi nagylevelű bokrokkal és a madarak fel-alá repdeső felhővel. Már látta nyugatra azt a hosszú dombot, amely mögött a város van és amely mögött el emelkedik a császári kapu aranyos díszével ... De a domb még eltakar házakat és mindent.

Valaha ez a ligettel telezőrt domb volt az ő mindennapi tanyája. Itt üldöngött agyagfiguráival és a virágok között a boldog szabad levegőn formálta fűtyörészve és el-elnézve a messzibe finom szobo-figurát. Most gyűlölte ezt a dombot! Eszeveszetten gyűlölte és átkozta, mert ez nem engedi, hogy láthassa a keleti kaput, ez nem engedi, hogy szabadlá legyen ...

Egyszer érezte, hogy beteg. Rohamosan és falánkul támadta meg a betegsége. Ellentállott. Ha elviszik gyógyítani, ki tudja, mennyi idő telik bele s aztán újra visszahozzák és újra feljuttatni kell. Nem! Nem! Végezni akar! Minél előbb. Szabad akar lenni! Szerelme, élete ... várja! És betegen dolgozott tovább, egyre betegebben és egyre nagyobb küzdelemmel. Vonszolta magát, a fájdalom hasogatta, de a torony napról-napra emelkedett.

Már látta az első háztetőket. Már látta a palota kupoláját. Már látta a Tanácsház tetejét. Már látta a templom oszlopait. Már látta ... a keleti kapu oromzatát. Még egy kicsit ... és látni fogja az oromzat alatt a ragyogó címet.

A szakálla már teli volt ősz szálakkal. Már a betegségtől, a fáradtságtól és a folytonos erőfeszítéstől alig bírt mozogni. Nem tudta, tegnapi kezdődött el az egész, vagy már évtizedek óta tart a küzdelme.

És végre, egy napon, amint felállott és kiegyenesedett az ormóltan torony tetején a nagy magasságban, a szépséges ég alatt és a dicső és virágzó föld felett, kimeredt beteg szemei megpillantották az aranyos címet, mely ott ragyog a császár keleti kapuja felett ...

Mindent elfelejtett. Csak azt érezte, hogy vége van a boldogtalanságnak és szabad ember! Soha életében olyan fel-

jajduló, kinos és gyönyörű szerelemmel nem gondolt a lányra, akihez most már visszatérhet, mint ebben a percben ...

Kinyújtotta boldog és szabadlá lett karjait, hogy megölelje velük az egész világot itt a szemei előtt ...

A lány sohasem tudta meg, mi történt szerelmével. Eltűnt. Nem jött vissza hozzá. Jajgatott érte, siratta, gyászolta, könyörgött és visszavárta. Az évek teltek. A férfi nem jött vissza. A lány lecsendesedett. Nem felejtette el, csak eltemette. Azt érezte, hogy vele szörnyű igazságtalanság történt és valakin meg kellene bosszulni azt a nagy sebet, amelyet a sorsolt kapott és amely nem heged be soha.

A városban járván egyszer, megakadt a szeme a császár öccsén. A nagyúr utána nyúlt a szegény lánynak. A lány bekerült a császári udvarba. Ragyogott és körülrajongták. Tiporta a lába elé hullókat, minden férfin, aki rabja lett, kielégítette azt az olthatatlan bosszút. A császári barátjának korlátlan ura volt. Kínozta, egyre szerelmesebb tette és kinevelte. A diadalmas nők lajtájából való volt, mert volt egy szomorú titka és egy elmulhatatlan fájdalom.

Igy teltek el évek egymásután.

Egy szép tavaszon Andaluziából hozatott új paripákon lovaólt a császári erdő szelén a lány és a császár öccse. Újfajta ijjakat mentek kipróbálni a vadaskertbe. A lány szerette a vadászatot. Szerette a vért és a halált. A nagyúr most bosszantgatta, hogy tulajdonképp rossz céllövő. A lány hevesen felelt neki. Mutasson akármilyen lehetetlen célpontot, eltalálja. A nagyúr körülnézett. Távobbb a mezőn különös épületek között magas fal húzódott. A falon túl téglából épült díszetlen toronyforma. A torony tetején egy emberi alak mozgolódott. A császár öccse észrevette messze fent az embert és rámutatott: „Ne sajnálja”, mondta, bizonyosan valamely ostoba rabszolga. A lány gúnyosan mosolygott és kezébe vette, kifeszítette az íjját. Az az ember ott most kimeredt a torony tetejére. Ebben a pillanatban egyenesen állott odafent és mintha kiterjesztette volna karjait. A lány célzott. A nyíl fűtyölve repült bele a levegőbe.

Az ismeretlen ember a torony tetején a következő percben kiterjesztett karjaival a mélységbe zuhant.

Gondolatok.

Ha tested megsérül, igyekszel minél gyorsabban meggyógyulni, ha pedig lekeden üt sebet valaki, nagyon fáj, nehezen gyógyul, sőt legtöbbször nem szívesen válsz meg tőle, mert van reá esél, hogy megszépít vagy megnesemít.

Mi fáj jobban? — Egy csók attól, aki téged szeret, vagy egy korbács attól, akit te szeretsz?!

Jézabel

Irta: Hangay Sándor.

— Kelj föl szolgálóm. Övezzed derekadat s elmész Ramóth Giléadba, hogy királlyá kennek Izraelén Jehut, Josafátnak, a Nimsi fiának fiát.

— Az Úr vagyon te veled és ajkodon az ő beszéde szól.

— Ne késlekedj tehát, hanem tégy azonképen, amint Ábrahám és Izsák Istene parancsolá.

— Sok csodát és jeleket tön általad az Úr, de mondd: miképen kenjem én Jehut királlyá, holott Izraelnek királya vagyok?

— Ne légy késedelmes és kételkedő. Az Úr haragja igen felbúsla Akházia ellen s az ő napjai immár megszámlálhatának. A magas hegyeken Baalnak emelt oltárok lerontatnak és mint Thesbites Illés mondá: „Az ebek eszik meg Jézabelnek testét, Jezreélnek földjén”.

Pír futotta be a fiatal proféta arcát. Mintha meleg tavaszi szellő csapta volna meg. Olajfák illata bódította s egy csókos asszonyarc csókolta emlékezetét. Parázna, gyönyörű, forró gondolatok kopogtattak szívén.

Fenn a nagy hegyeken emelt oltárok nál látta ezt az asszonyt. Indul fátýulban táncolt és parázna bújá áldozatot mutatott be Baalnak.

A hangja remegett.

— Ebek eszik meg Jézabelt?

Elizeus kék szeme tompán tükröződött, mint a Holttenger.

— Te mondad! Ezenképen szóllott az Úr Thesbites Illés szája által.

— Lehetetlen, atyám! Láttad a királynét? Szébb mint a hajnal, mikor a Jordánból kilép. Szébb, mint az alkony, mikor aloé virágot tűz a hajába. Nincsen olyan korcsú cédrus a Libanonon és nincs az Ararátnak olyan fehér hava, mint az ő ragyogó vállai.

Elizeus kitérte karjait. Szeme lecsukódott és kezével érinté a fiatal proféta vállát.

— Hétszer mosakodj és hétszer vetkőztesd le a lelkedet. Mert szép a királyné, mint a bűn és megejtette vágyadat.

— Szép a királyné, mint a bűn? Nem atyám! Nincs arra szó. Csak a vér rajzol ilyen asszonyt, mikor a gonosz győtri meg a testet. Hullámos selymes éjszaka a haja. Két fehér lilom a keze. Kipattant cseresznye-virág az ajka és nincs a Vörös-tengernek olyan fehér gyöngye, mint az ő fogai. Láttál már viharos éjszakán tüzet lobbanni messze? Olyan, atyám, Jézabel szeme. Felgújtott falvak lángja nem perzsel úgy, mint ez a két gyeheña. És a lábai atyám! Az ő gyönyörű lábai...

— Hétszer mosakodj meg mondom és erősítsd meg a te lelkedet, mivel hogy megkörnyékezte azt a bűn. Baalhoz hajlítja szívedet az az asszonyi állat s ha nem erősít meg az Úr, elhagyod az ő útjait.

A fiatal proféta féltérde ereszkedett. Megcsókolta a ráncos csodatevő

kezet. Fölkelt és megindult Ramóth Giléad felé.

Saruja mély nyomokat hagyott a földön. Elizeus arcán nehéz könnyek futkostak alá. Az Úrhoz emelte lelkét és imádkozott legkedvesebb profétájáért.

*

Dávid palotájában keleti dobok csördültek és összefonódó izzó testek lüszedtek bújá táncban.

Nehéz volt a lehelet itt és Baalnak áldozott a szerelem. Jézabel puha kezeveten nyújtózkodott. Lustán, kényesen, mint fürdés után a nöstény tigris.

— Izrael királya Akházia!

Akházia fáradtan fordította feléje tekintetét. Fejéről a borostyán koszorú lecsúszott. Szeme csóklázás volt.

— Minden gyönyör, kéj a tied Akházia! Fehér, meleg, szerelmes testem a tied. Tied Izrael minden virága. Csak a kezedet kell nyújtanod értük. Amit kívánsz: csók, ölelés, mind, mind a tied.

— Csak téged akarlak, csak téged kívánlak Jézabel.

És csóksatán elerőtlenedett karjai átfönték Jézabel meztelen derekát. A királyné szeliden visszatolta a gyenge karokat.

— Hallgass rám Izrael királya Akházia. Ami csak jó, kívánatos, ingerlő és gyönyör: mind, mind Baal adta. Izrael Istene tiltja a csókot. Mogorva, kegyetlen, kiadult szívű Isten az. Épen ilyenek az ő szolgálói is.

Akházia megremegett. Tudta, hogy káromlás, amit az asszony mond, de nem volt ereje tiltakozni. Jézabel szeméi felvillantak.

— Csak engem akarsz, csak engem kívánsz, Akházia? És mégis hagyod, hogy szidjanak, gyalázzanak? Bizony nem szeretsz te engem, Izrael királya!

— Szeretlek: jobban, mint az életemet, jobban mint az Urat.

Az asszony közelebb húzódott és ráfonódott a királya, mint valami csillogó testű szép kigyó.

— Ha jobban szeretsz, mint az Urat, add kezembe, akik gyaláznak.

Jézabel szeme vézesen csillogott. A király döbböven nézett rá.

— Nem lehet, Jézabel! Nem lehet.

Vadúl kacagva ugrott fel az asszony. Kitépte magát Akházia gyermekkarjaiból. A fátýol lecsúszott testéről s födétlenül villogott elő bársonyos teste.

— Nem lehet! Ugy-e, nem lehet?

Mert gyáva vagy! Gyáva és százszor gyáva! Az arcodba ordítom, Izrael királya. Mert nem szeretsz. Mert hazudsz. Mert félsz. Gyáva! Gyáva!

Mindenki reszketett. A csókok elnémultak. Szívüket félelem szorongatta. Virágok illatoztak. De a virágillat most Akházia agyát bódította. Fogak vacogtak. Térdek remegtek. Csak a király vért korbácsolta örök-szomjas vágyak vihara.

— Szeretlek, Jézabel! Jobban szeretlek, mint az Urat. Jobban, mint atyám: Ábrahám, Izsák és Jákób Istenét.

— Ha igaz, amit mondasz, miért nem adod kezembe azokat, akik gyaláznak engemet?

— Kezedbe adom!

Az asszony arca kipirult. Boldog mámor csókolta véret. Odasimult a király mellé. Csókok, tüzes, forró csókok hullottak, mivelhogy csókkal áldozott Baalnak a szerelem.

És még azon órában lándzsás vitézek mentek vala az Úrnak temploma felé.

Az Úrnak temploma pedig arany és ezüst mirhaktól vala ragyogó, úgy amint azt Salamon király megtervezé. Falai cédrusfából voltak, rajta arany domborművek ékeskedtek. Kárpit rejté el a Szentek-szentjét, ahol a szövetség frigyládáját őrizték az Úrnak papjai. És fából faragott arkangyalok állának jobbról-balról a frigyláda fölött.

A lándzsás vitézek pedig körülfogták az Úrnak házát és bekerítvén Izrael népe közül azokat, kik az ő Istenüket imádták, Jézabel elé vívék őket.

A királyné termete kinyúlt, mint a pálma. Tekintete gyűlölettől lángolt. Dávid királyi trónusába ült.

— Miért gyaláztatok engem?

Meghajlott fejek és ijedt arcok mindennütt. Még a lélekzetvétel sem hallatszott. De egyszerre, mint a hadikürt, úgy harsogott a csenden át:

— Mert te vagy a bűn, a szenny, a paráznaság!

Dacos, szilaj két szem verte vissza az asszony kegyetlen tekintetét. Aztán egyszerre csak tompulni kezdett az a két gyűlölettől égő láng, majd könnyes, szerelmes hívogatóssal simogatta az ifjú izmos testét.

— Mi a neved?

— Jehu!

— Vigyétek ki a többit! — parancsolta Jézabel és szava fátýolos és redkelt lett, mint a szerelmes ünő hívása. A terem kiürült s ők egyedül maradtak. Az asszony oly közel ment Jehu-

Teuchert: Jézabel.

hoz, hogy páráló lehelete szinte pörkölte annak arcát.

— Honnan való vagy?

— Ramóth Gileádból!

— Szépek ara az asszonyok?

— Judea leányai mind szépek.

— Ismersz nálamnál szebbet? — Az asszony egészen ráhajolt Jehura. Éhes tekintete majd felfalta.

— Ismerek!

Jézabel arca fehérre vált. Fehérre, vakítóra, mint az Ararát hegye, mikor belepi a hó. Újjai belemerültek az íjjú vállába: Sikítva, tébolyodottan kérdezte:

— Ki az?

— Az én asszonyom!

— Hozzatok be a foglyokat! — Ordítva rohant a terem ajtajához.

Remegő, sápadt népet hajtottak be a vitézek.

— Melyitek eme férfi asszonya?

Fehér arcú szobor-szép zsidó lány állott Jézabel elé. Némán nézte pár pillanát egymást a két asszony. Lassankint mindkettő arcára rózsák ültek és két finom nő orrcimpa remegni kezdett.

— Koncoljátok fel ezt az asszonyt!

Két meztelen kard villant s biborpiros ívből vastag vérsugár szökkent szét. Aztán tompa zuhanás hallatszott. Sikoly fagyaszította meg a lelkeket. S egy időmúlva hústömeg vonaglott a félelemtől összecsupló lábak előtt.

A körülállók véresek lettek. Jehu összekötött keze olyan volt, mint a skarlát. Termete összeroskadt, aztán kiegyenesedett, mint a datolyafa. Vihar nem bűg úgy, mint Jehu szájából a felszabakadt szavak:

— Na, halld meg Izrael rimája, ezt izeni Thesbites Illés: „Ebek eszik meg testedet Jezraelnek földjén!”

Jézabel egész testében remegett. Keze ökölbe szorult. Szája szótlanul mozgott. De szemeit még sem bírta Jehuról levenni.

— Szabad vagy! Oldjátok meg köteleiket.

— Vigyázz magadra, Jézabel. Ma elengedsz, de ha visszajövök, az én boszszúm utolér.

A királynő visszaroskadt Dávid trónusába. Intett kezével és Jehu távozott. Csend volt. Halotti nagy csend. Valaki felzokogott. Jézabel körülnézett. Fial profétája vetette magát lábaihoz.

— Siess, királyné és hozasd vissza ama férfit! Thesbites Illés száján az Úr beszélt s te olyan vagy az Izrael istene előtt, mint az érett búza, akit a kasza rendre vág. Hozasd vissza, királyné, könyörgöm, azt a férfit, mert akit futni hagyta: Jehu, az Úr népeék fölként királya. Itt könyörgök előtted térden, én, az Úr profétája. Ama férfi a te sorsod s a végzet kezében kard. Hallgass rám, királyné. En elhagytam érted az Urat, mert Baalhoz fordította szívemet a te mosolyod. Thesbites Illés száján az Úr beszél és én nem akarom, hogy a te habtestedet ebek szedjék szét.

Zokogva, görcsösen buktak szájából a szavak. Szerelmes, lázas önkivületben feküdt a szép asszony lábai előtt.

— Könyörgöm, értsd meg királyné, nem akarom!

Kúsza, nyöszőrógve, mint a kutya, mászott Jézabel lábához, hogy megcsokolja. De a parányi lábak undorral rugtak feléje.

— Úgy látszik, elvette eszét a félelem. Vágtatók fel valamennyit.

És kardok cikáztak. És csukló hörgés töltötte be Izrael palotáját, ahol szerelem helyett az Úr szolgáinak véreivel áldozott Baal istennek Jézabel.

Futó hadak porfelhője kavargott Gurnak hágójánál, mely Jibleám mellett van.

Akházia népe menekült Jehu ragyogó harci szekere előtt. És Jehu lándzsája utólrévén Akháziát, az sebével Megid-

Piszkos, csatakos követ érkezett Jezdóba szaladván, ott meghala. reélbe.

— Királyné, menekülj! A csata elvesztett!

Jézabel ágyasházába sietett. Asszonyaival felöltöztette magát. Kenettel ékesíté orcáját és fejét, hogy minél kívánatosabb legyen.

Alig készült el a királyné, nehéz érces lábak dobaja verte fel Jezreél utcáit. Szekerek dübörögtek és harci kürt harsogott.

Kiváncsian nézett ki az ablakon. Fehér, ragyogó mén vonta harci szekeren jött Jehu. Csak dajkamesékben hallott ilyen daliáról. Sisakja taréja messze fénylett. Dárdája, vértje ragyogott. Megpillantotta Jézabelt.

Vad, kegyetlen bosszú csapott Jehu

agyába. Véres, bukdácsoló hústömegből, csókos asszonyi fej emelkedett lassan, aztán biborpiros vérből való száron ingani kezdett az a gyönyörűség fej, mint Jordán partján szélben a vízi lilium.

Jézabel vágyva mosolygott feléje: Jehu magasra emelve lándzsáját, kiáltotta:

— Thesbites Illés átkát hozom.

— Üdvözlég Izrael királya!

Jehu felágaskodott a harci szekérben. Majdnem a királyi palota ablakai alatt volt már. Fenhangon kiáltotta a cselédeknek:

— Kegyelem annak, aki a királynét lelöki.

Remegve torpant meg lova. Közvetlen előtte vonaglott a királyné, épen úgy, mint az ő asszonya.

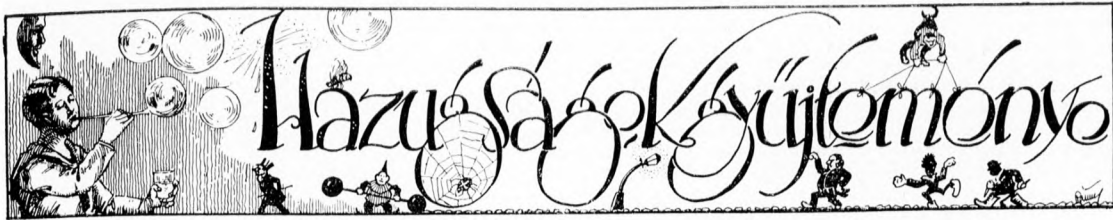
Azután a betóduló tömeg elsodorta. Szekerek vágattak keresztül a holttesteken és Jezreél utcái örömtől lettek hangosak, mivelhogy győzött az Úr!

Este fátylagnál kereste Jehu Jézabelt. Sokáig, nagyon sokáig kereste, míg végre fejét megtalálta. Csak a feje maradt meg, testét széthordták a kutyaék. De az a fej olyan volt, mint egy leszakított fehér rózsza. Haja, mint a bársonyos fekete éj. Fogai fehérebbek a Vörös-tenger minden gyöngyénél. Szája, mint a kipattant piros cseresznyevirág. Csak a szeme nem ragyogott már, mint a felgyújtott falvak lángja.

És Jehu ráborult a fejre. Csókolta és sirt, mivel Jézabel szép volt, mint a bűn.

Teuchert: Jézabel.

SZERELMI CSÓKOLKOZÁSOK KEZDŐDNEK ÉS MÁS TANULSÁGOS DOLGOK

Irta: Fábíán Ernő.

Nincs a földkereken okosabb népség, mint *Lybia* becsületes *mellodái*. Ennél az értelmes, sőtéhbőri törzsnél olyan divat járja egyházi szertartás dolgában, hogy mennyei urukat — a Napot — nem szolozsmákkal, hanem szidalmakkal illetik a naptámadati szertartás idején. Akkor sem egyébert káromolják, legfeljebb azért, hogy az éjszaka szépathuzadó homályát elűzi s minden rítút láthatóvá tesz. Hát jómagam is ilyen mellovához illő, naptámadati szertartást végeztem, valahányszor a barnapolitúros, öreg sifonér rejtő szoba félmohályától távol, a köznapi élet rideg világosságában kellett járnom. Izetlen is lett, keserű is lett nekem ez a valóságban is olyan hazug mindenség, mióta a „*Házugságok Gyűjteménye*”-nek valótlanágában is annyira igaz cédula-univerzumába pillantottam.

Most, amikor a csodálatos szellemű *V. F. doktor* örökében türkálók, alakja megjelenik előttem az emlékezet mózi-vásznán, hogy szinte látom, amint belép a „*Rózsaszínű Sárkány*”-hoz címzett lokalitás ajtaján. Csak egy csendes „jónapot” köszön, mint akárki más, de attól a szótól mégis úgy érzi mindenki, hogy jobb napja van. Hansl, a mogorva csaposegény is felderlül köszöntésétől s habosabbra ereszi a sört. Aztán a sár-ga folyadékkal telt poharat szemé elé tartja, rajta keresztül — mintha rózsaszín szemüveg volna — megnézi a tudós látogatót s úgy mormogja:

— Úr!

Hogy ezzel a sokatjelentő magyar szóval mit akart mondani, sohasem magyarázta meg a szófukar Hansl. Hanem azért megértette mindenki.

Helmetzy, ki a szókát elmetszi

Visszaemlékezem hát *V. F. doktorra*, aki filozófus is volt, úr is volt egyszer-melyben, amint ott állott a barnapolitúros, öreg sifonér előtt s végigvezetett a cédula-univerzum útvesztőjén.

— Hogy a papiros-mindenség labirintusának ne csak úgy vaktában vágjunk neki, — mondotta, — induljunk el a hazugságok hierarchiájának rangalatti világából: az állatok közül. On-nét aztán egy huszáros ugrással majd csak eljutunk a rangfeletti világba: az asztrál-szellemek közé. Mert furcsa csinyeik vannak néha az asztrál-szellemeknek is. Hiába, no: hazugság a világ fundamentuma még a rangfölelőtti lények között is. De azért nagyot csaló-

dik, aki az antipódon, a rangalatti világban keresi az igazságot. Tanúság erre de *Boutoule*-nak, a híres francia természetvizsgálónak „*Zoologie traitant la nature mansongère des animaux*” című könyve. A darwinizmus neves úttörője ebben a munkában hosszú fejezeteket szentel az állatvilág hazugságainak leleplezésére. A legnevezetesebb esetet leközlölte ebből ezernyolcszázharmincháromban a *Társalkodó*, amelyet szerkesztett vala a nyelvújító *Helmetzy* — „ki a szókát elmetszi”, — ahogy az egykorú kádencia gúnyolta. Frivolnak nevezném ezt az állathistóriát, ha de *Boutoule* tudományossága és *Helmetzy* mély erkölcsi érzéke nem bizonyítaná, hogy csupán ezeknek a megbízható férfiaknak igazságszerete követele a különös eset napvilágra hozatalát.

Valóban, az alábbi történet, még a *Házugságok Gyűjteménye*-ében is olyan kirívó, hogy szinte kötelezővé teszi a betűről-betűre való lemosolást. Egyébként de *Boutoule* és *Helmetzy* lelke rajta, mi benne a valóság.

Az ölyv, mint cicisbeo.

A pyrenei hegyek közt járván, — beszél el de *Boutoul* a *Társalkodóban*, — érdekes próbát tevők egy sas párral. E' sasok fészke rejtelt, hegyvadász tájon, szerfelett magas fán vala. Ennek közelében éjjel rejtkehelyt készíték, hova még hajnal előtt behúztam magam, netalán a sasok észrevegyenek. A' délelőtti órák már elmúltak a' nélkül, hogy valami emlékezetes történet volna. De midőn a' multnapi ragadmány fel lön emészte, a' him-sas légbé emelkedett szárnyain, nőtársát a' fészkekben hagyván vissza.

Alig múlt el egy óranegyed 's im a' fészkekhez egy ölyv közelít. A' nősas — a' helyett, hogy elűzné — különös nyá-jassággal elébe jő, majd azután, nem kis álmélkodásomra, köztük szerelmi csókolkózások kezdődnek, mely együtt létekben többször ismételték, da capo al fine.

A' him-ölyv, e' külfajú ragadozó madár, csak alkonyat felé távozott el. Alig ment tova, a' nősas tüstént egy kö-zeli forráshoz szállt alá a' fáról, hol igen sokáig 's igen gondosan fürdött. Hihetőleg azért, hogy kitisztuljon az ölyvszagtól, mely mint tudatik igen erős 's a' him-sas az ő finom érzéke által észre vette volna. A' him-sas est-tájon

martalék-rakodtan vissza tért, gyanú nélkül telepedett le a' hűtlen nő mellett, ki a' hozott ragadmányból — egy nyúl 's fajt-tyúkból — különös étvágy-gyal töltözék fiaival együtt.

E' vizsgálomat több napig folytattam 's mindig ugyanezen körülmények mutatkoztak. Mihelyt a' him-sas elhagyá fészket 's a' légben eltűnt, azonnal ott termett az ölyv, mint cicisbeo, kinek eltávoztával a' nő-sas mindenkor a' forrásban sietett lemosni családtsága jeleit.

Vége eltökélttem magamban, hogy a forrást éjjel erős faágokkal takarom be minden oldalról 's az ágakat kövekkel terhelem meg. Szándékomat különös gondnal hajtam végre. Másnap — midőn a' nő-sas az ölyvvel mulatozta után ismét a' forráshoz szálla 's ezt betakarva lelé — nyugtalan lön 's nagy zavarodást áruolt el. Úgykezett mindenkép az ágakat félre húzni, egy helyről másikra szállt 's nagy szorongással nézett körül. Majd a' fészkekhez repült fel, majd viszont a' forráshoz alá; néhányszor a' légbé emelkedett 's eltűnt de csakhamar vissza tért újra kisdéd fiaihoz.

Igy múlt az idő, míg a' him-sas sokkás szerint zsákmánnyal rakodtan hazza szállongott. Már mintegy száz lépésnyi távolságban fülhasító, iszonyú vijjogást tón. Fialat özet tartja körmei közt 's ezt a' légben földre hajtá. Majd szilaj-öldöklő dühhel rohant a' nő-sasra, ki nem lévén képes ellent állani, rövid harc után beszakasztott fővel, holtan hullott a' földre. A' sas-anya fiait is kiszorá a' fészekből, gyanút fogván eredetők felől 's bús siránymaitól meg nem indíttatva. Végezetül a' böszült him-sas dühhél csapott a' légbé 's a' bosszú vijjogását hallatva kerengett néhány-szor feldúlt fészke romjai fölött, aztán egy elszánt szárny-csapással eltűnt a' távolban.

Még két napot tölték a' rejtkehelyen, de a' him-sas meg nem jelent 's a' csá-bitó ölyvet sem láthatám többé.

Az emberevő előjött barlangjából

Mitagadás, a szélcsap nő-sas története olyan fura, hogy az embernek szinte kedve támad gyanúba venni a nagytudományú de *Boutoule* professzor szavahihetőségét. Csakhogy *V. F. doktor*nak más volt a véleménye:

— Soha igazabb embert nem láttam,

mint ezt a jóhiszeműen lóditó *de Bou-tou-le*-t, aki — a francia irodalom hü növendéke gyanánt — házasságtörési tragédiát magyaráz bele még a saslészek eseményeibe is. Magamódján itéli meg a világot s ha igazéletű tudósnak hazug is, hazug embernek annál igazabb. Hiszen a fű növése sem természetesebb, minthogy emberi vágyainkat és érdekeinket magyarázzuk bele mindenbe. Haszonígérő csillagzatok szerint igazodnak a földi halandók, amire legesattanosabb példaként felemlíthetem a „*Moniteur*” című lap esetét *Napoleon*-nal.

„Dühös ellenzéki hangot pengetett ez a konjunkturális lap, amikor a császár elhagyta *Elba* szigetét. Szikrázó tollal írta hát:

„Az emberevő előjött barlangjából”.

Majd nemskóra ugyanebben a hangnemen folytatta:

„A korzikai farkas *Cap Juannál partra szállott*”.

Napoleon még mindig messze lévén, így hangzott a tudósítás:

„A szörnyeteg *Grenobleban töltötte az éjét*”.

Minthogy közben a császár percről-perce közeledett, az állatvilágból vett jelzőket az emberi társadalomból vett epithetonok váltották fel ilyenformán:

„A zsrnok *Lyonon ment keresztül*”.

Ezt meg ilyen jelentés követte:

„Az usurpator a fővárostól hatvan mérföldnyire van”.

Amde a hatvan mérföldek is erősen gyűvathoztak már, amivel ellentétben a „*Moniteur*” hangjának finomsága növekedett s ekként írt:

„*Bonaparte gyorsan nyomul előre*”.

Aztán még lágyabb hírok pengetésére kerített sort:

„*Napoleon holnap megjelenik falaink alatt*”.

Utóbb így:

„A császár megérkezett *Fontaineblauba*”.

Végére nyálcsorgató hízelgéssel illeténpék:

„Ő császári és királyi felsége, hü alattvalóitól körülvéve, tegnap vonult be a *Tuileriák palotájába*”.

— Nos, — fejezte be mondanivalóját *V. F. doktor*, — ahogy a „*Moniteur*” bánt el a legfelségsőbb úrral, titkos vágyainak érdeke szerint, *de Bou-tou-le* is akként cselekedett a mégfelségsőbb úrral, a természettel, vágyai titkos érdekében.

Hazugságok elefántja

Csodálatos törtériakkal, bölcs beszédekkel így raktam meg szellemi házi-zsákomat, míg *V. F. doktor* vezetése mellett a cédula-mindenség útvesztőit jártam. Vadásztarisznyamba az emberi élet temérdek hazugságának apróvad-ját gyűjtöttem, de a legnagyobb vad — hogy úgy mondjam: a *hazugságok elefántja* — csak akkor került terítékre, mikor bölcs mentorom már régen magamra hagyott a papiros-univerzum valamelyik elhagyott ösvényén.

Olyanformán voltam a „hazugságok elefánt”-jával, mint a kocavadász, a kinek törtériját hajdanában még *V. F. doktor* tette le elibém. Ez a bizonyos eset a *Vadász-hazugságok* című fiókából került elő, ahonnet a felcsigázott képzeletű puskaviselek internacionális szokásjogon engedélyezett lóditásaitól a *Daily News* egyik híret említték ki annakidején. *Gerard*-ról, a híres orosz-lánvadászról szözlött ez az apró történet, ahogy alább következik:

Borozó vadásztársaság ült együtt s valamelyik kocavadász nagyon megirigyelte a néma tiszteletet, amivel a marózus *Gerard*-ot körülvették. Ezért hát hangos fecsegéssel igyekezett magára terelni a figyelmet. Felhajtott egy pohár bort s így kezdte:

— Ülök a sivatagi forróságban. Jön egy párduc. *Piff-paff*... s már dobom is be a hátizsákomba.

Utána leöblintette torkát s folytatta:

— Ülök helyemen tovább. Jön egy

tigris. *Piff-paff*... s már dobom is be a hátizsákomba.

Erre is egy pohár bor következett, aztán így szólt:

— Ülök a lesen még egy darabig. Jön egy oroszlán. *Piff-paff*... s már dobom is be a hátizsákomba.

Ahogy szavaira megint hörpinteni akart egyet, megállt kezében a pohár felelőten: vállán *Gerard* iszonyatos markának szorítását érezte.

— Hallja, — dörgött a híres orosz-lánvesztő, — ha most egy elefántot dob a hátizsákjába, *piff-paff*: magát lövöm le.

Nos, hát az a marok, amelyiknek szorítását vállamon éreztem, hogy a „hazugságok elefánt”-ját nem mertem hátizsákomba dobni: *V. F. doktor* akarata volt. A „hazugságok elefánt”-ja pedig nem volt más, mint a csudálatos filozófus élettörténete. Mert *V. F. doktor* életfolyamat a szegény, vak emberi nemzetség legostobább ferdítésének két sziklakemény partja terelte kényszerű útjára, ahogy arról majd később nem egy szó esik.

Mintha sejtlem sugott volna fülembe egyet-mást erről a tragikus kényszerűségről, nem egyszer motoszkált fejemben a kérdés, hogy remélhetjük-e valamikor a boldogító igazság tökéletes győzedelmét s a kényszerítő hazugság eltűnését a föld színéről.

De ha efféle monadás kicsúszott számon, *V. F. doktor*, mint a fiait féltő anyatigris állott a barnapoliituros, öreg sifonér elé s még a gondolatla ellen is tiltakozott efféle reménykedésnek:

— Isten ments! Olyan ez, mintha azt kívánók, hogy a levegőből tűnjék el az oxigén, mert éget és megemészl benünk. Igaz éleny híjján nem égnék el, de viszont nitrogénben fulladnánk meg. Legjobb az együttesen: oxigén a nitrogénnel, hazugság az igazsággal.

A dolgok rendjén majd kiviláglik, mennyire igaza volt a hazugság védelmezésében.

Hulló csillagok

A csillagos égbolt
Csodás ragyogása...
A nagy, néma éjben
Állunk kéz a kézben,
S úgy nézünk föl rája.

Új csillagnak tűnik
Föl néha a fénye,
Rövid villanása
Percig tart s utána
Lefut a nagy éjbe.

És kezded úgy reszket
Reszkető kezemben,
Ha csillag hull ottan,
Szivünk úgy megdobbán
Fájó sejtelenben.

Hulló csillagoknak
Tűnő ragyogása,
Lefutó a mélybe,
Életünknek képe,
Baldogságunk másál

Zoltán Vilmos.

Archimedes

Hisz minden dolgunk bús játék csupán,
Oltári füst, mely semmiségbe téved,
De játszó lelke bús tündértávan
Elrjngatózva, százsor boldog az,
Kinek játéka drágább, mint az élet,
Kinek álmodva, — nem rögös az út,
Az égő házba aki visszafut
Egy szinehagyott vén pergamenért
Csak megszokásból, — úgy — szórakozottan,
Ki letörli közömbösen a vért
Arcáról, — nem sejtve, hogy sebet kapott,
Mert eltűnődött, — elgondolkodott,
A halált aki észre sem veszi —
Kinek nincs érkezése félni tőle...
Aki nem néz sem hátra, sem előre...

Aki, ha villan már a gyilkos fény

Áz ellenség fent élű tőreim —

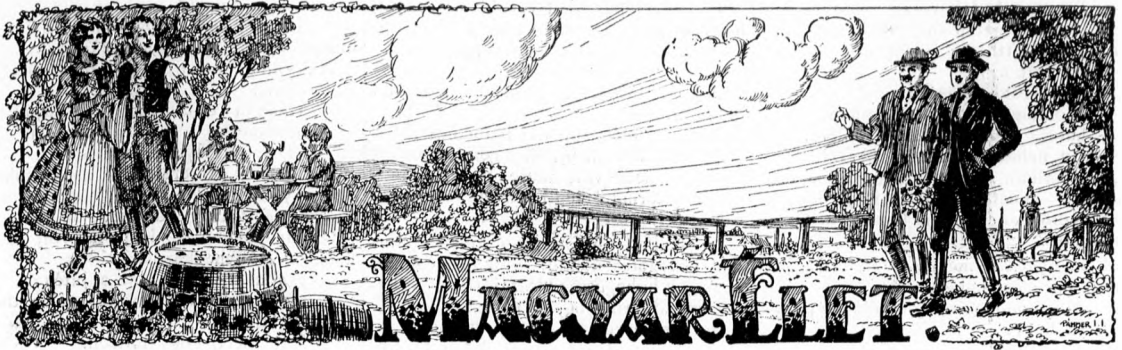
Szól hüvösen: „Ne bánsd a köreim!”

Reményik Sándor.

NAGY JÓZSA KÁLMÁNÉ

az egyetlen posta- és távirada-főellenőrnő,
most ünnepete szolgálatának
40 éves jubileumát.

Az asszony

Irta: Nyáry Andor.

A halász a tornácón feküdt a priccsen. Kati, a felesége arra ment, egy ideig nézte, aztán halk, bizonytalan hangon megszólította:

— Ma éjjel nem megy el halászni?

A halász a fal felé fordult:

— De elmegyek.

Kati arcára rásuhant valami:

— Csak azért kérdezem, — magyarázta, aztán belevágott a tulajdonképeni mondatba, — a vacsorája ott van a konyhában az asztalon. En elmegyek édesanyámékhoz. Délután üzent, hogy nézzek el hozzájuk estefelé.

A halász bólintott:

— Csak erégy!

És szemét alvársra hunyta.

A menyecske halkán sóhajtott, aztán megindult a kapu felé, ott megállt, visszanezített s mikor látta, hogy az ember még mindig a fal felé fordulva fekszik, kinyitotta a kapuajtót, de nem ment ki rajta, hanem becsapta. Hadd gondolja az ember, hogy elment. Ő maga pedig csendben, lábujjhegyen visszaindult és a létrán felment a padlásra.

A harangozó úrangyalra harangozott. Nyolc óra volt.

A halász nyújtózott egyet, aztán a priccsről felkelt.

— Ideje, hogy elinduljak!

Bement a konyhába, tarisznyájába belerakta a vacsorát, a félliter bort, aztán a tarisznyát a vállára vetette és elindult a Duna felé.

— Mára jó fogás lesz, — gondolta, — csendes a víz, a hold megvilágítja a Duna hátát.

Hát nem mulasztja el a jó alkalmat. Annál is inkább, mert János gazda már régen kitapasztalta, hogy éjszaka jobban járnak a halak, mint nappal. Ezért aztán egész nyáron éjszaka kergette a halakat.

Ment, mendegélt. A nagy, otromba halászciszma rátartósan kopogott a száraz úton.

Alig ért azonban a szomszédék kertje alá, a háza felől bagolyhugóást hallott.

Megállt, visszanezített.

— Bagoly, — ümmentett egyet. —

Halálmadár... Eppen az én házamon!

Rándított egyet a tarisznyán, aztán

tovább ment.

Másnap megint holdvilág volt. A menyecske megint elment hazulról. A harangozó megint harangozott.

A halász vállára vette a tarisznyát és megint ballagott a Duna felé.

Mikor pontosan a szomszédék kertje alá ért, a bagoly megint megszólalt. A halász megállt:

— A méndörgös ezt a halálmadarat! Hát ez mindig akkor szól, mikor elmegyek hazulról!

Kicsit babonás volt, mint afféle halász, kezdte rosszul érezni magát.

— Még utóbb jelent valamit.

Mivel nem tudta biztosan, hogy a kuvikolás az ő házáról jön-e, vagy pedig a felső szomszédéről, megfordult, gondolta, hogy megnézi, az a pár perc már ide vagy oda. Legalább megbizonyosodik róla, aztán nyugta lesz.

Hát visszament.

Mikor a kapujához ért, benézett rajta.

Baglyot nem látott sehoh, nem is szólt az. De a kert végében gyanus zörgést hallott, mintha valaki lábujjhegyen iparkodott volna elmenekülni.

A menyecske meg a padlásról jött le. A halász meghöppent.

— Hát ez hogyan lehet! — tünődött.

— Az asszony azt mondta, hogy elmegy hazulról, most meg a padlásról jön le. Akkorát nyelt, csak úgy kortyant.

— Itt baj van! — gondolta sápadtan, de nem szólt senkinek, úgy tett, mintha semmit sem látott volna. Egész éjjel a csónakban ült. Most azonban akár csárdást járhattak tőle a csukák, meg a kövér pontyok, észre se vette őket.

Azon gondolkozott, mi lehet az asszony körül. Mert azt már sejtette, hogy a bagoly nem hiába huhog a szép asszony házán, mikor ő éjszakánként halászni jár.

A harmadik napon is holdvilág volt. A menyecske ezen a napon is azt mondta, hogy elmegy hazulról és felment a padlásra. A harang is jelezte a nyolcat.

A halász felkészült, vállára dobta a tarisznyát és elindult.

Mikor azonban a szomszéd háza elé ért és a bagoly huhogni kezdett, ledobta válláról a tarisznyát és usgyi neki!

tóra vissza.

— Ehen! — torpant meg, mikor az udvarára ért.

A holdvilágban tisztán látta, hogy a kerten keresztül egy legény szaladt és lóhalálába átdobta magát a kerítésen.

A menyecske meg éppen úgy, mint az előző napon, a padlásról jött le. Az embernek háttal volt, mindjárt nem vette észre.

A halász nem szólt, csak a szeme szikrázott.

A menyecske megfordult s amint urát megpillantotta, megjéjdt:

— Már megjött? — hebegte zavartan.

— Meg! — válaszolt a halász sötétlen.

— Tán itthon felejtett valamit? — próbált hizelegni az asszony.

— Itthon! — felelte az ember.

— Mit?

— A böcsületeset!

A menyecske elsápadt.

Az ember rátámadt:

— Mit kerestél a padláson?

A menyecske ötlött-hatolt:

— A ruhát néztem, hogy megszáradt-e.

A halász rávillant a kalap alól:

— A ruhát?

— Azt.

— Mikor teritted fel a padlásra?

— Délután, mikor aludt.

Az ember bólintott:

— Délután?

— Akkor.

A halász az asszony szemébe nézett:

— Ha ma délután teritted fel, —

kérdezte sunyin, — mit kerestél a padláson — tegnap este?

A menyecske izgett-mozgott.

Az ember rákiáltott:

— Mondd meg, mert agyonváglak!

Az asszony sirásra készítette a kötényt.

Az ember kicsit megszéledült s mikor látta, hogy a menyecske nem felel a kérdésre, másra terelte a szót:

— Ha a ruhát nézted, — kémlelte asszonya arcát, — akkor azt mondd meg, mit kerestél itt az a legény, aki a kerítésen átugrott?

Kati nagy szemeket meresztett és tiltakozni próbált:

— Mikor?

— Most. Mikor az udvarra értem.

A menyecske elpirult:

— En nem tudok róla.
Az ember azonban csökönyös maradt, rákiáltott:
— Ki volt az?
A menyecske tagadott:
— Mondom, hogy nem tudom.
A halász unni kezdte a dolgot.
— En nekem hasztalan beszélsz, — kezdte halkán, aztán a hangja megerősödött. — Tüstént mondd meg, hogy ki volt. Különbönten menten hazazavarlak az anyádhöz?
A menyecske megjéjdt és félve pislogott haragos emberére:
— Megmondanám, — szólt szepegyve, — csak hát...
— Csak hát?
— Csak hát... Attól félek, hogy... agyonver!
Az ember felkapta a fejését.
— Hát akkor mégis volt itt valaki!
— Volt.
— Kicsoda?
A menyecske lehajtotta a fejét és úgy felelt:
— A Józsi.
— Miféle Józsi?
Az ember szeme kikerekedett:
— Az öcséd?
— Az.
— Mit kerestett itt?
A menyecske őszintén vallott:
— En hívtam ide.
Az ember felcsattant:
— Az nem igaz! — vágott a szeme villámot. — Ha az öcséd volt, akkor miért szaladt el, mikor meglátott?
A menyecske védekezését be sem várta, megfogta a kezét:
— Gyere!
A menyecske akaratoskodott:
— Hová vezet?
— A Józsihoz! — felelt az ember. — Majd megmondja, hogyan áll a dolog.

És nagy lépésekkel vezette asszonyát, hogy szegény teremtés alig győzött aprózni a haragos ember mellett.

Józsi a tornácon üldögélt, a holdat bámulta.

Mikor a furcsa menet befordult a kapun, kicsit megjéjdt, gondolkozásra azonban nem volt ideje, mert János gazda jóformán még hozzá se ért, mikor rákiáltott:

— Hallod-e, Józsi, — kezdte minden bevezetés nélkül, — ma este mikor a bagolyhugásra visszajöttem, a kerítésen átugrott egy ember...
Jól belenézett a legény szemébe:

— A nénéd azt állítja, hogy te voltál.

Magasra kapta a fejét:
— Te voltál?

A legény először a nénjére nézett, aztán a sógorára, aztán csendesen vallotta:

— En!
Az ember nem értette:
— Hát ha te voltál, mért szaladtál el, mikor engem meglátál?

A legény kicsit húzódozott, de aztán megfelelt:

— Kati azt mondta, ha kend jön, akkor szaladjak végig a kerten, aztán ugorjak át a kerítésen.

Az ember kezdett összezavarodni. Most meg az asszony felé fordult:

— Igaz ez?
A menyecske bólintott:
— Igaz!

A halásznak hirtelen gondolata támadt:

— Hát a bagoly?
A menyecske lesütötte a szemét:

— Az én voltam.
— Te huhogtál.
— En.

— Aztán miért?
— Hogy visszajöjjön kend, oszt int-hessek Józsinak, hogy szaladjon.
Az ember most még jobban összezavarodott:

— Hogyan tudta, hogy visszajövök?
A menyecske a vállát huzogatta:
— A padlás lyukon lestem.

Az ember összeráncolta a homlokát. Azt ugyanis kezdte érteni, hogy az asszony miért járt a padlásra, de azt nem értette sehogyan se, hogy mi volt ezzel a terve. Hát megkérdezte:

— Aztán miért volt ez a játék?
A menyecske vállat vont, aztán durcúsan felelt:

— Hát azért, hogy féltsem.
— Hogy féltselek?
— Azért.

Az ember nagy szemet meresztelt:
— Aztán miért?

A menyecske a köténye szélét csücskölgette, aztán könyvéladat szemekkel, panaszos vágyódással panasolta:
— Még harminc esztendő se vagyok oszt...
Szemét szemérmesen lesütötte:
— ... Úgy félek mindennap a sötétben — egyedül éccakázni.

Amint kötényét csücskölgette, karjával kicsit oldalba figyelmeztette emberét s ugyanakkor a szeme sarkából sokatmondóan rákacsintott, aztán megint lesütötte tekintetét.

János gazda akkorát nyelt, csak úgy szaladgált az ádámcsutkájá. Aztán másnap hírül hozta, hogy a halak éjszaka már nem járnak, a víz hideg, vagy mi a csuda.

A menyecske azonban megmagyarázta:

— Alusznak.
— Bizonyosan, — bólintott a halász és attól a naptól kezdve éjszaka otthon maradt.

Gondolatok — Gyöngyszemek

A pletyka a társadalom rákja. Hiába operálják, mindig kiújul.

Megreszketünk a hegedűszótól, hipnotizáltak ugrálunk a jazz band hangzavarától elbűvölve s tombolva menekülünk a gyermekírás elől. Pedig a gyermekírás a világ legszebb zenéje.

„Borban az igazság” s a legtöbb bor mégis hamisított.

Más fájdalom sokszor öröm, más öröme gyakran fájdalom.

Sokan mondják, hogy egy-egy ősz hajszál közelebb visz a mennyországhoz. S mégis, midőn őszülni kezdünk, befestjük a hajunkat. Hát inkább száz újabb poklot, mint egy mennyországot?!

Sokszor elhaladunk boldogságunk mellett, anélkül, hogy tudnánk.

„Szem a lélek tükré” s mi mégis mindig az emberek veséjébe akarunk látni.

Irigyelhetjük a bárgyú embert, mert annak nincs terhére az esze.

Sokszor kellemetlen, ha valakit dohányozni látok, mert ilyenkor úgy tűnik föl előttem az élet, mint a cigarettá gomolygó füstje: minél szenvedélyesebben szívjuk magunkba, annál gyorsabban távolodik tőlünk. Ilyen az élet s a szerelem valóban. Csalóka játék mindkettő s hogy tovább higyjünk, új cigarettafüst kell.

A csók vetélytársa a Teremtőnek. Éppúgy alkot és pusztít, mint az. A Teremtő lelket ad, hogy testet öltson, a csók testet követel s lelket öl.

Olyan az életünk mint egy rossz ponyvaregény. Sokszor eldobnánk, de mégis elolvassuk, mert kíváncsiak vagyunk, hogy mi lesz a vége.

Az igazság meztelen, de mi beburkoljuk, hogy ne piruljunk látásán.

A rossz lónak ostor kell, hogy ki húzzon. Az embert, minél többet hús, annál jobban ütök.

Légy szerény, mint az ibolya, mondják. Próbáld megtenni. Mire jutsz? Eltiporak, mert észrevétlenül húzódsz el a világ zajától. Ha érvényesülni akarsz, légy ríktó, mint a pipaacs! Illatod ugyan nem lesz, de mégis észrevesznek.

Az élet álarcosbál. Mindenki olyan maszkot hord, amilyen legjobban megfelel egyéni ízlésének.

Ha oly hirtelen lehetne házasságokat is felbontani, mint ollóval egy ruhát, nagyon sok boldogtalan ember futkosnék a világon.

Nem tudhatod, hogy sok ragyogó, simuló ruha alatt nem ronggyá tépett lélek piheg-e.

Rejnye kedvesem

írta Paulini Béla

Apám könyelmű lett

Ó, ne haragudjék kedves Apám, hogy magam felelőségére vendégeket hívok a házhoz. Nem is egyet, nem is tizenkettőt, nem is huszonegyet, mondjuk — e lap összes olvasóit... Tessék, tessék, meglátogatjuk atyámat, aki gazdatiszt — mindjárt itten Fejérmegyében.

Atyám ugyan még nincsen itthon, még a határt járja, de nemsokára hazaér, ez bizonyos, mert alkonyodik és mert a gazda, a Gothárdi már ott ül a sárga ház végében, a löstálló előtt a padon és várja, mi lesz a holnapi parancs? (Kukoricaszárát hordanak-e a szekerek haza, vagy búzát az állomásra: hány „cukk” ökör megy trágyát hordani a Táligebe; hány gyalogbéres kell a répaszedéshez és hány leány a rostáláshoz? És „jelentem alásan, a Rigó megellett és egy kecske megdőglött, itt volt az állatorvos úr is!”)

Csakugyan, már fordul is be az udvarba a könnyű sárga kocsi, no, mondom, mondom... Megáll a kocsi, feláll a Gothárdi, azt mondja:

— Jóestét aggyon Isten!

— Aggyon Isten, no, mi újság? — kérdi a kurta fehér szakállú öreg úr, aki valami hetvenhárom esztendővel ezelőtt látta meg a napvilágot és valami ötven esztendő óta minden este ilyen időtájt tér haza a határból és mondja: „Aggyon Isten, no, mi újság?”

Persze a kurtára nyírott szakállá, akkor régen még gesztenyeszínű volt, de az arca akkor sem lehetett pirosabb, mint most, s aligha szállott le fűrgébben a kocsirol, mint ahogyan mostan leszáll — hála Istennek. És persze nem ez a sárga kocsi hordta őt körül a határban — egykor, régen, felszáz esztendő előtt: jó, ha az ilyen sokat szaladó kocsi tíz évig él...

Akkor még gesztenyeszínű volt atyám szakállá...

Én negyedik elemibe jártam. No, egyszer, talán szerdai napon, azt mondotta atyám:

— Vasárnap fölviszlek Pestre!

Szerdától vasárnapig, — hány nap is az? No, szóval, ahány nap, annyiszor „alszunk vasárnapig”. Annyiszor alszunk? Egyetlen éjszakán sem jött álom a szememre, olyan retentő izgalom fogott el... „Pestre megyünk!” És az iskolában a gyerekek irigykedve néztek rám.

— Ez Pestre megy! — mondogatták.

Fölértünk Pestre. Kiszállottunk a központi pályaházban... Kiballagtunk a pályaház elé... Nem messze a pályaháztól vasut kanyargott az uccán, de nem nagy vasut,

hanem kicsike és nem füst húzta, hanem csak ló. Azt mondta apám:

— Látod, ez a lóvasut. Ezzel bemehetnénk a városba, de nem ezen megyünk be, hanem gyalogosan, mert, tíz krajcárt kell fizetni fejünként és kétszer tíz az húsz... Nem lehet csak úgy dobálni a pénzt.

— Csináljon neki ebből egy ruhát — mondta atyám

a falubeli szabónak, amikor az utolsó nyarat töltöttem otthon, mint elemista. És viseltes pepitaruhát tett a szabó elé, melyet még legénykorában hordott, talán Keszthelyen. — Nem lehet csak úgy dobálni a pénzt.

— Mondtam már, hogy ne hozass annyi marhahúst, — mondogatta azóta atyám jóégynehányszor anyámnak, ahogy behozták delente a marhahúst, amely körül burgonya heverészett, amelynek szomszédságában paradicsom piroslott, sókamártás zöldült. — Ha húsz dekával kevesebbet hozatsz, az is megleszi. Mindjárt hat krajcár... Nem kell úgy szórni a pénzt.

Tarokkot — téli vasárnapokon — egy krajcárba játszott: „nem lehet elkártyázni mindent.” Kuglit — nyári vasárnapokon — három fa egy krajcár... A kabátját, ha az ujjaknál kirojtosodott, beszegette...

Technikus koromban többet jártam a műegyetemi körbe, mint az egyetemre, s mivel ott szigorúan tilos volt a szerencsejáték, csakugyan elsajátítottam a ferblit, a nasi-vasit és a pókért és csakugyan belekerültem olykor havi száz forintba. Azt mondotta apám:

— Tönkre teszed az egész családot!

S gyakorta elmondogatta utóbb is, sokkal utóbb is:

— Bolond vagy te tisztára, te csak élsz, nem gondolsz a holnapi nappal. Bolond vagy te. Az is maradsz.

Nem szerette a pénzt, nem kívánta minden áron, mohón, de takarékoskodott, hogy maradjon valami keveske, amennyi éppen elég lesz, öreg korára, vagy „ha meg talál nek halni...” Nem kívánta mohón a pénzt, csak nagyon megnézte, mielőtt kiadta volna, s valóban félre is tett minden nap — vagy egy ezüst forintot, vagy egy tízkrajcárt, de egy rézkrajcárt biztosan. Valami negyvenöt esztendőig. Félretett, teszem fel a negyvenöt év alatt, harmincezer ezüst forintot: szép polgári vagyonka, nyugodt öregség... „És ha meghalnék...”

Háború jött és ment. Negyvenöt esztendő múltán, az ezüst forintokból — amiket berakosgattam a takarékbá, a takarékvolt-e az oka, vagy miféle csuda történt? — papír kétkoronások lettek.

Cipő kellett, apám bement Fehérváron a boltba.

— Tessék, talán ezt, vagy inkább ezt, nagyon ajánlhatnám. Békeminőség — mondotta a cipész.

— No, ez maradhat. Mit kóstál?

— Negyven korona!

— Negyven korona? Tavaly ilyenkor tizenöt volt ugyanez. Minek néz maga engem?

— Hja kérem, hallatlanul felszokott a bőr ára, nagyobb lett a munkabér, nem is tetszik gondolni... Hja, a háború...

— Meg fogom várni a végét.

S megtalpallatta a régi cipőjét.

Vége is lett a háborúnak.

— Hogy ez a cipő?

— Kétszázötven korona!

— Kétszázötven? Tavaly ilyenkor még ötven volt.

Minek néz maga engem?

— Hja kérem, forradalom, felszokott a bőr ára...

— Megvárom a végét.

S megfejeltetett egy öreg cipőt. A hatvanezer papíros-korona meg csak fülett a takarékbán, s maradt hatvanezer. Jött a proletárdiktatura: „mégis csak muszáj már venni egy pár cipőt.”

— Hogy ez a pár cipő?
— Ötszáz! Hja kérem...
Elmúlt ez a forradalom is.

— Hogy ez a pár cipő?
— Ezer...

— De hiszen most már nincsen se háború, se forradalom.

— De a korona esik. És hallatlanul emelkednek a bőrárak. Tetszik, nem tetszik?

— Majd adja még maga alább is. Most már nem lehet tovább.

Cipő ezerkétszáz...

Cipő ezeröttszáz...

Ezerkilencszázhuszonegy október: cipő kétezer... Ruha tízezer... Ah, a hatvanezer korona évi kamatából nem lehet venni két pár cipőt, két esztendő alatt nem lehet csináltatni egy öltözöt ruhát? Harmincezer forint — szép polgári vagyunka egykor — hat öltözöt ruhát ér? Szép rendes vagyunka mivélettél, csendes nyugodalmas öregség, ezerszeresen megérdemelt gondatlanság, örökös munkában eltöltött élet végén: hol vagytok, hová lettetek? „És ha meg találnék halni, a feleségem, a leányaim...”

Apám megdőbönt.

Hát egyszer csak hallom ám, azt mondotta apám bizonyos családi ünnepen:

— A Béla az egyetlen okos ember a családban... Soha nem törődött a holnapi nappal. Én ötven évig törődtem a holnapi nappal és nem tudom, mi lesz holnap.

És nemskóra három méter nagyszerű szövet várt a lakásomon. Atyám küldte ajándékba. [Annak idején legálább is három esztendőig lakarékoskodott e szövet arra fejében. Hogy *mostan* megvehesse?] És — óh, ilyet ki hitte volna? — magának elegáns sportruhát szabatott „spangnit”-val. És az öcskösnek is s a másik öcskösnek is és a két leánynak. És szinte tapsolt, amikor hallotta, hogy reggeli hétig muzsikáltattam a cigánnyal. Dehogy is töpreng többé. Minek is? Most már mindegy: harmincezer pengő annyi, mint semmi, a semmi annyi, mint hatvanezer korona... Apám, a környék legtakarékosabb embere, helvenhárom esztendő korára könnyelmű lett? Úgy látszik.

S most néhány esztendővel utóbb sincs többje a semminél.

Tréfás volt e történet, — azokkal az egy, meg tizenkét krajcárokkal? Nem. Elmondtam a nehezen, becsületlenül összekuporgatott polgári vagyunkák, életek, nyugodalmas örökségek — tragédiáját.

És szinte sírva fakadok, mivel kiderült, hogy én — aki eddig valóban nem igen gondoltam a holnapi nappal sem — vagyok, voltam a legokosabb ember a családban.

Hanem, de bizony Isten, nem a harmincezer „pöngőt” siratom. Siratom apám, anyám nyugodalmas örökségét, siratom azt, hogy könnyelműkké, holnappal nem törődőkék kellett lenniök, hetven, nyolcvan felé ballagtukban...

A főrendező

Irta: Cholnoky László.

szomszédjához és hősiesen azt mondta neki:

— Ördög és pokol! Ezt a Hunglert az Úristen is főrendezőnek teremtette!... Valaha, az én időmben... magam is...

Lemondóan legyintett, — mirevaló felidézni a multak árnyait?

A főrendező ezalatt a vendéglőshöz lépett és fagyos, gyilkos humorral azt mondta neki, hogy kultúrországban legfeljebb minden ezredik vendéglős ha megengedi, hogy a vendége az egyetlen bál alkalmával a sarokba köpjének és amikor a vendéglős erre vállvonogva azt felelte, hogy elvégre nem köpjének bele egymás zsebébe, csipőretett kézzel, cigarettáját a szájából ki sem véve egy Talleyrand eleganciájával és elmésségével azt mondta:

— Nos, uram, akkor hát ne köpjének sehová! Hisz ez oly egyszerű, nemde? Higgye el uram, szép az élet kópés nélkül is!

A körülállók boldogan, tanulékonyan nevettek, a főrendező pedig valami könnyű bécsi keringőt kezdett dúdozni, majd pattantott az újjával és azt mondta: no persze!

Koromfekele haja szabályos csigákban omlott a homlokára, majd szérien elvonulva a balszeme előtt, a fülkagyló felső része mögött egyesült ismét az anyahajjal. Voltak percek, amelyekben Hungler valóban nagy és fontos volt előttem is, de ezek azok a kiszámíthatatlan időrezseccék, amelyekben talán maga a mindenek alkotója sem igazodik el, vagy legalább is nem tesz komoly vallomást ebben a tekintetben.

A főrendező tehát nagyszerű, feltűnő és jelentékeny volt és nem tudta

egészen bizonyosan nem tudta, hogy már az utolsó óráit éli a maga jelentékeny mivoltának. Nem tudta, talán elfelejtette, vagy talán soha sem is tudta, hogy az ő jelentékenysége és az élete szépsége azon a napon kezdődött, amelyiken először került szóba az egyetlen bál és amelyikben megkezdődött a főrendező méltóságért való nagyszerű küzdelem. Kétségtelen, hogy volt jelentős ellenfele is, de a Hungler-párt végre is győzött és ez nagyszerű volt. Nagy kiabálások, zenék, szerelmek és egyéb mifének vetődtek felszínre, mindezek ellenére is az utolsó nap volt a legpompásabb, amelyiken a ruhavasalások, szalagviselések, leánybevezetési sorrendek megbeszélései és ilyesmik következtek. Tisztán hallottam ott az asztal mellett, a piros kadarkafröccs társaságban, amint Hungler az előző estén kladja otthon a parancsait, szigorúan ellenőrzi a legkisebb hűgát, aki kétszázszor kivéveli a cipőjét, fölényesen kellemetlenkedik az édesanyjával, aki nem a régi, kiélezelt helyen akarja vasalni a nadrágját és a szomszédból átcsődült leányokat kegyesen megnyugtatta, hogy nem engedí őket petrezselymet árulni.

Az utazás fáradalmi, a terem kellemes melege, a cigányzene és a sok bor lassankint elnyomlak, — csendesen szundikálni kezdtem.

De egyszer felébredtem és akkor okvetlenül ki kellett mennem valami ügyben, amit ma már elfelejtettem. Nem ismertem a járást és valami csodálatos külön kis helyre nyitottam be. És ott láttam a nagyszerű Hunglert, a hősözt, amint ott térdelt egy lehetetlenül iitos orrú, egészen buta kis leány előtt. És a hősöz e pillanatban, rettentő nagyságú cipői ellenére is csak akkora volt, mint valami középtermetű poloska.

A magyar nőegyesületek társadalmi munkája

Írta és a MANSz április 20-i ülésén felolvasta: **Sebestyén Stetina Ilona.**

A megítézés, hogy itt e helyen szívesen lehet, nagyobb, mint az érdem, a feladat pedig, mely így osztályrészemül jutott nagyobb, mint az erk. A **Nőegyesületek szociális munkájáról** kell beszélnem s minél többet foglalkozom a tárgyval, annál inkább látom, hogy tengetek ki kimérem egy kis kagylóhéjjal, — vagy a tenyereimmel.

Kénytelen vagyok azért azt a területet, melyet át kell tekintennem, kissé korlátozni s csupán a **magyar nőegyesületek** néhány válogatott példáján mutatom be a nőegyesületek szociális munkáját s annak nemzeti életünkre is kiható nagyságát.

A nőegyesületek ugyanis hazánkban úgy, mint — korábban már — a külföldön is, **vallási, nemzeti és társadalmi** szükségesség hozta életbe. A szorosan vett vallási társulatokról, egyesületekről, melyek munkássága leginkább megfelelő zárdáki védett csendjében folyik le, ezuttal nem is szándékozom szólni, holott nyilvánvaló, hogy a legegyszerűbb ilyen egyesülés tagjai is, kezdetől fogva napjainkig — az ő sajátos vallási ténylekedés mellett — igen jelentős szociális munkát is végeztek. Csak arra kell gondolnunk, hogy — különösen hazánkban — valamennyi foglalkoztak a gyermekek, különösen a leány növendékek oktatásával, óvodák vezetésével, betegek ápolásával, sőt régében az iparosság vándorlásai idejében a kimerülteket, az útközben megbetegedetteket, züllesnek indultakat úton-útfélen összeszedték, ápolták, gondozták, tovább segítettek. Nekünk csak a veszmérvölgyi Clarissák-ra meg a margitszigeti Domonkos rendű apácákra kell emlékeznünk, ha a elkarjuk képzelné, hogy mióta és milyen mértékben voltak ezek a vallásos társulatok, (vezettek őket igaz nevéükön női szerzetes rendek) a hazai nevelésnek egyéül munkáit, egyéül gondolói.

Utánuk jötték később még anyira értékű szolgálataikkal: az Orsolyiták, a Szegény Iskolanővérek, a Miasszonyunkról és a Szent Szivórné nevezettek. És legutóbb, akiket külön is ki kell emelnem nagy hatásuk, nagy jelentőségük miatt: az Angol Kisasszonyok, Mert, ha valamennyi rendről állíthatjuk is, hogy nagylelkű egyházi férfiak, fejedelmek pártfogása révén jutottak világi javadalmakhoz és **szociális feladatokhoz**: az Angol hölgyek alapítójáról **Ward Máriáról** elmondhatjuk, hogy valóságos belső, lelki szükség hajtotta őt szövetkezni társnőivel, a vallásos jámbor életre és a leányok **magasabb rendű** nevelésére. Hazánkban csak a XVIII. század végén telepedtek le, de teljesen magyarokká válván egy, eperjesi, veszmérvölgyi és budapesti kintőn leánynevelő- és tanítóképző-intézeikkel, épűgy,

mint a többi zárdai intézetek, hála érdemes szolgálataikat tettek a magyar nevelésnek már olyan időkben, mikor még a kormány nem tudott, vagy nem akart ezért semmit sem áldozni. Mivel ezekről a vallási társulatokról el kell tekintennem, csupán a szorosan vett **nőegyesületek** szociális munkásságáról szölok. Mint minden társadalmi szövetkezést, egyesületet, úgy a nőegyesületeket is, első sorban gazdasági szükségesség teremtette meg.

Amíg egy ember ereje elég nagy volt a caritatív, vagy közmívelődési feladatok elvégzésére és a szociális bajok elhárítására, addig senki sem gondolt társulásra, (Őseink ugyan közös nemzeti célok elérésére össofoglalt, egyntást hazafias törekvéseiben segíteni mindig készek voltak.) De Lorántfy Zsuzsanna nem alapított közmívelődési egyesületeket, Kanizsai Dorottya a genfi egyezmény nélkül és sokkal előtte, maga temette el a mohácsi síkon elhullott magyar és török hősekét és nagyanyáink — már az én nagyanyáim értem — árvaházak alapítása nélkül nevelték fel falujuk és vidékük árvaít. A gazdasági viszonyok nagy átalakulása, meg anyag a felismerése kellett hozzá, hogy a közéleti szükség, közmívelődés és társadalmi bajok orvoslása terén annyi a tennivaló, hogy egye-ke azt már el nem végezhetik, hanem csak sokak erejének felhasználása — egyesületekbe való tömörülése útján — remélhetik azok sikeres megoldását. A mi első nőegyesületeinket is ez a szükség és ez a belátás hívta életbe. Nem igen tudtam azonban e részben kutatásaimat messzibbre vinni 1817-nél. Ekkor a nagy József nádor második felesége, Hermina főhercegnő alapította a pesti „Jóléte asszonyi egyesületet”, melynek hatása példaadóan leért egész napjainkig. Hermina főhercegnő ugyan is, mikor a mult század elején a háború, a pénz devalválás és sok más elemi csapás Pest lakóit is annyira sújtották, hogy a közép nélkülözösek, sőt nyomornak volt kitéve, felhívást bocsátott ki Pest asszonyaihoz, hogy csoportosuljanak **rangkülönbség** nélkül a szegények segélyezésére és a nyómor enyhítésére.

Természetesen versenyzve siettek főrangú és polgárnő a lejedelmi hölgy hívó szavára s talán első eset volt hazánkban, hogy főrangú, közneves és polgári hölgyek nyilvánosan együtt dolgoztak szociális feladatok megoldásán. Mikor az egylet megalakult, maga Hermina főhercegnő állt annak élére; a gyűléseken mindig személyesen megjelent s maga elnökölt. Mint anhalti hercegnő hazajából hozta az ilyen szociális munkásság ismeretét. Igazgatóelőnöknek gróf Teleki Jankát választották és választották 12 választmányi tagot, hogy kerületenként a segélyezésre fel-

ügyeljenek. Érdekes, hogy mindig két-két hölgy végezte kerületenként a felügyeletet, még pedig egy főrangú és egy polgári nő dolgoztak együtt. (Igy pld. Gyürky Janka kegyelmes asszony és Fellner Skolcsitzka, Rádai Ágnes gr. és Derra Mária, Waldstein Terézia grófné és Krausz Erzsébet, Almasnyé kegyelmes asszony és Tratner Erzsébet, Orczy Borbála báróné és Gráf Anna, Csekonich Juliánna tábornokné és Prantner Zsuzsanna.) Az írásbeli munkával járó tisztségeket érthető okokból férfiakkal töltötték be: jégzőző lett Schéduzs Lajos egyetemi tanár, Toldi Ferenc irónk édes atyja, pénztáros Eggenberger Lajos könyvkereskedő és városi tanácsnok. A nemeslelkű Hermina főhercegnő nem elvohette alkotásának felvirágoztatását, mert még az 1917. év őszén korai sírba szállott. Szerencséjére azonban az egyesületnek, a fővárosnak, sőt az egész magyar nemzetnek, József főhercegné a harmadik felesége is — Mária Dorothea württembergi hercegnő — méltó volt nemes nagy férjéhez s minden jótékonyági gondolatot szerettel karolt magához. Ő virágoztatta fel a „Jóléte asszonyi egyesületet” és talán az ő bölcsességének tudható be, hogy az egyesület tevékenység nem merült ki az egyszerű segélyezésben. Első feladata volt ugyan az egyesületnek ruházattal, élelemmel, faval és gyógyszerrel látni el a szűlkölködőket, de később, mikor a pillanatnyi szükségben túl voltak, két intézetet is nyitottak. Az egyikben a szegények otthon készített munkáit adták el készpénzen, a másikban elnyomorodott, elagótt szegényeket ápoltak s eltartásuk fejében erejükhez mérten foglalkoztatták őket. Ezen intézetekben készített és vásárolt kézimunkákkal részben Gráf Anna Váci uccai postókereskedésében adták el, részben a heti vásáron árulták, vagy árultatták. De volt az egyesületnek is magánának üzlete a Sebestyén-téren a Derra-féle házban. Tartott fenn az egyesület a huszas években iskolát is, szegény elhagyott gyermekek számára (a tanító havi 50 frt fizetést kapott és 70–75 gyermekkel kellett tanítania). Legérdekesebb azonban az, hogy az egyesület alapította az első szombatoteg intézetet. Az intézetben Dr. Tótpapai volt a főorvos és dr. Fabinyi a segédorvos; az intézet az Ujvilág. (ma Semmelweis) uccában volt elhelyezve s ebből nőtte ki magát idővel az egyetlen szemészeti osztálya. (Magát az épületet csak néhány év előtt bontották le, miután előbb az első felsőbbéneviskolának is otthonnal szolgált.) Minthogy Budán is sok volt a szombatoteg, az intézet fenntartásához a később alakult — ma is fennálló — Budai nőegylet is hozzájárult.

Ime, ez a tisztán segélyezés céljából alakult egyesület is hányféle ágát karolta fel a szociális munká-

nak, mint ahogy alig is van hazánk nőegyesületei között olyan, mely beérné a szegények egyoldalú, pillanatnyi megsegítésével. A legtöbb egyesület a tanításnak, a nevelésnek tesz ma is és tett különösen a multban nagy szolgálatakat. Így, hogy a legkínagásalóbb példát említssem a **kisdedovó intézetek** hazánkban gróf Brunswick Terézia keltette életre, 1824-ben Budán megalapított „Angyalok”-jével. De ő is érezte, hogy erje kevés a reá e téren váró feladatokra és azért igyekezett a főrendi hölgyek közül többek támogatását megnyerni az „angyalok” létesítésére és fenntartására; de nagy lelke nem érte be ennyivel.

Folytonos lelkes agítatóval, gróf Festetics Leó segítségével elérte, a Nemzeti Kaszinó termeiben 1836 március 5-ikén megalakították a **Kisdedovókat Magyarországon Terjesztő Egyesületet**. Ez nem volt kimondottan nőegyesület, de nő alapította, s tagjai és alapítói közé bevonta a magyar főrangú asszonyainkat. Nekik köszönhető az első **Kisdedovóképzőintézet**, mely előbb Tolnában, majd 1843 óta pesten működött. Itt kisdedovókat még csak férfiakat képeztek, de Brunswick Terézia már 1848-ban létesített egy olyan leánynevelő intézetet, melyben gróf Teleki Blanka, Löwey Klára és Vasvári Pál vezetésével szegényorsói leányokat neveltek a kisdedovók és nevelőnői pályára. Ezt az intézetet azonban, a szabadságharc zavartairól már zsengekorában elspörték, az elnyomtatás szomorú éveiben azután a kisdedovók sem működtek úgy, mint azelőtt. Ez csak a nemzet újraeredésének korszakában következett be, amikor a kisdedovókat, már a nemzeti eszme, a magyar nyelv terjesztésének szolgálatába hozhatják állítani. Ekkor a Kisdedovókat Terjesztő Egyesület is megkezdte működését; új életerőt azonban csak akkor nyert, mikor a lelkes magyar nők által már előbb alapított Kisdedovó Egyesületbe 1874-ben beolvadt. Tisza Kálmán vette akkor erős kezébe az új egyesület sorsát, ő már előbb megszerezte a Kisdedovó Egyesületben br. Eötvös Józsefné és br. Sennyey Pálné oldala mellett a tudást és gyakorlatot arra, hogy miképen kell egyesületet helyesen vezetni és felvirágoztatni. Az ő lelkes munkássága tette lehetővé, hogy az egyesület megalapította, kifejlesztette és felvirágoztatta a ma is áldatosan működő Kisdedovóképző intézetet. Hogy milyen mértékű volt ez a felvirágoztatás, azt láttuk 1887-ben, mikor az egyesület — az intézet szép új otthomban a Szegényház-téren — azt a fényes ünnepséget rendezte, mellyel a kisdedovós felszazados évfordulója alkalmával a nagy alapító, Brunswick Terézia emlékeztetének hódolt s melyen az úttörő munkásokat ünnepelte.

Battlay Géza Ovidius-fordítása

— Ismerteti: *Pintér Jenő.* —

(2. közlemény.)

Lycaon.

Midőn Saturnus fia látta
E tenger gyarlóságokat
És Lycaonnak vacsorája
— Mely mindaddig titok maradt —
Eszébe ötlött: a szívébe
Harag kélt, méltó Zeus nevére
Tanácsot hívott hirtelen
És a sok isten megjelent
Van egy ösvény az ég ivén fenn,
Tiszta időbe látható.
Tejútnek hívják mostan is még.
Ezen járt a sok églakó
Ha Zeus, a Dörgő átüzent,
Tanácsot ül az égbe fent.

Két oldalán a bejáratnak
Ragyogó házak álltak ott.
Egy-egy nyílt ajtós égi házban
Egy-egy fő istenség lakott
A Palotának közelében
Főistenek lakhattak éppen.
Közelebb a hatalmasak.
Az alsóbbrendűk távolabb.
A márványlakban hogy leültek
És elfoglalták székeik,
Zeus botjára támaszkodva
Megrázta szörnyű fürteit.
Megrendült a föld és az ég,
S ajkát elhagyták ily ígék:

E rossz, gonosz világért jobban
Akkor sem aggódtok szivem,
Midőn rettentő óriások
Támadtak göggél ellenem.
Mert ámbár párttusa dühöngött,
A trónról engem még se döntött
Le e maroknyi balga had.
Az igazság felül marad.
Am a pokolnak folyamára,
Mely Styx berkébe lenn ered
Esküszöm ime, hogy kiírtom
Az egész emberi nemet
Hegycsúctól le a tengerig,
Hol Nereos uralkodik!

Eddig már mindent megpróbáltam.
Kés vágja hát ki a sebet,
Nehogy a beteg megfertőzze
Az egészséges részeket.
Nymphák, Satyrok és Silvánok,
Félistenek, kiket kívánok
Az égbe látni egykoron —
Laknak a földi tájakon.
Nyugodtan őket ott hagyhatjuk?
Vélték-e, ó istenek!
Midőn Lycaon törbe csalva
Meg akart ölni engemet,
Engem, ki istenek feje,
S kinek villám a fegyvere!

Zsibongás lón a nagyteremben
És azt kérték az istenek:
Ki ilyen bünt mert elkövetni,
Azt Jupiter fenytse meg.
(Így zúgott egykor Róma népe,
Midőn egy gaz Caesar testébe
Akarta döfni a vasát
Iszony hatott mindenkit át.
Hogy nem talált a gyilkos töre, —
Örömdal kél a húrokon,

S zúgva rikoltoz nagy tömeg nép
A halhatatlan Fórumon.
Augustus! Nem volt még neked
A nép hűsége kedvesebb!)

Zeusnak is tetszett a lárma,
De végre úrrá lett a csend,
Melyet tekintély tartott ébren
Az istenek közt odafent.
Csend lett tehát a magas égen
És Zeus, az isten, szól eképpen:
„Ne aggódjatok, istenek!
Elmondom a történetet,
Mi volt a bűn s a büntetése.
Hallottam, hogy a földtekén
Gonosz bűnök ütöttek sátrat.
S ekkor magamban föllevém:
Leszállok innen enmagam
S megnézem, ott lenn, hogy mi van?”

Sok volna rendre elbeszélni
Hogy mennyi vétkeket láttam én.
A hír nem túlzott. A valóság
Még szörnyűbb volt a földtekén.
Bejártam Maenalosnak táját
A csörtető vadak tanyáját
Atkeltem Cyllene hegyén
És Lyceust áthágtam én
Egy késő este tűnt előlem
A szép arkádi palota
Bár ott vendégeket nem szerettek
Betértem mégis én oda.
Isten jött! — suttozott a nép.
S a nép imádtá istenét.

Am Lycaon, e nép királya
Az áhitalon kacagott.
Meglátjuk majd, hogy isten-é ez
Vagy csalóval van dolgotok!
És éjszaka, ahogy vendégét
Aludni hitte, vette kését,
Halkan szobámba libegett
S meg akart ölni engemet.
Am még tovább ment. Tusz volt nála
Molossiából egy fogyó,
A torkát elmetszette késsel.
A kés holttestet darabol.
Majd parazsat rakott alá
S a vendégnek föltálatá.

Magam tovább nem tűrtöttem,
Villámot ragadott kezem.
Dühömbbe szörnyen szétütöttem
A sok házi Penatesen.
Lycaon, válván remegőre,
Kimenekült a zöld mezőre,
Ordít, mert bentrekedt a szó.
A hangja mérges, csaholó.
S mint gyilkos volt ember korában,
Gyöngébbet üldöz szüntelen.
Félve menekszik minden állat,
Ha éjjente megjelent.
S ha szomja készíti innia:
Párolgó vér az itala.

Ruhája szörre változott át,
Lábakká váltak karjai.
Éhes farkas lett Lycaonból
Maradt, mi volt a hajdani.
Épp olyan marcona a képe:
Vad lángok gyúlnak a szemébe.

És éjjente ha üvölt.
Az élő reszket, reng a föld.
... Elomlott háza. Am e sorsot
Nem egy ház érdemelte meg.
Nem is csoda ha fűn a légben
Erynnisek süvöltenek...
A bűn fölött pálcát török.
Ha éjjente megjelent.

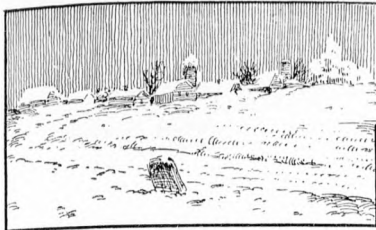
A vízözön.

Szolt Jupiter. Az isteneknek
Egy része helyeslé szavát:
Más része némán bólogatva
Tűzelte szörnyű haragát.
Mégis mindnyájan keseregtek
Pusztulásán az embereknek.
Találgatták egymás között:
Mily élet lesz a föld fölött?
Ha ember nem lesz már a földön
Lesz-e oltár és áldozat?
De Zeus megnyugtatta őket,
S ígérte: ne aggódjanak:
A földi tájra odalent
Majd istenesebb fajt teremt.

S a villámot kezébe vette,
Hogy földre sújtsa hirtelen.
De mégis félt, hogy tüzet támasz
Vele az égi széleken.
Egy régi jóslat járt eszébe,
Hogy elpusztul szent lángban égve
Föld tenger, ég majd egykoron,
S mit alkotott: füst és korom.
Letette hát a szent villámot,
Melyet Cyclops-kéz alkotott
És elhatározá: az embert —
Másként pusztítja el jegott.
Vannak vizek az égbe fönt.
Küld hát a földre vízözönt.

Dr. BODOR ALADÁR
kiváló költő, kinek most megjelent „Töredelmek”
c. könyve nagy sikert aratott,
A „Nemzet” munkatársa.

Az orosz leány

Írta: Váry Rezső.

Az Ural tövében, a végtelen szibériai puszták határán, egy otromba orosz-tatár fészekben találkoztak egymással az orosz leány és a magyar ifjú. A világháborúig sokszor mérföld távolságban éltek egymástól és a sors rendeléséből itt keresztetződött szomorú életük útja, hogy örökké összekapcsolódjék egymással és párosan vezesse őket rajta a boldogságba.

Az egész városban egyetlen háznak nevezhető épület emelkedett, az is fagerendákból összeróva. Ennek emelétén lakott a nacsalník, a polgármester, földszintjén Luda, a ház elhalt urának árván nvaradi leánya egy öregasszony rokonával és néhány tatár cseleddel. A ház léckerítésén túl szalmafedeles viskók terjeszkedtek az Uralig, mint egy óriási tanyaváros, melynek széles terein örökké nyüzsgött, zsirogott és kalmárkodott Azsia legmagasztosabb és legkormönfontabb népe. A szalmazsuppos tetők közül magasan kinyílt az orosz templom retekformájú zöld kupolája és a tatár-mecset aranyfelhoidas karsú minareteje.

Az agglagony nacsalník háztartását egy idevetődött hollandus vénleány vezette, kinek az orosz szakácson kívül egy fiatal magyar hadifogoly segítette a konyhai munkában. Ez utóbbi végezte a fűtést, takarítást, mosogatást és favágást.

Mikor a fogoly a rozoga, nyitott lálepcsn lement az udvarra faérl, vagy vizért, el kellett haladnia a földszinti lakás ablakai előtt. Mindig sietett, fűlte a körmét, mert nagyon fűtött. Visszatérően lihegve görnyedt a nehéz vödörök vagy hatalmas nyáláb la terhe alatt, szomorúan lehorgaszott a fejét és észbe sem jutott benézni az ablakon. Egyszer azonban mégis odaesett pillantása a zúzmarás ablaküvegre és úgy tetszett neki, hogy onnan belülről egy szőke női fej néz ki réa szeliden, bánatosan. Olyan volt az a reátekintő arc, mint egy elfakult ódon és mégis csodásép Mária-kép, amilyet régi templomokban látott valamikor. Halásan, szomorúan nézett ő is vissza és némán köszönt. Ettől fogva soha sem mulasztotta el, hogy ne köszönjön az ablak előtt, mert mindig megjelent ott az ismeretlen glóriás kép és maga se tudta, hogy sokszor ok nélkül is leszaladt az udvarra, csakhogy elmehessen az ablak előtt, láthassa azt az arcot és köszönhessen neki. Kissé szégyenlősen ugyan, de jobb kedvelés és sokkal tovább vágta, aprította a fát az udvaron, mint azelőtt, mert eközben alkalmá nyílt arra, hogy

lopva, többször odapislanthasson az ablakra.

Egy verőfényes téli napon, éppen hogy odaért a vaskondérral az ablak elé, kinyílt egyik szárnya. A meleg szobából sürű, fehér pára-felhő tödült ki a csikorgó hidegbe és az ablaknyílásban, mint tömjén-füsttől övezett jelenség, fiatal, szőke leány állott; oly szép; hogy az ifjú ámulatában letette a kondérokot és mélyen meghajolva köszönt.

A leány barátságosan viszonozta és kissé elpirulva szólt:

— Már sokszor láttalak . . . Ki vagy te? . . . Hogy hívnak? . . . Magyar fogoly vagyok . . . Béla a nevem.

A leány néhányszor halkán ismételte a nevet és sajnálkozóan vizsgálta a kopottgúnyás fiút.

— Béla . . . Béla . . . Ezt a nevet sohasem hallottam . . . Nálunk nem használják . . . Ugy-e tu ur vagy? . . . Látom a nézéseden és tartásodon . . .

— Önkéntes vagyok. Éppen elvégzem az egyetemem, hogy kitört a háború.

A leány sóhajtott, aztán melegen mondta:

— Ne búsulj, némsokára meglesz a béke. Akkor hazamehetsz szüleidhez. Ugy-e élnek?

— Igen.

— Látod, te boldogabb vagy, mint én. Nekem már nem él se apám, se anyám.

A fogoly mondani akart valami vigasztalót, de hivatkozott felülre. A leány sietve kérdezte:

— Mikor vagy szabad?

— Este kilenc órától kezdve.

— Akkor gyere le egy csésze csajjára.

Az ifjú sarjadzó örömök közt cipelt fel a kondérokot az emeletre. Alig bírta kivárni az estét. Összeférelte szakadt ruháját, megborotválkozott és megfűlésködött a tenyeráitűltőkörserép előtt és lement. A leány már várta. Ingszabású, tankaszegésű fehér ruha volt rajta, derekán fekete öv, gazdag szőke haja kontybacsavarva és a hímlokán körül fekete szalaggal átkötte. Amint végignézett a kopott ruhás, csinos fiún, elmosolyodott, de oly arckifejezéssel, hogy az nem bántotta az ifjút, sőt mosolyra készítette őt is.

— Ez a ruha sehogy sem illik ehhez a fejhez . . . Majd adok neked zöldbáronny ruháskát, sárga szarvasbőr nadrágot és egy pár csizmát. Maradt az apámtól elég. Holnap reggel felkúldön.

Az ifjú szabadott, de Luda nyájasan leintette.

— No hallod? . . . Ez csak ter-

mészetes.

Azután leültette vendégét és meggyújtotta a szamovárt. Míg felforrta a víz, elmondta, hogy atyja barin, dúsgazdag földbirtokos volt, de elcselt a háborúban; anyja utána halt bánatában és ő most egyedül van. Nagy vagyon maradt rá, ez a ház is az övé, de nem tud véleük mit csinálni. Gimnáziumot végzett, már egy évet hallgatott is az utai egyetemen. Legjobban szerette innét elmenni messze, minél messzesebb, nyugatra . . . Eközben felforrta a víz, a leány teát töltött, süteményt kínál és csevegett tovább természetesen, feszelen bájjal, ahogy csak orosz nők tudnak teavíz között. Az ifjú hallgatta, mert még nehezen beszélt az orosz nyelvet, de annál többet nézte, gyönyörködve csodálta a kedves, szokatlanul szabad, közvetlen viselkedését és mégis ártatlan leányt. Majd a háborúrol és a magyarokról beszéltek. Luda elmondta, hogy rólunk alig olvasott valamit könyvekből, de igen jól ismeri dalainkat. El tudja képzélni, milyenek a magyarok. Szeretik a szabadságot, a dárídót és a nöket.

— E két utóbbi tulajdonságukban hasonlítanak az oroszokhoz — jegyezte meg mosolygva.

Az ifjú lecsüggesztette fejét háza említeskor és egy könnyet törtült le szeméről. Luda észrevette és gyöngöden kérdezte:

— Ti nagyon szeretitek hazátokat?

— Nagyon . . . Mindennél jobban.

A leány meghatva nézett rá, fölállt és a zongorához ült.

— Játsszom valamit, ami jól fog esni neked.

És elkezdte játszani bravúrosan, érzéssel Liszt Ferenc egyik rapszodiáját. Az ifjú melleje állt és úgy figyelt a rég nem hallott dallamokra. Mikor a leány befejezte, némán összenéztek. Aztán megragadta a leány kezét az ifjú és forrón megcsókolta . . . Majd ő ült le és játszott kesergő magyar dalokat, amíg birta, de egyszerre abbahagyta, a zongorára hajtotta a fejét és sirt.

Luda lassan simogatta az ifjú haját és lassan, mély hangon mondta:

— Imádom a magyar zenét . . . Szeretem a magyarokat.

Későre járt az idő, a fogolynak haza kellett mennie. Mikor kezét fogott Ludával, az nem eresztette el. Némi zavarral küzdődött, de aztán színe tolt ki az ajtón és mikor már kint volt, kérdezte:

— Ugy-e nem vagy nő?

— Nem.

— Menyasszonyod sincsen?

— Nincs.

Luda ujjongó hangon kiáltotta utána:

— Gyere el holnap este is! . . . Várlak!

Béla mindennapos vendég lett a földszinten. Kettesben zongorázott, beszélgettek és Luda tanította a fiút oroszul. A gyakori találkozásnak az lett az eredménye, hogy Béla mélyen, fogoly szívének őszinte melegével megszerette a leányt. De nem merete mutatni. Hogyan remélhette a szőgény fogoly, hogy viszonozza szerelmét a gazdag orosz barin leánya? Talán csak szerelőző pajtást keresett benne, akivel együtt töltheti a bús teli estéket. Talán csak sajnálta őt és azért halmozta el ajándékaival, azért beszélt a nacsalník lelkére addig, míg föl nem mentette őt a szolgái teendőktől. Mégis kéltelkedett. Minél inkább növekedett szerelme, annál szomorúbb lett és egyre ritkábban járt le. Aztán nem is ment le többé és még az alkalmat is kerülte, hogy találkozhassék Ludával.

De a leány folyton leste őt az ablaknál és a kapuban. Egyszer elfogta őt.

— Miért nem jöss hozzám? — kérdezte izgatottan.

— Beteg vagyok.

— Nem igaz . . . Ha beteg volnál, a nacsalník már elküldött volna kórházba . . .

Az ifjú látva, hogy nem boldogul füllentéssel, megmondta az igazit okot.

— Nem akarok veszedelmet hozni rád. Neked tilva van, mint minden orosz nőnek, elleneséggel barátkozni. Aztán mire vezetne ez?

— mentegetődzött az ifjú és zavartan lesitőtte szemét. Luda megértette, amit nem mondott ki és hevesen megszorította kezét.

— Estére biztosan várlak. Beszélmem kell veled. Eljössz?

— Igen.

Mikor este benyitott a leány szobájába, az már ott állott az ajtó mögött és szó nélkül nyakába borult. A meglepett ifjú boldogan simogatta a haját, arcát, kezét . . . Erre a leány dúcásan előtte magától és sértődötten rászólt:

— Miért nem csókolasz meg?

A fiú szédülve engedelmesskedett. Most megengesztelődött Luda és parancsoló hangon mondta:

— Szeress!

— Szeretek . . . De nem félsz, hogy meg tudják?

A leány büszkén mosolygott.

— Annál inkább szeretlek, mert

vezéllyel jár. Ezzel mutatom meg neked, mennyire szeretlek . . . De te is szeretni fogsz, akármilyen történet? . . . Nem leszek hülsen hozzád sohasem?

— Örökre szeretni foglak.

Luda ettől fogva szinte tüntetőleg mutatta szerelmét. Nem törődött a visszélével, sőt játszott vele, hiába kérlete az ifjú.

Egy ünnepi napon délután Luda befogott és legdrágább prémeibe öltözve, folszaladt barátjához az emeletre.

— Gyere szünekázn!

A fiú rémülten nézett rá:

— De Luda . . . Az egész város szeme láttára?

A leány dacosan toppantott:

— Hát nem szeretsz?

— De szeretlek.

— Akkor gyere!

És a fiú karjába fogódzva vitte őt le magával. A kapu előtt állott a könnyű, elegáns trojka, a tüzes pejmen türelmetlenül kapálta a havat, csak úgy csilingelt rajta az ezüstcsengős szerszám. Luda kacagva felugrott a bakra, visszaküldte a tatár kocsi és maga mellé ültetve Bélát, átadta neki a gyeplőt.

— Hajts!

De nem volt megelégedve a fiú lassú hajtásával.

— Gyorsabban hajs! — nõgatta.

Aztán kivette kezéből a gyeplőt, az ostort és ezüst hangján nagyot rikkantva patlogtatta az ostort, hajszolta a lovat, hogy repült velük a havon. Gyönyörű téli nap volt. Az égbolt azurkék, a föld szikrázóan fehér. Luda arcát kicsipte a hideg, hermelin kucsujára alatt aranyként ragyogott szőke haja és fehér fátyla kacérul libeggett-lobogott utána. Az egész város kint hullámzott az utcán. Villámgyorsan siklottak tova a trojka és a bennük ülők harsányan kurjongáltak. A legtöbb szem a szépséges Ludát bámulta . . . A férfinép keserű irigységgel látta a mellette ülő csinos fiatal foglyot.

— Gyertek haza — sügta az ifjú.

Luda csak nevetett és még gyorsabban hajtott. Mikor kértek a városból, eleresztette a gyeplőt és szorosan az ifjú mellé ülve, átölelte őt. A ló szárnyakat ka-

polt . . . Így úsztak a levegőben, egymást átölelve, csókolva. Hagyták a lovat, menjen, amerre akar. Nem törődtek többé semmivel se, csak az ő végtelen boldogságukkal. A tüzes mész szédületes iramban ragadta magával a pelyhekkönnyű trojkaikat a beláthatatlan hómézőn . . . A szerelmekes úgy hitték, hogy most szállnak a vég nélküli boldog jövő felé . . .

Hirtelen nagyot zökkent a szán és ők messze kivágyódtak a hóba. Csak most látták, hogy elborult az ég és dühög a hózatvar. A ló utam tévesztett. Hiába hajtották, nem moccant helyéből. Hiába kerestek kivető nyomot. Hosszú kutatás után egy ajtó és ablak nélküli viskóra bukkantak. Itt kellett bevágni az orkán végét. Dermesztő hideg volt. Szerencsére a viskóban nagy halom szalmát és rőzsét találtak. Tüzet raktak. A száraz fa patogva égett, lángja fölcsapott a magasba, bevilágította és melegítve menedékhelyüket. Odakoporodtak a tűz mellé és átölelkezve szóltanul néztek a lángok játékát. Kint dübörgött a hóvihár, ordítottak a farkasok és nyihogott, szűkült a mész. A fiatalok szívében pedig édes, mennyei béke volt.

Egyszerre felugrott Luda. Kihúzta kacsu természetét és kissé hátravetve fejét szíjjeljárta karjait. Úgy nézett a tüzről az ifjúra. Szemei égtek, arca pirosolt, hőszi nyaka vakítóan ragyogott, fölbomlott haja vörhenyesen fényelt és ajkai sóvárogva kinyíltak. Oly szép volt a tűz világításában, mint egy démon. Azután megragadta az ifjú karját és szenvedélyes, parancsoló hangon szólt:

— Esküdjél meg itt . . . A kint tomboló orkán, az üvöltő farkasok és ez a tűz legyenek tanúim . . . hogy elveszel feleségül . . . Örökre enyém leszel!

Az ifjú szíve egyet dobbant a leányével, magához szorgította őt és úgy fogadta többször ismételve:

— Esküszöm . . . Elveszlek . . . Tiéd leszek . . .

Luda boldogan hunyta be szemét és melegen szolgáltta:

— Szeretlek . . . Te is szeress . . .

Azután az ifjú karjai közé hanyatlott. Leültek egy rőzsecsomóra

és Luda úgy aludt el völégénye ölébe fektetve fejét. Az ifjú hajnalig virrasztott fölötte.

Mikor megviradt, már elmúlt a vihar és kilépe a viskóból ámulva látták, hogy a város tetőfelébe tévedtek és a halottas kamrában töltötték az éjszakát . . . Ősszeborzongtak . . . De ekkor vidáman felnyertlett mögöttük a ló és türelmetlenül toporzékolta a mély hóban. Összenevettek és elszállt lelkükből minden sötét sejtelen. Hiszen övök az élet, a jövő, az örök boldogság!

De alig érkeztek haza, fegyveres katonák jöttek a foglyot, hogy börtönbe hurcolják, mert orosz lányra merete vetni szemét. Ludát sikerült megmentenie a nacsaliknak a száműzetéstől. Mikor a katonák levették a foglyot az emeletről, Luda ablaka előtt kellett elmenniük. A leány ott állott halványan a függöny mögött, mint egy szál megtört, hervadó lilium. Az ablaklába fogódzva nézte, mint hurcolják el tőle völégényét. Az utolsó pillanatban félrerántotta a függönnyet, de csak egy erőtlén kézmozdulattal birt búcsút inteni . . . Azután kirohant a szobából és a katonák után kiáltott:

— Gyertek be egy pohár vodkára!

Még az az orosz is, aki féllábbal már a sírban van, visszafordul, ha egy ital pálinkára hívják. A katonák fakó arca széles mosolyra tágult és megálltak. Míg a cseléd kitöltötte számukra a vodkát, Luda halkán odaszólt szomorúan álló jegyeséhez:

— Ne csüggedj. Utánad megyek . . . Kiszabadítottak . . .

A katonák kiitták a vodkát és elvezették foglyukat. Csak egy pillantást válthattak tég a szerelmek, de abban annyi bizalom és elzántság volt, hogy azt nem is lehet volna képesek szóval kifejezni.

Bélát büntető táborba vitték, több száz versztynyi távolásra. Köhözbe zárták, keskeny szobába, melynek még az ablaka is be volt szögözve deszkával. Senkivel sem érintkezhetett, csak az őrel, egy szolgálóval, aki takarított és az élelmet hozta, meg egy kínai mosónővel. Hébe-hóba beeresztettek a

táborba egy-egy tatár házáló keresztelkedőt, vagy kínai vándorkomédiásokat, búvészeket. Ilyenkor egy nagy terembe kísérték az összes foglyokat, akik csak időt beszélhettek egymással rövid ideig. Egyébként üres, dermesztően hideg egy-kétszobásban teltek a hónapok.

Közeledett húsvét. Az orosz busz, két kiváltságos ünnep, akkor örülhet a legnyomorultabb muzsik, meg a fegyver is. A feltámadás napjára a bírodalom minden lakója egyenjogú és egyformán részeg. A templomokban az utcákon, a teremben válogatás nélkül összecsofondók és ölelkeznek is és paranz. A börtönöket meglátogatják a jámbor hívek, ajándékokat visznek és csókolák köszöntik a bokat.

— Krisztosz voszkresz!

— Vaisztinu voszkresz!

Aki tudja ezt a köszöntést, az testvér.

A nagyvár fogly börtöne is meg nyílt húsvét napján. Egymásután jöttek a kényörültes látogatók. Az örök már alig álltak és láttak az ittasságtól. Az utolsó látogatók között egy öreg asszony lépett be Béla szobájába, miután előbb egy üveg pálinkát nyomott a kívül álló őre kezébe. Amint becsukta maga mögött az ajtót, hátravetette kendőjét, lerántotta álarcát és a meglepett ifjú előtt ott állott üden, merészen és még sokkal szebben — Luda, a menyasszonya. Csak egy rövid öleléssel üdvözölte völégényét, aztán ruhákat vont elő szubája alól.

— Siess . . . At fogsz öltözködni . . . A kapu előtt vár a szán . . . Menekülünk . . .

Néhány percig tartott, míg átöltözött, átesztette az ifjút. Aztán kézen fogta és vitte ki magával.

— Ne félj . . . Az örök semmit sem fognak észrevenni . . . Ha megállít valamelyik, borulj a nyakába . . .

Szerencsére kijutottak a táborból, felültek a szánba és az előre megfogadott, megvesztegetett kocsi röptette őket a husvéti havon . . . a részeket közüli . . . a városból . . . a szabadságba . . . a feltámadott boldogságba . . .

A békeszerződés revíziójának követelése nem békebontó irredentizmus

A Magyar Nemzeti Szövetség, a báró Perényi Zsigmond elnöke alatt megtartott országos választmányi ülésében dr. Okolicsányi László ügyvezető elnök indítványára határozatot hozott, melyben kifejezésre juttatta, hogy a **külföld vezető politikusai ma már nyíltan állást foglalnak a trianoni békeszerződés ellen, azt elhibáztattak tartják, következményeit katasztrófálisnak bélyegzik.**

Baldwin szerint Európa békei akkor szünt meg, amikor a békeszerződést aláírták.

Lloyd George öt év tapasztalatai

alján a békeokmányt — melynek egyik szerzője éppen ő volt — elhibáztattak mondja és lesújtó kritikájában kifejti, hogy a revízió **sürgőse nem békebontó irredentizmus, de általános európai érdek.**

Francia államférfiak sem haboznak ma már kijelenteni, hogy **Magyarország feldarabolása a világtörténelem legnagyobb ostobasága.**

A Magyar Nemzeti Szövetség országos választmánya ezeknek a vezető külföldi politikusoknak nyilatkozataira támaszkodva hozta meg határozatát **s követeli a békeszerződés sürgős revízióját.**

A nemzet fenmaradása érdekében a velünk együttérző és a velünk közös érdekű nemzetekkel összefogva kell megtennünk mindent, hogy a rajtukon elkövetett sérelmek és

igazságtalanságok a békeszerződés revíziója által nyerjenek orvoslást.

A Magyar Nemzeti Szövetség erélyes állásfoglalása, melyet a meghozott határozatában kifejezre juttatott, — s amelyet valamennyi vármegyei és városi törvényhatóságok, az összes vidéki köröknek megküldött, — az egész országban élénk visszhangra talált. A fővárosi sajtó meleg felkarolása ezt a nemes nemzeti törekvést s a legelső publicistáink — élükön Rákosi Jenővel — cikkeztek róla. A vidéki sajtó is dicséretes buzgalommal támogatja a Nemzeti Szövetség akcióját, — de megmozdult az egész nemzet lársadalmi osztályokra való tekintet nélkül.

Százával érkeznek a Magyar Nemzeti Szövetség központi igaz-

gatóságához üdvözölő táviratok és levelek, amelyek azt bizonyítják, hogy a történelmi Magyarország eszméjéhez való ragaszkodás, az ország területi épségének vágya erősen lángol a lelkekben.

Szükszavú, tömör biztató sürgönyök röplenek a táviró szféráján, — könnyes szemmel írott megható levelek het százával a posta — megannyi bátorítás, biztatás; reménykedő magyar lelkek kisugárzásai.

A Magyar Nemzeti Szövetség láradhatatlan buzgalommal elhivatott a történelmi Magyarország-hoz való ragaszkodás gondolatának nemes magvait, — amelyek megfogalmazottak a lelkekben, kisarjadtak a reménység zöld vetése. Bizunk kell az aratásban is.

Balázs a sirba beszélt

Írta: Péterffy Tamás.

Utánna néztek az emberek az uccán. Szürkésbe vegyült, idősebb férfi volt. Az egykor hatalmas, magas embernek, utóbb már csak csont képezte a test fő alkotótömegét. Balázsnak hívták és a kultuszban magasabb rangú tisztviselő volt. De szerencsétlen, lobbánékony és alázatos, durva és édeskés... s ingerlékeny, változatos kedélyű, — amint a szél forog, — de az ő feje fölött még csendes időben is zivatar tombolt...

Egy éve mult éppen. Ott talákoztam vele délután úgy kétórátját a Teréz-körúton, az Andrásy út közelében. A napos oldalon jött az Erzsébet körút felé. Nagyokat lépett és jól állott neki, csontos lábaitól megerőltetés nélkül kilt a hosszú lépés...

Jött. És beszélt.

Nem volt mellette senki. Nem szólt a világon senkihez. De a szívéből kikíváncsolt a keserűség. Jött és a járókelők czrei között véges-végig beszélt. Hol hangosan, hol suttogva, — de mozogtak az ajkai. Néha megállt. Elcsendesedett és lemondólag intett mind a két kezével, mintha mondották volna a legyintő, sovány, csontos kezek: úgy is hiába minden!...

Az emberek, a félnélőbbek elkerülték a pesti széles gyalogjárór, aztán utána néztek. A bátrabbak szánakozva mentek el mellette s gondolták: no, ennek sem kell bajért a szomszédba menai, hogy kölcsön kérje!...

Balázs nem szólt senkihez... csak magát emésztette.

Akkor éppen hirtelen megállott. Suttogott és az arcával, karjával s minden látható testrészével igyekezett résztvenni a nagy harcban. Nyílt uccán viaskodott, küzdött az élet nehéz bajai ellen...

Vannak percei az életnek, amikor az ember nem bír ellenállani a végzetnek... Tudja, egészen határozottan tudja, hogy amit cselekedni fog: az butaság! dörög! sőt céltalan durva dolog!... és nincs ereje, nincs elhatározó képessége, nem bír ellenállani!...

Ez az a pillanat, amikor a végzet vezeteti a megpróbáltatások által megkínózott szomorú embert.

... En szembe kerültem, neki mentem Balázsnak, a magában beszélő embernek!

Akartam? — Nem! — Haragudtam rá? — Nem! — A végzet sugta, parancsolta és én nem kerülhettem el a soromat. Valósággal össze ütköztünk... Még a homlokunk is összekoppant és döngött, nem kongott... Egyik sem volt

üres egészen... Akaratlanul megöleltük, átkaroltuk egymást... A veszélyben összekapaszkodnak az emberek öntudatlanul is...

Rövid szédülés után, eszméltünk mind a ketten. Hiszen a valóság szerint, kettőnk közül az egyik bolond volt és a másíknak nem vala esze... Csakhogy én még tudatosan vagtam bele a fejemet az övébe... Törjön a gyöngé! — gondolom abban a pillanatban, hiszen mi is az Úr hasonlatosságára vagyunk teremtve az Isten mindég selejtez!... Selejtezésénél az éilhetetlen, a puhány elpusztul. Elpusztul még akkor is, ha gyöngö szövelü, puha teste az égig ér fel...

Amint ott ölelkezünk öntudatlanul, én hamarabb eszméltem. Előbb nyíltak szóra ajkaim:

— A szenvedők találkoznak!... — rebeğim.

— Közös sors... — mormogta Balázs csendesen.

— A bajok sokasága összehozza az embereket... Akaratlanul találkoznak... Nekünk sok fáj... össze kell húzódni... zsugorodni... nyögte, sókajta!...

— Ez az! — mondja Balázs a magában beszélő ember hangosabban, — ez a közös sors!... De ezt is csak az tudja, aki sokat szenved!...

— Szenvedtem... — mondam rá utóhangképpen.

— Aki hentergett a szúró tüskék fájó szúrásai között... Én nyakig vagyok benne a keserü sorsban...

— En is... — rebeğim.

— Mert, óh, az asszony!?

— Az asszony!... — sóhajtám reszkető hangon.

Balázs erősen rám nézett. Szemei megvillantak.

— Testvér, velem jössz?! — Úgy-e velem jössz?!

— Veled! — mondam határozottan.

— Csak a szenvedők értik meg egymást. Hiszen tudtam, hogy ellenkezőt is mondhatok, de az eredmény itt egy és ugyanaz! Balázs, a szenvedő ember karon fogott és vitt. A minket bámuló emberek még utánunk néztek, aztán elszédedtek... A pesti ember nem segit senkin, legfeljebb a mentőkért telefonál.

Balázs szorított. A karja, a csontjai ropogtak. Úgy hallottam a hónom alatt, mintha vastaglyecs, uj székér ropogna, recsegne. A körütről betértünk a Wesselényi utcába s ott a közepe táján Balázs fölvezetett a harmadik emeletre. A magában beszélő ember pompás uccai lakásban lakott. Az előszobát kulcsal nyitotta fel...

Ez gyanus volt...

Beléptünk és a férfi hálóba nyitott be.

— Látod? — kérdezte suttogva. — Délután félháromra jár — és mutató ujjá megremegett, amint a vetetlen ággyra irányította...

Nekem egy ösztönszerű gondolat villant át a koponyámon. Hiszen én itthon vagyok! Hát elmondom éppen úgy, amint nálam van. Csendesen, előadó, érdemes modorban kezdtem:

... A feleségem éppen ilyenkor, ebéd idején a szomszédban van... A rántás össze égett a tűzhelyen, de már nem forró, csak fekete, mert régen kialudott a tűz... kihült a tűzhely...

Balázs mereven nézett rám. Csodálkozott a szavaimon.

— Honnan tudod? — kérdezte.

— Közös sors... — feleltem apostoli nyugalommal.

Ismét karon fogott s a konyhába vezetett. Ott hült helye volt a nőszemélynek, de tűzhely is hideg s rajta az összekozmasodott, félig elkészített ételek.

— Látod? — kérdezte Balázs suttogva.

Nem válaszoltam, hanem tovább folytattam az én drága otthonom élethü leírását szavakkal:

— Már a szoba ki is van seperve. De a szemét a lapáttal, elővigyázatosságból, hogy föl ne rúgjuk, — fölvan téve a székre, vagy a diványra... Az ágy is megvanelve a női hálóban, de nincs letakarva... A feleségem az ágytakarót, — siettelében. — a karián átvitte a szomszédba... Napvon sietelt és félt, hogy röviden elleleliti azt, amit okvetlen megakart mondani a szomszédasszony-nak...

Balázsnak képes gyövnörűségtől reszketek az ajkai. Nem bírt szólni, csak bevezetett a szobába, ahol az ágy félig vetve állott. Az ágytakaró csakugyan hiányzott. A szemét a lapáttal az asztalra volt fölmagasztalva...

— Ember! te ma itt jártál ná'am?!

— Szenvedő embertársam. én itt nem jártam soha!... soha!... Nem is innen beszélék, hanem élethüen előadom azt, ami nálam van otthon... Gondold meg, hogy egv ismeretlen nőről véleményvt mondani — a legnagyobb illetlenség! Csakis a magamról jegyzem meg a dicséretet. Hát figyelj szenvedő embertársam!

Balázs meghatottan állt és hűségesen hallgatott. De a kezei, a szemei varázstáncot jártak a beszédem alatt.

— A savanyú aszalt-almás levest sze-

retem, füstölt hússal... Három éve nem főzött az édes anygomalom...

— Négy éve könyörgök egy kis tarhonyás bárányfejért, de!... — és nagyot nyelt Balázs.

— Tizenhét év alatt nem bírtam megértetni a drágámmal azt, hogy gombvarró cérna van a világon... 80-as gépcérvával varrja fel a nagykabát gombját... Az az felvarrná, de már minden gomb elveszett.

Balázs sóttlanul, némán megrázta kis kabátján a három lógó gombot. Kettő hiányzott... Öt gomblyuk volt rajta...

— Minden cserép virág elszáradott a keze alatt...

— Jaj!... — Balázs a szívéhez kapott. Elszédült. Hirtelen átkaroltam és egy poros székre ültetem. Ki siettem egy

pohár hideg vízért a konyhára, a csaphoz. Pillanatnyi baj volt csupán. A virágápolás föllemlítése idézte elő...

— Mennyi gyönyörű, cserépvirágom száradott el? — sóhajtott a szomorúan Balázs — és meggyanúsított, hogy megszurkáltam mindnek a gyökerét!... Egy élet, melyben nincs öröm... Egy jövő, melyben nincs remény!...

Balázs elhallgatott... A zemei olyan furcsán mozogtak. Beláttam, hogy bármilyen édes nekem elpanaszolni a szenvedéseimet, a hűrt tovább feszíteni nem szabad!... Sorsunk közös...

— Végre egy ember, aki megértett... Nem éltem hiába... — beszélt félig szédülten, félig eszmélve Balázs.

Kábultságát fölhasználtam és hirtelen, búcsú nélkül távoztam. Rohanva

jöttem le a lépcsőn. A kapu alól még vissza néztem. Balázs nem jött utánam és én a nevetem sem mondtam meg...

Másnap a kultuszminisztérium palotáján fekete lobogót lengetett a szél. Ott a Báthori utcában találkoztam köpecsi Gyenge Jóskaival. Kérdezte tőle:

— Nálatok ki halt meg hé?

— Balázs, az a magában beszélő ember... Székely volt...

Elgondolkoztam. Tehát tegnap utaljára beszélt. A sirba beszélt Balázs. A szenvedő embert egy életen át nem volt, aki megértse és amikor végre rátalált arra, aki panaszait megértette, — a boldogságtól meghalt. Csodálatos, — én még bírom ezt a földi paradicsomot!

Törökországi levél

Kirándulás egy kisázsiai juhász-tanyára

A „Nemzet” munkatársának eredeti tudósítása.

Adana, 1925. április hó.

A kurdisztáni felkelés, amint ezt már a pesti lapok is megírták, befejeződött. Said sejket és vezérkarát elfogták és Angórába vitték. Hogy milyen sors vár rájuk, az elképzelhető.

A Népszövetség júniusban dönt Mosul sorsáról. A török hadsereg fegyverben várja a döntést.

A „Nemzet” egyik számában a „Kereszténység és türánosság” című cikk írja helyesen meg, hogy a mohamedánok ismerik Krisztus vallását. Szűz Máriát és a szenteket nagy tiszteletben tartják. A korán harminc oldalon foglalkozik a kereszténységgel.

Közös vérből eredtünk, de az elűtöztetett szellemi nevelés, a merőben ellentétes célkitűzés egymás ellen haragított bennünket. Könnyű ma a multat bírálni. Ma a fajiság eszméjét látjuk izmosodni, hogy részben fölváltsa, részben elmentse a nemzeti eszmét. Ötszáz évvel ezelőtt más eszmék, más célok lelkesítették az emberiséget. A testvéreket a vallás választotta el egymástól. Evszázadok folytán a magyarság Nyugat eszméjéhez idomult, balsorsunk ellenére is nagyot fejlődöttünk, a török pedig elhanyagolt, örökös harcokban vértett s Európa „beteg embernek” nevezte. A „beteg ember” most fiatalodik. Kemál pasa hatalmas erőfeszítéssel igyekszik nemzetét felemelni. A munka nehéz, de a török nemzet fölött tisztul már az ég.

Törökországban óriási az analfabéták száma. A tömeget még ma is kizárólag a papok irányítják. Kemal pasa erősen küzd a demagógia ellen, a szabad vallásgyakorlatot törvénybe iktatta, imádjait akasztófával fenyegeti, de a kalapos emberben a vallásos török még mindig „gyaurt” lát. Reánk is használták már ezt a jelzőt. Itt Kilikiában még vannak olyan helyek, ahová európai ember halálveszedelem nélkül nem teheti a lábát!

A napokban érdekes kirándulásra indultunk a Taurusba.

Most még a hegység lankáin, de a hammarosan beköszöntő nyár melegben már jól bent, a Taurus hős hegyein legelteti nyáját a török juhász.

Néhány kilométernyi út után megpillantottuk a legelésző nyájukat. Szorgalmasan csipkedik a hitvány füvet, szinte hihetetlen, hogy ilyen sovány táplálék mellett is megél az állat.

Ibrahim gazda, — mert hozzá igyekeztünk — saszemeivel már észrevett bennünket. Az öreg már régen ismer. Sűrűn találkozok vele, mikor az országúton, iskolánk mellett elhalad számár háton és agyag korsóban vizet visz haza.

Nagy a sürgés-forgás! Mire a sátrakhoz érünk, már leterítették a szőnyeget. A kutyák erősen ugatnak. A tanya apraja, nagyja, mind kőrénk sereglik. Az asszonyok itt nem viselnek fátyolt. Fejüket piros pettyes kendővel kötik be, hajukat díszes báronszyzalag szorítja le. Bő nadrágból, feszes pruszlikból áll az öltözetük.

Kölcösös üdvözlés. *Merhaba! Szelám alejkum! Alejkum szelám!*

Kezetfogunk mindenkiel s a leterített szőnyegekre telepedünk. Megkezdődik a beszélgetés. *Ibrahim béba*, a törzsfőnök, napbarintott, fehérszakállú jó erőben levő öreg. Cigarettával kínálom, de nem fogadja el. Most böjt van és *Ramazán* alatt a hithű muzulmán csak éjjel eszik és dohányzik. A napi böjt végét a városban ágyúszó jelzi.

— Hány éves? — kérdezem törökül az öreget.

Ibrahim bátyánk csodálkozva tekint rám. Különösnek tartja a kérdést. Gondolkodik, szakállát simogatja, végre megszólal bizonytalanul:

— Hát bizony, lehetek úgy 60—70 éves...

— Hány birka van a nyájban?

— Az öreg mosolyog.

— *Allah bilior!* Isten tudja! Nem számoljuk. Sokat elvisz a farkas...

Megkérdzem, merre jártak, milyen városokban?

— Bizony, mi itt születünk s nem jártunk még sehoh. Hét fiam van, hét

menyem és egy csomó unokám. Három évvel ezelőtt a hegyekbe menekültünk az örmények elől. Ma már nincsenek örmények...

— Tudják-e, hogy merre van Magyarország? Testvérek vagyunk ám!

Az öreg jóságosan mosolyog s fejét ingatja. Csak a németet ismerik. Azok építették a vasutakat.

Frissen fejt tejfel és pászkaszerű sült tésztaival kínálom.

Öt-hatszáz darab birka legelész körülöttem. A tejből joghurtot, vajjal, sajtot készítenek s a városba viszik eladni. Ott veszik meg a háztartáshoz, a ruházódáshoz szükséges holmikak is. Boldogan, nomádmódon élnek a hegyekben. A munka nagyrészét az asszonyok végzik. Az aprógyereket hátukra kötik és úgy dolgoznak. Jól megtermett, bátor tekintetű, sasorrú menyecskék. Szépek, erősek és barátságosak. El sem akarom hinni, hogy törökök. Csuklólíkon széles arany- és ezüstkarkötőket viselnek. Vettem volna tőlük egyet, de nem adták oda. Öröklött családi ereklyék mindegyikhez kedves emlék fűződik.

Sátraikat bőrből, vagy vízhatlan gyapjuból készítik. Gyapjuból készült sürt viselnek. Főtáplálékuk a hús és a tej. Ételeiket bográcsban főzik.

Beszélgetés közben étkelen zsvajra, baromfi-csipogásra leszünek figyelmekre. Sas csapott le a csirkék közé. A magasból toll, pihe hull alá. Az ilyesmi nem újság. Egy tyúkuk több vagy kevesebb; az itt nem sokat számít.

Lassan bealkonyodik. A levegő egyre hűvösebb lesz. A sátor előtt pattog a tűz, félkörben ül a tanya népe, *Ibrahim* apó előkéri a furulyát. A szomorú melodiók szívünkbe simulnak s messze, messze száll a lelkünk: szép Magyarország felé. Az alföldi tanyákra gondolunk, ahol most talán éppen ilyen az este, éppígy pattog a tűz, fő a vacsora s száll, száll a Volga-mentén eltanult nóta...

Búcsúznak. Hazatérőben, mintha felelet volna, magyar nótától hangos az este...

György János.
az adamaí gazd isk.
műszaki főnöke.

Piccola Signorina

(Egy haditengerész naplójából.)

Irta: Péchy-Horváth Rezső.

I.

A dalmát nap rézsut sugarakat ejtett az antracénszínű tengertükrökre és millió villódzás ragyogott fel a pajzánul játszó vízfelületen. A nagy vörös bója előtt hirtelen világos színekben mutatkozott a komorszínű, esetlen páncélgözös iromba teste, a levegőben pedig poshadt vízszag, tikkasztó melegség és a frissen surolt deszka édeskés, átható illata terjedt szét.

A motorcsónak erőteljes pöfögéssel, kecses ívben vált el a móló fehér köveitől. Víz és villódzó lajték csapott fel az orra előtt, amint száguldó rohanásba kezdett. Mint a finom, elegáns autó a zöld mezőn, húzott tova a fehér motorcsónak az ultramarin, mélysegesen kék vízfelületen, amelyen itt-ott sötétebb kék, olajos csillámú foltok színeztek.

Nyulánk, fiatal leány állott a csónak magasramerdő orrában. Lángvörös ruháját — amelyből élénk feltűnéssel színesedett ki fehér nyaka, két fehér karja — a rohanás szele úgy csapdosta, mint valami gígászi jelzőszáslót. Rövid homlokfürtök kigyói táncoltak az arca körül és verdettek a homlokát, az arcának két puha halma pedig kipirult, mint a pásztor képe a téli tűz körül.

A következő pillanatban a motorcsónak zurbolása elhalt, a jármű a hajó alatt paskolta a kék vizet s a motoros szárnyaló iveléssel suhogott a függőlépcső alá. Apró hullámok emelgették, süllyesztgették most a lépcső mellett, de a pirosruhás leány bátor ugrással rugta el a lábai alól a csónak paddeszakját — egy pillanat szádrészéig álomszerű csipkék főhehérsége csillant elő a piros ruha alól — aztán férfias karokkal fogózkodott meg a függőlépcső keskeny, laza drótkötélben.

A fehérruhás, bronzosra sült matrózok ellensége pillantása a szóbeli jelenés előtt beszámolt róla: vendégek érkeztek a hajóra, úrlányok. Akiket nekik csak messziről szabad nézni.

Őt fiatal leány kapaszkodott fel a lépcsőn. Előbb a pirosruhás. Bájos, enivalóan kedves drágaság volt. Nyulánk, szinte fiús termete és szépmetszésű ajkán bujdosló meleg mosolya a dalmát partok tavaszát mutatta be eleven kiadásban. Művésziesen megformált, nemesmetszésű arcából huncutul tűzött ki két okos, barna szem, tele megfelfelhettelen, édes és sejtelmes leányvágygallyal; a két arcának kármín-színénél pedig csak a szétnyílt, keskeny, puha

szája volt pirosabb. Kedves, üde és szívetmelegítő jelenség volt... Mint egy harmatos, egyszerű, érintetlen virágszirm.

A társnői igazi dalmata szépségek: kissé vad arkfifejzéssel, férfiasan kemény mozdulatokkal, kékesfekete, drótszerű hajjal és kreolos-cigányos bőrrrel. Fehér vászonruhájuk feszesen simulott végig fiúsan nyúlánk alakjukon.

II.

A tisztí szalonban már pajtáskodásra hamvadt el az első felóra tartózkodásos merevsége. Szilágly fregatthadnagy már mint évtizedes, bizalmas ismerőst kalauzolta odáig a pirosruhásat, akinek feketecsokros, illatos copfját vérbizsergető érzéssel nézte, mint az álomjáró a büvölete tárgyát, ahogy előtte haladt.

Keskeny folyosókban, alacsony fülkékben, félhomályos hajórekeszekben haladtak keresztül nagyszerű közelségben, úgy hogy folyton érezték és beléleggették az egymás ruhájából kiömlő ózondús tengerszagot. A folyosókban a hadihajók pedáns tisztaságának finom illata úszott, amely közű érzélgősen úszott bele a fregatthadnagy könnyű otkolon-felhője. Villanylámpák pillogtak fel élesen a jöttükre és hunytak el megint, amikor tovább kopogtak fehér cipőikben.

A leány piros ruhája a szalon fehér bútorai között úgy világított, mint egy meggyulladt, tébolyodott ígélet.

— Piccola signorina — mondta egyszerre a fregatthadnagy és a hangja lágyan omlott el, mint karcsú vitorlás vászna, ha hirtelen eláll a szél, — hadd meséljek el magának valamit, amit a maga nyulánk alakja és a piros ruhája rajzolt elem az emlékek fekete éjszakájából. Cápákat és repülőhalakat fényképeztem akkoriban — pár éve már — amikor valamelyik csendesóceáni maláj-sziget mellett gőzöltünk el. Halálosan untam magamat és valahogy izgalmak, gyöttrődések, nagy fájdalomak lohogása után vágyódtam. Egyszerre iromba fakéreg-vitorlás ivelt el a páncélbordáink alatt. A vitorlás orrán magas, sudár női alak állott, piros virágözönbe öltözöttesztel, a fehér virágokkal ékesített fejét délczak napja bronz ragyogásba szőtte s aranyfényűvé varázsolta vadul csapkodó haját. A vitorlás befutott a kikötőbe s én, akit szíven ütött a vadvirág forró mosoly-üdvözlete, az első voltam, aki a megérke-

zés után partraszálltam. Két gyönyörűséges hét következteti ezután, két menyeyi ragyogású, ésbzbtóan kaprázatmos hét, amely alatt álomjáróként keringtem a szépséges maláj-lány körül, mint kis holdak a nagy égítetek körül. Két hét múlva a szikratávíró elparancsolt bennünket tovább és még csak búcsúzni sem mehettam a partra abba a gyékénykunyhóba, ahol két héti Adámja voltam a barnabőrű, tőkéle'es szobor szépségű Evának.

Csend feküdt a fehér szalonban. A pirosruhás leány fájdalomosan nézte a tisztet, aki összegubbaszkodva ült egy nádszékben és fehér ruhájából élesen barnállott ki arcának, fedetlen nyakának meleg csokoládészíne.

— Piccola signorina — hangzott fátyolozottan, mintha a falak mögüll hangzanék — arra a két hétre gondoltam ma, amikor a fehér motorcsónak orrán logobni láttam a maga pipacszzin ruháját... mint valami kegyetlen, de mégis drága és áldva áldott fákllya lángját, amely a lellem sötéttségében szunynyadó enlékire világított rá... Akarja, hogy tovább folytatódjék ez a mai konvencionális, muszjájsmerel'ségünk? Kimenjek holnap?

A pirosruhás leány copfos feje lassan hajlott lefelé s hirtelen felemelkedett a fekete szalagsokor, mint valami kecske, gígászi pillangó, amely felszállani készül.

Aztán beleegyezett a találkozóba és már mindenben megállapodtak, amikor a löbbi négy leány kísérei oldalán belépett a szalonba.

III.

— Ankerstazionen! — hangzott fel kívülről és a tenger csobogásába hirtelen futkosó lépések larmája bomlasztott kontrasztot. Kemény lépések szaladása hangosodott a fedélzeten és a hajódeszkák kopogva dübörögtek meg egy tucat matröz ide-oda rohanása alatt.

A tiszték búcsúztak. Idegeskedve, kényszeredett udvariaskodással, kellemetlen érzésekkel vezették kifelé a vendégeket, akiknek valami hirtelen gyakorlati ürügyét hangoztatták magyarázatul.

De a népes fedélzeten, ahol a harci legénység dolgozott, elkomorult a szemük és barzdás lett a homlokuk, ahogy a két törpe kémény sűrű, szélesen elterülő füstlobogóját meglátták felfelé gomolyogni...

Királyi portrék

Írta: Mók Ferencné.

I.

Milán király.

A dobsinai jégbarlanghoz vezető fenyvesúton egy svájci stílusú szálloda éttermében vidám turista társaság ült együtt. A szálló tulajdonosa fontoskodva újságot: magas vendégek érkeznek, az üvegezett terrászra fizetnéggy személy részére terítettek s kéri a publikumot, kíváncsiságukat mérsékeljék, a dejuner rövid lesz s utána a nagy urak a híres barlangot nézik meg, amelyet a dobsinai rendőrség izlésesen virágfüzérékkel és fenyőgalyakkal kisdíszített.

Egy óraker délben gyönyörű négyes fogat állt meg a szálloda portáléja előtt, Andrassy Manó gróf hajította híres vasseres fogatát. A kocsiból kiszállt Milán király, drap porköpenyegét hirtelen mozdulatlan ledobta és lesegítette a kocsiban tőle jobbkézen ülő fiát, Sándor trónörökösét. Őt fogaton, sallangos magyar szerszámcsalóval négyeseken jött kísérte.

A polgármester és a szálloda tulajdonosa a terrászra kalauzolta a vendégeket. Mindenki elfoglalta helyét. Az asztalfőn Milán ült, tőle jobbra Andrassy gróf, balra Sándor királyfi. A királyon egyszerű sacco ruha volt, a trónörökösön sötétkék matrózruha, sárga fűzős cipővel. A villásreggeli ceremóniája gyors ütemben pergett le. A szerbek ura alig-alig evett valamit. Csak a kékre forrázott pisztráng, mint felvidéki specialitás iránt érdekklődött. A fiának ő maga töltött bort, nehéz vörös bort, karcsú nagy, sőrőspohárban. A király mindig beszélt és szeme állandóan végigjárt az asztaltársaságon.

A feketekává és likőrök után (a király több pohárral hajtott fel gyors egymásután), felállt, és sötét szeme percekre megakadt a terrász egy üvegablakán, melyről a függöny kissé félre volt tolva s azon több asszonyfej kandikált be a királyi asztal felé. Mosoly szaladt a királyi férfiasan szép, sötét, nemes arcára, franciául odaszólt a fiának, az is az ablak felé nézett — és csókot intett kezével. A kíséret tagjai halkán felnevettek, az asszonyfejek eltűntek az ablakból s néhány perc múlva a szerbek fejedelemé könnyed, fiatalos lépésekkel lesietett a szálloda lépcsőjén, Sacha fia mindig jobb kézen tőle járt. Egy vidám turista csoport Milán és a királyfi köszönésére viharos éljennel felelt. A király ismét Andrassy Manó fogatára ült fel s percek alatt a kocsisor eltűnt a csudás, híres straccuiai völgy felé.

Akkor volt Obrenovics Milán utóljára Magyarországon. Fia nemskóra átvette az uralkodást, ő meg grandseigneur-nek ment Párisba, hogy elfeljejjék és kipihenje fejedelmi éveinek viharjait. Itt kezdődik az Obrenovics dinasztia végső tragédiája, amely oly gyorsan pergett le a történelem rokkáján.

II.

Oszkár, svéd király.

Abbazia déli strandjának végén, ott ahol az Adria hullámai csókolgatják a szirtes partokat és a Monte-Maggiore oltalmazólag öleli magához az egykor oly hangulatos, internacionális fürdővárost — áll a villa Jolanta. Terrászos kertje pálmákkal van tele, leggiái, balkonjai a tengerre nyílnak. Az ablakos nyenesen ki van világítva. Várják a svédek királyát, Oszkárt. A matuliai állomásról több fogattal érkezett a király. A fürdő, ragyogó kivilágítással, virág és szőnyegdíszsel, zenével fogadta illusztris vendégét. A jószágos arcú, körszakállas uralkodó jobb kezével sűrűn köszöntgetett, sápadt, keskeny arcán bájos mosollyal ült mellette a felesége. És Abbazia publikuma nap-nap mellett láthatta a svédok urát, amint egyszerű, sötét sétatruhájában, látszólag kísérlet nélkül (10—15 lépésnyire egy bizalmasa állandóan követte) sétált a parkban, elvegyült a zenekart hallgató publikum közé, vagy leült egy magányos padra, elővette a francia- és angol lapokat, szemérem szemüveget tett s békés nyugalommal, mint egy egyszerű polgár, szivta szivarját, sütkérezett a napon, olvasgatott. Szerette a gyermekeket. Mosolygó szeme mindig a gyermekcsoporthoz tévedt s ha kezügyébe akadt egy kicsi emberpalánta, megsimogatta fejét. Egyszer hozzá szaladt egy kicsi, fehérmatrózruhás, szőkefürtös fiúcska. Valamit kérdezett s bizalommal tetle kis kezét a király térdére. Az uralkodó mosolyogva hallgatta a kis embert, fejét csóválta és közben megsimogatta a gyermek könnyes arcát. A király nem érthette a fiúcska panasztát, merő zavartan körülnézett. Kiségitett meg Oszkár királyt. „Mon-sieur, a gyermek magyar nyelven kérdezi nem találkozott-e az édesapjával?” „Merci Madame — mosolygott a svéd nagyrú s visszazólt a közeledő kisérőjéhez, aki aztán a gyermeket kézen fogva elvezette a fürdőigazgatóságához. Néztem a király arcát. Szelid, kissé bánatos mosollyal nézett a szőke fiúcska után s lassan összehajtotta párizsi lapját és szivartárcája után nyult.

A villa Jolanta nyitott terraszán egy beteges, sápadt arcú, puritán egyszerűségű fejedelmi asszony, kézimunkázott. Előtte két lépésnyire udvarhölgye ült és egy angol revü-ből felolvasott. A terrászos kert bejáraltán a király állt. Hosszú sétát tett, levette kemény, fekete kalapját, felhevült homlokát se-lyem kendőjével törülgette, majd felnézett a villa erkélyére, meglátta asszonyát, vidáman integetett kalapjával, zsebkendőjével és fiatalos rugalmassággal sietett a pálmákkal, babérbokrokkal és kameliákkal tarkázott feljáró úton az otthona felé. Egy férj, aki feleségéhez igyekszik, egy éhes ember,

aki séta után enni akar, egy jószágos, egyszerű fejedelem, aki országát he-tekre elhagyja, pihenteti uralkodói gondjait, mert beteg az asszonya, szíve igazi párja, népe jószágos király-néja.

III.

Alfonso.

Bécsben a Praterstrasse, a „Stern”, végig az állomásig minden ucca virágdíszben pompázott. A császárváros lakosai sűrű sorfalban álltak a két járdán. Előttük láncszerű sorrendben egy rendőr, egy detektív, katonák és ismét rendőr, detektív sűrűn. Napsütéses novemberi délelőtt volt. A Stefanskirche tornya tizenegyet ütött, mikor a polgármester és utána a rendőrfőnök kocsija feltűnt, Most újból egy magányos fogat, egy udvari főméltóság, tollbokrétás katonai díszben; utána cilinderes urak, a spanyol udvarhoz tartozók. — Végre a legdíszesebb udvari fogat, draplibériás lakójakkal. A kocsiban Ferenc József, jobbra tőle rokona, vendége: Alfonso spanyol király. A következő kocsikon Ferenc Ferdinánd Ottó, Jenő főherceg, Frigyes Salvátor, mind teljes uniformisban. A hosszú kocsisorban a spanyol kíséret, a követség, katonai főméltóságok és a bécsi udvar előkelőségei. Sűrű „hoch” hangzott fel, loyális öröm a jó bécsiek arcán, vidám zsebkendőlobogtatás. Királyunk fáradt feje jobbra köszöntgetett, a spanyol király fiatalos érdekklődéssel jobbra-balra szalutált.

Udvari bálók, ünnepélyes fogadtatások, diszszemlék, teatre paréédinner-k napirenden voltak. A kaiserstadt ünnepeit. A „Wacht musik” még látogatottabb volt, mint máskor. A Burg ősi kapuja zajos lett. Robogott eléje a szebb-nél-sebber fogat, autó, külföldi előkelőségek érkeztek, magyar- és osztrák miniszterek tiszteltek, az uralkodó-ház összes tagjai leadták látogatásukat a császári otthonban. Bécs elemében volt mit látni, mulatni, szórakozni...

És egy esős alkonyi órában a Roterturngasse egy csöndes, decens kapuja előtt megállt egy egyszerű magánfogat. Gyors szolgakéz nyitotta ki a zárt kocsiját, melyből egy nyulánk, sápadt arcú férfi kiszállt. Sötét szemével gyorsan körülnézett, alig néhány járókelő ment az esős utcán. A jellegzetes orr és duzzadt ajk feltűnt nekem. Figyeltem. Halk parancsot adott a kiszálló utas a kocsisnak és a kapuhoz sietett, ahol már várhatták, mert egy láthatatlan kéz kinyitotta azt. Alfonso besurrant, a kapu becsukódott, a magánfogat elrobogott.

Úgy volt. A Habsburg-ház rokona mulatni akart, fiatal, gondtalan akart lenni hacsak futó órákra is, hogy elfeledhesse nehéz hivatását. Alfons hálás vendég volt s a bécsiek még hálásabb megfigyelői.

Lili és anyja

Irta: Gombos Béla.

Mikor kinyitottam szemeim a szomszédos üléstől, a homályból két férfi alakja bontakozott ki, kik nem éppen halkán beszélgettek:

— Szép asszony, szép, gyönyörű asszony — mondta az egyik fogai között.

— Húsz éve nem láttam... — me-rengett el a másik.

— Még mindig szép. Azok a szemek, van valami bennük, ha valakire ránéz, csak felemeli szempilláit... — kezeivel keresztet rajzolt a levegőben, aztán hozzá tette — annak vége.

— Emlékszem — bólogott a másik — már lány korában is. Hiszen ő maga tulajdonképen nem is szép, legfeljebb csinos, a vonásai kissé férfiasak, fekete-sége nőies, de a szemei, azok a parancsoló, engedelmeskedő, simogató és mégis ellátszó szemek, néha szinte rossz érzéseim támadtak, mikor beléjük néztem. És nem is a szemek, de bennük egy csillogás, egy sokszínű láng egy lila, egy vörös, egy kék, egy sárga, mindig más, mindig új, melyek feltétlen engedelmes-ségre kényszerítenek, melyekért, ha kell, gyilkolni... ölni lehet... Boldog!

— Tudj! Isten, azt mondják igen. Negyedik férjét a patikus.

A másik felütötte a fejét.

— Negyedik?!

— Negyedik. Most megnyugodott, mintha fáradt lenne.

— Öreg?

— Nem, csak fáradt. 40 éves, de nem néz ki annyinak.

— Négy férfi — mondta — az semmi! De négy férfit férjnek megszerezni és simogatóva, kedveskedve feltétlen engedelmességre kényszeríteni és mindvégig megtartani, az nehéz.

— Gyermekei vannak?

— Egy szép, 18 éves lánya, Lili, első férjétől a református paptól.

— Pap volt?

— Az, egy völgyben épült kis vidéki faluban, melyet csodálatos, nagy, kék hegycsúcsok zártak körül. Az uccán sebesvízű, kis patak folyt keresztül és az asszony a hidkorlátra támaszkodva sokszor elnézte a vizet. „Nagy tisztelendő asszony”. Milyen szép volt, mennyi tisztelet, szeretet, nagyon jó, nagyon nyugodt, nagyon egyforma élet, de az asszony torkig volt már vele. Kicsiny, kevés volt a falu, elkívánczolt. A hegyekbe mászkáltak, felállt egy kiugró szikla szélére, kitérta karjait, repülni szeretett volna. A vizeket nézte, a sebesen rohanó patakokat, velük rohanni vágyott, elfolyni onnan...

Erősen figyeltem, hogy egyetlen sózt el ne veszítsek az elbeszélésből.

Utítársam folytatta:

— Aztán jött egy ősz, hadgyakorlatok, egy vadtekinteli, összenőtt szemöldökű kapitány, kit a parochiára szállásoltak be és az asszony elindult.

— Új város, új emberek. Egy zászlóalj tisztikara és az egész város; az asszony öntudatlanul is boldog volt. Meg-

nyugodott, mintha célhoz ért volna, elérte, ami után kívánczolt, vágyott. De a kapitány nem tűrte még a nézéseket se, mindig ott termett, hol legvésebben lobogtak a tekintetek és megjelenésére kialudtak a tüzek, zavartan fordultak el az arcok, ereszkedtek le a szempillák. Már négy éve volt felesége az asszony, mikor jött egy, ki megállt előtte, szembenézett vele.

— Hajnali golyóváltás a városvegi erdőben és két élet elmaradt az úton.

— Lili intézetbe került — 11 éves volt — az asszony egyedül maradt. Megrémult az egyedüllétől, még zavarodva keresgél merre induljon, száz arc fordult feléje könyörögve, mégis sirt keresett, egyedül érezte magát, végtelenül egyedül, de akkor valaki kézen fogta, azzal elindult egy szédületes, eseményeivel egész életet betöltő két esztendőbe. Muzsikus volt, hegedűművész. — Művész! — Az asszony nélkül soha sem lett volna azzá, csak az asszony, kinek kicsiny volt már a város, az ország, hajszolta ki a világba tapsokra, diadalokra, ki megjelenésével szűgérálta a közönséget és őt magát, sőt néha mikor ott állt a zongora mellett, önmagát is. Soha addig oly siker! nem aratott, mint mikor egy szeszélyes, csunya, esős este, Kölnben, az asszony azzal lepte meg, hogy ő fogja zongorán kisérni. Előbb félt, leakarta beszélni, de nem engedett: ez az asszony minden! tudott, amit csak akart.

— És ezen az estén világsikert aratott. Megnyitak előtte a beteljesülés kapui, nap-nap után soha meg nem álmódott és mindig fényesebb ajánlatok! kapta. Impressziók, hangversenyirodák versengtek érte, rövid hónapok alatt végigrohanták Európát, pedig néha már úgy vágyott volna megpihenni, annyira unta, megcsömörlött a sikerektől, tapsoktól, de az asszony nem hagyta, hajszolta, vitte, már egy amerikai turnéra készültek, mikor egy este a túlfeszített munkát, a rendszertelen és rohanó életet nem bírta el tovább, ereje felmondta a szolgálatot. Bent a hangversenyteremben hirtelen elfehéredett, összefolyt előtte a világ, a közönség, a csillogó lámpák, még állt alatt görcsösen szorította a hegedűt, de már nem jászott, szédülés fogta el, megtántorodva kapott a levegőbe, a kottaállvány felé; az asszony észrevette, még idejében felfogta zuhanó testét. Most százan rohantak hozzá, gyöngéden lefektették, az asszony melléje borult.

— Haza... — sóhajtofta végső kimerültséggel és egy csepp vér jelent meg szája szegletében.

Az asszony álmatlanul töltötte azt az éjszakát. Sokszor elbeszélte azt az éjjelt:

— Hajnalodott. A szállodai szobában férjem elszunnyadt. Lili a díványon aludt. Letekintettem az ébredő városra. Hatalmas szakadékot láttam magam előtt. A zürzavaros mult s a

készséges jövő közöttli szakadékot: a jelent. Megszédültem. Azután úgy éreztem, hogy érthetetlen erő sodor a szakadék felé.

— Anyu! — kiáltott fel Lili álomban. Összereztemem. Úgy éreztem, mintha Lili kézen fogva elhúzna a szakadék szélére. Kicsit botorkáltunk, bukdácsoltunk, de azután mégis ráakadtunk az útra. Lassan lefelé lejtő szeptin út volt...

Utítársaim elhallgattak. Láttam rajtuk, hogy magukban csendesen átélik az ismeretlen asszony életét.

Égetelt a kíváncsiság, mi lett vele? És a lányával? Mi történt azután?

Allomáshoz közeledtünk. Utítársaim szedelőzködtek, leszálltak.

Még hallottam, amint egyik azt mondja:

— Majd meglátod, szép asszony, szép lány, az anyja lánya... Ja a művész?! Hazajött szegény meghalni.

Üres, elhagyott szemekkel néztem utánuk.

Csodálatos véletlen folytán egy esztendővel később megismerkedtem Lilivel. Mikor apja bemutatott, valami megmagyarázhatatlan megérzéssel egy gondolat villant meg bennem, hogy Lili az asszony lánya, az ismeretlen, érdekes asszonyé, ki emlékezetes utazásom óta annyira bennem élt. És mintha Lili is igazolnia igyekezett volna, mikor apja, a józú, derék gyógyszerész pár pillanatra magunkra hagyott, kissé meghatódva mondta utána:

— A legjobb apám... — Aztán hozzátette — az elsőre, az igazira nem emlékszem.

Pár percig zavart magambaszállással keresgéltem az asszony után. Lilit néztem és lelkemben az elképzelt vonásokat. Ő az, biztos voltam már és hogy bejött a gyógyszerész, kis szána-köz szomorúsággal mondta neki magamban:

— És te szegény, derék ember, hogy merted elvenni?

És akkor belépett az asszony, egy jószágos kedvesarcú anya. Szemeit kémleltem, a híres szeméit, valami könnyes, meleg csillogás ragyogott bennük és akkor kezdtem érteni, már mindent megértettem.

Egy héttel később kicsúszott lábam alól a talaj, valami elveszett belőlem, az akarat, mellyel megállíthattam volna a csuszamlást, kissé támo-logtam, szédültem, kissé zavart voltam, kissé boldog és nagyon szerencsétlen. Szerelmes lettem Lilibe.

Lili! Már rég ismertem. Egy év alatt sokszor magam előtt láttam, valahogy kirajzolódott lelkemben ilyennek, ahogy megtaláltam, közvetlenül, kedvesen. Amint két ujjával megérintette kezem és már nevelőatyjáról nyilatkozott mint régi jó barátunk, kicsit bizalmasan, de hangjában annyi melegséggel, hogy valami megmozdult bennem s hirtelen úgy

elfogott a vágy karjaimba zárni a kedves, meleg, kis madarat, a református pap leányát, amiért megtaláltam és nem csalódtam benne... És egy héttel később rájöttem, hogy még kevésbé ismerem, mint egy esztendő ismeretlenségében. Az első nap meleg kis madara, két nappal később szekans, kiállhatatlan, kényeskedő lány lett. Kinozta környezetét. Aztán ismét új képét mutatta, kedvetlen, szomorú, magabamélyedő majdnem szálmas léleknek látszott, hogy megesezt szívvel bocsájtottam meg neki és pár óra elteltével buján, kacéran került élem, csökjében annyi szenvedély, érzés, hogy megrémülve elvesztve néztem az érteimék vad játékát, de csökjia felejtett mindent, mindent... és csodálkozott szemrehányásaimon.

— Nem értem... — mentegetődzött — ne haragudjon én nem érzek úgy, mint maga... és hangjában annyi őszinteség csengett, hogy megadással hajtottam le fejem.

Idővel már messziről, a ruháiról ráismertem aznap énjére, nem mintha a ruhák tették volna őt magát, de ő ruháit, az napi szeszélye... Hogy örültem a vörös román himzésű pongyolának, ultramarin bluznak és mennyire elszomorított a francia sapka, a drapp szövetruhával.

Megfigyeltem, a nagy, eleven színek boldogságot jelentettek, szerelmet, oda-

adást, a tompa színek csendes elkedvetlenedett magabamélyedést, a nyakig begömbölt ruhák és akaratos, fellengzős, affektált Lilit és sokáig kellett keresnem, míg ráakadtam arra az énjére, melyet egy esztendő elképzelések után megismerem: a meleg, átlátszó, kis madarra.

Egyszer két napig nem láttam, felkerestem, egy új Lili bontakozott ki előttem. Megdöbentem, soha még árnyalát sem látam ennek benne. Egy fáradt, sápadt, kimerült, kiélt valaki, ki nem vár a holnapot semmit, mert a ma már minden szomorúságot meghozott számára és a ruhája pecsétes, hanyag, rendellen és kicsesűszo nigvolla és piszkos volt.

— El innen! — villant meg bennem a gondolat.

— Búcsúzni jöttem, holnap utazom, — mondtam elszántam.

Lili rámnézett, az anyja szeme volt, de most lassan megtört pillantása és már zavaros, szomorú szemekkel nézett rajtam keresztül el a messzeségre.

Másnap kint az állomáson Lili a nagy florentin kalapban és az ultramarin bluzban nagyon szerelmesen és nagyon szomorúan búcsúzott el tőlem.

— Visszajövök hamar, már holnap, már ma... — sirtam feléje.

És három nap múlva, mikor visszajöttem, rettentés hírral fogadtak az ál-

lomáson. Lilit napokon keresztül álmatlanság kínozta és az elmúlt este az összes porokat egyszerre vette be...

Agya szélén ültem. Már jobban volt, de még nem eszmélt fel teljesen. — Arcába meredtem, néztem, idegesen rángatódó arcidegeivel látni véltem számtalan énjével elvonulni előttem: Buján, szerelmesen, mint az anyja lánya, a meleg kis madár a református pap gyermeke, az affektált, fellengős, a kapitány nevelése, a csendes, egykedvűen magabamélyedő, a patikusé és a kimerült, a reménytelen, az elvérzett, a muzsikusé...

Most rájöttem. Szegény Lili, a négy ház levegője, a négy atmoszféra és az őt élet, mely köréje állt, tombolt, küzdött benne és ő szegény valamennyivel.

Sokat sírt, mikor magához tért, önmagát siratta.

— Nem jó szépnek lenni! — zokogta egy nap. Ráismertem, ez ő volt, az igazi énje, a református pap gyermeke.

Lili ott állt a szakadék szélén, lenézett és nem látta az alját, mert elvezett a sötétségben.

Odafent az égben egy kis angyal néven szólította, erre feleszmélt és most, úgy érezte, minha kézenfogva elhúzná a szakadék széléről, kicsit botorkált, bukdácsolt, de aztán ráakadt az útra, lassan lefeleléjtő serpentin út volt...

A NEMZET ROSTÁJA

A nemzet bacillusai

A Peleskei Nótárius régi, híres szerzője nem hiába siratta a tisztá, szép magyar világ alkonyulását. Az új „módi” bizony hamarosan gyökeret vert a magyar földben. Gvadányi bátyánk keserű siralmait pedig csúnyán kifigurázta az idő. A Nótárius utazásából bohózatot csinált a rosszmaíj utókor...

Szép volt a régi világ, a letűnt divat, de megújult az idő s a haladással lépést kellett tartanunk. Szívben, érzésben legyünk tnyagrok: így prédikáltak a jószándékok: a jószándék megvolt, de azt már nem tudtuk megakadályozni, hogy az idegen tárgyakkal, a külföldi divattal együtt másfajta rontó bacillusok is be ne kerüljenek az országba. Ezek a bacillusok nem a magyar világ külsőségeit, hanem ami sokkal veszedelmesebb, a magyar szellemi élet formáit, valóságát támadták meg. Az új Gvadányiak hiába harcoltak, haszatlannal prédikáltak, a magyar szellemi élet romlott, hitványosodott és az utóbbi évtizedek alatt megdőbentető válságba sodródott a nemzet.

Ma már mindenki tudja, hogy nemcsak Trianon, nemcsak a for-

radalmak tragédiája döntötte le a nemzetet, hanem ép azért cetünk olyan nagyot, mert a magyar törzs lombkoronáját férgek, bacillusok pusztították. Hal! Istennek, ma már föleszmélt a nemzet, tuljútoltunk a krízisen. Ne türelmetlenkedjünk: a gyógyulás lassú...

Vegyük csak elő a mikroszkópot és vizsgáljunk meg néhány magyar-rontó bacillust. Itt van például a házasságtörés bacillus. A magyar ember családi élete tiszta és szép volt mindenkori. Vizsgáljuk csak történelmünket és hasonlítsuk össze más nemzetek történelmével. Nyugaton Pompadour, Dubarry asszonyok szerelmi kalandjaira, botrányaira figyelt a közvélemény, nálunk az asszony csak akkor foglalt nyelven, ha Zách Klárák, Meffindák becsületért röpött ki hüvelyéből a kard! Tépi passati... A „modern” irodalom, sajtó, színház egy része évtizedeken keresztül a házasságtörés pálcáján nyargalt, egészen a förtelmességig. És sajnos, ez a szellemi fertőzés a magyar családok körébe is elhatolt. Nevelésesnek, ostobaságnak nevezték a hűséget, a tisztaságot, „bátorságnak”, „fölvilágosodásnak” tartották a csalat, az aljasságot. A főváros által kitenyészett bacillusok kiröppentek a vidékre is. Ma már a magyar falu is megérett a regenerálásra, Szerencsére, a nem-

zeti föleszmélés fölismerete a bajt, az izlés is javult. Az irodalom és sajtó végeci utolsóit erőlködnek.

Egy másik és a legveszedelmesebb fereg a nemzetköziség bacillus. Legyünk igazságosak: ezt a bacillust nemcsak a rossz szellem, de részben a „modern” életviszonyok termelték ki a világ szárnára. Itt is a magyarság tragikuma volt a legnagyobb. Elkábitottak, megcsaltak bennünket és nemzetközi gázsággal tiporták le a mártir magyarságot. Ez a bacillus a tudóvesz bacillusához hasonló. Itt nem elég a szérum, a píruja; a baj gyökerét, a betegség előfeltételeit kell orvosolnunk. Szeressük embertársainkat, teremtünk számunkra védelmező, tápláló Hazát és akkor legyőztük a bacillust.

Most pedig sétáljunk egy kicsit a világban. Az utcakörökön izlettelen, szemérmellen plakátok tartálnak felénk. Meztelenség az utcán, a színházban, a moziban, meztelenség az álírodalomban. Ime, megtaláltuk a meztelenség bacillusát. Tegyük félre minden álzetermet és csak a kérdés lényegét vizsgáljuk. — Mit nevezünk fertőzésnek?

A meztelenség, mint idealizált, művészi megnyilvánulás nem lehet vöröspoztó szemünkben. A művészetnek gyönyörködtetés, eszmé-

nyit. A meztelenség bacillus az azonban lealjasit. A különbséget a célokban lehetjük föl. A „modern meztelenség” célja az alacsony ösztönök fölkeltése vagy ébrentartása. Az álarc mindenkori „művészet”, „irodalom”, „színház”, de a valóság nem más, mint infekció.

Sok-sok bacillus öli ezt a szerencsétlen világot. Veszedelmes férgek veszélyeztetik a magyar törzs zsenge hajtásait. A nemes és tiszta értelemben vett magyar irodalom még mindig nehézségekkel küzd. Igaz értékeinket, nemzeti sajtónkat nem támogatjuk eléggé. Pedig csak a magyar szellemi élet tneghűhódásától várhatjuk föltámadásunkat. Kedves magyar olvasó, ha kezembe veszel egy könyvet, vigyázz, nehogy a bacillusok milliói áradjanak lelked felé. Támogassuk a magyar írót, a magyar sajtót, mert ezáltal önmagunkért, a jövődöért áldozunk.

Gy. L.

Vakok melódiája

Írta: Rudnai Gyöző.

Flótusz Sebestyén első fuvolása volt a vidék egyik színházának, mely ott feküdt a megyéhez átlendben, két hatalmas platán tünögt. A színházban csak télen tartottak előadást. Tavasz érkeztek a trupp mindenestül átrendült a szomszéd városkába. Ilyenkor a kilombosodó platánok halkán búgtak szordinós lágyággal zenéltek el a téli színelőadások sok kisarkadt szomorúságát: hitvány garasokért odadobni a publikumnak gyöttrő heveletke gyümölcsöt, Lear kesergőjét, Tiborc sóhajait, Otello háborgását, röpké operettek csillogó szípkorlát, színt, elevenséget, kacsajt és sóhaj; paradicsomná varázsolni két órára az életet, amely a függöny legördülése után újra a terpeszkedő unalmát jelentette a kisváros ütött-kopott háziorai mentén s azokon túl a párzódó földekben.

Flótusz művésze volt. Ha akarta volna, régen ott ült-hetett volna a főváros valamelyik színházában, a zöldlámpás orkeszterben, finom úri publikum előtt, bődítő parfümök közepette. De Flótusz imádta a vándoréletet, a szekereken gördülő színházat, a kisvárosi kosztot, a krétás kontókat, a kicsiny, füledt levegőt a szobát, melynek kopott tálalásszékeiben el-fuvalasztja az esti darab fuvalapártiját.

Néha, ha nem ment énekes darab, estefelé átevíckélt a színehágyott parlagokon, félreessz mezei düllőkre, állóvízek mellé, melyeknek sűrűjéből ki-kiröbent a nádi-verbék s utána rejtelmesen zizegett, himbálózott a nád.

Almhős volt.

A világ, amit látott s amelyben élt, az ő külön világa volt, olyan, amilyenek csak ő látta, amilyenek csak ő álmodta.

Jöttek-mentek az évek. És Flótusz egy nap arra ébredt, hogy a kották összefolyának a szemei előtt, mintha két börtönárta őket. Új darabok betanulásánál valóság meg kellett magát erőltetnie, hogy leolvashassa a hangjegyeket. Idővel teljesen megvakult. A direktor darabig magánál tartotta, merő száználomból s Flótusz kifogástalanul melázta fuvoláját a régi darabokban; kívülről tudta a hangjegyeket, tudta, mikor kell megszólaltatnia instrumentumát. De a közönség új darabokra vágyott, új ütemekre, új melódiákra. És akkor Flótusz cserbenhagyta a tudása. Távoznia kellett. A direktor dupla gázsil utaltatott ki számára s Flótusz hazament, kifizette szállását, aztán nyakába vette a világot.

Eleinte, míg teltelt a megmaradt garasokból, ott ügyelgett a kisváros utcáin, később a szabadba buj-

dosott. Az erdő közepén leült a páfrányos lárnékába s trillázta fuvoláját, melyen bánatos dallamok cbredtek, régi álmok, régi napok melázó emlékei.

Az erdői ör, ki ott kószált a vén tölgyek csapásain, a fuvola sírására odament Flótuszhoz, elhallgatta a különös melódiát, aztán göröcs botjával megérintette a vak zenész vállát.

— Őcsösk, — bökte ki öblösen, mialatt kétfelé kefelte deres bajúztát, nem olvastad a figyelmeztést kiinn a bejáratnál?

Flótusz lelette fuvoláját, de nem felelt.

— No, ha nem olvastad, — folytatta az ör, hát megmondom én neked. Ebben az erdőben tilos a járás, mert ez az erdő a Medveczky bárók vadászterülete. Hát csak szedelőködj fel, aztán lsten hírvél: fel is út, le is út!

Flótusz feltápaszkodott, aztán tapogatózva megindult.

— Vak vagy fiam? — kérdezte most már kissé szelidebben az ör.

— Az! — felelte Flótusz. Vak. Nem tudtam, merre járok. Csak mentem, mentem. Cél nélkül, mint az alvajáró. És most ide érkeztem: magamhoz. Most minden én vagyok és minden az enyém. Ez az erdő is, Híába utastásik ki belőle. Enyém a lomb, a madár. Tj csak a bűgást az éneket halljátok. A lomb? A madár? Mi az nektek? Semmi. Nekem szín, nekem repülés. A repüléssel eljutok odáig, hogy vakon is meglassam a lomb gyönyörű színeit, nyáron a bűja zöldet, ősszel a rőtiséget. És ezeket a színeknek is van melódiájuk. En ezt hallom. Tavasz: reneáni, szálni, magasba, végtelenbe. És: elkomorulni az emberi törpéségen. Semmi lenni: álmok koldusa. Vezess, vezess ki öregem az életbe! Almaim utolsó fillérjei már elfogytak. És élni kell!

És Flótusz kiment az életbe. Ott fuvolázott gögös városok kolossz-házainak keramitos udvarain, vasrácsos kapuk alatt.

Az egyik városkában, valohal a hegyek alján, az egyik palánkos utcában fuvolázott hallott a bolyongó Flótusz. Vonzotta a hang, mint a delejt. Mert a fuvolászó bús volt, könnyáztatott, akár az övé. Mikor a hangnak a közelébe ért: egy nyitott ablak alatt találta magát. A fuvola egy darabig meg siralmolt, aztán elhalt, mint az erdő sóhaja késő ősztóján.

Flótusz szájához illesztette fuvoláját s most ő kezdett zenélni, az ünéni fuvolázólamra.

Egyszer csak egy kezét érzett a förtéjére, egy kezét, mely lágyan, selymesen ivelt alá az ablakból. Flótusz hóna alá rejtette fuvoláját

s megfogta az idegen kezét, s amint fogta, kéjes borzongás futott át testén.

— Ki vagy, leány? — kérdezte remegve. Mert leány vagy, érzem. A kezed puhasága, ujjaid szabályozottsága s ideges reszketése elárulja zsenéségedet. Ki vagy, leány? — kérdezte újra, mialatt ajkaival ráhajolt a hófehér kézre és megcsókolta.

— Lány. Magad mondat. De mért kérdezed? Nem látod?

— Ném. Vak vagyok. —

— Te is? — úszott ki az ablakból egy hosszantartó sóhaj.

— Te is . . . búgott a hang az ablakban. Azt mondják: úgy jöttem a világra. Nem láttam soha, soha senkit nem láttam. A születésem. Senkit. Azt se tudom, kinél lakom. Csak itt vagyok. Robotolok. Utána fuvolázok. Azután alszom.

— Mi a neved? — kérdezte halkán Flótusz.

— Piroska.

— Kitél tanultál fuvolázni, Piroska?

— Magamtól. Úgy találtam a fuvolát a padláson. Megtapogáltam, aztán belefújtam. A hang elrészegített. Valami nótát próbálgattam rajta. Néha hússzor is elkezdtem. De megtanultam. Aztán mindent tudtam. Még azt is, amit nem ismer senki sem. És ez volt a legszébb. Mert az enyém volt. A lekemé. Az elhagyottságomé.

— Most is azt játszottad, ugy-e?

— Azt! — felelte a lány. Azután hirtelen kérdezte:

— Hát te ki vagy?

— Ki? Egy fuvolás, aki bejárta az egész világot, hogy megtaláljam az egész világot, hogy megtaláljam az én kis asszonykámat, aki nem csak hallja a fuvolát, de meg is érti. Nem lenni az én kis asszonykámm. Piroska? — kérdezte sóhajta, kicsorduló édesvéddel. Az én párom, mivel együtt vándorolhatnék, együtt pihenhetnék?

Piroska nem felelt, hanem tapogatózva kijött a házból; az ablak alá ment, hol Flótusz állott.

— Itt vagyok, fuvolás. Vigy magaddal! A tied leszek. Úgy sem akar senki, pedig azt mondják: szép vagyok. Vastag szőke hajam van, karesú derekam és piciny lábam. De senki nem kíván feleségül, mert vak vagyok. Most a tied leszek. A tied, édes . . .

— Sebestyén! — fűzte hozzá a vak muzsikust.

— Sebestyén, — ismételte Piroska, aztán átloptak az alvó utcákon, ki a földekre, az erdőbe, hol egy pászton lehevertek. Piroska Flótusz ölébe hajította a fejét. Nyár volt. Illat volt és halk lombsugóság. Pillék zümmögtek s

az erdő mélyén betyeggett a kakuk

Flótusz fuvolázott. Valami pajkos melódiá szuhant ki az apró lika-csokból. Trillák, nyegle futamok. Egy extemporált nászdinduló. Flótusz lelette a fuvolát a gyepre, azután végigsimított Piroska haján, kibontotta förtéjét, a saját arcához emelte, beletemette a száját és csókolta megrészegült örömmel

— Szeretlek, Piroska! — búgta rekedten a gyönyörűségétől. Szeretlek, imádlak . . . És te?

— En? — mondotta Piroska, mialatt csukott szemei körül különös fény játszott, én csak azt érzem, hogy szabad vagyok.

— Te jelentesz számomra a szabadságot, Sebestyén.

— A fuvolás hirtelen feltápaszkodott, nagyot lélezett, kifeszítette magát; közben, mint valami diadalmas kobor, állott a fa ernyője alatt.

— Mért álltal fel Sebestyén? — kérdezte Piroska.

— Egy furcsa madarat láttam el-suhanni a fák között. Azt néztem. Különös madár volt. Aranyló volt a tollazata, gyémántos a szeme. Nézd: ott repül. Hallod, hogy cseng a szárnya? Hallod, hogy cseng az éneke? Mint az arany. Tudod, ki az a madár? A mi jövőndöm, Piroska. A jövőnd jölet. Mert mi gazdagok leszünk Piroska. Össze-gyűjtjük a garast. A garasokból forintok lesznek, aranyak, az aranyakból vagyon s a vagyonból egy gyönyörű villa valahol a déli tengerparton. És az a villa a miénk lesz, miénk lesz a fehérsége, csillogos verandája; ott felénk suhan majd az alkonyatban a lágy tengeri szellő s a hegyekről a babérfilat. Egymás mellett fogunk ülni, én szétnyitom majd a hajadat, az arcod elé tartom, mint egy arany-függönyt, hogy ráizzón az esteli bitor, azután a függöny mögé rejttem majd én is az arcomat és ajkaimmal a te ajkaidat keresem . . . Csók! Az lesz a csók, Piroska!

Lassan felemelte a leányt. — De most menjünk! — mondta lelkesülten. Keressük meg az első garasokat!

És mentek. És fuvolázta. De a garasok esője csak gyengén permetezett. Az emberek elszegényedtek, csak a sajnálat aranyait hullatták eléjük.

— Új repertoirt kell! — sóhajtott Flótusz. Valami szokatlan. Egy eredeti melódiá. Egy melódiá, melyet még nem hallott senki sem!

Azután próbálgatta a melódiát a fuvoláján. Azt a melódiát, amit akkor játszott, mikor először ült Piroskával az erdőben. A nászdinduló. Tele volt tüzelt, pajkos fordulatokkal. Színes volt és ízletes. Piroskát is megtanította rá. És

azután felcsendült a mámorító duette. És az emberek megrésze-güllek a tüzes ütemektől és részé-gültségükben megfelleltek a ju-talomról. És Nebestyén és Piroksa megint csak nékülözve járták a koldulás útját.

Egyszer egy cifra palota elé ér-keztek. Ott is eljásztolták az in-dulót. A végén az erkélyről fel-űk szólt valaki:

— Szép volt a dalotok, Jutalmat kaptok érte.

A következő percben egy lakáj jelent meg előttük.

— A gróf úr magához kéri a társnódot! — jelentette Flótusznak.

— Piroksát? Miért? — kérdezte idegenül Flótusz.

— Megszánta. Adni akar neki valamit. — S máris vitte magával a leányt, fel a szőnyeggel borított lépcsőkön.

És Flótusz várt. Már alkonyo-dott, de Piroksa még mindig nem jött vissza. Flótusz egyre várt. Már a hold is feljött s bágyadt fé-nyével végigsiklott az olasz vá-rocska loggiáin. Flótusz elámoso-dott, ledőlt a palota lépcsőire és elaludt. Másnap reggel, miköz a nap rátűzött a palotára, újra meg-jelent a lakáj.

— Horrd el magadat! — rivallt rá a szegény Flótusra, a gróf úr nem téri a csavargókat a palotája körül.

Flótusz felhőrdült, feljajongott, mialatt nehéz zápor mosta beeste-leedett szemét. Azután elsomfor-dált. Ott ögyelgett a kastély tájé-kán. Úgy tűzóra tájt hallotta, amint szétnyílik a palota széles kapuja. Egy oszlop mögé rejtőzött. Egy ko-csit hallott kifőrdülni az utcára. És finom parlomót érzett a leve-gőben.

— Piroksa! — sajgott fel öntu-datlanul. De a hintó elrobogott és Flótusz magára maradt. Így ment ez nap nap után. Egyszer, ősz felé járt az idő, a hintó újra ott állott a palota előtt; a bak tele volt bő-röndökkel. Néhány perc múlva jött a gróf Piroksával. Helyet foglaltak a hintóban, mely néhány pillanat múlva elrobogott a vasuti állomás felé.

— Piroksa! — kiáltotta utána Flótusz, ki megtudta, hogy Piroksa a gróf szeretője lett.

— Flótusz! — hangzott halkan a hintóból; úgy maradt ott ez a hang, mint egy leszakadt gyöngy egy tovasuhanó selyemzsalýról.

Flótusz mindent tudott. Tudta, hogy elrabolták tőle Piroksát, hogy viszi magával a gróf a Rivierára a tenger mellé, a fehér kastélyba, melyről annyit ábrándozott.

Teltek az évek. Flótusz csak fu-volázott. Már egészen megrokkant. De csak mendégelt. Egyre ment. Ki a városokból, melyeket meg-

gyűlöl, megutált. Egy mezei úton leült a Mária-kép alá és játszott a nászindulót. Jött egy kaszás ember s a kalapjába dobott néhány garast.

— Itt ugyan nem vergődsz zöld ágra, öregem! — mondotta a kaszás ember, mialatt újra rágyujtott kialudt pipájára, Eridj a városba! Ott gazdagabbak az emberek!

— A városba? Elég volt. A vá-rospan csak élni lehet. Én meg akarok halni. Itt akarok meghalni a szabadban, pacsirtaszó mellett.

Amint úgy üldögélt, halk, cso-zszogó léptek neszt hallotta. Újra fuvolázni kezdett. Mikor befejezte, egy remegő kezét érzett a vállán.

— Ki vagy szegény vak? — kér-dezte egy fátyolozott, fáradt hang. Ki vagy és hol tanultad ezt a dalt?

— Fuvolás vagyok, látod, és ez a dalt ott tanultam valamikor az erdőben, elhűtlenült párom oldalán, Piroksa mellett.

— Piroksa mellett! — kiáltott egy női hang. Azután mormolva búgott: Piroksa mellett. — Elha-gyott? — sajgott a kérdés.

— El! Elment a grófi szeretőjé-vel. Elhagyott a kényelemért. A jólétért. Csillogó ruháért, amiket ügysem látott. Hitvány volt, rongy volt.

— Ha újra visszajönné hozzád?

— Elkergetném!

— Elkergetné?

— El. A fuvolám, ami a log-szintebb előttem, eltörtém a hátán.

— Kis színet után kérdezte:

— Hát te ki vagy?

— Egy asszony, aki koldul. So-kat összekoldultam.

— Mivel?

A nő hátra vetette fejét, aztán dacosan mondotta:

— A szépségemmel.

— Te is olyan vagy? Pfuj!

— Sok pénzt kerestem. És mert gyönyörű volt a fuvolaszó, hát megajándékoztak csengő aranyak-kal. Nesze szegény fuvolás!

Kezébe nyomott néhány aranyat. De Flótusz fogta az ércet s a pi-pacsok közé hajította.

— Pizkos pénz nem kell! — mondotta megvetően. Eridj utadra és hagyi magamra! Hagyi az emlé-keimmel, azzal a Piroksával, akit szerettem, aki valamikor megér-tette a melódiuma!

A nő búcsúzza, felsóhajtott:

— Isten veled Flótusz! . . .

Flótusz, nevének hallatára, fel-ugrott helyéről, s egész testében re-megve a nő felé rohant, de ez már messi járt, lehajított fővel a mezei úton, az éber fák közül kicsillanó kastély felé . . .

— Piroksa! — hördült fel Flótusz s ment, ment az eltűnt nő után, mint az alvajáró, bizonytalanul tapogatózva, egy régi multat keresve és zenéve a nászindulót — ennek a régi multnak.

Az első törvényalkotás

Írta: *Baranyay Károly dr.*, kir. tör-venyszéki bíró.

Az első magyar törvény, melynek emléke fennmaradt — nem írott törvény, hanem a magyar első jog-alkotásnak — a fővezér és a nép képviselőiben a törzsek főnökei között kötött ügynyevezett „vérszerződés”-nek a szankciója . . .

Mégha ezt a néni írott törvényt is tekintjük, megállapítható, hogy a magyar törvény emlékei nagyon későn jelentek meg. . . Ha például az ókor kultúrnépei közül a babiloniai nagy törvényhozóznak Ham-murábinak már a Kr. előtti 2250-ik évben teljesen a tálián sarkaló törvénykönyvét vagy Egyiptomban Sermes Trismegistör törvényeiben vagy Klimának a Ta-Tsing-Len-Lae vagy az indok legrégibb szent könyvében, a Manama-Oharma-Sastiában foglalt teokratikus jelle-gű rendelkezéseket tekintjük, — bizony a mi első törvényünk nagyon későn, több mint 3000 év múlva keletkezett . . .

Az első magyar törvény emlékeit III. Béla király Névtelen Jegy-zője, másként Anonymus magister Gesta Hungarorum-ának a IV. fejezetében tartotta fenn. A Vérszer-ződésnek a IV. és V. pontjai tar-talmazzák az első magyar törvényt. E pontokban a hűtlenség és áruság esetei célozhatnak folsoroltnai. Az eskü ötidiek határozata szerint: tejedelmi személyek utádaiból és-

küjük állapotát meg akarná szeg-ni, átok alá vetessék mindörökre”.

Az átok alá vetés mibenlétét más forrásból ismerteti meg: „minden vagyonukat veszítsék el, ingót, ingallant; választassanak el felesé-geiktől és gyerekeiktől, semmit sa-játjukol nem bírhatnak; amíg csak elnek sátorról-sátorra járva, kol-dulni kényszerüljenek” [Képes-Kronika 19., M. Florianus Hist. Hung. Fontes Domestici II. 128. — Ily büntetés érte az augsburgi csatából hazatért hét-magyar (L. gyász magyarokat)].

A Vérszerződéshez hasonló szer-ződéseket ismerünk a görögöknel Herodotostól a Kr. e. V. századból, a scythákról [Musae IV. K. 70. f. 6]; — az arabokról (III. 8. lat. 221.); a medekről és a libiaikról. Plutarches Publicola életrajzában Aquiliszub és társai vérszerzö-dését írja le.

Lucianos, a Kr. utáni II. század-ban Toksaris című párbeszédében (Luciani samosatonsis Opera Anis-tolod 1745. II. köt. 545. lap).

Pomponius Mela, a Kr. utáni I. században. De sitonris II. köt. 2. fejezetében.

Tacitus Annalisei XII. kötetének 47. fejezetében a vérszerződést, mint a partus királyok titkos szer-ződési módjait ismerteti.

Valerius Maximustól az örmé-nyeknél Szaraszternek Tigránész elleni összekeüvésére kötött vérszerződését ismerjük.

De nemcsak a scytháknál volt ismeretes a vérszerződés. Ilyet kö-

töttek a Görög hősvilágban a lem-nosi nők; ismeretes volt Egyptom-ban és a rómaiaknál is. Sallustius Crispus előadja, hogy a Catillina-fele összeesküvés szintén vérször-ződés formájában ment végbe. — Hasonlóan ír Florus és Tertullian is.

A pogány dánokról Saxo Gram-maticus közöl vérszerződést [Histo-ria Danicae lib. I. p. edit 1644.].

Mínthogy a fontj forrásheleky-ből megállapítható, hogy a vérször-ződést magyarral rokonfajta né-peknél mindenütt ismeretes volt; ismeretes volt az azokkal érint-kezett népeknél is — feltétlen kö-vetkezik, hogy az, a magyaroknál se volt ismeretlen, — legfeljebb annak kötési módjai voltak külön-bözők. — Ha tehát a magyarok ismerték a vérszerződés intézmé-nyét, azt az államéletüket megha-tározóan fontos tényeknél alkalmazták is, — úgy a fővezér vá-lasztásánál is.

A vérszerződés emléke — éppen nagy jelentőségénél fogva — fen-maradt a későbbi korig, egészen Anonymusz koráig is . . .

Az ily szerződésnek lényeges kelleke a vér, vint a harcos népek symbolikus esküjége. — Szer-volt, mert azt a nemzet, a szabad fegyverfogható magyarok összesé-gének képviselőiben, a legfőbbek — a sét vezér — köttették, azt vé-rükkel pecsételték, szentesítették. — A szerződéssel a fővezér köte-lezte magát a nemzetnek; másfelől a nemzet a fővezérnek: a szerződé-

közös jogok és kötelességeknek vé-rrel szentesített forrása lett . . .

A büntető szankcióit a harcos nép a nagy szerződéshez méltón és a szilaj nép felfogásának megfele-lően, a legszigoribban állapította meg. — Az új nemzeti létet alkotó zeerződés nagy ünnepélyességgel ment végbe, a pogány vallási kultusz egésze alatt és a scytha nép ünnepi örömei között . . .

Bár a vérszerződés nem írott tör-vény, — a nemzeti jogot és müve-lődést nemcsak az írott törvény vi-lágítja meg, hanem a nemzet élő tudata, mely erősebb minden pa-pírnál és minden betűnél, mert a lelkekben van szentesítve . . . M. Tusler is (Gesichte d. Ungarn) szep-en írja, hogy az „alaptörvény” mé-lyen volt beleírva a nemzet lel-kebe; ennek is köszönhető főkent, hogy az ősmagyar történetet a lá-zadás, pártoskodás még nem szennyozta be. — Így írják Hor-váth Mihály (Párhuzam) és Katona István is (Hist. crit. duc.) és más-ok is — löknt a régi történet-írók.

A lázadás, a pártoskodó széthú-zás, ez a szomorú turáni átok — valóban ismeretlen volt az őstöré-netben. Örök szegény és tanulságo-san szomorú tény azonban, hogy ez az átok később aztán majdnem állandóan uralja a magyart — egé-szen napjainkban át . . .

Kankó vára

Az Erdős Kárpátok déli lejtőjén, főút Ugoczában, a Feketehegy egyik sziklaormán merednek ég felé a *Kankó vár* romjai. Rég letűnt daliás idők néma tanúi az omladozó, mohos várfalak. Az öblös vártermeknek csak egy-egy fala dacol még az idővel, — az egykori lovagi tornák, vízei mulatozások helyén naa repkény, bozót terem, — a várkertben, hol hajdan rózsabokrok virítottak, s szerelmes kisasszonyok sóhajtottak titkon kedveseik után, most szőlőgezredet ért el a koraőszi nap, . . . Századok romantikája temmelkezett a néma romok alá.

A várat a monda szerint még Szent István felesége Gizella királyné építtette a vár alatt fekvő *Nagyszőlős* templomával együtt. A templom ma is épen áll. Az építkezés stílusa s a homlokzatán levő cirádák, rajzok tanúsága szerint Árpád-kori eredete kétségtelen, Minthogy pedig a várral állítólag alagút köti össze, mely az idők során beomlott, — nagyon valószínű, hogy a vár a templomnál egy időben épülhetett. A templom alatt van a *Perényiek* családi sírboltja is.

A nép ajkán még ma is élő monda szerint *Kankó* vára már a tatárjárás korában is menedékhelye, oltalmazója volt a környék népének a tatárok ellen. A néphit azt tartja, hogy itt van eltemetve *Kapistrán János*, törökverő Hunyady János hűségese tábori papja.

Igazi történelmi szerepe akkor kezdődik a várnak, amikor a *Perényiek* veszik birtokukba a szomszédos *Nyalábvár*val s a körülötte fekvő 36 községgel együtt. Mivel a Perényiek kedvesebb vára a *Nyalábvár* volt, írott történelmi adatok inkább *Nyaláb-vár*áról maradtak fenn, — de valószínű, hogy háborúk idején azzal együtt fontos szerepe volt *Kankó* várának is.

A mohácsi csatában elesett Perényi Gábor felesége Frangepán Katalin, oltalmát ad birtokain a protestánsoknak, — *Nyaláb* várában udvari papja Komjáthy Benedek lefordítja a bibliát, — Szent Pál apostol leveleit maga a nagyhatalony nyomtatattatja ki. Ez volt az első magyarul levő könyv. A magyar biblia nagyon elősegítette a protestáns hit terjesztését a nép között. Ekkor téré-

tek a protestáns hitre a Perényi uradalom máramarosi, ugoccai és beregi magyar falvai, melyek ma is erős magyar szigetek a görög-katolikus ruthén nép között.

A török elnyomulások idején *Kankó* vára vitüzül védekezik a portyázó törökök ellen. II. Rákóczy Ferenc szabadságharcának erős bástyája *Kankó* vára. Bevehetetlen kuruclécszek ez, *Nyaláb* várával együtt vitüzül állja a labanc támadásokat. *Perényi*, *Farkas* és *Miklós* kuruc generálisok büszkéek is a váraikra, meg a hűségese ruthén „talpasok”-ra, akik a várat védelmezik.

A vár külső övében sok évszázad óta Ferenc-rendi kolostor állott. A kolostor kápolnája még ma is ép-ségben van, s Kisasszony napján ide jár búcsúra a környék népe. A barátokról sok monda él a nép aj-

kán, egyik monda szerint ők gyujtották fel s égették porrá a várat. Bizonyos, hogy *Kankó* vára a Rákóczy csillagának hanyatlása után tűzvész martaleka lett, de valószínű, hogy a császár parancsára, — mint konfiskált várat — perzstltek fel több más kuruc „darzslészek”-kel együtt. Az bizonyos, hogy a barátok nem néztek jó szemmel a protestantizmus terjedését, amit a protestánsá lett Perényiek a török hódoltság idején s az azutáni időben buzgón támogatták, s voltak kellemetlenségük is a Perényiekkel, s valószínű, hogy ebből sarjadt a monda, hogy a barátok gyujtották fel a várat.

Es nem is építették fel többé soha. Köhalmaz, rom lett az egykor büszke vár, — az omladozó közt róka vert tanját, denevér suhog a néma falak között, s a toronyszoba mohos ablakában éjféli órán lidércfény gyul ki. A kis kápolna harangja megkondul magától s kisértet suhan holdas éjszakákon, keresi az égi meséket, miket eltemettek a letűnt századok . . . Nekünk csak a mesék maradtak, a várom, az ősi magyar föld ma túl van a trianoni árkokon, ma nem a mienk . . .

Varga Béla.

KANKÓ VÁRA.

Zsoltáros ének a magyar éjszakában

Írta: Varga Béla.

Öreg fejemből két gyermekszem
Mint sírokon vibráló fákllya
Halottak éjjelén, — elhagyottan
Bámul belé a nagyvilágba.

Farkas ordít a sötétségben,
Vijjogva száll a dögmadar.
Csont-hegedűn jajj-melódiát
Kacagva pengét a Halál.

Miért, miért több a világon
Most a sirás, mint a kacaj?
Mért hervasztotta le anyám csókját
Egy ősz-estén a ravatal?

Az Idő örök kerekét már
Nem az ő S Isten-törvénye hajtja?
Szűz lánytestet mért nem ölelhet
Jövőt sarjazó férfi karja?

Mért ül a Gond ma arany trónon
Es mért keserű a kenyer?
Tavasztváro lelkünkbe miért
Süvölt havas, bús téli szél?

Mért habzsol minden jót a Gazság
S a Becsület mért nyomorog?
Mért jöttek egykor boldog földről
Fáradt, szomorú vagonok?

Mért kószálnak köpalotak közt
Arva, elhagyott emberek?
Erdélyi tájon, Kárpát alján
A magyar nóta hová lett?

Átok-ágyon fogamzott fájtánk,
Testvérszívekben vág vércsermelyt.
Fogytán fogy a turáni törzsoök,
Magyar síhaj sír Napkeletnek,

Tán Isten sincs a magyar égben,
Hogy tenne már egy szent csodát!
Elülődöztek tán trónusáról
Uj Jehovák, uj bibliák . . .

Eljött a magyar Végítélet?
Méddő lett a magyar ugar?
Anyák méhében nem fogamzik
E földre többé már unagyar?

Kik kószálnak még e világon
S magyaroknak mondjuk magunk,
Ezer év nagy történelmének
Már csak a fejfiái vagyunk?

Tartott avaron sír a lelkem,
Mért áldoztak a drága vért?
Öreg fejemből két gyermekszem
Zokogva kérdi: Miért . . . miért?

Írta: Dr. Laurentzy Vilmos.

III.

A modern történelem tudomány nem elégszik meg az eseményeknek rendszerben való felsorolásával. Azzal sem, hogy az ok és okozati összefüggéseket, sokszor az egymástól legtávolabb eső és ellentétesnek látszó események között, megállapítsa. A történettudós ma, felszerelve a legmodernebb tudományok legyerveivel, valósággal akarja vetíteni a múltnak lelkét, a ma gondolkodás és érzés világának, filmszalagjára. Nem vagyunk messze attól, hogy a történelem, a legmodernebb tudományok legyerveivel, valósággal akarja vetíteni a múltnak lelkét, a ma gondolkodás és érzés világának, filmszalagjára. Nem vagyunk messze attól, hogy a történelem, a legmodernebb tudományok legyerveivel, valósággal akarja vetíteni a múltnak lelkét, a ma gondolkodás és érzés világának, filmszalagjára. Nem vagyunk messze attól, hogy a történelem, a legmodernebb tudományok legyerveivel, valósággal akarja vetíteni a múltnak lelkét, a ma gondolkodás és érzés világának, filmszalagjára.

A föld embere a természetben él. A végtelen mindenségnek kis paránya gyanánt, belevész a természetnek nagy életsokaságába. A hatalmas és titokzatos erőkket szemben, amelyek rajta ellenállhatatlanul uralkodnak, tehetetlen. Minden pillanatban, minden vonatkozásban kell tapasztalnia a tőle való függést, a kényszert, hogy magát azoknak alárendelje. Látja a folyton-folyvást csodált éven erőnek. Jön a tavasznak új életet adó, megtermékenyítő ideje és a fa áthatolhatatlan, kemény kérgéből, kiküzd magát a rügy, amely pedig oly finom, olgy gyöngye, hogy ujjunk érintésére szétmorzsolódik. A természet csak burkában rejtett puha mag, áttőri a kőkeménységű takarót a gyenge sziklevél alakjában, kieroszakolja magát a kemény földből, hogy elérhesse a napvilágnak életet adó fényt és melegét. A nap, a természetnek ragyogó sugarakból alkotott koronával felmagasztalt királya, melegeivel életre kelt mindent, de le is aszalja, kiégeti az életet. A ragyogó égre pillanat alatt éjszéd felhők robnognak fel a fényesét zordsággal. Millió jaja-tással sikongó szélvihar söpör végig az erdőn, mezőn. Az eget folytonos villámlás hasítja meg. A földet egyre-másra rákodatja meg a

menynek hatalmas dörgése. Egyre csak megszűnni nem akaró vízözönles zuhan le s folyik mindenütt hatalmas áradatban szerteszét. És ime pillanatok alatt mindez megszűnik. A kétségbeesett és megremült emberre ismét rámosolyog biztalan, vigasztalóan a kétség. Minden felülűl, boldogan örövendé ismét az arasznyi létekn. Hát mikor a nap elsötétedik vagy az égen megjelenik fenyegetően az üstökösnek világromlást hozó görbe kardja. Avagy megmozdul a föld kerge és rémes ropogással összeomlik minden, a tenger bezuhan a szárazföldre és mindent elsöpör s magával ragad visszarohanásakor.

Mindezt a természet embere évszázados tradíciók lelki felraktározásának eredménye gyanánt ismeri. De azt is tudja, hogy e rettenetes változásokban vagy egy kormányzó és fenntartó erő, amely a legjelentékenyebb lényen épűgy uralkodik, mint a leghatalmasabb fölött. Ösztönösen érzi, hogy ezen legfelsőbb akarat tudta nélkül hajazása sem görbülhet meg senkinek. A föld embere meg van győződve arról, hogy van ismeretlen, élő, égi hatalom, amely a földi létekn ezer formájában megnyilvánulva, mindenütt és mindenkor jelenvaló, legyőzhetetlen erő. Ez teremti, rendez, tart fenn mindent. Ő nélkül minden sémmi. Porszem, amit nyomtalanul elfűj a földi életből gyenge hellette. Ezért a földi embere valóságos. A nagy, ma is uralkodó vagy egykoron uralkodott vallásrendszerket az égy istenhívés fenésgek gondolatát, tehát csak agrár néplelek tudta kitermelni. Olyanokat, amelyek elétek a milliók lelkéig és amelyek megérték a történelemnek évezeideit.

Azon rögöz, amelyen született, a föld embere, ezer láthatatlan szállal van oda kötve. Ahhoz tapad egyéni létének minden emléke. Csúszó-mászó gyermekésztől, a lassan, ugyanazon földben getől, sirja felé tipegő őregesztéig. De ahhoz fűzik apjának, nagyapjának, egész nemzetiségének minden eseménye s azon embercsoport is, amelynek ő és elődei szervesen kiegészítő részei voltak s akikkel együtt éltek évszázadokon keresztül, azonos nyelvet beszéltek, azt gondolták és azt érezték, mint ők, mert ezt az a föld misztikus ereje úgy követelte. A föld embere előtt a kiinduló képet a föld, a maga földje, a rajta élőkkel együtt. Csak aztán terjeszti ki figyelmét a más földjére, majd a közelebbi és távolabbi idegen területekre és a rajtuk élőkre. Ha pedig a földrajzi távolság bizo-

nyos fokot elér, ezzel egyenes erányban mind közönyösebbé válik előtte, sőt végül, mint rá nézve nem létező, nem is él tovább köz-tudatában.

Minden gondolat, érzése, csak azon földdel vonatkozásban lelki amelyen ő él. Azokkal van teli, érti meg gesztusát, lokális szokásait, beszéd és gondolkodás módját, azoknak fogja fel világosan törekveinek lényegét, fejlődésüknek speciális mozgási irányát. Földjétől elszakadni nehezen vagy egyáltalában nem tud. Másokkal, mint szülőföldjének lakóival együtt-érzést épíni képtelen. Legfőlebb külsőségekben megnyilvánuló társadalmi érintkezést tart fenn az idegenekkel. A nagy világ számára meg nem fogható, körvonalak nélküli szétfolyó végtelenség. Az emberiség pedig általa fel nem fogható óriásian szétterjedő emberlég. A föld embere lelkekné egész stabilitásával földjéhez fanatikus ragaszkodó ember típus. Zárkózott, önálló, sajátos gondolat és érzéselemből kiképződött lelki alkot. Csak saját földjéhez ragaszkodik, csak saját fajtájához hűző, hazafias, nemzeti érzésű és államalkotó népelem.

A földjéhez és fajtájához megin-gathatlanul ragaszkodik ember, félti reszkető szívvel, mindkettőt. Elvesztésük gondolatába belenyugodni egy könnyen nem tud. Azt, amihez a maga nemzetisége, nemzetének hagyományos emlékei tapadnak, nem hajlandó senki bírva-gyának, hatalom eshégének, küzdelem nélkül odadobni. Legkisebb és legégszerűbb darabját háztartásának, amelyen valakiének keze munkája rajta van, árgus szemmel őri. Elvesztése valóságos leveri. Ha pedig valaki azt tőle elulajdonítja éketlen indulatla lobbán. Ha gonosz ember barmához, fiához, háztartási eszközeihez közeledik elrablás céljából, gondolkodás nélkül támadása megy át s gyakorlat nevétségének kis értékét kockáztatja akár életét is. Viaskodik, meghal, de a dolog elvesztésének gondolatába belenyugodni nem képes, az rá nézve elviselhetetlen. Épűgy veszi fel a harcot, bármikor, a kárttevő állatok ellen is.

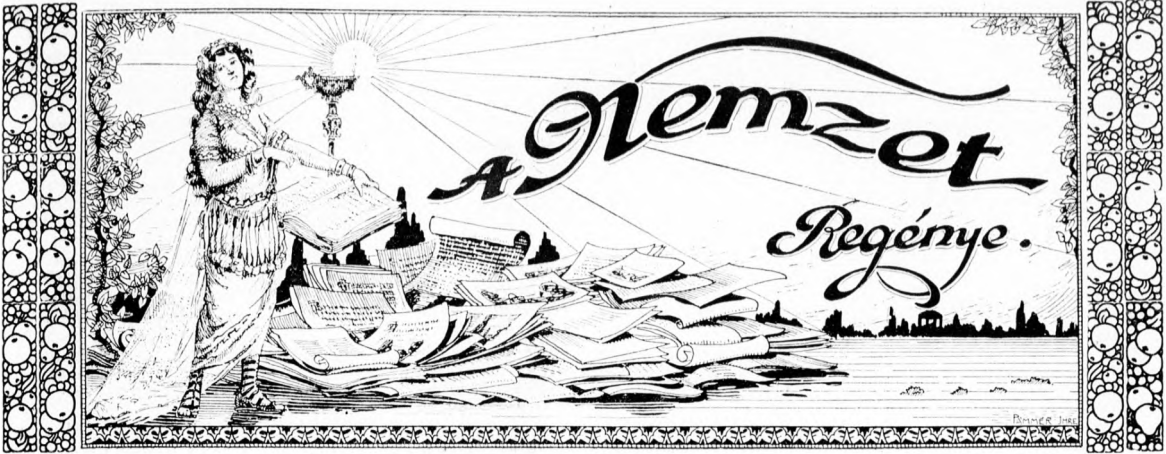
Hátha még földjéről, az egész hazai területről, amelyen fajtájával együtt él, arról van szó? Akkor megfontolás nélkül, vidám kedvvel védelmükre, Valami nekibuzult haraggal, elszántással megy neki a harcnak. Földjéhez, fajtájához való fanatikus ragasgása által ösztönözöttetve bármikor kész értük életét feláldozni, tehát az agrár ember harcias. A világtörténe-

lem legkitűnőbb hadi anyaga, mindig a földműves volt. A legnagyobb eredményt elérik a földműves hadseregek. A hatalmas hódító államok pedig az agrár államok voltak. A mai modern, merkántli, (indusztriális), kapitalista állrendszer is csak agrár anyaggal tudnak védekezni, hódítani és a hódítottat megtartani.

A föld embere életfolyásának és foglalkozásának minden mozzanatában, az őt körülvevő világban, megmagyarázhatatlan erőhatalomnak egységes megnyilvánulását látja. Bármennyire is különbözőek, első megtekintésre, epöki jelenség a másiktól, végső eredményében közös erőre vezethető vissza keletkezését, fejlődését, megsemmisülését illetőleg. Minden az állandó égynek állandó hatalmat látja maga felett. Az ottalmazza őt és jait, jutalmazza az érdemeit és bünteti a vétkeit. A természetben, a lelki életben ezen egység az istenség magasztos eszméjében fejeződik ki. De a lelki élet mellett ott van az embereknek testi és anyagi vonatkozásban megnyilvánuló élete is. A földi élet a maga mindennapi viszonyaival, mint a társas együtt-élés egy fejlődési képlete. Az életviszonyoknak tömkelege azonban csakúgy rendeződhetik, szerveződhetik meg, ha van elrendező, kormányzó, fenntartó közhatalom, ami a társadalomgépezet kerekéit összhangatos munkára kényszerítse, működését helyes irányba terelje és abban meg is tartsa. Ennek hiányában összeomlik a már megszervezett esztömög s maga alá temeti az addig kitermelt értékeit a fejlődésnek.

Vajon ezen közhatalomról a föld emberekné minő képzele lehet? Nem lehet más, mint amit minden égi, földi, lelki és testi megnyilvánulásban lát maga körül és önmagában, az egy és az állandó. A föld embere tehát monarchista. Állandó és egy erőhatalmat képzel el, a köznappnak élete felett ragyogó magasztosan lebegve. Ez védi őt meg, amíg ő földjével foglalkozik, mert minden gondolatát és érzését foglalkozásában összpontosít. Ez végzi el a kormányzásnak komplikált, nehéz feladatait s képviseli a népet nagy történelmi válságok idejében úgy, hogy az országának ebből java származzék. Azért a föld népe szívesen veszi körül uralkodóját a mon-dáknak fényes ködével. Örömmel áldozza fel életét heroikus küzdelemben érte, sőt kedvezhető naivsággal megbocsátja hibáikat is.

(Folytatjuk.)

A KOMÁROMI RAB

Írta: Szegedy László.

Az ájult magyar nemzet.

Az 1867–1914-ig tartó „Kiegészítési korszak” vázlatja.

V.

Kárpátoktól az Adriáig magyar felségjog öröködött meg Szent István ezeréves birodalma felett.

A lerongyolódott kis Szerbia, a szennyben fuldokló apró Románia és a farkát csóváló és Ausztriának hízgelő Bohémia: még legpálkásabb, deliriumos álmaikban sem merték komolyan gondolni, hogy az ezer éves Magyar Hazát, mint ölükkbe dobott érett koncolt, feldarabolhatják és egymás között szétoszthatják.

A román pópák, a szerb-horvát képviselők, a tót és egyéb nemzetiségi képviselők: minden alkalommal újra és újra hűséget esküdtek a magyar állameszmének és a királynak.

És ez teljesen elég volt a hivatalos köröknek.

Itt-ott egy kis izgatás, itt-ott egy kis árulás: senkitem sem hozott ki a sodrából.

Néhány javíthatatlan lármázó pár hónapi államfogházat kapott és — megnyugdottak a hivatalos körök és megnyugodott a „magyar közvélemény”.

Hogyné. Hiszen maguk, a nemzetiségek hivatalos képviselői is mindig fölünyesen mosolyogtak:

„A nemzetiségek hűsége megrendíthetetlen... Nem kell törődni néhány futó bolonddal...”

És nem törődtek.

A jól megszervezett nemzetiségi sajtó azonban — mely a rövidlátó elvakult Ausztria védőszárnyai alatt működött — szorgalmasan teletálmáztta a világot és szorgalmasan fonta az olcsó mártírkoszorút az orosz rubelekért és román leikért ordító nemzetiségi demagógok homlokla köré.

Az izgatás és a lappangó árulás, szának és ezrek számára lassanként rendes foglalkozási ágga szélesült.

A hosszadalmas pörök után elítelt nemzetiségi igazító, boldogan, büszkén, diadalmassal ment a jól fűtött és jól szellőzött magyar államfogházba. Hiszen biztos kari-érjének első állomása volt ez. És olyan úr, mint a magyar államfogházakban, úgysem volt még soha!

A magyar óriás mindig nehezen és akkor is csak immel-ámmal mozdult meg.

Nagy Józsefnapokat ünnepeltek. A vármegyék bizalmat szállítottak a miniszterelnöknek, a miniszterelnök hódoló feliratot szerkesztett a királynak...

A kárpáti bércek annyira erőseknek, annyira megvíthatatlanoknak látszottak — és az Adria felülete annyira sima volt és Fiúme körül annyira lék, annyira átlátszó a vize: hogy bikával csak az álmodhatott, aki nagyon elrontotta a gyomrát.

De a magyar gyomor a nagy jóllakások után, ekkortájt még kényelmesen és boldogan emésztett. És teli gyomorral olyan kellemes volt a pihenés, a hosszú szunyókálás, a lusta nyújtózkodás, a nagyúri országenntörődés.

Az erdősorozta kárpáti bércek valóban szilárdan öröködtek még a magyar határok felett és sziklacsucson mehlepte fejüket búsánk firták bele az alacsonyra ereszkedő fellegekbe: de a kárpáti bércek alatt már láthatatlan vakondhad túrta a földet, behálózva azt egymással összefüggő földalatti folyosók százaival és egymásra figyelő órházak ezreit emelve a jelentéktelennel látszó vakondtúrások zombékjaiban...

A fiúmei tengeréről felülete is sima volt és szinte meghatóan, békesen nyugodt. A viztükre is hagyományosan kék és smaragdba játszó azur volt. És a víz mélye bőven termette a kövér tonhalakat,

a fehérhúsú scampikat és a vér-vörös óriási tengeri rákokokat. Amit még ezenkívül termelt: az csupa romantika, idill és epedő olasz dal volt. Pedig a vizek mélyén ekkor már lesben álltak az árulás torpedói és a színlelt barátság pusztító cápái. És a Karszt ismeretlen sziklaoduiiban láncait tépte a megvadult magyargyűlölet bórája, hogy sütvíve, bőve lecsapjon a sima viztükörre és az örvénylő viztölcsérek mélységeibe temesse el a magyar felségjogot...

De a boldog ájulásba revült kiegészítés utáni magyar lélek mindig nem látta, nem érezte, nem sejtette.

Ha mégis akadtak poétailekek, jóvendőbelató vájések: leintették, kinevették, rémlátásokkal csúfolták.

Ez volt ama elhízott, elkényelmesedett túltungó liberális korszak, amikor a magyar lelkék élesztigetűit, a magyar eszmények ápolóit, a magyar hősi korszak visszaáhitóit anakronistáknak — korszakonkivülieknek — gúnyolták és minden bátoratlan próbálkozást, a költői lelkék minden szárnyaló zsenigéjét a gyilkos közöny pörlyével és a neveltségesség összemorzsoló malomkövével zútták össze.

A máramarosi híres Schizmapör egy pillanatra felrázta az álmos lelkeket.

A látók, a nemzet sorsáért aggodók, mégdöbbenve pillantottak bele abba a kénköves pokolbarlangba, amelynek mélyén világ-háborúk véres borzalmi, árulás-sok iszonyú megpróbáltatásai és forradalmak véres hullámzásai forrtak, kavargotak, bugyborékláltak és tópnán mennydörögtek...

A Balkánban bűnös frigrélepített véres orosz pokol fantomszerű, túlvilágian kísérteties fellobba-

nása volt ez, melynek hátterében a „művelt Nyugat” szíllueltjei — árnyékvonalai — is fenyegetően rajzolódtak fel a jövendő lángboruló horizontjára.

A felrázott magyar lelkek viharában azonban pár nap alatt halk morajlásba fulladt, mely a határon túl, már inkább csak fájdalmas, mindenben megnyugvó sóhajtás-ként hatott. Összefoglalóan szólva: inkább félénkeknek, mint félhelmeteseknek látszottunk.

Mert a magyar léleknek nem volt igazi szócsove, nem volt igazi sajtó.

A sajtó — igen kevés kivétellel — a közömbös, cinikus, minden nemzetit kirekesztő kozmopolita világszemlélet visszatüzközése volt.

Az irodalom a pornografia hasissmárorában és a dekadens érzékiség vérbajos szellemi idültésében fuldoklott.

Társadalmi szervezetségben a nemzet az „Uri kaszinóknak” nevezett kényelmes kártyaklubok „alapszabályokkal körülbástyázott” „alkotmányos sáncain” túl sohasem jutott...

Egyszóval: ez volt a Magyar Nemzet boldog, de végzetes ájulású korszaka, mely 1867-től — alig pillanattnyi felébredésektől megszakítva — 1914-ig tartott.

Komáromi János életregényének első fejezete szintén erre az korszakra esik.

Magyar hajó az indiai vizeken.

A hűszerget tonnás Kárpátia, az „Adria” hajóstarsaság büszkesége, legnagyobb postagözöze, rendes gözzel, egyenletes, biztos hajócsavarforgással szelte az indiai vizeket.

A Kárpátia magyar postagözös nem tévesztendő össze a Cunard

Línie „Karpátia”-jával, melyet az akkori magyar kormány arra, a szomorú célra veti, berbe, hogy a hajótörött magyar lelkek tizezreit egy idegen világrészbe — Amerikába — szállítsa át.

Szomorúan szivbemarkoló szerződés volt ez.

A „tejjel, mézzel folyó Kánaán”-ban olyanok voltak a munkaviszonyok, a megélhetési lehetőségek, hogy tisztelettel kellett a lázongó, elégedetlenkedő magyarságot a messza tengerentúltra szállítani: ne hogy a folyton növekedő éledeletlenség itthon nyílt lázongásban, véres forradalmi fellángolásokban törjön ki.

Ezt a korszakot — a magyar lelkeknek ezt a tengerentúli állami fuvarozását — nevezte el valamelyik jönevű írónk „A menekülő forradalom”-nak.

Az amerikai „Szabadságnak” egy fiatal vezércikkjezője pedig a kivándorlásról szóló cikkeinket ezt a megrázó címet adta: **Fekete koporsók a nagy vizen.**

A magyar lelkek tengerentúli fuvarozását azonban a magyar kormány — nem tudni mily okból — nem az „Adriára”, az egyetlen magyar hajóársaságra bízta, hanem a Cunard Línie-ra.

Ezért nem tévesztendő össze az „Adria”, „Kárpátiaja”, a Cunard „Karpátia”-jával, mert az előbbi postagőzös volt, mely a magyar Adriát az indiai oceánallal kereskedelmileg kötötte össze, — az utóbbi pedig angol hajó volt, amely a szárazföldi magyarság szomorú hajótöröttjeit szállította szorgalmasan — „a térfogat gondos kihasználásával” az Új világba, hogy ott nyomtalanul szétszóródjanak...

Egyszóval: volt idő: mikor a magyar Adria vizeiről, büszke magyar hajók indultak világjáró nagy útakra, hogy a béklyókba vert és mégis alkotni tudó, magyar erő, magyar munka és magyar alkotás tanúságot tegyen magáról a világ minden népei előtt.

A magyar Kárpátia postagőzös volt ugyan, de túlnyomó részben mégis áruszállítással foglalkozott.

Akár az indiai vizekre indult, akár onnét tért vissza: utasainak száma — a fedélközi utasokkal együtt — alig két-háromszáz főnyi volt. Úgyannyi volt körülbelül a Kárpátia légnépségi állománya is.

Sok utasa azért nem volt a Kárpátiának, mert a Fiúme — indiai hajójárat nem volt kivándorlási vonal. A Kárpátia elsőosztályú utasai rendszerint tudósok, gazdag kereskedők, nyugalmazott angol ezredesek, gazdag ültetvényesek, unatkozó amerikai gyárosok vagy pénzkirályok, előkelő vadászok és nagyrítán nászutató ifjú párok voltak.

A fedélközi utasok viszont csupa koborgó, lödörgő, gyanusult, gyanus jellemű kereskedő-kupes, pakulár-éremény, hiszpanverő-görög, uszorsár-izmaclita, borhamisító-dalmata és más hasonló, közelebről alig jellemezhető emberkeverékből verődtek össze, úgy, hogy a rendes társadalmi életet

előlk szemében egy egészen különálló titokzatos erkölcsi világ lakói voltak.

Aki valaha hosszabbjárátú tengeri hajókon utazott: az tudja, hogy az utasok között a hajón milyen meleg barátság, milyen meghitt benső ismeretség szokott kifejlődni.

Igaz, hogy az ilyen meleg barátság és benső ismeretség az utazás céljának elérésével együtt rendszerint szerteszét szokott foszlani, semmivé szokott válni: de amíg az utazás tart: örökeletűnek vélt mindenki.

A hajóismeretség és hajóbarátság különösen akkor szokott igazán bensővé és meghitté válni, ha az utazás hosszútartamú és ha az utasok száma nem túlságosan nagy.

A Kárpátia útja pedig hosszú volt — sokszor egy hónapnál is hosszabb időre nyúlt — és a Kárpátia utasainak száma, mint már említettük, rendszerint kevés.

Igy aztán a Kárpátia egyike volt ama hajóknak, ahol egy-egy úttörő alatt sokszor egész életrégenek szövődtek és fejeződtek be.

Történetünk idejében a Kárpátia első kapitánya magyar ember volt, ami pedig ritkaságunkba nevet még az Adria hajóin is. Mert a magyar kormányzati bölcsesség, fájdalom, megegyezett arról, hogy a „magyar tengerhőzész” fejlesztésére súlyos békebeli milliókat utalványozott ki minden évben de hogy a „Magyar tengerhőzész” valóban magyarra is legyen: arra komolyan senkinek gondolt.

Annál büszkébbek lehetünk hát a Kárpátiára, amelynek első kapitánya Komáromi Bíró János volt a kitűnően minősített fiatal tengerész, aki romantikus hajlamai mellett, a reális tudományokban is mindig a legelső között volt. Így például különösen jártas volt a csillagászati matematikában, amely a tengerészisztelek legfőbb és egyben legnehezebb tantárgya. Egy erről szóló munkája szakkörökben is méltó feltűnést keltett és neves egyetemi tanárok szokatlannul lelkes hangon méltatták. Mindössze azt kifogásolták néhányan, hogy stílusa erősen a szépirodalmi stílus felé hajlott és romantikája — mely aranylonalként keresztül szötte magát a legreidősebb számok labirintusán is — feltűnően a Flammáron Camile tudós romantikájára emlékeztetett.

Az első kapitány középtermetű, izmos, karcsú férfi volt. Arcbőre lényosan finom. Kékesszürke szemé ábrándos, meleg, de egyúttal erélyt, akaratot sugárzó. Aika finom metszésű, üde-piros színű. Aikszögletében kissé gyünnyos, de jószágos megérett mosoly incselkedett. Alig volt — vagy legalább is alig látszott — 30—32 évesnek. Megjelenése méltóságos és tekintélyparancsoló volt. Összehasonlítva a signore Pietro Bastioneval, a kissé nyers, de humoroslelkű, örökösen vidám másodkapitánnyal: annak majdnem mindenben teljes ellentéte volt. Mindamelllett évek óta a legjobb, legszeretőbb barátságban éltek, kivéve egytelenny

eset... Erről azonban majd csak a maga helyén és a maga idejében beszélhetünk.

A harmadik kapitányról, a hajóorvosról, az élelmezési tisztéről, a viharvert arcú öreg főkovácsnyosról és a legénység egyes tagjairól, majd a történések sorrendjében lesz szó.

Élet a hajón.

Az elsőosztályú kabinok utasai a ragyogóra mosott fedélzeten nyüzsgöttek és hangosan mulattak néhány fiatal delphin bohókás mozdulatán. A kis delphinorjak anyuk körül rajztak, hancuroztak és esetenlül kedves, bájosan ügyetlen és mégis természetes mozdulataik mulatságosak és egyben érdekesekek voltak.

Az utasok — ki-ki vérmérséklete szerint — mosolyogtak, beszéltek, zajongtak, sikongtak és mindenáron egymás figyelmét akarták felhívni valamilyen új mozdulatra vagy vizibukfencere; amelyekkel a gyermekesen hancurozó delphinorjak mulattatták a hajó előleki utasait.

Az utasok legalább is azt hitték, vagy legalább is úgy viselkedtek, mintha az ismeretlen kedves delphinésáldt egyenesen az ő tiszteletükre rendezett volna holmi delphinvizipólió félet, hogy a hosszú utazás alatt ne unatkozhassanak.

A csöndesebb utasok figyelmét különösen Mr. Laurence-nek, egy gazdag angol sörgyárosnak k. gyönyörű leánya vonta magára, akik a delphin mulatságon a leghangosabban sikongáltak.

A hajóorvos, aki csöndesen, fölényesen figyelte az egész zajongó társaságot, mosolyogva sugta a másodkapitány fölébe mialatt sokakjelentésben vágott szemével a két leány felé: „Előrehaladtó hisztéria... Pedig nagy kar értük, mert eltekintve ettől a gyorsan terjedő „divatos” betegségtől, mindelőttré csak azt mondhatom: „gyönyörű teremtetek...”

A másodkapitány, közelebről szemügyre véve, kevertvérű dalmát olasz származású, erős izmú, keménykötésű, harminc év körüli férfi volt, tréfakelvelő derűs arccal, nevető szemekkel.

A nevető arcot azonban tragikus komolyította el baloldalon egy hatalmas kardvágás sebelye.

Mindent összevéve: a másodkapitány mégis a nők kedvence volt. És meg kell vallani: nagyszerűen értett a nők mulattatásához és nagyszerűen értelt minden mulatságra alkalmas pillanat megragadásához.

Ilyen pillanat volt a delfinnek váratlan felbukkanása és ő azonnal megtalálta a módját, hogy az amúgy is mulatságos jelenetet a nők mulattatására a lehető legnagyobb mértékben kihasználja.

Egy hosszú színőra füstölt heringet kötött. A madzagot hosszú rúdra erősítette és a heringeket a delfinnek orra előtt táncoltatta. Az eseten, kedves vizimulatók kacagatóan groteszk mozdulatokkal igyekeztek a heringet elkapni, de a vörös másodkapitányunk volt rá gondja, hogy ez ne sikerüljön nekik.

A nők ott tolongtak a másodkapitány körül, aki egy klaut ügyességével mozgott jobbra-balra. Közben módját ejtette, hogy vállával, karjával, fejével minél gyakraabban a nőkhöz érhesen. A nagy mulatásban senkinek vette töle rossz néven.

A szöke Clara azonban, egy indiai czredes 17 éves leánykaja, valóságilag egérfogóba került. Epen a másodkapitány előtt hajolt le a korlátan, aki egy fellépésnyi távolban állt a korláttól és szemfényvesztő ügyességgel a herings rúdat táncoltatta. A másodkapitány szempillantás alatt felfogta a kedvező helyzetet és rúdtáncolattását csodálatos ügyességgel úgy intézte, hogy a menekülni akaró szöke Clara, mindannyiszor kanjaiba szaladt...

Ez a jelenet persze újabb kacagást, újabb sikongást váltott ki a többiekből. Szegény Clara, biborszinre gyült arccal, félig sírva, félig nevetve, csak nagysókára menekülhetett meg.

A másodkapitány most egy kísérteties régi halászmelodia hangjaira boldons alkalmi kuplét kezdett dudolni, melynek eleje valahogy így hangzott:

...Öreg Triton dugd ki vén po-

ládát;
Öreg Triton sugd meg mi a vágód
Öreg Triton jó falatot kaphatsz:
Táncolj egyet — aztán: elballag-
hatsz....

És persze azt állította, hogy a delfinek csak ennek a kuplénak a kedvét mutakoznak és csak ennek ennek a kuplénak az ütemére táncolnak...

A nagy mulatozásban és a sebes mozgásban azonban a másodkapitány kifáradt. Sűrűn folyt arccól az izadság, mely a mely kardvágásos sebhelyen, mint valami kis ér folydogált végig.

(Folytatjuk.)

Holnapod és holnapod...

Te királyonak nevezel,
Én királyomnak Téged!
Te más vizen is evezel,
De én csak véled-veled!

Várjás álomcsolnakod,
Jaj, más utast is szállít:
De lellem, szívem — tudhatod:
Csak Téged-Téged áhít!

Nem vágódom most semmire
Az ónos fáradtságtól
Királyom vezess messzire
A verejtékes mából...

Híntél sok álomaranyat
Utáram én királyom!
Mert holnapod — s holnapodot,
Már szívszorongva várom.

Fény gyúl ki lekem templomán,
Hol oly sokat szenvedtem!
De álunk aranykupuján
Belépünk végre — ketten.

Berzsenyi Gizella.

MAGYAR IRODALOM

Bodor Aladár: Töredelem. Újabb versek. Bodor Aladár azok közé a ritka talentumú lírikusok közé tartozik, akiket első olvasásra nem szeretünk meg. De versei olvasása után valami furcsa izgalmat éreznünk, mely újra, meg újra könyveikhez hajt bennünket.

És minden olvasással jobban és jobban lelkéhez férközünk, jobban és jobban tetszenek ezek az erős veretű versek, míg végre azon vesszük észre magunkat, hogy — alkaratlanul megszerettük.

Bodor Aladár Iyryja magas hegység, ahová csak fáradtsággal tudjuk felküzdeni magunkat, de ha átéltünk ezen a nehézségen, igaz, benső gyönyörűséget éreznünk.

A horizont széles, szinompás, dús és változatos. Legsikerültebb a Romlott Magyarország ciklus, melynek nem egy verse olyan, mintha sziklába vésték volna. Alttalában a plasztikus elem uralkodik költészetében s mint ilyen a magyar irodalomban egyedül áll.

A Töredelem, költői pályáján fölfelé lendülést jelent, melyet szeretettel hirdetünk olvasóinknak.

Ferenczi Zoltán: Petőfi. Ferenczinek, még 1896-ban a Kisfaludy Társaság kiadásában egy gyönyörűen megírt Petőfi-életrajza jelent meg, mely azóta a legjobb és legteljesebb Petőfiről írt valóban irodalmi és tudományos értékű munkánk.

Egy élet szorgalmas kutatását sürítette most össze Ferenczi ez újabb Petőfi-könyvében, mely az előbbi háromkötetes műnek a kiegészítése. Pompás tanulmányban méltatja a nagy költő alkotásait esztétikailag, ami kritikái irodalmunknak becsületére válik. Röviden összefoglalja Petőfi regényes életét is. Megvilágítja annak sokoldalú páratlan egyéniségét s végül az általa művelt műfajokat magyarozza élvezetesen.

Ferenczi nagy munkát végzett s a mai hanyatló esztétikai irodalmunkban bérce gyanánt magaslak el a Pantheon által ritka tiszless kiadott könyve.

Móricz Zsigmond: Pillangó. Móricz Zsigmond minden művészlíriájában magaslatra emelkedik, szélesebb és színesebb kört mutat meg az élet bomlathatlan egyeteméből. Nagyszerű leíró ereje, emberbrázoló képessége egyre tökéletesebb lesz, egyre közvetlenebbül szívatjuk magunkba írásaiból a valóság feledhetetlen ízét. Új regénye, a Pillangó, tele van erővel, léttel, jó ízzel, ahogy az ifjú szerelmesek sorsát szívföngő-bogozza. A mából szakadt ez a regény, a háború utáni magyar világot mutatja meg, ragyogó optimizmussal: az ifúság, az új élet, az örök szerelmes átszárnyal, tovalebbin minden sötétség és nyomorúság felett, mint árok felett a sárga pillangók. Az Athenaeum ünnepi díszben, Rippl-Ró-

nai József gyönyörű színes borítékban küldte útjára a könyvet.

Erdélyi történetek. Tizenkilenc erdélyi elbeszélő egy-egy remek-befaragott munkáját gyűjti össze az a vaszkos kötet, amely most jelent meg az Athenaeumnál Benedek Elek megkapóan szép előszavával. Alig öt-hat esztendeje, hogy tudunk „erdélyi irodalom”-ról, de ez a néhány év olyan talentumokkal termelt Kemény Zsigmond földjén, akik immár nem egy szűk-körü provincialis irodalom tagjai, hanem az egyetemes magyarság szellemi vezetői között kérhetnek helyet. Tizenkilenc író, — nagy-részt már nálunk is ismert név, s kivétel nélkül komoly tehetség, — olyan gárda, amely Erdély szellemi életének gyönyörű kivirágzásáról, vagy talán föltámadásáról tesz tanúságot. A régi és az új generáció tagjai egyformán ott vannak ebben a gárdában, amelyet tizenkilencféle választott a művészi egyéniség ereje, de egyéforraszt Erdély lelke, az a lélek, amely áttitálja minden sor írásukat.

Áprily Lajos: Versek. A test szétbomlik, de a lélek egész s a testben szétszakadt magyarság lelki egységét ma nem hirdeti más, csak a végek költői, elsősorban a balladás Erdély poétái. Az Athanaeum hivatást teljesít, mikor megszólaltatja az erdélyi költészet legkomolyabb értékeit, s ezzel öröje lesz a magyar nyelv és a magyar szellem szétéphetetlen szentistváni birodalmának. Áprily Lajos méltán nyitja meg az erdélyi írók sorát. Költői érzékenysége, rezdülő fogékonysága, s tökéletes kifejezőképessége a megújult magyar költészet egyetemes reprezentánsjai között jelölik ki helyét. S ugyanekkor képzeletvilágát és minden versfönet szavát a hegyi levegő kristálytiszságára, a hóföfide csúcsok nyers komorságára s a szűk folyamvölgyek enyhé szépségére hatja át, s megadja verseinek legjobb értelemben vett helyi erdélyi ízt.

Berde Mária: Haláltánc. Egészen különös és érdekesztű regénye jelent meg Berde Máriaé, a jeles erdélyi írónőnek tollából az Athenaeumnál. A regény színhelye: egy alpesi tüdőbeteg-szanatórium. Hősei: egy ifjú és lelkes amerikai, egy szerelemzomjias görög nő és egy földöntúli szépségű ír leány. Az ifjú a két nő között vetődik ide-oda, kik közül a leány az igazi, s az asszony a földi szerelmet jelenti számára. A beteg ifjú belső harcra tragikus véget ér: az ír leány halála, — ahogy a sanatóriumban mondják elutazása — s a görög nő öngyilkossága után egy felőrült megöli a fiatalembert. E megrázó mesét Berde Mária kivételes írástudása kapcsolja össze. A regény lapjain egyesül sötétkénés, egyetlen rikkító kátétel, egyetlen félreértett jellemvonás sincs.

Tökéletes mügönd, asszonyi együttérés, minden sorban kierezhető részvét viszi előre a cselekményt. Hasonló finom, álomszerűségében is realis, nemes stílusú regényt régóta nem írt magyar írónő.

A „Luther Naptár” költemény-pályázat mindkét nagydíjat Vályi Nagy Géza, az ismert költő, lapunk segédszerkesztője nyerte el.

Szederkényi Anna: Amiórt egy asszony visszafordul. Szederkényi Anna Juditja már az olvasók, különösen a nőolvasók ezreinek kedves ismerőse „Amíg egy asszony eljut odáig” című regényéből. De akik nem olvasták Judit

életének első küzdelmeit, szenvedéseit és örömeit, azok is megfojadják szeretni ezt a komoly és esendő, nagyratörő és gyöngye asszonyigazi nőt, aki ural akar lenni sorsának, de akit csak a sors dobál, mint hullám a lehasadt ágat. — Ebben az új könyvben Budapest, irodalom, újságírás, nyomorúságok, Judit életének új stációi, amelyek szép álmoként közeliednek, s megfakulva, megsemmisülve maradnak el mögötte. Amikor visszafordul, egy szépség és boldogság áll már csak előtte: az anyaság szépsége és boldogsága. Szederkényi Anna kivételes írói erejének és komolyságának újabb bizonyága ez a könyv.

Amateur kiadványok:

Hangay Sándor: Csaba útján péld. porzik. 333 számozott példányban, merített papíron, Pammer Imre festőművész illusztrációival. Ára 100.000 K. — Regös énekek Erdélyországból. Ára 50.000 K.

Béta kiadványok:

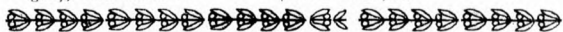
Dr. Szemere Samu: Spengler filozófiája. Ára 12.000 K.
Dr. Pfeifer Zsigmond: Hipnózis és Szugesztio. Ára 14.000 K.
Brinwiller Marquis: A köztársaság Pompadourja. Ára 12.000 korona. —

Athenaeum kiadványai:

Móricz Zsigmond: Pillangó (regény). Ára 52.000 K.
Erdélyi történetek: Benedek Elek előszavával. Ára 56.000 korona.

Áprily Lajos: Versek. Ára 27.000 korona.

Berde Mária: Haláltánc (regény). Ára 60.000 K.

CSIZAMAZIA OLGA VERSEI:

Csacska napsugár

A mindentlátó csacska napsugár
Ünnep reggelén oly furcsán beszélt
„Elmondjam-e, hogy ő most merre jár,

Hogyan fejejt el mindent, — s tédged is?”
„Látom a sik rónán a zöld mezőt,
Fálat, házat, kertet, hol ő bolyong
Rabjaként annak, mit képzelme szöli,

Keze széttépné nem tud, nem akar”
Selyem a háló, édes lány, puha,
Szóvi egyre az égő képezet,
Benne minden álmom, minden csuda,
S minden, mi egy szomjas szívetől
Nem álltálak, hogy: tied lehetne!
Mert nem gondol rád, azt sehogyse hidd!

Szederkényi Anna: Amiórt egy asszony visszafordul. Regény. Ára 31.500 korona.

Beecher-Stowe: Tamás bácsi kunyhója. I. II. Ára 126.000 K.

Pantheon kiadványai:

Ferenczi Zoltán: Petőfi. Ára 24.000 korona.
Wilhelm Ostwald: Bevezetés a kémiaába. Ára 84.000 K.
Ferrero: Az ó-kori civilizáció bukása. Ára: 42.000 K.

Révai kiadványok:

Maculaj: Államalkotók. Ára: — Államférfiak. Ára:

A Könyvszárban közölt könyveket előfizetőinknek a vételár előzetes beküldése után kiadóhiva talunk minden posta- és kezelési költség felszámítása nélkül azonnal szállítjuk.

A „Nemzet” kiadóhivatala útján minden könyv beszerezhető. Könyvtárak összefoglalását díjlanul vállaljuk.

Hisz te halott vagy! — el vagy tetemed.

Hadd csókolom fel én a könnyeid.

Tavas

Halld!
Nem tultam eddig,
Hogy a tavasznak minden bája,
Minden szépsége, ragyogása;
Belülről fakad.
Halld!
Nem volt soha még
Ily mámorító, illatozó,
Rügyet-bontó, bimbót-fakasztó
Gyönyörű tavasz!
Halld!
Sohase hittem,
Hogy tavasz ilyen ékes-csodás,
Csupa derű, csupa ragyogás,
Merő fény lehet! —

VILÁGIRODALMI-SZEMLE

Maculay: Allamférfiak Allamalakotók. — A Révai-cég hatalmas kulturmunkára vállalkozott, amidőn még jóval a háború előtt a Világkönyvtárt megindította.

Ebben a sorozatban jelentek meg a világirodalom legértékesebb tudományos művei. Révaiéknek köszönhetjük, hogy ha egy nagyjelentőségű könyv jelent meg akárhol, azt az eredetivel majdnem egyidejűleg magyar nyelven hozzáférhetővé tették.

Fájdalom, mint kultúránk annyi bástyája, a háború után a Világkönyvtár is megrendült. Jó darabig szünetelt, míg újabbán ismét erőre kapva, új és új köteteket bocsát ki. De hiába, ma már nem olyan tömegben, mint hajdan.

Hézagpótló könyvek Maculay művei. Régebben is megvoltak magyar fordításban, de rég elfogytak és nem lehetett megvenni őket. Pedig nemzetnevelés szempontjából igen fontosak.

Az államférfiakban Pitt Hampden és Clive mesteri jellemrajzot kapjuk. Maculay az élő szó erejével hat és lebilincseli az olvasó figyelmét. Az angol történelem e három hőse cselekedeteinek rugóit veszi bírálat alá s emberit, jobban mondva lelki képüket tárja elénk.

Az államalkotókban Hastings és Nagy Frigyes mozgalmak életét érti, hogy rajtuk keresztül egész nyugtalan korukat bemutatassa. Hastings Kelet-India mesés világát szervezte brit gyarmattá, míg Nagy Frigyes Poroszországot tette hatalmasá. Róluk írta Maculay legragyogóbb tanulmányait, melyek a történelmi korrajzoknak ma is példaképei.

Szász Károly és Salgó Ernő folyékony, szép magyarsággal fordították.

Wilhelm Ostwald: Bevezetés a khémiába. A Pantheon ismeretterétára című vállalat újra egy igen értékes tudományos művel szaporodott. Dr. Tóborfily Zoltán vállalta magára ennek a hatalmas munkának magyar nyelvre való áttüzetését s mindjárt állapítsuk meg: feladatát becsületesen oldotta meg.

Ostwald khémiája valóban hézagpótló munka, amennyiben hazai irodalmunkban hasonló mű eddig nem forgott közközezen, aminek legfőbbek tanuló ifjúságunk vallották kárát.

Világosan vezet bennünket az anyagok és keverékek megismeretelésén keresztül a halmazállapot megváltozását, hogy aztán az oldatok, különböző khémiai folyamatok és elemek labirintusán át a földkéreg nagy laboratóriumát mutassa meg.

A szakembernek kellemes tanulmány Ostwald könyve, mivel a legújabb felfedezésekkel is beszámol, míg a laikusnak feledhetetlen élvezet.

G. Ferrero: Az ó-kori civilizáció bukása. Ennél hatalmasabb és korunkat jobban megvilágítóbb könyv a közelmúltban nem jelent meg.

Ferrero az iskolázott agyú és széles tudású történetnő lép most is elénk, mint eddigi munkáiban, de most a mult tükrét öntudatosan tárja elénk, hogy rajta keresztül jövőnkbe lássunk.

Nem valami biztató a kép, mely onnan felénk mered. Az ó-kori civilizáció sorvadásával hasonlítja össze napjaink történelmét, hogy aztán egy páratlan szociológus vaslogikájával vonja le következtetéseit.

Levilágít az ó-kor társadalmi erjedésének és romlásának gyökereig. Föltárja a legkisebb fészket is a bomlás csirákának és mindenhol párhuzamot von a mostani Európával. Vae victis! De jaj a győzőknek is. Győző és legyőzött egyformán megmérgettetett és könnyűen találatolt.

Bizony nem valami vigasztaló könyv ez, de Trianon gúszagát senki nála jobban nem vágta arcbánc Európának. Gondolkodásra késztető mű Ferrero munkája. Sajnos, hogy a kivetelő utat nem mutatja meg. Szerencsére azt majd meghozza maga az idő.

Beecher-Stowe: Tamás bátya kunyhója. Harriet Beecher Stowe, ez az igénytelen, gyöngé, de melegsívű kis tanítónő, talán maga sem tudta, hogy milyen rendkívül munkát alkotott, mikor Ameriká néger rabszolgáinak szörnyű életét, embertelen szenvedéseit, kitagadott sorsát nőiesen élénk, s mégsem rikító képekbe foglalta. Rendkívüli munkát alkotott mindenképpen: műve egy év alatt több, mint egymillió példányban kelt el s mai napig az ifjúságnak és a felnőtteknek egyaránt klasszikus olvasmánya. A Gulliver, a Robinzon, a Don Quichotte társaságába tartozik. De rendkívüli volt a hatása is: Beecher-Stowe, aki békét és boldogságot akart mindenkinek, háborút okozott könyvével. Észak és Dél háborúját. A háború eredménye azonban a rabszolgaság eltörlése lett. Beecher-Stowe nem az agitátor, mégiscsak nem is a moralista hangjával érte el ezt a nagy irodalmi és egyúttal politikai sikert, hanem egyszerűen megfigyelő szemének élességével, ábrázoló tehetségével, tiszta irodalmi eszközökkel. Az élet panorámájából sőtét és tettere igazgató képet választott ki, de a mód, ahogyan a képmutató szerepét betöltötte, tartós életet biztosít könyvének. Az Athenaeum méltán adta ki a „Hires Könyvek” sorozatában a teljes Tamás bácsi, két vaskos kötetben, Kosáryné Rózsa Lola művészi fordításában.

SZÍNHÁZ, MOZI ÉS ZENE

A Zeneakadémia jubileuma

1875-ben Liszt Ferenc vezetésével a Zeneakadémia megkezdte működését. Azóta ötven év telt el és a Zeneakademiából Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola lett, egy nehéz, verejtékes multnak hatalmas dicsősége. Hogy milyen magas nivón áll, elég, ha vezetőit és végzett növendékei fényes névsorából kiemeljük pár nevet.

Megszorvezője és első igazgatója, a zongoraművész, a zeneszerző, az esztétikus Liszt a zenedudományok minden ágában nagy nevet, hatalmat képviselt. Utóda Mihalovich Ödön szintén európai hírnő ember. A mai főigazgató, dr. Hubay Jenő neve garancia.

Tanárai és tanítványai: Ábrányi Emil, Bartók Béla, Dohnányi Ernő, Kodály Zoltán, Kancz Dohnányi, Vecsey, Földes Arnold, Kerpely Jenő, Adler Adelina, Basildes Mária, Budanovics Mária, Haselbech Olga, Palló, Szemere. Csak pár név. Kötelek lehetne írni azokról, akik a hangversenydobogókban, színházakban és a tanítás csöndes, talán legnehezebb munkájával szereznek nekünk, szegény, meggyötört magyaroknak, dicsőséget és hírnevet.

A jubileumi ünnepség a következő műsor szerint folyt le:

Liszt 1867-ben Wartburg nyolcszáz éves fennállásának emlékére, Sándor, weimari nagyherceg fel-szólítására írta meg Roquette Ottó szövegére szit. Erzsébet, II. Endre királyunk leányának legendáját. Wartburg várának hat freskója szerint, hat képben.

Dallamai régi egyházi énekekből és népdalokból vannak merítve, egyszerűek és poétikusak, mint maga a legenda. Földolgozása megmutatja a mestert, aki nem ismer a zenében lehetetlenséget és határtalanul bizott a muzsika kifejező erejének valóságában és nagyságában. Formájában ellér a mult oratórium drámai jeleneteinek egyszerű recitálásától, a zenekart kiemeli a kísérő szerepből, hangszerei az énekhangokkal egyenlő értékűvé válnak. A lélek szépségének szines rajzától a bűn sötétségéig mindent visszaad.

A címszerep Relle Gabrielláé, Fiatalsága, stilszerű fehér ruhája, hangjának ezüstös csengése és szép játéka tökéletes élményben részesített. P. Basildes Mária Zsófia szerepében maga a hatalomra-vágyás, a bűn, a feketeség volt. Palló Orgrófia szépen érvényesült. Az Akadémia zenekarát Hubay Jenő vezényelte.

Erkel Ferenc Ünnepi nyitánya után Koessler Béry Géza szövegére írt gyászódája. A megdicsőítettekhez” következett. Majd Mihalovich Ödön „Pán halála” című szimfonikus költeményét hallottuk. Különösen szépek, kifejezők és élet-hűek az „Orgia”, „Pán halála” és

a „Természet gyászja” című teletek.

Volkmann Róbertnek zajos sikert aratott, vonós zenekarra írt csipkefinom F-dúr szerénája után Szendy következett. A „Helikonj szvit”, e tiszta magyar muzsika „Endante” és „Toborzó” tételében, az Alföld delibábja ringott, a csárda levegője, a magyar temperamentum ujjongott. Herzfeld Viktor lendületes „Ünnepi nyitány”-ával fejeződött be a régiak, az „örögek”, örök nagyjaink estéje.

VII. Ünnepi filharmoniai hangverseny.

Itt a fiatalok, a modernek, a ma szerepeltek. Munkáik mások. Dallamaik bonyolultabbak, szellemesekek, frappánsak. Formáik tökéletesek, hangszercsükké rafinált.

Radnai Miklós „Az öröm” című munkájában a muzsika ott él, ugár, nevet és ujjong előttünk. Bartók Béla „A falu tánc” című művében érezzük ugyan a falut, de mintha a tánc idegen volna, a falu túlkultúrát, túl modern, természetellenes. Weiner Leó „Csongór és az ördögfiak” című scherzója szellemes programzene.

Zathureczky Ede Hubaynak VII. hegedűversenyét adta elő, meleg, széles tónussal és briliáns technikával.

Heine „Begegnung”-ja megtalálta zeneszerzőjét Sikkó Albertben.

Kodály Zoltán „Sirmi, sirmi, sirmi” című dalát Venczell Béla énekelte zenekissérettel.

Dohnányi szvitje üde, friss, csupa szubtilis szépség.

A vezénylés nehéz munkáját Tittel Bernát látta el. Stilisusan és szépen visszaadta fiatal nagyjaink muzsikáját.

P. Arányi Kornél.

Hangverseny. Az országos m. kir. Zeneművészeti Főiskola igazgatósága 1925. évi április hó 21-én tartotta hatodik házi hangversenyét, amelyen Faragó István, Vajda Lili, Németh Anna, Pataki Béla, Schneck Béla, Dimitrevich Miklós, Zoltán Irén, Mayer Antal és Pethes Ottó szerepeltek. — Az összes szereplők között Németh Anna és Dimitrevich Miklós aratták a legnagyobb sikert s volt részük legmélegebb, legtartósabb ünneplésben. Dimitrevich Miklós virtuóz hedűjátékával — Németh Anna pedig bravurozus, művészi zongorázásával ragadta el a nagyszámú, lelkes hallgatót. Mozart (a moll) rondóját adta elő abszolút zenei tudással, mely átértesse, átérzesse, fölényes intelligenciával és csillogó technikával, — Játeka, tudása, tehetsége nagy reményekre és fényes művészi jövőre jógiot. — Mindkét növendék sikere első sorban kiváló tanáraiknak, Nagy Géza tanárnak és zongoraművészeknek, valamint Mambriny Gyula hedű-tanárnak és művészeknek érdemük. (v. n. g.)

Magyarvármegyék

Isaák Gyula

Hevesvármegye alispánjának 40 éves szolgálati jubileuma.

Április 28-án múlt negyven esztendeje, hogy Hevesvármegye törvényhatósága **Isaák Gyulát** a hatvani járás főszolgabírájává választotta.

1858-ban született **Nagyredén**, Hevesmegyében. Iskoláit Egerben végezte a jogi pályára lépett. Megválasztását előzőleg a belügyminisztérium fogalmazó gyakornoka volt 2 esztendeig. 1896 január elsejéig, mint a hatvani járás főszolgabírája eredményes és sikeres munkát fejt ki. Utána egri főszolgabíró lesz, majd 1901 március 18-án vármegyei főjegyzővé választják. 1903-ban a kir. tanácsosi címet kapja, 1916. október 30-án pedig Hevesvármegye alispánja lesz.

Negyven éve működik már, mint közigazgatási tisztviselő, mindent a köznek; a közért dolgozva szerényen s teljesen önzetlenül. Vezetése s irányítása mellett Hevesvármegye rohamos lépésekben halad a fejlődés terén. Fáradságát mindenkor siker, rajongó szeretet, hála s elismerés koronázza. Vezetői állásában igyekszik mindenivel jól tenni s még alárendeltjeivel sem érezte sohasem, hogy fölfebbvaló.

Nem lefelé, hanem fölfelé mutatta meg mindenkor, hogy a hivatali s társadalmi életben egyaránt jelentős szerepet játszik, mert azt az elvet vallotta, hogy, ha alattvalóinkat sanyargatjuk, elnyomjuk és lealázzuk, feljebbvalóink előtt pedig összezúgurodunk s gyáva hízkeléssel meghunyászkodunk, nem vagyunk méltók arra, hogy embernek nevezzenek bennünket.

Isaák Gyula példaképe lehet mindenkinek, aki férfiasan, becsülettel, fáradságot nem ismerve akar dolgozni embertársaiért. Mindenkor hűen kitartott elvei mellett. Megalkuvást sohasem ismert s a nehéz megpróbáltatások idején is szilárdan állott, mint a hullámzó tengerből kiemelkedő gránitszikla. Politikája mindenkor a konservativizmus jegyében állott, mely Hevesvármegyében tradícionának nevezhető.

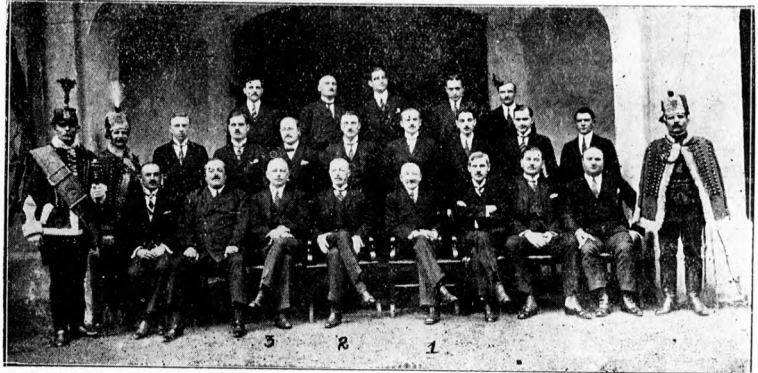
A vármegye tisztikara nevében **Puchlin Lajos** vármegyei főjegyző üdvözölte meleg szavakkal a jubiláns alispánt. **Vitéz Bobory György dr.** főispán **Isaák Gyulában** tisztviselőtársát, barátját és volt principálisát köszöntötte magas szánnyalású beszédével.

Tisztviselőtársai ezüst dohányzó-készlettel lepték meg az ünnepelt alispánt 40 éves szolgálati jubileuma alkalmából. Az **Egri Koszorús Dalkör** s az

Önkéntes Tűzoltó Egyesület lampionos felvonulást rendezett a tiszteletére s szerenáddal kedveskedtek neki. **Szmercsányi Lajos dr.** egri érsek is fölkereste személyesen, hogy kifejezze szerencsekívánatait.

Az ünnepély alkalmából a vármegye tisztikara teljes létszámban lefényképezette magát, mely mellékelt képünkön látható.

K. D.

(A fényképen: 1. **Isaák Gyula** alispán, 2. szenttornyai vitéz **Bobory György dr.** főispán, 3. **Puchlin Lajos** várm. főjegyző. Mindhárman a legelső sorban. A fényképfelvételt **Kiss J. és fia fényképészek, Eger** készítette.)

SZOLGÁLATI JUBILEUM.

40 éves szolgálati jubileumát ünnepelte **Mátéffy Domokos** gyulai kir. pénzügyigazgató e hó 8-án. Tiszteletére déli 12 órai kezdettel ünnepélyt rendeztek a pénzügyigazgatóság, számvétség és adóhivatalok tisztviselői, hol a város előkelőségei is megjelentek. Az üdvözlő beszédet vitéz **Balogh Elek** pénzügyigazgató helyettes tartotta, ki a jubilláló pénzügyigazgató érdemeit méltatta. Ez alkalommal kartársi egy művész kiállítású emlékalbummal lep-

ték meg, melyben az oláh megszállás és az ezt követő idők alatti élményei és szenvedései voltak felsorolva. Este fényesen sikerült bankettet rendeztek kartársai és barátai, melyen a vármegye előkelőségei közül 168-an vettek részt. S végig tüntető melegséggel ünnepelték. Lelkes felköszöntőket mondtak az ünnepeltre Békésvármegye főispánja **Dr. Kovacsics Dezső**, **Dr. Dániel Sándor** alispán, **Elek Lajos** pénzügyigazgató helyettes, **Dr. Csete József** Gyula város polgármestere, **Veres Béla** pénzügyi fogalmazó és még számosan. Különösen emelte az ünnepség fényét a pénzügyigazgatóság kebelében alakult férfi ének-

Mátéffy Domokos, miniszeri tanácsos, pénzügyigazgató.

GEMPERLE KÁROLY

35 esztendő szolgálati jubileumát ünnepelték az elmúlt vasárnap **Gemperle Károly** nagykövetei főjegyzőnek, ki 35 esztendeig egy nagyszabású, eleven község szolgálatában, nagyrészt a legelső vezető állásban, olyan időben is, amikor könnyen golyóval és vassal kizettek a közeleti munkáért, — nagy dolog. Csak az tudja ezt igazán méltányolni, aki maga is próbálta.

Veles is megtörtént, mi sok-sok derék, becsületes társával: úttalan útkon kellett menekülnie. De a végtelen Jóság kegyelme megtartotta A forradalmak után a közvélemény józan többsége — a járás főszolgabírájának vezetése alatt — visszahívta mint aki a község vezetését illetően nélkülözhetetlen és egyhangulag újból megválasztották.

MAGYARILÁNGOK

Írány: balszárny; a cserjés-szélén:
A kereszt!”

Két legényünk az éjjel ott kószálva
Gusztust kapott a jó tölgy keresztfára:
Fedezéknek jó lesz. Jól neki dülték,
De nem dült ki; hát fáradtan leültek.
És bár mindketten haragudtak rája,
A két latrok közt a zsidók királya
Így beszélt: (Ha!...)

Mind megváltani kíván szívzakadva;
Mind Krisztus; mind-mind kis keresztetket
Visel sirján, kis golgoták felett;
Bűnben és vérben mosdódik tisztára,
S mind-mind feltámad s ül Isten jobbára,
S belőlük él hittel, töredelemmel
Az újra s újra megváltott ember.
Csak döntsetek le gondtalan-vakon:
Bizony föltámadok harmadnapon.

Két latrok a kereszt alatt

(1917.)

A cserjés-szélén, mint hajótörött,
A két beásott ellenség között
Ott áll Krisztus, ahogy a gránát ökle
Reásújt, s már majdnem megdöntölte.
Térde letört, s két karja is leszelve,
Melyekkel a szent végtelent ölelte.
S holnap, vagy holnapután
Én (vagy túl az orosz kapitány)
A támadás-írányt majd hozzámérem:
„Támadás: egyenest;

„Én vagyok az Ut.
És minden ösvény mind ez útba fut.
Mindenben én vagyok az eredet,
S minden mozgás a szívembe vezet.
Gránát, fojtogáz, tank, vér, örület,
S a harcok minden útja körülled.
Csak így közelről csúf, ha időér,
De fennről nézve minden út fehér.
Jönnek ezek mind aggódó, meleg,
Hű szivekkel, mely mind imát rebeg,
Hazáját félti, jobb jövőt imádkoz,
Utódjánaak, boldogabb kornak áldoz,
Mind maga vérért, nem a másét adja,

Hogy fölocsudott a két két katona,
Aki állt balról, szolt: „Hozzunk, koma,
Holnap éjjel fűrészt, s levágjuk szépen”.
S aki állt jobbról, szól vala eképpen:
„Hagyjuk... ha Isten akarja: a gránát
Reánk talál, akár a keresztfán át”.

És visszaegyengette a keresztet,
S megtért a fedezékbe, míg reggel lett.

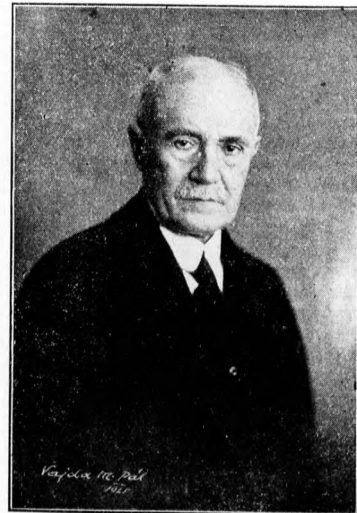
S ez, ki állt vala jobbról, egy gránáttól
Máspan Krisztussal vacsorált a jámbor.

Bodor Aladár.

Tavaszi pasztell.

Lágy, fűszeres fuvalom...	Falusi kis tornyokból
Fényes, fehér felhő...	Tavaszi harangszó
Illatozó ibolya...	— Giling-galang gíngalló —
Zöldre fészlő erdő...	Fel a mennybe gyermekek
Gólyahír a réteken...	Csipogó csibekkel...
Szaladó vetések...	Selymes égi kupola
Pacsirta a föld fölött...	Tükrös azur kékkel...
S ajkon vidám ének...	Cseresznye, almafa
Messze futó vonatok	Mámorító szirma...
Kéklő hegyek alján...	Sohse szünő szerelem
Csengve csergő csermelyek	A szivekbe írva...
Vén sziklák homályán...	— Tavasz tűz, rózsaláng —
Folyók hátán suhanó,	Pajkos, dalos élet...
Hangos, vidám bérkák...	Hajnalszirom hasadás
Vérőfényes partokon	Az egész természet.
Virágokkal várják...	

Csányi László

HUBAY JENŐ dr., a Zeneművészeti Főiskola igazgatója.

MORAVCSIK GÉZA, a Zeneművészeti Főiskola főtitkára

SZÖVEGES KÉPES

Színházi Világ

Rovatvezető:
Vyáry Andor.

FENN : Gombaszögi Frida, Hegedüs Gyula, Rajnai Gábor. (Vigszínház: Fanny és a családkerés.) — KÖZÉPEN : (balról jobbra) Lázár Mária (Renaissance: Májusi muzsika.) Rajnai-Gó mbeszügi (Vigszínház: Fanny és a családkerés.) Ilosvai Rózi (Renaissance: Májusi muzsika.) — LENN: Makláry Zoltán (Renaissance) Hegedüs-Rajnai (Vigszínház) Kompothy Gyula (Renaissance).
(Fényes felvételek)

Néhány szó a Magyarországi ősszarvasokról

Irta: Dr. Szontagh Tamás,

a Magyar Királyi Földtani Intézet igazgatója.

Földünk történetének egyik igen nagy időmennyiségét magába záró korában a harmadkorban, a meleg mérsékeltövid, a lombos fák és buja füves területek szaporodtak.

A rengeteg erdők lakói is változtak, új fajokkal, alakokkal szaporodtak.

E korban találtuk eddig a szarvasfélék (cervinae, cervulinae) első nyomait.

Ilyen nyomokat hazánk földjében eleintén agyagos rétegekben s mészköben eltemetett fogak, állkapocs, agancs és más csonttöredékek képviseltek.

E maradványokból, a mostani szarvasfélék kisebb testű képviselőinek: körülbelül a dämvad, az ázsiai muntjak szarvas az őznek; megfelelő nagyságára következtethetünk.

Amint már említettük, az első ilyen harmadkori szarvas egész csontvázát; az őskori geológiai leleteiről híres Sopron vármegyei Borbolya községben munkált Prost-féle téglagyár kékes-szürke mediterránkorú agyagja rejtette s az igen értékes, eddig egyetlen csontváza 1901 évben agyagtermelés közben bukkantak.

Az ilyen fontos leletek megmentésére kiváló érzékkel bíró tulajdonos meghívására, a mk. földtani intézet ügyes laboránsaival utaztam a helyszínére, hogy a gondos kiemelését és elpakolást vezessem. Megérkezésemkor a meglehetősen összenyomott csontváz még lelőhelyén, a 20 °C hidegben keményre fagyott agyagba ágyalva feküdt.

A nagy agyagtömbből való kiszabadítása, nehogy a fagyott agyag hirtelen felmelegedvén, a csont részek szétessenek; nyitott téglaszáritóban — nagy gondnal végeztük. A pakolás először staniolba, azután gipsz burokban, majd fűrészporba fektetve elég jól vált be s máma már a pótlásokkal teljesen kiegészített csontváz a mk. Földtani intézet gyűjteményének nemcsak díszé, de igen értékes ritkasága is.

A szarvas-csontváz magassága a koponya legmagasabb pontjától a köröm aljáig 105 cm., hossza a metsző fogaktól az ülő csontig 116 cm. A test középső magassága 80 cm. s a koponya hossza 14 cm. Mindkét agancs megvan s azok rózsá még nem kapcsolja a koponyához, úgyhogy a két, mintegy 15 cm. hosszú, kissé lapos agancsot az állat nem cserélhette ki, úgy mint azt a mostani szarvasok, a rózsák közvetítésével, megszokták tenni.

A csontváz egyik érdekessége, hogy a valamikor eltörött bal lábának, egészen a boka felett teljes összeforradása látszik.

Ezt az állatot, sok fatörmelékkel, valamint nagy időjárás katasztrófa alkalmával a szárazföldről, a nagy erővel rohanó víz mosta le a tengerpart iszapjába: míg a múltkor leirt bálna később, erős hullámmal sodortatott és temetett el a szarvas hullája feletti meggyült iszapba.

E ritka szép geológiai lelet is Prost János borbolyai birtokos ajándéka.

A föld történetében hosszú — nagyon hosszú idő elteltével már a holocén időben (ezelőtt diluviumnak hívtuk) találjuk a szarvasok óriását a Cervus (megaceros) hibernikust Owen. vagy más néven Cervus euricerus Aldrovandit. Újabbban Cervus giganteust.

Ez talán a mesebeli „jávorszarvas” volt. A hatalmas testű, izmos, óriáslapátú agancsos állat úgy látszik, a nedves, vadvízes helyeket különösen szerette; mert csontváz maradványait leggyakrabban és a legkételetesebb példányokban Irland tőzegtetelepeiben találják.

Hazánkban is több helyen megtalálták maradványait.

Legszébb a Kécskei (Pest vm.) Tisza mederből kikérült agancspártöredék,

AZ ÓRIÁS SZARVAS CSONTVAZA.

mely szabályszerűen gipszszel kiegészítve egy igazán óriás szarvasra bizonyít.

Az agancs terjedelme a 2,5 métert haladja (252 cm.). Az agancs szárnyak legnagyobb hosszúsága; a homlokcsonttal együtt, a görbületen belül mérve: 335 cm.

A homlokcsonton ülő agancspár a mk. Földtani Intézet gyűjteményének egyik ékessége. Igen ügyesen van restaurálva.

Egy ilyen szarvas teljes csontváza, néhai dr. semsei Semsey Andor nemeslelkű mecénásunk adományaként a Magyar Nemzeti Múzeum ásvány-földtani osztályában van felállítva.

A csontváz méretei következők: magassága a patacsonttól a legmagasabban levő agancs nyúlányig (bogig) 2,95 mtr.; a koponya tetőig 2,91 mtr. A hátsó végtag magassága 1,45 — a melső 1,18 mtr. A csontváz hossza az orrhegytől az ülő csont végéig, állásban: 2,86 mtr. A törzs hossza 2,15 mtr. A koponya hossza 0,58 mtr. magassága 0,22 mtr. Az agancs hossza 1,63 mtr. A lapát részek belső szélessége 0,31 mtr.; a nyúlányal együtt 0,73 mtr. Az agancs szárnyak hegyének egymástól távolsága 2,86 méter.

Irlandban találtak azonban olyan agancs maradványokat, melyeken a két lapátos agancsszárny közti távolság, a koponyacsonttal együtt mérve 3,5 méter.

Ha mostan a csontvázat kiegészítjük hússal és szőrös bőrrel, úgy fogalmunk lehet az állat nagyságáról.

Az óriás szarvas maradványain kívül úgy a M. kir. Földtani Intézet gyűjteményében, mint a Magyar Nemzeti Múzeumban több más, már kihalt szarvasfélék szép és erős agancs maradványait is láthatni, amelyek főként a Tisza, Maros stb. folyó medréből kerültek ki és pedig leggyakrabban a halászhálók segítségével.

Sajnos, az ilyen ősláti maradványokból, különösen ezelőtt, a megtalálók sokat összetörtek. A halászok bosszúságukban, hogy hálójukat a csont rontja, e leleteket a vízbe visszadobták vagy összezúzták.

Jövő számunkban a Mammuthról és rontóságáról emlékezünk meg.

Templomszentelés Pittsburghban

— A Nemzet amerikai tudósítójától. —

Az a nagy tusa, mely az örök jó és örök gonosz között immár évezredek óta folyik, sohasem öltött súlyosabb és veszedelmesebb arányokat, mint a világháború befejezése óta. Az örök gonosz valamikor azt kiáltotta fel az égbe:

„Hol a tagadás lábát megveleti,
Világodat meg fogja dönteni...”

de a jószág világát sohasem ostromolták olyan tajtékzó dühhél, vérborult szemekkel és káromló ajkakkal, mint napjainkban. Könyvek, sajtópropagandák, melyek a világ egyik végétől a másikig érnek, igyekeznek lerombolni, rongyokká tépni azokat a tanításokat, melyek immár két évezred óta árszatanak boldogságot, békét és szeretetet a világra és a hívő emberiségre.

Nap-nap után szemtanúi vagyunk

azoknak a támadásoknak, melyek nemcsak a vallás és erkölcs, hanem az emberi becsület és az emberi tisztesség ellen is irányultak és amelyeknek egyedül célja az, hogy lerántsák a támadók maguk mellé a sárba, a pocsólyába azokat, akiknek hite még nem rendült meg. Ma már millió és millió hang emelkedik fel naponta és kiáltja bele a világba:

„Hol a tagadás lábát megveleti,
Világodat meg fogja dönteni...”

S ebben a pokoli zürzavarban mit csinál a hívő ember? Templomot épít. azért, mert érzi, hogy a hit a legerősebb fegyver az igaz úton való megmaradásra — templomot épít, hogy hitének áhitatát, nemességét és buzgalmát

kiöntse az Alkotója előtt — templomot épít, hogy a hit szárnyaival állandóan összekapcsolódva maradjon azzal a magassággal, ahonnan áldást és megnyugvást remél.

Templomot épített a pittsburghi római katolikus magyarság is Varga István plébános vezérlete alatt. A katolikus vallásnak újabb és igen erős vára épült fel az acélvárosban, kérges kezű de aranyzívű munkásemberek áhitatából és áldozatkészségéből. De nemcsak a katolikus vallásnak, hanem a magyar léleknek, a magyar szónak is hajléka lesz ez a templom és hirdetni fogja időtlen-időig azt a csodával határos hitbuzgalmat, mely megteremtette az amerikai katolikus magyarság egyik legszebb és legnagyobb templomát.

Ajánlás

Mutatvány Kemény Györgynek, a jeles amerikai magyar költőnek „Vass András” című nagyszabású verses regényéből.

Hozzád szól beszédem: végiggázolt népem,
Ki évezred óta csettő-bólló lépten
Idegen népekért nemes véred ontád:
S átkozott bérről most szemfedél borult rád.
Lélekkel ajánlom féltő irásomat,
Hallgató sorokban hangos sírásomat.

Olvasd el az írást, értsd meg a nagy sírást:
Válaszként fogadj meg áldott munkabírás.
Fajmentő dologban ne legyen megállás,
Igy lesz a sírásból megváltó, nagy áldás.
Józan eszed éles, izmos a két markod;
Győzelemre jutsz, ha gyeplődöt jól tartod.

Nincs a nagyvilágon fájronk testvérünk,
Abitól bajunkban vállat vállhoz kérjünk:
Olyanok vagyunk, mint pusztán magános fa,
Melynek ágát villám százszor megcsapdosla,
Mégis ősgyökérrel tartozunk a földhöz:
Tenger könnyel-vérrel ázott magyar rögöz.

Egy évezred óta az volt átkos vétkünk:
Ontestünket tépve mindig csak mást védünk
S míg kemény tusákban hű magyar vért veszített:
Pártfogoltak nekünk ácsoltak keresztet
És járjuk jajongva véres Golgotánkat;
Nincs erők, hogy védjük a szülőanyánkat.

Ki török tatárral el nem pusztíthatlak:
Mosolyog még arra muskálts, kis ablak.

Feltámadhatsz egyszer, édes magyar népem,
Csak testvérgyűlölség rongyokba ne tépjed!
Lesz még neked áldott, vig feltámadásod,
Sirodat ha folyton nem magadnak ásd.

Nagy Amerikában irtam írásomat,
De magyar szü sirta minden sírásomat:
Amilyenel irtam: vedd olyan lélekkel!
És ha megváltásod égő napja felkel:
Jussanak eszedbe vándorútra tértek,
Akik jóban-rosszban mégis csak testvérek!

Kemény György, az amerikai magyarság kätünö poétája, a „Vass András” című verses amerikai regény szerzője.

Álmodók

Henye nép vagyunk és ha lóholnak is mellettünk szorgos emberek
Mi kezünket ölnkbe rakjuk vagy elnyújtóznak a föld lepedőjén
Mint királyok és lefordult szemhéjünkön mosolyog valami

Távoli világ.
Pedig itt emberek futnak hiúság után míg múlt napoktól ölnkben kezünk
És elszálló földi életük lelkét keresik rongy aranyra váltva —
Karjuk serény, lábuk fűre és akár keresztül-tapodnak rajtuk
Nagy pihenőkön.

Rest kezünk nem formáz agyagot, ércet se hajlít, gyapjat se fon
Követ se hord hogy várakat építsen futó-homokra
De csak lesiklik mindennek hasznáról bémán
És álnok vállain tölt parázna, csókos perceket
De minek a vár nekünk. Érc? Arany? Ugyan minek,
Ha teli a szív és ölnkbe hányt kezekkel álmodhatjuk Ot
Kinek karja ringat és lomha pillánk ha lefordul, szól:
„Fiam!” —

Kovács Mária.

Tisztelettel kérjük előfizetőinket, akiknek előfizetése május 15-én lejár, a megújítást mielőbb elintézni sziveskedjenek, hogy a „Nemzet” szélküldését akadálytalanul eszközölhessük.

Eljön az idő!...

A magyar nemzet ereje mindenkor fenséges arányokat mutatott, valahányszor veszély fenyegette a Hazát. Nemzeti hibánk, a pártoskodás, ilyenkor mindig elsimult, elcsendesedett s a veszély egészes táborba fogta a nemzet fiait. Sokszor győztünk, de fájdalmas veszteségek is érték a magyart. Oroszlánok voltunk a csaták fergetegében és igazai hősök, mártírok tudtunk lenni az elnyomatások, a fájdalmas szenvedések idején. Nagy fájdalmak, néma, dacos keserűségek hozták el mindenkor a magyar feltámadást.

Ha a mai magyar világot szemléljük, szomorúság fölül el szívünket. Ezek óta, siralmas részvétlenség környezi a magyar ravatalt. Leégték, leolvadtak a keserűség világitó gyertyái; dacos, néma

gyász helyett kótyagos tánc porzik a fájdalom oltára körül, szívből jövő, őszinte hangok helyett komédiás-szavak csengnek fülünkbe. A magyar tragédia fölött dögmadarak vijjognak, léha vígsággal szemérmetlenkednek azok, akiknek üzlet és nyereség a nemzet tragédiája. Az igazak, a *lélekben, szívben* magyarok, keserű, reménytelen szívvel várják a jövőt. A feltámadás kortesigéretését fájdalmas mosollyal fogadják. Hogy is hinnének benne, amikor a valóság oly szomorú képet mutat! A magyar lélek ős-örököséi ma szenvednek, pusztulnak, fogynak. Idebent, a csonka hazában nyomor és nélkülözés sorvasztja erőnket, a megszállott területek mártír-magyarsága pedig hull, pusztul az idegen járomban.

Honnan és mikor várhatunk feltámadást?

A szenvedő, fájdó, csüggedő s reménykedő magyar szívek mélyén forr, alakul a magyarság tavasza! A keserűség, a dac egyszer viharrá érkezik és ez a vihar didalmas, napfényes holnapot hoz majd számunkra!

Szegények, szomorúak elhagyatottak vagyunk.

Es mégis félnek tőlünk. Ellenségeink egyre csak rólunk konferenciáznak.

Fáj a szívünk, sajnó a lelkünk, a nyomor sátra alatt didergünk.

De érezzük már, hogy a szenvedés, a nélkülözés egyre közelebb hoz egymáshoz bennünket. Alakul, támad már az *egysorsuak*, a vesztes magyarok táborra. És ez a tábor megmozdul egyszer. Talán kardra, puskára sem lesz szükségünk. Fordul az időkerék, a holnap tüzeiben új küllők csillognak. Testvér, eljön az idő! ... Gy.

Keresztfa lett hazánk ...

Nemzetek születnek, nemzetek elmúlnak
Szembennézésre az égi Hadúrunk.
... Elveszünk-e vajon? Meg fogunk-e állni?
— Perbe az Istennel ki merészel szállni?
Mégis ... mégis, Isten! — Magyarok Isten!
Végő romlásunkat megengedheted-e?
Nem lehet, százszor nem, hogy „elvégeztetett”
Ily nagyot a magyar mégsem vétekezett!
Keresztfa lett hazánk ezeréves fája;
Szép magyar hazánkat foszítotték rája,

Volt bününk ezernyi... De nem több, mint
máskan.
S nálunk hitványabbak nekünk már sirt ásnak.
Türheted-e Isten vesztét a magyarnak...?
Ezer éves nemzet, ezeréves multja...
Gyalázatba vesszen jövőben az útja!
Ezer éves nemzet... Napisten az őse,
Vérrel szorított hónap elvegyék hát tőle...?
Keresztfa lett hazánk ezeréves fája;
Szép magyar hazánkat foszítotték rája,

Van-e még jövője a vérző magyarnak?
Van-e még hazája, mit szét nem szabdaltak?
Van-e még magyar kéz, amely fegyvert fogjon?
Van-e még őserő a Csonka Hazában?
Égnek-e őrtüzek a nagy éjszakában?
Almodjúk-e harcát tovább egy nagy harcnak?
Véres villámlását a győztes magyarnak!
Keresztfa lett hazánk ezeréves fája;
Szép magyar hazánkat foszítotték rája.

Jaj, mikor elborult fényes multunk napja!
Jaj, mikor Trianon fájdalmunk kacagta!...

Jaj, mikor a gyilkos „béke” eles bárdja
Magyarország testét négy darabra vágta...
Jaj, hogy néztünk akkor fel a keresztfára:
Szent Fiaddal közös sorsunk oltárára.
Jaj, hogy néztünk akkor a bitó-keresztet:
Mégfeszítve rá egy ezeréves nemzet!...

Keresztfa lett hazánk ezeréves fája:

Szép magyar hazánkat foszítotték rája.

Hol trónolsz, óh Isten a nagy végtelenben?
Szegény árva nemzet merre, hol keressen...
... Sугaras ösvényén a mennyei útnak
Ragyogó csillagok reszketve lehunynak...
Magyarok Istenre: úgy-e Te jössz oltan!
Léptedtől reng a Föld, az Ég is megdöbben...
Kihúzó övedből villámló szablyádat
S hazánk felett új fény, új ragyogás támad...
Keresztfa lett hazánk ezeréves fája:
Szép magyar hazánkat foszítotték rája.

Halljátok-e alvók, mit zokog a szellő?
Mit mormol a Tisza, mit dörög a felhő?
Halljátok-e a dalt? A mennyből „üzente”...
Benne sir, benne bűg: Kossuth Lajos lelke:

... Megtudja Trianon, hogy még meg nem
haltunk,
Visszaszerez mindent munkánk és a kardunk!
... Érez fel nemzetem, ne gondolj halálra:
Eljő a megtorlás dicső nagy órája!”

Keresztfa lett hazánk ezeréves fája:

Dicső feltámadás lesz a kereszt árá!

Szegedy László.

Az élet csókja

Júdasesókkal megcsókolt az élet
Halálosan egy átkozott napon.
A lelkembe lázadó ígéket
S arcomra rút barázdákat vésett

S megcsúfolva, idegenül küldött
Tétlen lelkek magvetőjévé el:
Hadd hallja meg, ki sohasem küzdött,
Hogy riadnak lelkemben jajkúrtók.

A gólgotai perceket idézem
S Dante tompa, szörnyű énekét,
Hogy milliók ceda életében
Sajgó lelkem győtrődvé kísértsen.

Lássák didergőn, riadtan bambán
Az élet mély, súlyos éjszakáit,
Lássák, hogy a Názáreti halvány
Hogy bukdácsolt a Gólgota alján.

Az életnek fenségét ragyogva
Lássák meg a hályogos szemükkel
És szent jeleit zordon alkonyokba —
Megrettenve vessék sápadozva.

Gyehennás éjnek hűnyó paraszán
Fetregjenek tisztulván gonosztól,
Mert rút lelküknek bűnös tavaszán
Nem épültek föl igazak szaván,

Böszörmény Zoltán.

NEMZETI SPORT.

Rovatvezető: Dr. Mező Ferenc.

A sport a magyar megújulás szolgálatában.

A világháború, ez a szörnyű katalizma, rettenetes pusztítást vitt véghez életben, vagyonban, boldogságban... A közmondás azonban azt tartja, nincs az a rossz, amiből valami jó ne fakadna. A világháború romjain világszerte új életre kelt a sport. A nagy pusztulás a sportnak olyan reneszánszát eredményezte, amilyenről a legfantasztikusabb sportenthusiasta sem álmodhatott. Mintha csak egy

toknak a leszűrése. Angliának nem volt évszázados multtal díszekvő, állandó hadserege, nem voltak „keretei” sem és mégis úgyszólván máról-holnapra százezres, majd millió hadsereget tudott talpraállítani. Nem kellett egyebet tennie, mint a sportdressz helyett uniformisba öltöztetni ifjait. A hírhedt „hatvanas magaslát”-ért tengenyri vér folyt, hónapokon át naponként — néha többször is — gazdát cserélt: hol a germáné volt, hol John Bull népe büszkélkedett vele s végül is az angol sportférő szívsőgása, fegyelmezettsége, küzdőképessége, törhetetlen akaraterje győzedelmeskedett a kis frontrésztelen, diadalmsakodott csaknem mindenütt, ahol ellenséggel állt szemben.

De a többi hadseregben is azt tapasztalták, hogy a sportember kitartás, kötelességtudás dolgában felülmul mindenkit, hogy a háborúval járó fáradalmakat könnyen bírja, a nélkülözéseket szoksz nélkül vállalja, a szenvedéseket jajszó nélkül viseli, ütközetben gyors az áttekintése, bátor a végetekig, óvatos, körültekintő, ha a helyzet úgy kívánja.

Hazánk sportársadalmának úgyszólván minden tagja hadba vonult, amikor hívta a haza. Alig volt magyar sportember, akinek mellén párosával, sőt feltucatjával ne ragyogott volna a medália s a „Veszteséglistajstromok” — hogy hamarjában csak néhány fényes nevet említsünk: Mudin Imre és István, Kovács György, Gönczy Lajos, Veress Sándor, Ondrus Rákos, Thomka, Sebők, Bánó, Torres... — magyar sportférőiak hős — hekatombáiról hoztak tudósítást.

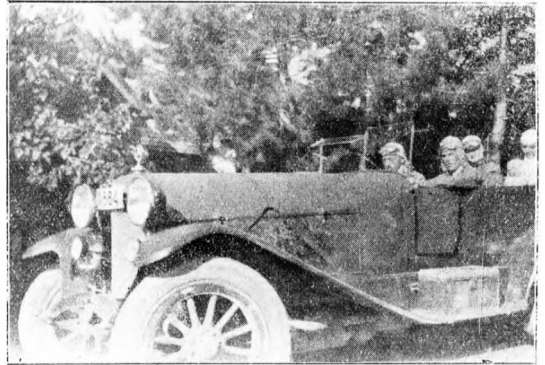
Ne álltsunk magunkat a hamis próféták ál-igéivel, ne hallgassunk gyáváság sugálla békeszózataikra! Ne higgyünk azoknak, akik — véanszomymódra — örökké a békéről dikcióznak, akik a hazafi-lilek minden megmozdulásában militarista jelenségeket látnak. Amíg esküdt, még pedig megsemmisítésünkre fölesküdtött ellenségeink hazánk iránt érző szívünk minden dobbanására kardjukat csörtéik, ameddig ezeréves hazánk egy négy zetméteren is „hódító” pöffeszkedik, addig ne beszéljenek nekünk békéről, addig hiába is csitítják a

mint bárki másnak. Fegyvereinket kiüthették a kezünkből, a súlygolyót, a gerelyt semmiféle Trianon nem veheti el tőlünk. Fialtságunk tanuljon teljes erővel, művelje lelkét, de mellette edze tudját, karját, fejlessze izmait, mert amikor majd megszólalnak a trombiták, amikor elindulunk a második honfoglalásra a Dunán, Tiszán, Maroson, Murán átkel csapattestek között legelőll kell lenni a sportemberek, a tanuló ifjúság, a Levente-alakulatok hadosztályainak. Akinek szive áhítja a nemzeti megújulást, sportoljon, ha pedig

Galanthai és Fraknoi
GRÓF ESTERHAZY MIKSA
(„Viator”) a Magyar Atlétikai Club
alapítója és első elnöke
1875—1883.

sportfőregtel száguldott volna végig a világon nyomot hagyott volna maga után, mindenütt rájöttek a sportban rejlő nagy értékekre, a sportolásnak nemzetnevelő erejére. S vajjon mi lehet a magyarázata ennek a meglepő föllendülésnek? Hiszen a háború előtt is tudták, hogy a sport az egészségnek, az állandóan jó testi kondíciónak, a jó közérzetnek biztosítéka, az erőnek az öregkorra való konzerválása szempontjából elsőrendűen hatékony tényező, az élvezetet illetőleg pedig vetekszik bármely szórakozással; elismerték, hogy a sport is kulturális tényező. Igaz! Mindezt tudták, elismerték, de nem mindenki és nem mindenütt. A sportolásnak még a par excellence sportnemzeteknél is nagy ellenzéke volt — különösen a szellem világában, — és nagy terület (Kína, Japán, Balkán, Amerika, Amerika jórésze) jőformán műveletlen talaj volt a test kultusza szempontjából. A sport felkarolását, az antik világban szerzett jogaiba való iktatását, általánossá tette a háborús tapasztala-

RAKOSY LAJOS 120 H. P. repülő „Mercedes” motorja, mely egy Tatra—Nesselsdorfi alváza van felépítve.

végekről elüldözött magyar gyerekek háborgó lelkét, a frontokról lesújtott, de nem reménykvesztetlen hazatért harcosok hévét...
Az élethez éppúgy jussunk van,

betegség-öregség miatt erre nincs módja, támogassa a magyar sportot, a magyar jövő egyik előkészítőjét.

DONGÓ az első magyar iskolarepülőgép

Figyelő.

(Sporthírek.)

A MAC története. A Magyar Atlétikai Club fennállásának ötvenedik évfordulóját ünnepli. Ebből az alkalomból Zuber Ferenc, a club elnökségének tagja megírta e legrégibb atlétikai egyesületeink történetét. A diszes, albumalakú emlékkönyv e hó folyamán kerül ki a sajtó alól. Alkalmunk volt a nyomás alatt levő munka első íveibe pillantani s már ennek az alapján is meg merjük állapítani, hogy ehhez hasonló alapos, szakszerű s diszes kiállítású sportkönyv még nem jelent meg irodalmunkban. E valóban epochális munkát megjelelése után részletesen fogjuk ismertetni.

A BTC szomorú jubileuma. A Budapesti Torna Clubnak is jubiláris esztendeje van. A negyven éves multra visszatekintő, nemes patinájú egyesület, amelynek a futball magyar talajba való plántálásában, majd propagálásában és népszerűsítésében hervadhatatlan érdemei vannak, az I. osztályú futballbajnokság utolsó helyezettje és így menthetlenül lekerül a II. osztályba, hacsak meg nem látjuk a Labdarúgó Szövetség vezetőinek a szíve és nem keresnek a zord szabályok útvesztőjében valamit módost, amellyel megmenthetik a jobb sorsra érdemes „tornász”-okat. Praecedens van ilyesmire!

A 15 kilométeres bajnokság epilógusa. A Magyar Atlétikai Szövetség új versenyrendezőbizottsága a május harmadikán rendezett 15 kilométeres bajnoksággal nem a legzserencésebben debütált. Az MTK Argus-szemű trénera Bodor Ödön észrevette, hogy a köröket tévesen jelezték, azaz, hogy a versenyzők egy körrel kevesebbet (tehát 14690 métert) futottak. A versenyt Király Pál többszörös bajnok, a lelkiismeretes pincér-atléta nyerte. Mögötte 30 méterrel másodiknak Grosz István futott be a célba, de Bodor utasítására még egy kört futott és így ő az egyetlen, aki az előírt távot futotta. Az MTK megövtá a versenyt, az eredményt nem is hirdették ki. A verseny sorsát illetőleg a MASZ legközelebbi intéző-bizottsági ülése fog dönteni.

A hibát már nehéz reparálni! A versenyt kár lenne megemlékezni; Királyt egy megérdemelt győzelemről ítélik el és a megismételt versenyt esetleg más nyerné meg. De diszkvalifikálni sem lehet azokat a versenyzőket, akik önhibájukon kívül kevesebbet futottak. Grosz István, a sokszoros bajnok sokkal nobilisabb gondolkodású, mintsem hogy egy ilyen bajnokságot elfogadna. Tehát a leghelyesebb: napirendre térni a dolog fölött: s a versenyt jóváhagyani.

A versenyzőnek szolgáljon ez a tévedés mementőül! Akik pedig szeretnek mindent fölfűjni, mindenből tőket kovácsolni, gondoljanak a deák igazságra: Errase humanum est.

Lapunk zártakor értesülünk, hogy a MASZ intéző-bizottsága a versenyt igazolta. Rectissime!

Főiskolai sportegylet-sors. A MAC jubiláris közgyűlésén fájdalmas akkordot ütött meg a Muegyetemi Atlétikai Futball Club szónoka „Mi, szegény főiskolai egylet, nem hozhattunk selyemzást, serleget, de elhoztuk a szeretetünket...”

Miért kell a főiskolai egyletnek szegénynek lenni? Rendjén van-e, hogy a 28 év óta fennálló egyesület — anyagiak hiányában — kénytelen úszószakosztályt föl-oszlattni? Pedig de sok babért szereztek a magyar névnek a MAFC úszók!

Márványba való szavak. A MAC-ot ünneplő szónokok hangjáról szebbnél-szebb szavak hangzottak el. Csupa aranyigazság! Már-

Görgey István nemzetgyűlési képviselő: „Belső, lelki tartalom nélkül a testi nevelés csak külső máz, amely lehet szemre szép, de nemzeti szempontból érteketlen.

Porzolt Kálmán (az első tagok közül az egyetlen életben levő...) „Az atlétika éljen a sportnak, de ne a sportból... Minden magyarnak gladiátornak kell lenni abban a fegyvernemben amelyre képes. Fegyver a vegytan is... A nagy viadalra kell treniroznia mindenkinek. Fölmentés nincs”.

Motorsport. A II. nemzetközi re képes. Fegyver a vegytan is... Tourist Trophy (máj. 17.) nevezései fényesen sikerültek. Nevezesebb versenyzőink közül starthoz állnak: Felely Pál, Delmár Walter, Delmár Tibor, Balázs László, Méray Horváth Lóránt. Woliner László, Urbach László. Külföld-

előtt hazája kardbajnoka volt. A becsült mezején elvesztette jobbkarját. Mégse esett kétségbe! Megtanult balkezzel írni, majd — hogy tovább is hódolhasson kedves sportjának, balkezzel vívni. S hogy mennyire vitte, mutatják eredményei: a kardvívó világbajnokság első három helyezettje: Posta, Ducret és Garay csak minimális (4:3) tusarányval tudta legyőzni. A döntőben hetedik lett. Ez a rokkant hős — Louraux-nak hívják — akárcsak a két osztrák motorbikklista, az akaratának tünemény példáját adta. Tanuljunk meg tőlük, hogy sohasem szabad kétségbeesni. A balsorsban ökölbe a kézzel, fel a szívvel!

A magyar atlétika fejlődése 50 év alatt. Máj. 6-án rendezte a MAC jubiláris atlétikai viadalát, még pedig a félszázaddal ezelőtt tartott első viadalának versenyszámaival. Atlétikánk fejlődését érdekesen illusztrálja az akkor és a most elért eredmények egybevetése. Porzolt Gyula, az akkori all-round kiválóság, 7 versenyszám közül négyben győzött, most egyetlen atléta sem volt, aki csak két számban is első tudott volna lenni. A 100 yardos sík- és a 120 yardos gátfutás egykori idő eredményeit nem ismerjük és így hiányzik az alap az összehasonlításra. Legnagyobb a haladás a súlydobásban, aztán a távolugrásban, legkisebb a magasugrásban. Hadd álljon itt a győztesek neve eredményeikkel együtt!

1875. 1925.

1. 100 yardos síkfutás: Porzolt Gy. Rózsashegyi G.10.2 mp
2. Súlydobás: Vaisz G. 6.03 m. Darányi J. 2.83 m.
3. 120 yardos gátfutás: Porzolt Gy. Somlay E. 16.8 mp.
4. Távolugrás: Porzolt Gy. 5.26 m. Bakó K. 6.85
5. 2 angol mérföldes síkfutás: Porzolt E. 12 p. 30 mp. Szerb E.
6. Magasugrás: Pick Lipót 166 cm. Gáspár J. 175.
7. Ökölvívás: Fittler Kamill Hampel Lipót. Vajjon milyenek lesznek a centenárius verseny eredményei — 1975-ben?

GRÓF ZICHY JÁNOS GÉZA
úrlóvas.

ványba kellene vélni mindegyiket és ki kellene függeszteni hazánk minden sporttelepén, valamennyi torna- és vívóteremben. Ime egynéhány:

Gróf Klebelsberg vallás- és közoktatásügyi miniszter: „A magyar virtus: erkölcsi derékség által megemésített testi derékség”.

Dr. Karaliáth Jenő, az OTT elnöke: „Olyan polgárokra van szükség, akik az élet bármilyen terhé elvállalják”.

Pekár Gyula: „En mint egykori bajnok, ma is abból élek, amivé engem egykor a tréning acélozott!”

ről több kiváló versenyzőt várnak.

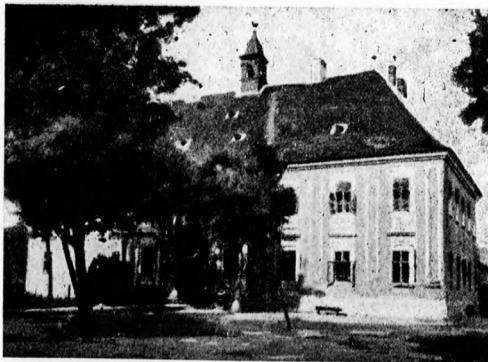
A jubiláris túraút (automobilok és motor-kerékpárok részére) terminusa: jún. 14—16. A semmeringi hegyi versenyt június 2-án, a svábhegyit szept. 27-én futják.

Mit tesz a sportszeretet? A húsvét vasárnapján rendezett „győri túraút”-on résztvevő egy félkező és egy féllábú motorbikklista versenyző is. Mindkettő osztrák.

A mult évi párizsi olimpiát kardvívóversenyen Franciaország reprezentánsai között egy félkezes francia vívó is indult. A háború

VOTISKY ILI
hegedűművész, aki a Zeneakadémián előkelő közönség előtt játszott és zajos tapsot aratott.

A JÓKAI-VILLA

ÖZV. JÓKAI IHSZ MIKLÓSNÉ,
a Jókai-villa mai tulajdonosa.

Ősnyomok

Irta: Darnay Kajetán.

Nagyon gyakran ma is létező apró tünetek szolgálnak vezércsillagul az ősidők sötétjének eloszlatására. Ezek egyike azon érdekes jelenség, hogy Kaukázus és Kisázsia egyes népei a kardot úgy hívják: „magyar”, de ugyanígy nevezik az ókori görögök is: „maghera”. Hogy ezen görög kiejtés magyart jelent, nem kell egyébb bizonyíték, mint annak a kis Balkán falunak a neve, amely ma „Makera” de amelyik ezeltől pár századdal „Magyare” volt. Az elváltozás görögös nyelvjárás hatásának tulajdonítható. Így aztán a tróji háborúban szereplő törzsek között a „Makromesz” lovas csapatok csak magyarok lehettek.

Az őskori magyar törzs, mint a kardnak készítője valószínű feltehetően is, jelentősegteljesen illeszkedik bele abba a népvándorlásba, amelyik a fémkultúrát Európába átvittette. Ezen kultúrának előfeltétele a bányászat néhány tünetben egy nagyban közeli testvértörzshöz fűződik, még pedig a „tur” nemzetséghöz. E szónak „tur” magyar értelme, a föld felturása, úgy a török tekerutkománok vagyis köfjeitök ugyancsak a bányászat fogalmát képviselik. Herodot, Plinius, megemlékeznek Erdély őslakói között az „agathur-zókról” (aga, agastyán, ősz, fehér) a fehér turiai manapig megartották a fehér daróc viselőt, mint Torockó vidékén a szőlősgazdák az ősi módon kezelt vaskohászattal. A régi Hurgatók Turóc megyéje, a régi Thyurzó bányászcsalád a fémkultúra első telepeseinek maradvéká.

Mindezekkel összefügg az a tünet, hogy a hegyvidékek teherhordó állatát a szamarat, mi a „szabar” v. „szamara” törzs nevének nevezik, ugyanezt a Balkánon „magarac” vagyis magyar állatnak hívják, de a latin és vele több európai nyelvben azinus, tehát azí vagyis jászálal a neve. Ebből nemcsak ezen testvértörzsek: jász, szabar, tur, magyar, együttvándorlása következik, hanem rámutat ezen népeknek kiinduló pontjára is, vagyis arra a területre és vidékre, ahol a szamar manapig vadon tenyészik. Ezen terület ugyancsak belső Ázsia magas fensíkjaiból

tartozik, melynek szomszédságából a kökultúra keltái is világga indultak.

A jász adott nevet aзи alakban Ázsiának e testvértörzseket aink mondja a kínai, megmaradt a helyszíne ősi tájéka körül az „oszi” néptörzs is, a perzsák még „geszt” néven is hívják, a régi görög és latin, ezáltal elfogadható hangon „ojszon”-ról beszél. Egy mindent r végzésre átalakított nyelveljárás „ostor” alakra gyurja (görög szatursze). Egyesek utódaik a törökök, kik ámbár a turiaiak nevet viselik általán, azért magukról jól tudják, hogy ők „oszman”-ok. A „man” ragszerűen lép fel az őskorban, szömiesít, embert, egyént jelent, a német egész épségben magával hozta Ázsiából pl. Hauptmann, Ázsiában Hetman. Rövidített alakja an, on, a legrégibb nyelvemlékeken szerepel, akár Rozman, Helten, Vallon, Jászon (Jászember, tehát a híres argonauta jász volt, nem pedig görög).

Ép úgy mint a kelta népek, a fémkultúra vándorai is teleszortták útvonalkukat telepekkel, melyeket neveiket megörökítették. A három hegyhágón kívül, (miként Sven-Hedin említi) a török kormány néhány hidján kívül, őskori állapotban vannak) még egy negyedik is vezet Kisáziába, még pedig a Kaukázusi hegyek déli lejtőjén, itt fel is lelhetünk néhány „Magyar” nevű községet és ez történetiróinkat annyira megalapozta, hogy kr. u. 9-ik századbeli a honfoglalás korát megelőző vándorlás vonalát néhányan visszavezették Kaukázusba, pedig ilyen, az őskorból visszamaradt községnevet Kisáziában és a Balkánon tucat száma lehet találni. Sőt mint a turiaikkal a fémkultúra közös munkái nagyon sok hegytetőnek adtak Madjarc, Madsure, Magura nevet, még nálunk és Erdélyben is, ahol ez őskori elnevezést a honfoglalás sem változtatott meg. Ezen ősi törzsek között legnevezesebb a „Szumsz” nemzetség, kisázsiai emléke a Szumszon vagyis szumsz-ember, bibliai alakot ölt, ott ahol e népek a Szamaria tartományban laknak.

(Folyt.)

Csillagászat és igazságszolgáltatás

Egy, az amerikai Egyesült-Államok Dhama községében lakó fiatal embert letartóztattak azon gyanú alapján, hogy bűnös szándékból 1910 május 22-én, egy vasárnapon, 14 és 15 óra között egy házat, kézitáskában oda elrejtett dinamittal felrobbantott. A vádnak két, 15 és 16 éves fiatal lány volt a tanúja, akik azt vallották, hogy a jelzett napon pár perccel 15 óra előtt véletlenül közel a robbanás helyéhez szeltek és láttak egy, a vádlottal teljesen megegyező külsejű fiatal embert, amint kezében egy kézitáskát vitt.

A vádlott ügyvédje tüzetesen utána járt a lányok vallomásának és így megtudta, hogy azok a mondott órában egy templomban voltak és ott résztvettek az istentiszteleten, majd annak végzetével a templom előtt lefényképeztek magukat. Az ügyvédnek sikerült egy ily fényképet szereznie, amelyen látható volt a két tanú öt más társnője és két fiatal ember társaságában; de látható volt még az is, hogy a templom tetőzetének egyik sarka árnyékát a falnak egy igen jellegzetes helyére veti. Az ügyvéd rögtön arra gondolt, hogy az árnyék helyzetéből nem lehetne meghatározni a fényképezés pontos idejét? Kérdést intézett tehát egy csillagászhoz, aki némi számítások után azt válaszolta, hogy a felvétel 1910 május 22-én 15 óra 21 perc és 30 másodperccor készült. A tanuk tehát ezen időben nem lehettek a robbanás helyén. Az ügyvéd a csillagász vallomását a bíraskodó jury elé terjesztette.

A tárgyalás napján az államügyész, érezve, hogy a tudomány által nyújtott tanúvallomás értékét le kell szállítania, kigúnyolta a tudósok számításait és jóslatát és ezt oly szellemes módon cselekedte, hogy a tárgyalás egész folyamata alatt a jury tagjait folytonos derűlttségben tartotta. A vádlottat egyhangul bűnösnek találták és 15 évi kényszermunkára ítélték.

A védő felekezett a legfőbb állami ítélőszékhez. Ez alatt azonban elérkezett a fényképezés napjának első évfordulója és ez alkalmat adott a csillagásznak arra, hogy számításait ellenőrizze; úgy találta, hogy számításainak eredménye és a megfigyelés adata között csaknem egészen egye-

gyed pernyi különbség van. Egy pár hónap múlva a legfőbb ítélőszék kimondotta, hogy a vádlott elítélésére a felhozott tanúvallomások nem elegendők és utasította a juryt, hogy a csillagász tanúságát komolyan mérlegelje s azután tartson új tárgyalást. Ezen utasításnak megfelelően a jury felkérte M. G. D. Swezey-t, a nebraskai egyetemen a csillagászat tanárát, hogy adjon véleményt. Swezey tanár a nebraskai tudományos akadémiának egyik nyilvános ülésén, amclyet 1912 május 3-án Lincoln-ban tartottak, beszámolt az ő vizsgálatainak eredményéről és elmondotta, hogy számításait az előbbi csillagász számításaiól teljesen függetlenül végezte és csak utólag hasonlította össze a két eredményt: a kettő közötti különbség mindössze 29 másodpercet tett ki.

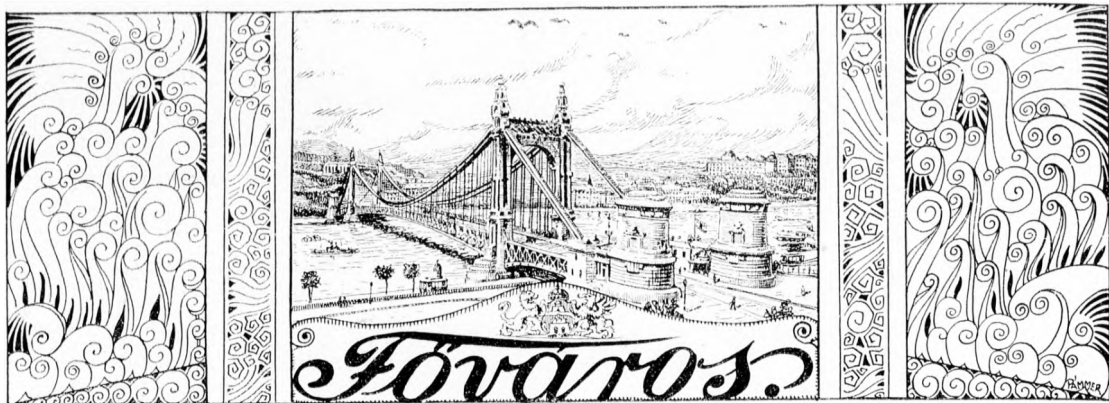
Közben elérkezett 1912 május 22-ike, a második évforduló, amikor is a csillagászkok által megjelölt időpillanatokban a templom falának ama bizonyos helyéről három felvételt készítettek, amelyeken az árnyék pontosan azon a helyen volt, ahol az első, a tárgyalásnál szerepelt képen; ott is lesz ezen pillanabban mindaddig, amíg csak a emplom állani fog.

Misem természetesebb, minthogy a jury a vádlottat ártatlannak nyilvánította és rögtön szabadon bocsátotta.

Demeter János.

Lukácsy: Gyerekaun.

Budapest szépségei

II. A Margitsziget.

Egész Európában ismert és számos főváros által irigylett tény, hogy a budapesti Szent-Margit-sziget a kontinens legszebb folyami szigete. Mint egy ezüstövezte hatalmas smaragd, úgy terül el a székesfőváros felett a Dunában s hűvös ligeteivel, illatos virágainak ezreivel, üdítő gyógyforrásaival, sportlepeivel, kényelmes szállóival és vendéglőivel hívogatja az üdülésre és gyógyulásra szomjazó közönséget.

A szigetnek szépségével arányban álló hatalmas multja van. Már a rómaiaknak erődítményük volt itt s valószínűleg ismerték a sziget hőforrásainak gyógyhatását is, mert ásások római fürdőmaradványokat juttattak felszínre. A magyarok bejövetele után a sziget kedvenc tartózkodó helyévé és vadászterületévé (Nyulak szigete) lett a sziget nemzeti királyainknak, kik itt templomokat és monastorokat alapítottak. E romjaikban még ma is látható kolostorok közt a legnevezetesebb volt a domkosrendű apácáké. Ez volt temetkezési helye IV. Béla király leányának, boldog Margitnak, kitől a sziget nevét kapta. De ezen kívül még számos zárda és templom emelkedett a szigeten. Idők folyamán a sziget József nádor birtokába került, kitől József főherceg, József főherceg tábornagy édesapja örökölte. A főherceg azután óriási anyagi áldozatokkal valóságos földi paradicsommá varázsolta az elhanyagolt szigetet. Ő fúratta meg az artézi kútát, remek fürdőépületet emelt, csodás szépségű parkká alakíttatta át az előbbi vadont. A főherceg örökösétől, József főherceg, a mostani tábornagytól a Közmunkák Tanácsának birtokába került a sziget, melyet most a Szent Margit-sziget Gyógyfürdő R. T. bérel és tart fenn.

A Szent-Margit-sziget legnagyobb nevezetessége természetesen csodás hatású hőforrása és az ebből táplálkozó remek fürdőépület. Ybl Miklós nagynevű műépítészünk művészi alkotása a felső szigeten. A 43.75 C. fok meleg víz a Zsigmondy mérnök által a múlt század 60-as évében fúrt artézi kútból tör

elő s felesleges bővíze szép vízesésben zuhan a Dunába.

A cukor- és idegbajokban csodás hatású gyógyvíz évente a világ minden tájékról idevonzza a segítségre szorulókat s az üdülni vagy meggyógyulni vágyók ez internacionális tömege világfürdőjellegűt kölesönöz a szigetnek.

Világfürdői jellegének megfelelő szórakozásokról, művészi élvezetről, sportról stb. bőségesen gondoskodik az igazgatóság, élén Liphay Ernő vezérigazgatóval és Kallós István ügyvezető igazgatóval, kiknek szakavatott vezetése nemcsak eddigi magas színvonalán tartotta meg a fürdőéletet, hanem azt nagyban fejlesztette is. Az ő agilitásuknak köszönhető, hogy a sziget 1922-ben nagyszerű strandfürdővel bővült, mely annyiban egyedülálló az egész világon, hogy a szigeti gyógyvíz bevezetésével *gyógystranddá* alakították át. Tiszta melegvízi medencéjében 400 ember fürdöhetik. A sziget megközelítését könnyítette meg az igazgatóság amaz intézkedése, hogy az idei tél óta autóközelkedést létesített a Lipót körútról a felső szigetre. A szigeten számos sportegylet és klub székel, melyek közt a legnevezetesebb a MAC és a Szigetklub. Bizonyos érdekelt körök nagy igyekezetet fejtenek ki oly irányban, hogy engedélyt kapjanak a szigeten játékbank felállítására. Ettől az igyekezettől a mostani bérlőtársaság távol áll, sőt mindent elkövet megakadályozására, mert szerinte a sziget a gyógyulni és üdülni vágyóké.

A sziget növényzete messzeföldön híres. Itt van Magyarország legszebb és legnagyobb platánfája az alsószigeten, egy másik szintén óriási platán a volt főhercegi kastély mellett s ugyanígy egy gyönyörű szoforafa. A sziget híres rózsakertje (valamikor 30.000 tő, ma 8—10.000) Magyar József, a híres Magyar György, főhercegi kertész fiának gondozása alatt áll, míg a sziget egész növényzetét Behanek János főkertész gondozza.

A fürdővendégek kényelmét modern

konforttal szolgálja ki a Nagy Szálló, Krasznov Menyhért szálladaigazgató szakavatott vezetésével. Most készülnek azok a tervek, melyek alapján a szállót a fürdővel összekötik és vendéglővel bővítik.

A felső-szigeti vendéglőt idén a Newyork-kávéház R. T. bérlő. Most folynak az előkészítő munkák. A vendéglő még e hóban megnyílik Tarján Vilmos igazgató kitanító vezetésével.

Az alsószigeti-vendéglő bérlője Márkus Imre, egyúttal a kávéházat és a cukrászkiosztót is bérlő s minden tekintetben megfelel feladatának.

Zoltán Vilmos

Ballada

egy kis fiúról, ki a boldogságot kergeti.

*Hűsz évig üztem fenyéren, éren
Sóvár reményem: majd csak beérem!
De, hajh, sokáig hiába hittem, —
S könnyes szemekkel bolyongtam itten.*

*De egy mosolygós, szép május-este,
Midőn a fákat hús harmat este,
A tarka pille szép köntösében
Ismét ragyogva szállott elébem.*

*Lassan kibukkant a hold karéja,
Főnn lopva surrant egy barna héjja
S a lepke elszállt: de kin-győrtőren
Én is felálltam s utána törtém...*

*Ha én megálltam: ő is megállott,
Ha érte nyultam: magasra szállott.
Igy kergetőztünk az út porában,
S már-már kifáradt, kiszállt a lábam.*

*De végre is, hogy utána kaptam,
Kitárt kezekkel gyorsan lecsaptam.
Most feltve rejti őt ujjam árka, —
Itt reszkel, ernyed, mint rab-mádrarka.*

*Szép csendes éj van. A fűre, fára
Ezüstöt öntöz a hold sugára.
Egy dombra dülök kissé pihenni,
S kezembe nézek: nincs benne semmi...*

Vághy-Benyouszky Pál

Közgazdasági szerkesztő:
NÉMETH JENŐ.

A jégbiztosításról

A múlt évi katasztrófális jégveresek oly élénk emlékezetünkben vannak, hogy minden birtokos előtt tisztán áll a jégbiztosítás kérdésének komoly jelentősége.

A jégverések az utóbbi esztendőben ügyszólván állandóan ismétlődnek és egész „jégjárásos” vidékek alakultak ki. Védekezés ezen károk ellen csak egy módon lehetséges és ez: a biztosítás.

A jégbiztosítás nem olcsó hazánkban. A biztosító társaságok képtelenek oly díjbévetéssel számolni, mely díj a mai Magyarországon előfordulható súlyos károkkal arányban állhatnak. Sajnos, nincs még a kockázati kiegyenlítés lehetősége.

Egész a múlt évig igyekeztek a biztosító társaságok a régi és nagy Magyarországra vonatkozó statisztikájuk alapján ezen biztosítási ágazatot művelni, abból kiindulva, hogy a jégverések még sem fognak ennyire állandósulni és az amúgy is súlyos terhekkel küzdő biztosító közönség legalább a biztosításnál a lehetőségig kedvező helyzetbe jusson.

Sajnos, az állandó veszélyt jelentő jégbiztosítási kockázatot azonban, a múlt tapasztalatai után, a komoly magyar biztosító társaságok az eddigi módon nem vállalhatják, annál kevésbé, mert részben a viszontbiztosító társaságok is megúnták az örökös ráfizetést.

A tőkeeros és konzervatív biztosító társaságok, akik régi viszontbiztosítói által természetesen meg tudták érteni a magyar jégbiztosítási helyzetet, szívesen foglalkoznak továbbra is ezen ágazattal, de a fentebb felsorolt okoknál fogva oly óvintézkedéseket kellett életbe léptetniök, amelyek mellett az üzlet rentabilitása legalább megközelíthető legyen és viszont a felek jogos kárigenyeit minden körülmények között ki is tudják egyenlíteni.

A magyar biztosító társaságok átérzik nemzetgazdasági hivatásukat és igyekeznek a gazdaközönségnek minden tekintetben, még az ily súlyos károsodási lehetőségek ellen is, rendelkezésükre állani.

A múlt évi súlyos jégkárok zavartalan kifizetése is igazolja teljes megbízhatóságukat és számukra birtokos részére megváltás volt a jégbiztosítás.

Teljes abnormis idöket élünk és így egyetlen komoly gazda sem maradhat jégbiztosítás nélkül, mert ha a folyó évben is ily katasztró-

fális jégverések következnenek be, mint a múlt évben és álymódon menne veszendőbe egész gazdaság berendezkedésünk, oly súlyos helyzet keletkezhetne, amelyből az amúgy is szerencsétlen országunk alig tudna talpraállani.

A tűz- és jégbiztosítás soha nem volt kidobott pénz: a gazdának számolni kell ezekkel a költségekkel, mert ha a termés kicéligítő, akkor a költségek a többi termelési kiadásokkal együtt elviselhetők, ha pedig tűzkár, vagy jégkatasztrófa következne be, ha nem is a teljes termést, de annak nagy részét ezen az úton tudja a maga részére megmenteni.

Tőkeeros magyar biztosító társaságaink készséggel állanak a gazdaközönség rendelkezésére.

A m. kir. postatakarékpénztár létjogosultságának ügye a takarékosági bizottság előtt.

Néhány nap mulva az ország egyik legszebb intézményének önálló fennmaradásáról, vagy esélyes beolvadásáról dönt a takarékosági bizottság. Ezen intézmény a m. kir. postatakarékpénztár, amely hosszú évtizedek óta szolgálja a magyar nép, a magyar kereskedelem és ipar érdekeit. A postatakarékpénztár alapításának első éveiben még csak a kisemberek betéteit kezelte szolgáltatta az ország érdekeit, mert útát nyitott a néprétegek takarékosági hajlamainak. Apró összegekből gyűjtöttek egész jelentékeny tőkéket kisemberek a postatakarékpénztár útján. Később a magyar ipar

és kereskedelem szolgálatába állott a postatakarékpénztár, amely közvetítő szerv lett a kereskedelem és ipar pénzforgalmának lebonyolításában. Ezt a feladatát a háború előtti idöokban a legfényesebben oldotta meg, lépeést tartott a magyar közgazdaság fejlődésével és egyik legnépszerűbb intézménye lett az országnak, úgy, hogy közvetlen a háború kiörosése előtt, az európai országokból jöttek el tanulmányozni a postatakarék belső szervezét. A háború után — sajnos — a lassú leépítés munkája következett, de a postatakarékpénztár mostani vezetöse, élén dr. Baross Gábor országgyűzővel s dr. Dencz Akhós helyettes-vezérigazgatóval, mindent elkövettek, hogy a kisebb, de még mindig jelentős forgalmat lebonyolító intézményt felvirágoztassák. Új üzletágakat vezettek be és foglalkoztatták az intézet személyzetét. Iglyekvő, céltudatos szervezési munka folyik már hónapok óta a postatakarékpénztárban, ahol a hivatalos órák egyhuzamban reggel 8-tól délután 4-ig tartanak.

A takarékosági bizottság minden valószínűség szerint a postatakarékpénztár önálló fennmaradása mellett fog dönteni. Ezen feltevéseinket főképpen arra alapítjuk, hogy a kereskedelmi szerződések végleges rendezése után a csereforgalom (csekk és clearing) ismét a békebeli arányokban fog megindulni a szomszédos és a nyugateurópai államokkal. Ezt a forgalmat pedig oly precízen és oly kezes, fekvő eszközökkel mint a múltban egyetlen egy intézmény sem lesz képes lebonyolítani, csak a postatakarékpénztár, amely hasznos múltjával türelmet és jóakaratot érdemel mindaddig, amíg ismét bekapcsolódva a világgazdálomban továbbra is nélkülözhetetlen önálló intézménye marad az országnak.

(n. j.)

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Alakult 1857-ben. Budapest, IV. Vigadó-tér 1. A legrégebb és legnagyobb magyar biztosító intézet Minden ágazatban legelőnyösebben biztosít. Fiókjai vannak az ország egész területén.

kifejtett, majd kfelemi a magyar iparnak tett nagy szolgálatait.

A közgyűlés ezután az igazgatóságba Teleszky János dr. v. b. t. t. és a felügyelő bizottságba Stefánidesz István dr.-t választotta meg. Kimondotta továbbá a közgyűlés a Salgótarjáni társulatnak az Esztergom-Szászvári Kőszénbánya r. t.-gal, az Északmagyarországi Egyesített Kőszénbánya és Iparvállalat r. t.-gal, az Esztergomvidéki Kőszénbánya r. t.-gal és a Hungária Mészpar r. t.-gal való egyesülését és ezzel kapcsolatban elhatározta az alaptőkének 160.000 darab, egyenként 1000 K n. é. részvény kibocsátása által 750 millió koronáról 910 millió koronára való emelését.

Végül Chorin Ferenc dr. elnök bejelentette, hogy a részvényesre folytatandó rendelkezésre álló 102.500 darab Salgó-részvényből a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 50.000 darabot a Schweizerische Bankverein vezetése alatt álló svájci csoportnak, 52.500 darabot pedig J. H. Schroeder londoni cég vezetése alatt álló angol-amerikai csoportnak adott el. A részvények elhelyezése a napiárfolyamot meghaladó áron történt. Ez a tranzakció reménytelül nyújt arra, hogy a Salgó-részvények részére új piac fog megnyílni.

A Pannónia magyar viszontbiztosító intézet (V., Vigadó-tér 1.) 1924. évi mérlegét 2.208.000 K alaptőkére mell-től 189.362.465 K tiszta nyereséggel zárta, szemben az előző évi 27.035.268 K-val. A mérleg főbb tételei: pénzérték 67.28 (9.98) millió, elhelyezett tőkék 10.422.02 (2790.38) millió értékpapírok 163.63 (9.6) millió, követelések biztosítótársaságoknál 13.479.29 (1669.43) millió, biztonsági alap 50 millió, elemi biztosítások készpénz díjtartaléka 6397.52 (715.51) millió, függő kártartalék az elemi ágazatban 1.29 millió, viszontbiztosítók díjtartaléka 5101.02 millió tartozás biztosító társaságoknál 7713.12 (22.28) millió K. Közgyűlés május 9-én.

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat május 9-én tartotta XXXIII. rendes évi közgyűlését dr. Berzeviczy Albert b. t. t. elnöklésével. Az igazgatóság kegyelettel és elismeréssel adózik a vállalat nemrégiben elhunyt nagynevű alelnöké, báró Ujmann Adolf nemes emlékezetének. A közgyűlés egyhangulag tudomásul vette az igazgatóság jelentését. Az 1924. évi osztalékszavény május 11-től kezdődőleg 175.000 koronával fog a szokásos helyeken beváltatni. Az igazgatóságba beavaltatták: Kovács Géza, gróf Renévile Henri és Rotter Márk. A közgyűlést követő igazgatósági ülésben elnöké dr. Berzeviczy Albert, alelnöké Bisteghi Rudolf és Vida vezérigazgató választották meg.

A Magyar rugyánatárugyár r. (X., Kerepesi út 17.) 1924. évi zárásadományaiban 900 millió K alaptőke és 28.320.91 millió K költség levonása, az értéksökkenési

alapnak 400 millióval, a felújítási tartaléknak 2,5 milliárd K-val való dotálása után 4.908.815.441 K tiszta nyereséggel zárta, szemben az előző évi 1.984.577.481 K-val. Az igazgatóság a május 16-ára kitűzött közgyűlésnek az alaptőkének 900 millióról 960 millió K-ra való felemelését fogja javasolni, 30.000 drb 200 K n. é., 1925-re osztalékjogosult új részvény kibocsátása útján.

A Hungária egyesült gőzmalmok r. t. (IX., Soroksári út 48.), mely a Magyar általános hitelbank érdekeltisége, 1924. évi mérlegében 120 millió K alaptőke és 3858.73 millió K bruttó jövedelem mellett az előző évről áthozott 255.828 korona nyereségmaradvánnyal együtt 3.021.971.028 K tiszta nyereséget mutat ki, szemben az 1923. évből 42 millió K alaptőkével elért 932.511.719 K-val. Az igazgatóság a május 14-re kitűzött közgyűlésnek részvényenként 10.000 K = 20% (1923-ban 3000 K) osztalék kifizetését fogja javasolni. Bárkányi Leó vezérigazgató a Hitelbank konzernjéhez tartozó malmoknál 53 éven át kifejtett működés után nyugalomba vonul, mely alkalomból az igazgatóság a társaság alelnökévé választotta meg. A társaság ügyeinek közvetlen vezetésével Weiner Sámuel ügyvezető igazgatói minőségben bízták meg.

A Pesti Victoria gőzmalom r. t. közgyűlése elhatározta, hogy az 1924. évre részvényenként 30.000 K osztalékot fizet. Az igazgatóság új tagjaivá dr. Gratz Gusztávot, dr. Marschall Ferencet, Forni Dezsőt és Bacher Bélát választotta meg. A szelvények az Anglo-austrian banknál kerültek beváltásra.

MEZŐGAZDASÁG

Magyar lótenyésztés Budapesti luttatók.

Május 10-én a magyar lótenyésztés ügye fordulóponthoz jutott el. Ezen napon avatta fel a Magyar Lovaregylet új pályáját a Kerepesi út mentén a Ligetelki dűlőben. A monumentális berendezés új pályá bizonyára nemcsak a népszerű találkozóhelye lesz az ország lótenyésztését pártoló közönségnek. A hatalmas mű Csokonics Gyula gróf nagy és szép munkájának gyümölcse, mely munkában segítségére voltak kitűnő munkatársai: Wellisch Andor műépítész és Gerlőczy Tamás műszaki főtanácsos.

A Magyar Lovaregylet új versenyerét villamosvasúttal két oldalról is meg lehet közelíteni. És pedig a 24-es, 26-os és 36-os kocsiknak egyfelől, másfelől a helyi-érdeki vasúttal, melyhez az 53-as, 54-es és 1-es vonalaknak van csatlakozásuk. Ki lehet továbbá menni a nyugati pályaudvarról a 2 óra 20 és 2 óra 40 perckor induló kibővített személyvonattal.

János Zoltán református lelkész, a Károlyi kormány volt belügyi államtitkára, Füzesgyarmat. Öszintén szólva: Kinos helyzetben vagyunk, amikor Nagytisztelendőségnek e rovatabb válaszolunk kell, mert mindig kinos dolog az, amikor világi embernek kell bírálatot mondanj a lelkipásztor felett. Mi a lelkipásztor hivatását olyan magyarnak, olyan szentnek tartjuk, hogy ezt a hitünket alárendeljük minden más érdekek és Krisztus szemében hajlandók vagyunk Nagytisztelendőségét heveskedés is meg nem történetnek tekinteni. Nagytisztelendőség tarthatja a haragot, ha akarja: mi az első fellobbanás után már túl vagyunk rajta.

Többeknek. Sajnálatlalt tapasztaljuk, hogy egyes előfizetőink, akik előzetesükkel hátralelben voltak, zaklatásnak vették, hogy postai beszédre adtunk megbízást. Mi belátjuk, hogy előfizetőink igen sok esetben egyéb sok oldalú elfoglaltságuk miatt nem juthatnak olyan helyzetbe, hogy előfizetőiket idejében beküldjék. Viszont arra kérjük kedves előfizetőinket, legyenek méltányosak és lássák be, hogy adott esetben más mód, mint a postai beszéd, nem áll rendelkezésünkre, mert az óriási költség miatt minden egyes esetben nem küldhetünk ki pénzbeszedőt. De még ha küldhetnénk is; kérdés, hogy ezt nem méltóztatnánk-e még nagyobb zaklatásnak tekinteni. A postai beszéd ma már egész Európában jól bevált módszer és akkor e módszer lényegével és feladatával tisztában vannak: azok a postai beszédet nemcsak nem tekintik zaklatásnak, hanem épen ellenkezőleg, a legkényelmesebb és legtapintatosabb beszédési módnak.

Jelige: „Osztrák-magyar r.” Vannak emberek, akik embertársaikról örökösen csak rosszat tételeznek fel; akik nem veszik észre a jószágot és mosolyt, akik örökösen csak a haragra gyúlt arcokat látják; — vannak emberek, akik embertársaikkal csak azért érintkeznek, hogy fájdalmat okozzanak nekik; akik kezeiket nem azért emelik fel, hogy áldjanak, hanem csak azért, hogy ökleikkel lesújtssanak... Az ilyen ember

aztán egyik gyűlöletrohamból a másikba esve: igazságszolgáltatásnak nevezi ki lelkének engesztelhetetlen gyűlöletét. — Ime Uram a tisztán mutató lelkítűk, amelyben megdöbbenve ismerheti fel saját magát. Vajha a megdöbbenés, a megigazulás érzését is kiváltaná az Ön lelkében! Mert bizony mondjuk Önnek Uram, hogy aki minden második magyart rossz magyarnak, osztrák-magyarnak, hazaáruló magyarnak bélyegez: az — ha százszor hazafinak hiszi is magát — a nemzetbolaszítás leg-szörnyűb metélyét hordta a lelkében! — Levelével legnagyobb sajnálatunkra részletesebben nem foglakozhatunk, mert egyrészt A Nemzet nivója tiltja, hogy az Ön leveléhez hasonló mélyszínter szálljunk alá, — másrészt pedig meggyavunk arról gyözdöve, hogy a Föld akkor is zavartalanul tovább forog hagyományosan keserű lelkében: ha az Ön gyermekes támadásait nem vesszük túlságosan komolyan.

Tájékoztató. Kun László és Kövér József „A Nemzet” csálói, akik a „Nemzet”-nek már eddig is mérhetetlen károkat okoztak. Mindkettőt országosan köröztetik. Bárkinél jelentkeznek, sziveskedjenek rendőrközre juttatni.

Levelék és címek. Akik bármilyen levélre vagy címre nem kapnak választ: sziveskedjenek levelében megőstírteni.

Értesítés. Hubay Jenő dr. Zeneakadémiai igazgató és Moravcsik Géza Zeneakadémiai főtűtkár kitűnően sikerült arcképei Vajda M. Pál (Bpest, Damjanich ucca) előkelő műtermében készülték.

Felöl szerkesztők és kiadók:

SEGEDY LÁSZLÓ.

VARGA BÉLA dr.

—

Segédszerkesztők:

NYÁRY ANDOR,

VALYI NAGY GÉZA,

GYÖRGY LAJOS.

Kiadóhivatali igazgató:

CSONBANCZY LÁSZLÓ